

96
rfl. sl.

H. Un. 5667 Stamatades

= div. p. 207

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΑΛΕΞΕΩΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΥΠΟ ΤΩΝ ΦΡΑΓΚΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΘΙ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΑΥΤΩΝ.

1204—1261 Μ. Χ.

ΥΠΟ

ΕΠΙΜ. Ι. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ.

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ

Κ. ΤΕΦΑΡΙΚΗ.

ΑΘΗΝΗΣ.

ΤΥΠΟΙΣ Α. ΚΤΕΝΑ ΚΑΙ Π. ΣΟΥΤΣΑ.

(Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Εὐριπίδου.)

1865.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΥΠΟ ΤΩΝ ΦΡΑΓΚΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΘΙ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΑΥΤΩΝ.

1204—1261 Μ. Χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἐκστρατεία τῶν Σταυροφόρων ἐπὶ τὸ Βυζάντιον.

Ἐν ἔτει 1202—1204 Μ. Χ.

Περίεργος μὲν ἐν γένει ὑπάρχει ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ἀλλ' ἡ ἀφήγησις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἣν προτιθέμεθα νὰ σκιαγραφήσωμεν, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μᾶλλον περιεργοτέρα, διότι εἶνε οὕτως εἰπεῖν τὸ προοίμιον τῆς πτώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπάρξεως νέων ἐξουσιῶν, ἀγνώστων μὲν τὸ παράπαν πρότερον εἰς τὴν Ἀνατολὴν, μικρὸν δὲ ἀναλόγως διαρκεσασῶν, ἀλλ' ἐν τούτοις λίαν ἐπενεργησασῶν εἰς τὴν μετέπειτα ὑποδούλωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων. Βεβαίως αἱ ἐξουσίαι αὗται δὲν ἦσαν τὸ μόνον τῆς ὑποδουλώσεως αἷτιον, διότι τὰ σπέρματα τῆς ἀποσυνθέσεως ἐνέκειντο ἐν αὐτῇ τῶν Βυζαντινῶν τῇ καταστάσει· οὐχ ἥττον ὅμως οἱ σταυροφορικοὶ πόλεμοι ἐπήνεγκον θανατηφόρον ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τραῦμα καὶ ἐπροοιμίασαν, ὡς προείπομεν, τὴν κατὰπτωσιν αὐτῆς.

Ἴσως ὅπως γείνωμεν μᾶλλον καταληπτοὶ, ὠφείλομεν ν' ἀνατρέξωμεν εἰς προγενεστέρους χρόνους καὶ ἐξεικονίσωμεν τὰ αἷτια, τὰ ἐπαγαγόντα τοὺς σταυροφορικοὺς ἐκείνους πολέμους, διαγράψωμεν δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτούς.

ἀλλὰ τότε ἠθέλομεν παρεκτείνειν τὸν λόγον πέραν τοῦ ἡμετέρου ἀντικειμένου, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἱστορία τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δηλονότι ἡ ἐξιστόρησις τοῦ τετάρτου σταυροφορικοῦ πολέμου.

Καὶ ἐν μόνον βλέμμα ἂν ρίψωμεν ἐπὶ τῆς τότε καταστάσεως τοῦ Βυζαντίου, ἀρκεῖ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἀθλιότητα εἰς ἣν ἐκεῖνο διετέλει. Ἐστερημένον τῶν ἀναγκαίων εἰς πᾶν κράτος στηριγμάτων, τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, ἔχον ταμεῖον κενόν, ἐξηντλημένον εἰς θρησκευτικὰς διαμάχας, αἵτινες ἐνῶ οὐδὲν ἀπέφερον τὸ ἀγαθόν, τοῦναντίον διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν πολιτῶν, καθ' ὃν χρόνον ἡ μεγίστη ἀπητεῖτο σύμπνοια πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν πολυαρίθμων ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν, οἰκτρὰ εἶχον τὰ ἀποτελέσματα, ἐν ἀπομονώσει διατελοῦν, πανταχόθεν καταπολεμούμενον, ὡμοίαζε πρὸς ἄνθρωπον θανατιῶντα, τοῦ ὁποίου τὸ τέλος ἐπικεῖται καὶ ἀφευκτον καὶ προσεχές· τὴν δὲ ἀθλιότητα ταύτην ἐπηύξανον αἱ τῶν αὐτοκρατόρων βδελυρίαι, αἱ μέχρι τοῦ μὴ περαιτέρω προβαίνουσαι. Μηδὲν ὅσιον καὶ ἱερὸν ἔχοντες οὗτοι προσεπάθουν διὰ δολοφονιῶν, διὰ τυφλώσεων καὶ διὰ παντοειδῶν κακουργημάτων, νὰ ἀνέλθωσιν ἐπὶ τὸν θρόνον, μηδὲ ὅλως κατὰ νοῦν θέμενοι ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπὶ τέλους καὶ αὐτοὶ ἠθέλον ὑποστῆ τῶν ὅσων εἰς ἄλλους διεπράξαντο. Τοιουτοτρόπως ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Βατάτζης, τυρλώσας τὸν νόμιμον τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κληρονόμον, Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν καὶ ἐπὶ τέλους δολοφονήσας αὐτὸν, ἤρπασε τὴν ἀρχήν· ἀλλὰ καὶ ἡ τούτου βασιλεία, μεστὴ βδελυρῶν κακουργιῶν γενομένη, διετέλεσε βραχυχρόνιος, διότι ἐφονεύθη καὶ ὁ Ἀνδρόνικος μετὰ βασάνων, τῶν ὁποίων ἡ παρά Νικήτα τῷ Χωνιάτῃ ἀνάγνωσις ἐμποιεῖ φρίκην. Ἐμφανισθεὶς σιδηροδέσμιος ἐνώπιον τοῦ Ἰσαακίου, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ὕβρεσι βάλλεται, κατὰ κόρρης ραπίζεται,

τοὺς γλουτοὺς ἐπικρούεται, τὸν γένυν τίλλεται, τοὺς ὀδόντας ἐκριζοῦται, τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἐξορύσσεται, τὴν κεφαλὴν ψιλοῦται τριχῶν, εἰς κοινὸν ἐκδίδοται παίγνιον, τύπτεται πυγμαῖς, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀποκόπτεται καὶ ἐπὶ τέλος ρίπτεται εἰς φυλακὴν ἄσιτος, ἄποτος, ὑπ' οὐδενὸς περιποιούμενος. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐξορύσσεται καὶ τὸν ἄλλον ὀφθαλμὸν καὶ καθεζόμενος ἐπὶ ψωριώσης καμῆλου, περιάγεται εἰς τὴν ἀγορὰν, ἐνθα ἐν μέσῳ ἀρρήτων σαρκασμῶν καὶ ὕβρεων ἀνθρᾶται ἀπὸ τῶν ποδῶν καὶ ἐπὶ τέλους φονεύεται. Ἀλλ' ἡ θεία δίκη δὲν ἄφησεν ἀτιμώρητον τὸν τοιαῦτα κατ' αὐτοῦ διαπραξάμενον καὶ διάδοχόν του ἐπὶ τοῦ θρόνου Ἰσαάκιον Ἀγγελον· διότι καὶ οὗτος ἐκθρονίζεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ Ἀλεξίου καὶ τυφλωθεὶς ἐν τῇ εἰς Βῆραν μονῇ, ἣν ὁ πατὴρ τοῦ Ἀνδρονίκου εἶχεν οἰκοδομήσει, κλείεται μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, Ἀλεξίου ἐπίσης καλουμένου, εἰς εἰρκτὴν, ἐν τῇ ὁποίᾳ λαμβάνει τὴν σκληρὰν πεῖραν πόσον εὐκύλιστος εἶνε ὁ τῆς τύχης τροχός.

Ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον ἐν Βυζαντίῳ, ἐτάρασσον τὴν Εὐρώπην αἱ μεταξὺ Ριχάρδου τοῦ Λεοντοκάρδου, βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, καὶ Φιλίππου Αὐγούστου, βασιλέως τῆς Γαλλίας, διαμάχαι· μόλις δὲ κατέπαυσαν αὗται τῇ μεσολαβήσει τοῦ Πάπα, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐγένετο παραίτιος νέου σκανδάλου, διότι ἀποπέμψας τὴν σύζυγον αὐτοῦ Ἰγγεβούργην, ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας, ὅπως νυμφευθῇ Ἀγνὴν τὴν ἐκ Μεραιίας, προῦκάλεσε τὴν ὀργὴν τοῦ Ῥωμαίου ποντίφικος, ὅστις ἀφοῦ παντοιοτρόπως πρόσεπάθησεν εἰς μάτην νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν Φίλιππον εἰς τὸ καθῆκον αὐτοῦ, ἐπὶ τέλους ὑπέβαλεν αὐτόν τε καὶ ἅπαν τὸ βασίλειον τῆς Γαλλίας εἰς σφοδρὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον, συνεπεία τοῦ ὁποίου οἱ ναοὶ ἐκλείσθησαν καὶ πᾶσαι αἱ ἱεροπραξίαι, μηδ' αὐτῆς τῆς

ταφῆς ἐξαιρουμένης, διεκωλύθησαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ Γερμανία διετέλει ἐν μεγίσταις διαιρέσεσιν ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου Δ'. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἑμίρης Μάλεκ Ἀδελ, κύριος μεγάλου μέρους τῆς Μεσοποταμίας, βλέπων μετὰ λύπης τὴν ἐν Συρίᾳ ἀποκατάστασιν τῶν Φράγκων, τὴν ἐπελθοῦσαν κατόπιν τῶν προηγούμενων σταυροφοριῶν, ἐσκέπτετο διὰ τίνος μέσου ἐδύνατο ν' ἀπαλλαγῇ τῶν θανασίμων τούτων ἐχθρῶν, οὐδ' ἐπαύετο παρενοχλῶν παντοιοτρόπως καὶ ἀπειλῶν αὐτοὺς, καταδιώκων δὲ καὶ τοὺς προσκυνητὰς, οἵτινες μετέβαινον ὅπως ἐπισκεφθῶσι τὸν τάφον τοῦ Κυρίου.

Τοιαύτη ἦν ἐν συνόψει ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, ὅτε ἐφημέριός τις τῆς Νευλλῆς, Φούλκος ὀνόματι, ἤρξατο προκηρύσσειν νέαν κατὰ τῶν ἀπίστων σταυροφορίαν. Ὁ ἱερεὺς οὗτος σκανδαλώδη τὸ πρῶτον βίον διαγαγὼν, ἀλλ' εἶτα διὰ τῆς μετανοίας τὰ σφάλματα αὐτοῦ καθάρισας, καὶ τῆς εὐγλωττίας τὸ χάρισμα κεκτημένος, περιήρχετο τὰς διαφόρους τῆς Γαλλίας ἐπαρχίας, τῇ προσκλήσει μάλιστα τῶν ἐπισκόπων, ἀναζωπυρῶν τὸν ζῆλον τὸν Χριστιανῶν ἀπὸ τε τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐν τοῖς περιπάτοις, πλεῖστα δὲ ὑπισχνούμενος εἰς τοὺς λαμβάνοντας τὸν σταυρὸν κατὰ τῶν ἀπίστων. Οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι ὠμίλει τῇ ἐμπνεύσει τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, πλεῖστοι δὲ τῶν περιωνύμων τότε κληρικῶν συνετάχθησαν αὐτῷ, ἐν οἷς ὁ Μαρτῖνος Λίτζιος, ὁ Ἐρλοΐνιος, ὁ Εὐστάθιος ἀδελφὸς τοῦ Φλέη καὶ ἄλλοι, οἵτινες, καίτοι μὴ ἔχοντες τὴν αὐτὴν τοῦ Φούλκου εὐγλωττίαν, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὁμῶς ἐνεπνέοντο ζήλου. Ἀφ' ἑτέρου ὁ τῷ 1178 ἐπὶ τὸν πικτικὸν θρόνον ἀναβὰς Ἰννοκέντιος Γ', ἀνὴρ τολμηρὸς καὶ μέχρι φανατισμοῦ ὑπέρμαχος τῆς ἐκκλησίας κατὰ τῶν αἱρέσεων, δὲν ἔλειπε παντὶ σθένει νὰ ὑποβοηθῇ τῶν κηρύκων τὰς ἐνεργείας, караδοκῶν τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπέκτασιν τῆς

ἐξουσίας του. Ἐνθέρμως δ' ἐπεπόθει τὴν ἐκστρατείαν ὃ τε βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Ἑρρίκος, ὅπως ἐκδικῇ οὕτω τὸν Πάπαν ν' ἀποσύρῃ τὸ κατὰ τοῦ Κράτους αὐτοῦ ἐπιτίμιον, καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ἡγεμόνων καὶ βαρώνων, ἕκαστος δι' ἰδίου σκοποῦς, ὀλίγιστοι δὲ ὑπὸ ἐνθέου ἐλαυνόμενοι ζήλου (1).

Τῶν ἡγεμόνων οἵτινες ἀπεφάσισαν ν' ἀποδυθῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐπρώτευσον Θιβώτιος ὁ Δ΄, κόμης τῆς Καμπανίας, καὶ ὁ Λουδοβίκος, κόμης τῆς Σάρτρης καὶ τοῦ Βλοᾶ, ἀμφοτέροι συγγενεῖς στενοὶ τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Αὐτοῖς δὲ συνείποντο ὁ Γοδοφρέδος, κόμης τῆς Πέρσης, Ματθαῖος ὁ Μοντμορενσῆ, Γούης ὁ φρούραρχος τοῦ Γουσῆ, Γοδοφρέδος ὁ Βιλλαρδουῖνος, πρωτοστράτωρ Καμπανίας, ὅστις κατέλιπε διήγησιν ἀρκούντως περίεργον τῆς ἐκστρατείας ταύτης, Βαλδουῖνος ὁ κόμης Φλάνδρας καὶ Αἰνὼ μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ Ἑρρίκου καὶ Εὐσταθίου, Οὐγος ὁ κόμης τοῦ Ἀγίου Παύλου, ὁ Σίμων κόμης τῆς Μονφεράτης, ὁ Ρενὼ κόμης τοῦ Μοντρεάλλου, Εὐράρδος ὁ ἐκ Μονταίνης, οἱ κόμητες Γωτιέρος καὶ Ἰωάννης Βρυέννιος, ὁ Μανασῆς Δελίσλης, οἱ Ἀγγλοὶ κόμητες τοῦ Νόρβιγκ καὶ Νυρθαμπτῶν καὶ ἄλλοι· μεταξὺ δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, οἵτινες ἀπεφάσισαν νὰ λάβωσι τὸν σταυρὸν, διεκρίνοντο οἱ ἐπίσκοποι Σοασῶνος, Βάλης, Λάγγρης, καὶ Ἀλβερστάδης, οἱ ἀββάδες Λώνζης, Βωκερνέης καὶ ἄλλοι. Τὸ ὅλον τῶν οὕτω συνηγμένων ἱπποτῶν συνεποσοῦτο εἰς τετρακισχιλίους καὶ πεντακοσίους, ὧν ἕκαστος συνωδεύετο ὑπὸ δύο ἱπποκόμων (2).

Συνελθόντων τῶν πρώτων ἀρχηγῶν τῆς σταυροφορίας

(1) Νικήτας Χωνιάτης 3. 8. 9. Villeharduinus-Ducange histoire de l'Emp. de Const. 1—82.

(2) Lebeau hist. du B. Empire T. XVII 62.—Michaud et Poujoulat hist. des Crois. III. 67.

εἰς Βοασῶνα καὶ εἶτα εἰς Κομπιένην, ἀπεφασίσθη νὰ δοθῇ ἡ ἀρχηγία τῆς ἀγίας ταύτης ἐκστρατείας εἰς τὸν Θεώτιον, κόμητα Καμπανίας, τὸ εἰκοστὸν καὶ τέταρτον τῆς ἡλικίας ἔτος μόλις ἄγοντα, ἀλλὰ περιβόητον ὄντα ἐπὶ ταῖς στρατιωτικαῖς αὐτοῦ ἀρεταῖς· σύναμα δὲ ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ στρατὸς τῶν σταυροφόρων μεταβῇ διαπόντιος εἰς τὴν Ἀνατολήν. Πρὸς τοῦτο ἐπέμφθησαν εἰς Ἑνετίαν ἐξ πρεσβευταί, ἵνα ἐπιτύχωσι παρὰ τῆς δημοκρατίας ἐκείνης τὰ ἀναγκαῖα πρὸς μεταφορὰν τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἵππων πλοῖα, διότι ἡ Ἑνετία ἦν τότε εἰς τὸ ἑπακρον τῆς δόξης καὶ εὐημερίας αὐτῆς. Δόγης τῆς δημοκρατίας ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Ὁ Εῤῥίκος Δάνδολος, ἀνὴρ *moult preus et moult saiges*, κατὰ τὸν Βιλλαρδουῖνον, ἢ ὡς τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως λέγει (1)

Πάσης τιμῆς ἀξίας

ἄνθρωπος ἦτο, φρόνιμος, πολλὰ χαριτωμένος.

ἀλλ' οὐχ οὕτω καὶ ὑπὸ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου εἰκονιζόμενος. «Πηρὸς μὲν ἦν, λέγει οὗτος, τὰς ὀψεις καὶ τῷ χρόνῳ πέμπελος, ἐπιβουλότατον δὲ πρᾶγμα Ἑωμαίοις καὶ φθονερώτατον, ὅς παιπάλημα ὦν ἀγυρτείας, καὶ φρονιμώτερον τῶν φρονίμων ἑαυτὸν ὀνομάζων καὶ δοξομανῶν ὡς οὐχ ἕτερος θανάτου ἐτιμᾶτο, τὸ μὴ τίσασθαι Ἑωμαίοις δικας τῆς ἐς τὸ γένος αὐτοῦ παρινοίας.» Ἱστορικοὶ τινες βεβαιοῦσιν ὅτι ἐτυφλώθη τοὺς ὀφθαλμοὺς κατὰ τινα ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουῆλ τοῦ Κομνηνοῦ· ἀλλ' ἡ ἀποδιδομένη εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦτον πρᾶξις φαίνεται ὅλως συκοφαντία, διότι οἱ πλεῖστοι καὶ ἀξιολογώτεροι τῶν ἱστοριογράφων, καίτοι διομολογοῦντες τὴν τύφλωσιν τοῦ ὀγδοηκονταετοῦς ἤδη γέροντος, ἐξ ἄλλων ὁμῶς αἰτιῶν ἀποφαίνον-

(1) Χρον. Μωρέως παρὰ Buchon.

ται αὐτὴν προέλθοῦσαν, ὡς ὁ Βιλλαρδουῖνος ἐκ παραδείγματος λέγει ὅτι ὁ Δάνδολος ἔχασε τὴν ὄρασιν κατὰ τινὰ μάχην.

Ἐλθόντες οἱ πρεσβευταὶ εἰς Ἑνετίαν ἐξέθηκαν τὸ αἷτιον τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν εἰς τὸν Δόγην, αἰτούμενοι τὴν παραχώρησιν πλοίων διὰ τὴν μεταφορὰν τεσσάρων χιλιάδων καὶ πεντακοσίων ἵππων καὶ εἰκοσιπεντακισχιλίων ἀνδρῶν, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἐπὶ ἐννέα μῆνας προμήθειαν ὅλων τῶν τροφῶν τοῦ στρατοῦ. Ὁ Δόγης ὑπεσχέθη ἐν ὀνόματι τῆς δημοκρατίας ἵνα διευκολύνῃ πάντα ταῦτα ἐπὶ πληρωμῇ ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδων μαρκῶν ἀργυρίου ἢ δύο ἑκατομμυρίων καὶ διακοσίων πεντήκοντα χιλιάδων φράγκων. Καὶ ἐπειδὴ δι' ἰδίου σκοποῦς ὁ Δάνδολος δὲν ἤθελε νὰ μείνῃ ξένη ἡ Ἑνετία τῶν σταυροφοριῶν, ἐπρότεινε νὰ ἐξοπλίσῃ καὶ οὗτος πεντήκοντα γαλέρας ὑπὲρ τῶν σταυροφόρων, ἐπιφυλασσομένου τῇ Ἑνετίᾳ τοῦ ἡμίσεως τῶν κατακτήσεων, αἵτινες ἤθελον γίνεαι εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ταῦτα δὲ πάντα ἐγένοντο δεκτὰ ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνδιασκέψει· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἐγκριθῶσι καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Καὶ δὴ, συνελθόντων πάντων ἐν τῷ περικαλλεῖ τοῦ ἁγίου Μάρκου ναῷ, μετὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐγερθέντες οἱ πρεσβευταὶ τῶν σταυροφόρων, ἀπήγγειλαν τὰ ἐπόμενα, δεικνύοντα τὰ ἀπλοϊκὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡθῇ. «Οἱ κύριοι καὶ βαρῶνοι τῆς Γαλλίας, οἱ ἰσχυρότεροι καὶ μεγαλείτεροι, ἐξαπέστειλαν ἡμᾶς ἵνα σᾶς παρακαλέσωμεν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ νὰ λάβητε οἶκτον ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῆς δουλευούσης τοῖς Τούρκοις, καὶ τοὺς διευκολύνητε ὅπως ἐκδικηθῶσι τὸ αἷσχος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Προὔτίμησαν δὲ νὰ ἀπευθυνθῶσι πρὸς ὑμᾶς, διότι γνωρίζουσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει λαὸς θαλάσσιος ἰσχυρότερος. Ἐν ταύτῳ μᾶς ἐσύστησαν νὰ ριφθῶμεν εἰς τοὺς πόδας σας καὶ μὴ ἐγερθῶμεν, πρὶν ἢ ἐπακούοντες τῶν ἰκεσιῶν.

ἡμῶν, οἰκτείρητε τὴν Ἀγίαν Γῆν.» (1) Καὶ οἱ πρεσβυ-
ται κλαίοντες ἐγονυπέτησαν· λαβὼν δὲ τότε τὸν λόγον
ὁ Δάνδολος, παρώρμησε τὸ πλῆθος ὅπως ἀποδυθῇ εἰς τὸν
ἀγῶνα, εἰπὼν, ὡς τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως λέγει·

Ἄρχοντες, φίλοι καὶ ἀδελφοί, σύντροφοι, συγγενεῖς μου.

Ὅρατε πῶς μᾶς ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τῆς δόξης·

Τιμὴν καὶ διάφορον πολὺ μᾶς ἔστειλεν ἐμπρὸς μας,

Ὅταν τὸ ἔθνος τῆς Φραγκιᾶς, αὐθέντες οἱ μεγάλοι

ἤλθαν παρακαλῶντας μας εἰς τὴν χώραν μας ἀπάνω,

Νὰ δώσουν τὸ λογάριν τοὺς καὶ ἐμεῖς τὰ πλεονεκτήματά μας.

Ὁ λαὸς συγκινηθεὶς τότε ἐκραύγασε μιᾷ φωνῇ ὅτι ἀποδέ-
χεται τὰς συμφωνίας τοῦ Δόγου, καὶ ἐν μέσῳ ἐνθουσια-
σμοῦ καὶ ἀφάτου χαρᾶς ἀντηλλάχθησαν τὰ ἀναγκαῖα ἔγ-
γραφα τῶν ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων, ἅτινα, πεμφθέντα
εἰς Ῥώμην, ἔτυχον καὶ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Πάπα.

Ὅταν οἱ ἑξ πρεσβευταὶ ἐπανῆλθον εἰς Καμπανίαν, εὖ-
ρον τὸν κηρυχθέντα ὡς ἀρχηγὸν τῆς σταυροφορίας Θιβώ-
τιον, ἐπικινδύνως ἀσθενῆ. Οὗτος μαθὼν τὴν αἰσίαν ἐκ-
έτισιν τῆς ἀποστολῆς τῶν τοσοῦτον ἐχάρη, ὥστε καὶ ἀπε-
θίωσεν ἐκ τῆς χαρᾶς· οἱ δὲ ἱππότες καὶ βαρῶνοι συνελ-
θόντες ὅπως διορίσωσι διάδοχον αὐτοῦ, ἐξελέξαντο τοι-
οῦτον τὸν Βονιφάτιον μαρκήσιον τῆς Μονφεράτης, ἄν-
δρα ἀνήκοντα εἰς οἰκογένειαν ἡρωϊκὴν καὶ πολλάκις τοὺς
ἀπίστους καταπολεμήσαντα. Ἐλθὼν οὗτος εἰς Σοασῶνα
ἐδέξατο τὸν σταυρὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐφημερίου τοῦ
Νευλλῆ καὶ προὐκηρύχθη ἀρχηγὸς μετὰ μεγίστης παρα-
τάξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας (2).

Ἐν τούτοις μετὰ διετῇ προπαρασκευῇ οἱ σταυροφόροι,

(1) Ville harduin — Χρον. Μωρέως παρὰ Buchon.

(2) Νικήτ. Χων. 1. 8. 9.—Cesta.Inuoc. III. I — Ἀκροπολίτ. 2 —
Sanut. 3. part. II. c. I. — Sabellicus C. I.—Fleury, his. eccles. I.
75. art. 47.

διελθόντες τὰς Ἀλπεῖς, ἀφίκοντο εἰς Ἑνετίαν, ἐνθα εὗρον τὸν στόλον ἑτοιμον νὰ τοὺς μετακομίσῃ· ἀλλ' οἱ Ἑνετοὶ ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ κέρδους μᾶλλον, ἢ ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν ζήλου ἐμπνεόμενοι, προσεκάλεσαν τοὺς βαρώνους νὰ πληρώσωσιν αὐτοῖς προκαταβολικῶς τὸν συμπεφωνημένον ναῦλον, τοῦτο δὲ προὔκάλεσε μεγίστην δυσἀρέσκειαν, διότι οἱ πλεῖστοι τῶν ἱπποτῶν ἑστεροῦντο χρημάτων, ὥστε ἐδέησε πολλοὶ τῶν ἀρχηγῶν νὰ πωλήσωσι πᾶν ὅ,τι ἐκέκτηντο ὅπως ἱκανοποιήσωσι τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Ἑνετῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οὕτω δὲν εἰσεπράττετο τὸ ποσὸν ὀλόκληρον τῶν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδων μαρκῶν, ὁ Δόγης Δάνδολος ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς περιστάσεως καὶ προσεκάλεσε τοὺς σταυροφόρους πρὸς ἐξόφλησιν νὰ προσφέρωσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ὅπως καθυποτάξῃ τὴν ἐν Δαλματία πόλιν Ζάραν, ἥτις μὴ ὑπομένουσα τὰς τῆς Ἑνετίας καταπιέσεις ἐπανεστή καὶ ἀνεκήρυξεν ὡς κύριον αὐτῆς τὸν τῆς Οὐγγαρίας βασιλέα. Οἱ σταυροφόροι ἀντέστησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὴν πρότασιν ταύτην, λέγοντες ὅτι ἔλαβον τὰ ὅπλα νὰ πολεμήσωσιν ὄχι πρὸς τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀπίστους, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας, κύριος τῆς Ζάρας, ἦτον οὐ μόνον Χριστιανός, ἀλλ' ἔλαβεν ἐπίσης καὶ τὸν σταυρὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀνδρέου, καὶ ὅτι ἀναμιγνύμενοι εἰς τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ἠθέλον ὑποκύψει εἰς τὸ ἀνάθεμα τοῦ πάπα, ἐπιβαλόντος τοιούτο καθ' οὗτινος ἠθέλε προσβάλλει τοὺς σταυροφόρους· ἀλλ' ἐπιμείναντος τοῦ Δόγου, οἱ ἱππῶται ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνδώσωσι, καίτοι τοῦ πάπα πέμψαντος τὸν καρδινάλιον τῆς Καπύης πρὸς τὸν Δόγην ὅπως τὸν ἀποτρέψῃ τῆς ἐκστρατείας ταύτης.

Ἐνῶ οἱ σταυροφόροι ἠτοιμάζοντο ν' ἀναχωρήσωσιν ἐξ Ἑνετίας, ὁ ἐν τῇ εἰρικτῇ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰσαακίου ἐγγκεκλεισμένος Ἀλέξιος, διαλαθὼν τοὺς φύλακας αὐτοῦ ἐπέτυχεν νὰ δραπετεύσῃ καὶ ὑπ' ὀλίγων τινῶν παρακολουθού-

μενος νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι οἱ ἐκεῖ βασιλεῖς ἐδύναντο νὰ ἐπαναγάγῃσιν αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Σοαβίας Φίλιππον, σύζυγον τῆς θείας αὐτοῦ Εἰρήνης, ἀλλ' οὗτος ἀπησχολημένος ὢν εἰς ἐτέρους πολέμους οὐδεμίαν συνδρομὴν ἐδύνατο νὰ τῷ παράσχη, ἤρκεσθη δὲ ἀπλῶς νὰ τὸν συμβουλεύσῃ, εἰπὼν (1)

Υἱὲ καὶ ἀνεψιέ μου,

Τὸ τί νὰ σὲ πῆσω, οὐδὲν ἔχω, εἰς τοῦτο ὅπου μὲ λέγεις,
Ὅμως μαντάτα ἤκουσα (συντόμως μὲ τὰ φέραν)

Τὸ πῶς τὸ πλῆθος τῶν Φραγκῶν, ὅπου ὑπᾶσι σὴν Συρίαν
Ἐκεῖ στὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ, στήν Βενετιὰν ἐσῶσαν

Λοιπὸν ἐμένα φαίνεται, ἂν θέλῃς νὰ τὸ πῆσῃς

Καὶ δυνηθῇς νὰ ὑποσχεθῇς, τοῦτο τοῦ πάπα Ῥώμης,

Ὅτι νὰ ὀρίσῃ τὸν λαὸν αὐτῶν τῶν περεγρίνων

Ν' ἀφήσουν τὸ ταξεῖδι τοὺς ἐκεῖνο τῆς Συρίας

Νὰ πᾶν σ' τὴν Κωνσταντινούπολιν νὰ σὲ τὴν παραδώσουν

Νὰ πῆσῃ τὸ βασίλειόν σου, νὰ ἔχῃς τὴν αὐθετείαν,

Καὶ νὰ ποιήσῃ τοὺς Ῥωμαίους νὰ προσκυνοῦν τὸν πάπαν,

Τῆς Ῥώμης γὰρ τὴν ἐκκλησιάν, σύμβασιν νὰ ποιήσουν

Νὰ ᾔναι ἓνα μετ' ἐμᾶς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν.

Οὕτως ἐλπίζω καὶ θαρρῶ νὰ ἔχῃς τὴν βασιλειάν σου.

Ἦρρεσεν ἡ συμβουλὴ αὕτη εἰς τὸν Ἀλέξιον, καὶ δὴ ἐπεμψε πρέσβεις πρὸς τοὺς σταυροφόρους, ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν των. Ὁ Δόγης τῆς Ἑνετίας, εὐρὼν εὐκαιρίαν ὅπως ταπεινώσῃ τοὺς ἀμειλίκτους αὐτοῦ ἐχθροὺς Πισσαίους, ἔπεισε καὶ τοὺς λοιποὺς σταυροφόρους, καραδοκοῦντας κέρδη μεγάλα, νὰ συνεκστρατεύσωσιν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, ἐνῶ προηγουμένως προὔτίθεντο νὰ προσβάλωσι τὴν Αἴγυπτον, ἑδραν οὖσαν τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῶν Τούρκων ὥς ὅρον δὲ τῆς συνδρομῆς ταύτης, ἔθετο τὴν πληρωμὴν

(1) Χρον. Μωρέως παρὰ Buchon.

διακοσίων χιλιάδων μαρκῶν ἀργυρίου, τὴν ἐπὶ ἓν ἔτος δια-
τήρησιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου τῶν σταυροφόρων
ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου, τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ τοὺς συνοδεύσῃ
οὗτος προσωπικῶς εἰς Συρίαν, νὰ διατηρῇ ἐφ' ὅρου ζωῆς
πεντακοσίους ἱππότας εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ τέλος νὰ ὑπο-
τάξῃ τῷ πάπα τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν. Καὶ οἱ μὲν πρεσ-
βευταὶ παρεδέξαντο ταῦτα, ὁ δὲ σταυροφορικὸς στόλος,
συγκείμενος ἐκ τετρακοσίων ὀγδοήκοντα πλοίων, ὧν διακό-
σια τεσσαράκοντα ἦσαν πολεμικά, ἐβδομήκοντα ἔφερον
ζωοτροφίας καὶ μηχανάς, ἑκατὸν εἴκοσιν ἦσαν ἱππαγωγὰ,
καὶ πεντήκοντα γαλέραι Ἑνετικαί, ἀπέλευσε τῇ 8 Ὀκτω-
βρίου 1202 ἐξ Ἑνετίας εἰς Ζάραν τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρί-
ευσαν. Διαχειμάσας δ' ἐν αὐτῇ, ἡτοιμάζετο ν' ἀπέλ-
θῃ ἐκεῖθεν κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1203 ὅτε ἀφίκετο αὐ-
τόσε ὁ Ἀλέξιος συνοδευόμενος ὑπὸ Γερμανῶν τινῶν κυρίων
πρὸς τοῦτο ταχθέντων ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Φιλίππου· γενό-
μενος δὲ δεκτὸς, κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἔκφρασιν τοῦ Βιλ-
λαρδουίνου, *a mult grand joie ei a mult grand honor*,
ἐπεκύρωσε τὰς συμφωνίας τῶν πρεσβευτῶν του, διότι «χα-
λίφρον ὄν, λέγει Νικήτας ὁ Χωνιάτης, καὶ πραγμάτων
ἀδαὲς μειράκιον, οὔτε ἡκριβολόγησέ τινα τῶν ζητημάτων,
οὔτε μὴν τὸ μισορώμαιον φρόνημα τῶν Λατίνων ὅπως οὖν
ἐβάλλετο κατὰ νοῦν.» (1)

Ἄραντες οἱ σταυροφόροι ἐκ Ζάρας, κατηυθύνθησαν εἰς
Κέρκυραν· ἐνῶ δὲ ὁ στόλος αὐτῶν ἔπλεε πρὸς τὴν Κων-
σταντινούπολιν, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὑπνώτε βαρέως,
ὅτε δὲ ἀνένηψεν ἐκ τοῦ ληθαργίου καὶ ἀπεφάσισε διὰ πρέ-
σβειων πρὸς τὸν πάπαν νὰ προλάβῃ τὴν ἀπειλοῦσαν αὐτὸν
καταιγίδα, ἦτον ἤδη πολὺ ἀργά. Οἱ σταυροφόροι ἀναχω-

(1) Νικήτ. 3. 8. 9. - Ἀχροπολ. 2. - Ramnusus [1. i. - Ville-
hard. - Sanut. 3. part, 2. c. 1.

ρήσαντες ἐκ Κερκύρας τῇ 24 Μαΐου, καὶ διὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους πλεύσαντες ἠγκυροβόλησαν εἰς τὸ ἔξωθεν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προάστειον τοῦ Ἀγίου Στεφάνου. Ἡ θεὰ τῆς μεγάλης ἐκείνης πόλεως, τὰ ὑψηλὰ τεῖχη καὶ οἱ πλούσιοι πύργοι τῆς ἐτάραξαν τοὺς σταυροφόρους, ὥστε κατὰ τὴν ἑκφρασιν τοῦ Βιλλαρδουίνου *il n' y ot si hardi cui li cuer ne fremist*. Ἐκεῖ ἀποβίβασθέντες οἱ κόρητες καὶ οἱ βαρῶνοι συνεκρότησαν συμβούλιον, λαβὼν δὲ τὸν λόγον ὁ Δόγης τῆς Ἑνετίας εἶπεν· «Ἀρχοντες, γνωρίζω κάλλιον πάντων ὑμῶν τὸν τόπον τοῦτον, διότι καὶ ἄλλοτε ἦλθον. Ἀνελάβετε τὸ μεγαλείτερον ἔργον καὶ τὴν κινδυνωδεστέραν ἐπιχείρησιν, ἀφ' ὅσας ποτὲ ἄνθρωποι ἐπεχείρισαν, ὥστε πρέπει νὰ προβῶμεν συνετῶς. Μάθετε ὅτι ἂν ὑπάγωμεν εἰς τὴν ξηρὰν, αὕτη εἶνε μεγάλη καὶ ἐκτενής, οἱ δὲ ἡμέτεροί εἰσι πτωχοὶ καὶ πάσχουσιν ἑλλειψιν τροφῶν, ὥστε ἂν διασπαρῶμεν εἰς τὰς πεδιάδας πρὸς εὐρεσιν τοιούτων, θέλομεν φθείρεσθαι ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων, ἐνῶ ἡμεῖς εἴμεθα ὀλίγοι καὶ ἔχομεν νὰ πράξωμεν πολλά. Ἐδῶ πλησίον κεῖνται νῆσοί τινες, ἃς δύνασθε νὰ ἴδητε ἐντεῦθεν, κατωκημέναι καὶ ἔχουσαι σίτους, κρέα καὶ τὰ λοιπὰ ἐπιτήδεια. Ἄς ὑπάγωμεν νὰ ἐλλιμενισθῶμεν ἐκεῖ ἵνα ἐπιτοπίως λάβωμεν τὰς τροφάς· ὅταν δ' ἐφοδιασθῶμεν, τότε πορευόμεθα ἐπὶ τὴν πόλιν καὶ πράττομεν ὅ,τι ὁ στρατάρχης μᾶς διατάξῃ, διότι καλλίτερον πολεμεῖ ὁ ἔχων τροφάς ἢ ὁ μὴ ἔχων.»

Εὐρόντες συνετὴν τὴν γνώμην τοῦ Δόγου οἱ σταυροφόροι διενυκτέρευσαν τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν Ἅγιον Στέφανον, τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἦραν τὰς ἀγκύρας ὅπως πλεύωσιν εἰς τὰς νήσους τῶν Πριγγίπων· ἀλλ' ἄνεμος ἐναντίος πνεύσας τοὺς ἠνάγκασεν ἀντὶ τοῦ εἰς τὰς νήσους τῶν Πριγγίπων πλεῖν τὰ νὰ συμπροσαράξωσιν εἰς Χαλκηδόναν, ἐνῶ οἱ ἐκ τοῦ Βυζαντίου συνηγμένοι εἰς τὰς ἐπάλξεις τῶν τειχῶν πα-

ρετήρουν αὐτοὺς μετὰ θαυμασμοῦ. Εἰς Χαλκηδόνα οἱ ἀρχηγοὶ τῶν σταυροφόρων κατέλαβον περικαλλές τι ἀνάκτορον, ὃ δὲ στόλος ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως λιμένος, ἠναγκάσθη μετὰ τρεῖς ἡμέρας νὰ κατευθυνθῇ εἰς Χρυσούπολιν, ἐνθα ἀφίκοντο διὰ ξηρᾶς καὶ οἱ ἱππότες. (1)

Βεβαίως ἔπρεπε νὰ πλησιάσῃ τοσοῦτον ὁ κίνδυνος διὰ νὰ ἀνανήψῃ ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἐκ τοῦ ληθάργου του, διότι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οὐδὲν μέτρον πρὸς ἀμυναν ἔλαβε. Τὰ ὀλίγα πλοῖα ἅτινα εἶχεν, ἐστεροῦντο τῶν πρὸς πλοῦν ἐπιτηδείων, καθόσον ὁ μέγας ναύαρχος τοῦ κράτους Μιχαὴλ Στρυφνός, σύζυγον ἔχων τὴν ἀδελφὴν τῆς αὐτοκρατείας, ὠφελήθη τῆς συγγενείας ταύτης διὰ νὰ πλουτίσῃ ἀνταλλάσων πρὸς χρυσίον τὰς ἀγκύρας, τὰ ἱστία, τὴν ξυλείαν καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς ὕλους τῶν πλοίων. Ὅτε λοιπὸν ὁ αὐτοκράτωρ εἶδεν ἐν Χρυσουπόλει τοὺς Λατίνους, ἐξῆλθε τῆς ἀπραξίας αὐτοῦ, διέταξε νὰ ἐξοπλίσωσιν εἴκοσι σεσηπυίας γαλέρας, καὶ νὰ κατεδαφίσωσι τὰς ἐξώθεν ἐπὶ τῶν τειχῶν ἐρειδομένας οἰκίας, καὶ παρασκευάσας τὸν στρατὸν του ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ ὅπως ἀποκρούσῃ πᾶσαν προσβολὴν τῶν ἐχθρῶν. (2)

Ἐν τούτοις οἱ σταυροφόροι ἤρξαντο νὰ διατρέχωσι τὰς πλουσίας πεδιάδας, αἵτινες ἐκτείνονται ἐκεῖθεν τῆς Χρυσουπόλεως. Ἀπόσπασμα αὐτῶν πρὸς ὀλίγον, παρετήρησε σκηνάς τινας, ἐν αἷς διέμενεν ὁ μέγας δούξ μετὰ πεντακοσίων στρατιωτῶν. Οἱ σταυροφόροι ὥρμησαν κατ' αὐτῶν, καὶ μετὰ ὀλιγοχρόνιον μάχην τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν καὶ ἐκυρίευσαν τὰς τροφάς, τὰς σκηνάς αὐτῶν καὶ πολλὰ ζῶα. Τοσοῦτον δ' ἐτάραξεν ἡ ἥττα αὕτη τοὺς ἐν Βυζαντίῳ, ὥστε ψυχάρπαγας ἀγγέλους καὶ χαλκηλάτους

(1) Νικήτ. Χων. 8. 9. 10. Ville - hard. III. 55. — Sanuto 3 p. II. n. Rmnus, 1. 2.

(2) Lebeau, hist. du Bas - Emp. T. XVII. 93.

ἀνδριάντας ἐθεώρησαν τοὺς Φράγκους, καὶ οἱ μὲν ἔπιπτον, οἱ δὲ ἐδραπέτευον καὶ μάλιστα οἱ στρατηγοὶ ὡς κρουδέλαφοι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Νικήτα, πλέον δείλανδροι.

Τὴν ἐπιούσαν τῆς ἥττης ταύτης, ἐνῶ οἱ ἄρχοντες τῶν σταυροφόρων συνεσκέπτοντο ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῆς Χρυσουπόλεως, ἀφίκετο ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος ἀπεσταλμένος τις πρὸς αὐτοὺς, καλούμενος Νικόλαος Ρόσσης ἐκ Λομβαρδίας, ὅστις ἀφοῦ ἐχαιρέτησεν αὐτοὺς ἐν ὀνόματι ἐκείνου, τοῖς ἔλεξε τάδε· «Ὁ αὐτοκράτωρ οἶδεν ὅτι εἴσθε οἱ μεγαλείτεροι καὶ ἰσχυρότεροι ἄρχοντες ἐκ τῶν μὴ φερόντων στέμμα, καὶ ὅτι ἡγεῖσθε τῶν ἀνδρειοτέρων τοῦ κόσμου λαῶν· ἀπορεῖ ὅμως πῶς ἐνῶ ὄντες, ὡς καὶ αὐτός, Χριστιανοὶ, ἤλθατε εἰς τὰ κράτη του, χωρὶς νὰ τὸν εἰδοποιήσητε καὶ ζητήσητε τὴν συγκατάθεσίν του. Ἐμαθεν ὅτι πρῶτιστος ὑμῶν σκοπὸς ἐστὶν ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἀγίου Τάφου. Ἄν, ὅπως ἐκπληρώσητε τὸν σκοπὸν σας, ἔχητε χρεῖαν τροφῶν, θὰ σᾶς δώσῃ τοιαύτας προθύμως, μηδὲν φειδόμενος ὅπως σᾶς συνδράμῃ· ἀλλὰ σᾶς ἐξορκίζει ν' ἀποσυρθῇτε τοῦ κράτους του, καίτοι δυναμένου νὰ σᾶς ἐκβιάσῃ πρὸς τοῦτο, διότι ἡ δύναμίς του εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε καὶ εἰκοσάκις πλείονες ἂν ᾔσθε, δὲν ἐδύνασθε νὰ σωθῇτε καὶ διαφύγητε τὴν ὀργὴν του, ἂν ᾔθελε νὰ σᾶς προσβάλλῃ καὶ κακοποιήσῃ.» Πρὸς ταῦτα δὲ ἀναστὰς ὁ ἱππότης Κόνων Πετούννης, ὅστις ἦτο *bons chevaliers et sages et bien éloquent*, ἀντέλεξεν. «Ὡραῖε κύριε, ὁ αὐτοκράτωρ ἀπορεῖ, διότι εἰσῆλθομεν εἰς τὰ κράτη του· ἡ γῆ ὅμως ἦν πατοῦμεν, γνωρίζεις καλῶς ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς αὐτὸν, ἐπειδὴ τὴν κατέχει ἀδίκως καὶ ἐναντίον τοῦ τε θείου καὶ τῶν ἀνθρωπίνων νόμων, ἀλλ' ἀνήκει εἰς τὸν ἀνέψιόν του, ὃν βλέπεις μέσῳ ὑμῶν. Ἄν θέλῃ νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὸ στέμμα καὶ ἐπικαλεσθῇ τὸ ἔλεός του, τότε θὰ παρακαλέσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Ἰσαάκιον καὶ τὸν υἱόν του

ἵνα τῷ συγχωρήσῃ καὶ τῷ ἐξασφαλίτῃ πόρον ζωῆς ἱκανὸν καὶ ἀνάλογον τῆς θέσεώς του· ἂν δὲ δὲν δεχθῇ νὰ πράξῃ τοῦτο, μὴ τολμήσῃς πλέον νὰ ἔλθῃς παρ' ἡμῖν φέρον τοιαύτας προτάσεις.» Καὶ οὕτως ὁ πρεσβευτὴς ἀπῆλθεν ἀπρακτος, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ φοβούμενος τοὺς ἐν τῇ πόλει πολυαρίθμους παροίκους Λατίνους, ἐξεδίωξεν αὐτοὺς παραχρῆμα.

Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ βαρῶνοι καὶ οἱ ἱππότες ἀπεφάσισαν νὰ δοκιμάσωσι τὴν διὰ τῆς πειθοῦς ἀνάβασιν τοῦ παρ' αὐτῶν προστατευομένου ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἐπιβάντες λοιπὸν ἐπὶ τῶν γαλερῶν, ἐπὶ μιᾶς τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ νέος Ἀλέξιος ἔχων ἐκατέρωθεν τὸν Δόγην τῆς Ἑνετίας καὶ τὸν μαρκήσιον τῆς Μοντφεράτης, ἐπλησίασαν εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ τότε κήρυξ τις ἤρξατο κραυγάζων ταῦτα· «Ἴδου ὁ νόμιμος κύριός σας. Μάθετε ὅτι ἤλθομεν ὅχι ὅπως σᾶς κακοποιήσωμεν, ἀλλ' ὅπως σᾶς φρουρήσωμεν καὶ ὑπερασπίσωμεν, ἂν πράξῃτε ὅ,τι πρέπει. Γνωρίζετε ὅτι ἐκεῖνος, ὃν δουλεύετε, κακεντρεχῶς καὶ παραλόγως κατέλαβε τὴν ἀρχὴν, οὐδ' ἀγνοεῖτε πότον παρὰ νόμῳ προσήνεχθη πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ. Βλέπετε, ἰδοὺ ὁ κληρονόμος τοῦ Ἰσαακίου· ἂν ἔλθητε πρὸς αὐτὸν, ἐκπληροῖτε τὸ καθήκόν σας, ἄλλως μάθετε ὅτι θὰ σᾶς κακοποιήσωμεν, ὅσον δυνηθῶμεν.» Ἐπειδὴ ὁμως οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐπάλξεων ἀπεκρίνατό τι, οἱ ἱππότες ἀπεφάσισαν νὰ προπαρασκευασθῶσιν εἰς πόλεμον. (1)

Τῇ 6 Ἰουλίου 1204 συνελθόντες οἱ βαρῶνοι ἐν συμβουλίῳ εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Χρυσουπόλεως, ἐνθα τανῶν ὑπάρχει τὸ Ὀθωμανικὸν Κοιμητήριον, ἀπεφάσισαν ὅπως ὁ μὲν στόλος εἰσέλθῃ εἰς Βόσπορον, ὁ δὲ στρατὸς διαιρεθεὶς εἰς ἑξὶ φάλαγγας προσβάλῃ τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις

(1) Villehardouin c. 55 καὶ συνέχ.

ιδὼν τὰς προπαρασκευὰς τῶν σταυροφόρων, εἶχε στρατοπε-
δεύσει εἰς τὴν ἀπὸ τῶν νῦν κανονοστασίων (Τὸπ-Χανέ)
μέχρι τοῦ Διπλοχιονίου (Μπεσίκ-τάς) ἀκτὴν μετὰ πολυαρίθ-
μου στρατοῦ, οὗ ἡ θεὰ ἐπὶ τοσοῦτον ἐξήγειρε τοὺς σταυρο-
φόρους, ὥστε *ils ne dependent mie chasquns qui doit al-
ler devant*. Ἐκ τῶν ἐξ φαλάγγων, τὴν πρώτην, τὴν καὶ ἐμ-
προσθοφυλακὴν, ἐδιοίκει ὁ Βαλδουῖνος κόμης τῆς Φλάνδρας,
τὴν δευτέραν ὁ Ἑρρίκος, ἀδελφὸς τοῦ Βαλδουῖνου, τὴν
τρίτην ὁ Λουδοβίκος κόμης τοῦ Βλοᾶ, τὴν τετάρτην ὁ
Οὐγὸς κόμης τοῦ ἀγίου Παύλου, τὴν πέμπτην Ματ-
θαῖος ὁ ἐκ Μοντμορενσῆ καὶ τὴν ἕκτην, τὴν καὶ ὀπισθο-
φυλακὴν, ὁ μαρκήσιος τῆς Μοντφεράτης. Ἀλλ' ὁ χαῦνος
Ἀλέξιος μὴ τολμῶν νὰ συμπλακῇ πρὸς τοὺς σταυροφό-
ρους ἐθεώρησε κατάλληλον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ στρατόπε-
δόν του καὶ ἀποσυρθῇ εἰς τὴν πόλιν, ἀφίνων οὕτω κυρίους
τοῦ Γαλατᾶ τοὺς Λατίνους, οἵτινες εἰσῆλθον τέλος καὶ εἰς
αὐτὸ τὸ φρούριον αὐτοῦ, ἀφοῦ οἱ ἐντὸς ἀπεπειράθησαν ἐπὶ
μικρὸν νὰ τοὺς ἀντικρούσωσι. Μετὰ ταῦτα δὲ θραύ-
σαντες τὴν μεγάλην ἄλυσον, ἣτις ἐκώλυε τὴν εἴσοδον τοῦ
λιμένος καὶ εἰσελθόντες εἰς αὐτὸν, ἐκυρίευσαν καὶ τὰς τῶν
Βυζαντινῶν γαλέρας.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Γαλατᾶ ὑπὸ τοὺς Λατίνους, ἀπε-
λείπετο ἡ ἄλωσις καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τοῦ Κωνσταντί-
νου, ἣτις ἱκανὰς παρίστα δυσχερείας· δύο δὲ πρὸς ἐπιτυ-
χίαν προετάθησαν σχέδια. Οἱ μὲν Ἑνετοὶ ἔλεγον ὅτι ὅ-
πως ἀλωθῇ ἔπρεπε νὰ στηθῶσιν ἐκ τῶν πλοίων κλίμακες
εἰς τὰ τείχη, καὶ οὕτως ἀπὸ μέρους τῆς θαλάσσης νὰ γείνη
ἡ ἔφοδος, οἱ δὲ Γάλλοι τὸναντίον προέτεινον ταύτην ἀπὸ
τοῦ μέρους τῆς ξηρᾶς, προφασιζόμενοι ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ
νικήσωσιν ἄνευ τῶν ἵππων αὐτῶν. Ἐπὶ τέλους ὅπως μὴ
προκύψῃ σχίσμα τι ἀπεφασίσθη νὰ γείνη ἡ ἔφοδος ταῦτο-
χρόνως ἐκ τε τῆς ξηρᾶς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης, καὶ οὕτως

ὁ μὲν στόλος ἔπλευσε κάτωθεν τῶν προμαχώων, αἱ δὲ ἔξ φάλαγγες, διαβᾶσαι τὸν Κύδαριν, ἐστρατοπέδευσαν ὅπου ὑπάρχει τὸ νῦν καλούμενον Ἐγιοῦπ, καὶ ἐκεῖθεν ἤρξαντο προσβάλλουσαι τὴν Χαρσίαν ἢ Καλλιγαρίαν πύλιν (Ἐγρῆ-καποῦ). (1)

Τῶν Βυζαντινῶν ἐστρατήγει ὁ τοῦ βασιλέως γαμβρὸς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ἀνὴρ γενναῖος καὶ ἔμπειρος, ὅστις ἀπέκρουσεν ἐπανειλημμένως τὰς ἐφόδους τῶν φράγκων, πλήττων αὐτοὺς ἐκ τῶν τειχῶν διὰ λίθων, ὑγροῦ πυρὸς καὶ βελῶν, καθ' ὃν χρόνον σάματα πεζῶν ἐκπηδῶντα ἐκ τῆς πόλεως, πολλὴν ἐνεποίουν αὐτοῖς τὴν φθοράν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πλοίων ἐμάχοντο ἐκεῖνοι μετὰ πολλοῦ πείσματος.

«Φέροντες τὰ πλοῖα, λέγει Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ἔστησαν κατέναντι Πετρίων, βεβαίαις δοραῖς φραζάμενοι ταῦτα, ὥς εἶεν πυρὶ ἀδύωτα, καὶ ἐν ταῖς κεραφαῖς τεκτινόμενοι κλίμακας τὰς βαρμίδας μνηστρώδεις ἐχούσας, ἵποκαλωμένας διὰ κάλων καὶ αὐθις αἵρεμένας εἰς ὕψος προσδεδεμένων τοῖς ἱστοῖς. Οἱ δὲ τειχεσιπλήτην κριὸν κρατυνόμενοι καὶ τοὺς Τζαγγροτοξότας πολλαχῇ περιστήσαντες, ὥς ἀφ' ἐνὸς συνθήματος ποιῶνται τὴν σύρρηξιν. Καὶ ἦν ἡ μάχη φρικαλέα τις καὶ στονόεσσα πάντεσιν. Οἷ τε γὰρ περὶ τὸν κριὸν ἐπλυσάμενοι Λατῖνοι, τὸ τεῖχος ῥήξαντες, πρόοδον ἔσχον ἐνδοθεν, ὃ πορατεῖει πρὸς θάλασσαν περὶ τόπον, ὃς Ἀποβάθρα βασιλέως ὠνέμασται, εἰ καὶ πρὸς τῶν ἐπικύρων Ἰωμαίοις Πισσαίων καὶ τῶν πελεκυφόρων βαρβάρων γενναιότερον ἀπεκρούσθισαν, καὶ τραυματίαι οἱ πλείονες ἀνέζευξαν. Οἷ τε τοῖς πλοίοις ἐνόοντες τοῖς περὶ τὰ Πέτρια τείχεσι προσπελάσαντες καὶ δι' ἀκατίων τὰς ἀγκύρας τῶν πλοίων ἔραζε ῥίψαντες ἐκ τῶν κλιμάκων ἔπειτα τοῖς ἐκ τῶν πύργων Ἰωμαίοις συμπλέκονται καὶ τρέπον·

(1) Νικήτ. Χων. 8. 9. 10.—Ducange 1. 8.

ται τούτοις ῥαδίως, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων μαχομένοις, καὶ οὐ μόνον ἀπὸ ὕψους, ἀλλὰ καὶ κατὰ κορυφὴν ἐφιστῶτες καὶ βάλλοντες. »

Ἐξηκολούθουν τοιουτοτρόπως αἱ ἀψιμαχίαι ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας μεταξὺ πολιορκούντων καὶ πολιορκουμένων, ὅτε οἱ Φράγκοι ἀπεφάσισαν τὴν δεκάτην ἡμέραν, 17 Ἰουλίου 1204, πέμπτην τῆς ἐβδομάδος, νὰ ποιήσωσι ταῦτοχρόνως ἕκ τε τῆς ξηρᾶς καὶ ἕκ τῆς θαλάσσης τὸν πόλεμον. Καὶ δὴ ἐκ τῶν ἐξ φαλάγγων, αἱ μὲν δύο ὑπὸ τὸν μαρκήσιον τῆς Μοντφεράτης ἀπελείφθησαν εἰς φρούρησιν τοῦ στρατοπέδου, αἱ δ' ἕτεραι τέσσαρες ὑπὸ τὸν κήμητα τῆς Φλάνδρας Βαλδουῖνον διετάχθησαν νὰ προσβάλωσι τὴν πόλιν. Ἦρξαντο λοιπὸν τὴν προσβολὴν κατὰ πρῶτον εἷς τι προπύργιον, τὸ ὁποῖον ἐφρούρουν Ἀγγλοὶ καὶ Δανοί. Οἱ Γάλλοι σταυροφόροι ἀνέπτυξαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀνδρίαν ἀξιοθαύμαστον, δεκαπέντε δὲ αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις ἐπέτυχον νὰ ἀναβῶσιν· ἀλλ' ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν κινδυνώδη ἐκείνην θέσιν, δύο δ' ἐξ αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντες προσηνέχθησαν καὶ ἐκ νώπιον τοῦ αὐτοκράτορος· ἐνῶ δὲ οἱ Γάλλοι ἔβλεπον ματαιουμένας τὰς προσπάθειάς αὐτῶν, οἱ Ἑνετοὶ ὁμῶς ἐκ τῶν πλοίων αὐτῶν ἠὺδοκίμουν μεγάλως. Τάξας ὁ δόγης Δάνδολος τὰς γαλέρας εἰς δύο σειράς, εἰς μὲν τὰς ἐν τῇ πρώτῃ ἔθηκε τὰς πολεμικὰς μηχανάς, εἰς δὲ τὰς ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπεβίβασε τοὺς πολεμιστὰς, ὅπως ἐνῶ αἱ πρῶται προσβάλλουσι τὰ τεῖχη, οἱ ἐν ταῖς δευτέραις πολεμισταὶ φονεύωσι τοὺς ἐν ταῖς ἐπάλξεσι. Καὶ ἐξηκολούθει λοιπὸν ἡ μάχη πεισματώδης καὶ αἱματηρά, καθόσον μάλιστα ἄφθονον ἐρρίπτετο ἀπὸ τὰ τεῖχη τὸ ὑγρὸν πῦρ. Ἐν τούτοις ὁ Δάνδολος, ὅστις *vialz hom ere-et gote ne véoit* (ἦν γέρων καὶ οὐδόλως ἔβλεπε) θέλων ἀποτελεσματικωτέραν νὰ ποιήσῃ τὴν προσβολὴν, διέταξε νὰ τὸν κατα-

Ειβάσωσιν εἰς τὴν ξηρὰν, ἔπερ ἔσπευσαν οἱ ὑπηρέται του
 νὰ πράξωσιν, ἔχοντες πρὸ αὐτοῦ κιματίζον καὶ τὸ γόν-
 φαλον τοῦ Ἀγίου Μάρκου. Τεῦτον ἰδόντες δὲν ὤκνησαν
 νὰ μιμηθῶσι καὶ ἐξ ἄλλων πλοίων οἱ ἱππόται μετὰ κλι-
 μάκων, ὥστε ὁ πόλεμος κατήντησεν ὑπ' αὐτὰ ἀμέσως τὰ
 τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἴφνης ἡ σημαία τοῦ Ἀ-
 γίου Μάρκου φαίνεται ἐπὶ τι προπύργιον τῆς πόλεως καὶ
 ἡ θεὰ αὐτῆς τοὺς μὲν Γραικοὺς ἀποθαρρύνει, τὴν δὲ γεν-
 ναιότητα τῶν Φράγκων ἐπαυξάνει, νομιζόντων ὅτι βλέ-
 πουσι τὴν πανσθενῆ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ χεῖρα ὅτι τοὺς
 προστατεύει. Διπλασιάζουσι λοιπὸν ζῆλον καὶ ἐν ἀκαρεῖ,
 εἴκοσι πέντε πύργοι πίπτουσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν.
 Καταδιώκουσι λοιπὸν τοὺς Γραικοὺς ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ φο-
 βούμενοι ἐνεδρὰν τινα ἢ ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τοῦ πολυαρίθμου
 λαοῦ θέτουσι πῦρ εἰς τὰς οἰκίας, ἃς ἀπαντῶσιν· αἱ φλό-
 γες διαδίδονται ταχέως, καὶ ἰδοὺ ἡ Κωνσταντινούπολις
 παρίστησι τὸ φρικῶδες θέσμα πόλεως πυρπολουμένης. (1)

Τότε μόλις ἐμφανίζεται ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος μετὰ
 στρατοῦ τοσούτου, ὥστε, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Βιλαρ-
 δουίνου, ἐνέμιζέ τις ὅτι *ce fust ionz li mons* (ὅλος ὁ κό-
 σμος συνεσφρεύθη ἐκεῖ). Ὅταν εἶδον οἱ Λατῖνοι τὸν αὐ-
 τοκράτορα προσερχόμενον, παρετάχθησαν εἰς μάχην, νο-
 μίζοντες ὅτι θέλουσι προσέλθῃ· ἀλλ' ὁ χαῦνος αὐτοκρά-
 τωρ μὴ τολμῶν αὐτὸς, μηδ' ἐπιτρέπων τὴν προσβολὴν
 εἰς τὸν ἐργῶντα πρὸς πόλεμον γαμβρὸν αὐτοῦ Λάσκαριν,
 μόλις εἶδε τὴν παράταξιν τῶν ἐχθρῶν, εἰσῆλθεν αὐθις εἰς
 τὴν πόλιν αἰσχιστος καὶ ἐφίθριςτος. Ὅταν δὲ οἱ ἐν Βυ-
 ζαντίῳ εἶδον τὸν αὐτοκράτορα αὐτῶν τοσοῦτον ἀνάνδρως
 ἐπαυελθόντα, περιῆλθον εἰς μεγίστην ὀργήν, ἡ δὲ ταραχὴ

(1) Lebeau, XVII. 106 - Ducange ibid - Michaud et Poujoulat
 111. 60.

καὶ ἡ σύγχισις ἔφθασεν εἰς τὸ ἔπακρον, διότι ὁ μὲν λαὸς κατηγόρει τὸν στρατὸν, ὁ δὲ στρατὸς τὸν βασιλέα, πάντες δ' ἐν γένει ἔπνεον μένεα κατ' αὐτοῦ. Ὁ Ἀλέξιος τοιοῦτοτρόπως καταρώμενος ὑπὸ πάντων, δυσπιστῶν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν, καὶ μηδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας ἔχων, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πόλιν. Κοινωσάμενος λοιπὸν τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ταύτην εἰς ὀλιγίστους, καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ δέκα κεντηνάρια χρυσοῦ καὶ διάφορα ἄλλα τιμαλφῇ πράγματα, ἀνεχώρησε νύκτωρ πρὸς τὸ Δελβετὸν «δείλαιος ἐν ἀνθρώποις, μὴ φίλτρῳ παίδων μαλαχθεὶς, μὴ γυναικὸς ἔρωτι δαμασθεὶς, μὴ τηλικαύτῃ πόλει μαλακισθεὶς, μηδὲ τι τῶν ἄλλων εἰς νοῦν βαλλόμενος, φιλοψυχία δὲ καὶ δειλανδρία σωτηρίαν ἑαυτῷ, καὶ ταύτην ἀμφίβολον, χωρῶν καὶ πόλεων τοσούτων καὶ γένους παντὸς ἀλλαξάμενος.» Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη ὀκτὼ, μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας δέκα. (1)

Ἡ νύξ εἶχεν ἤδη διακόψει τὰ πολεμικὰ ἔργα καὶ οἱ κάτοικοι ἀνελάμβανον ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ὕπνου ἐκ τῶν καμάτων αὐτῶν. Σιγὴ βαθυτάτῃ ἐπεκράτει καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν, ὅτε κραυγὴ τις ἀντήχησεν εἰς ὅλας τὰς ὁδοὺς. «Ἐλειψε πλέον ὁ Ἀλέξιος Κομνηνός! ἔλειψεν ὁ τύραννος! ἐφυγαδεύθη!» Πάραυτα ὁ θόρυβος διεδέξατο τὴν τέως ἡρεμίαν, λαμπάδες ἐφώτισαν ὅλα τὰ παράθυρα, ἐρωτήσεις καὶ ὁμιλίαι ἠκούσθησαν πανταχοῦ. «Τίς θὰ μᾶς ὑπερασπισθῇ;» ἡρώτων οἱ μὲν. «Τίς θὰ μᾶς παραδώσῃ εἰς τοὺς Φράγκους; ἔλεγον οἱ ἄλλοι.» πάντες δ' ὁμοφώνως ἤρξαντο νὰ ὑβρίζωσι τὸν Ἀλέξιον, ἄρπαγα τοῦ θρόνου ἀποκαλοῦντες αὐτὸν καὶ φαῦλον καὶ αἰσχιστον. Ἡ Εὐφροσύνη, ἥτις ὅπως βασιλεύσῃ, δὲν εἶχεν ἀνάγκην εἰμὴ ἐνὸς φάσματος, συναγαγοῦσα τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τῆς,

(1) Νικητ. Χωνιάτ. 8. 9. 10.

τοῖς προτέρεε τὸ στέμμα· οὐδεὶς ὁμῶς συγκατένευε νὰ δεχθῇ φορτίον τόσον βαρὺ. Ἐν τούτοις ὁ εὐνοῦχος Κωνσταντῖνος, ὁ μέγας θηταυροφύλαξ, πεπεισμένος ὅτι τὰ χρήματα εἶναι τὸ μόνον σημεῖον, περὶ ὃ ἐν τοιαύταις περιστάσει περιστρέφεται ἡ νομιμότης τοῦ βασιλέως, ἤρξατο διανέμων τοιαῦτα εἰς τοὺς Βαρχάγγους ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰσακίου. Τότε οἱ μεγιστάνες ἐνθουμήθησαν τὸν ἐν τῇ εἰρκτῇ μένοντα τυρλὸν Ἰσαάκιον, εἰς ὃν ἀνέθεσαν, ὡς ἐπὶ ἄγκυραν ἱερὰν, πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἐλπίδα· συναγαγόντες λοιπὸν τοὺς φίλους καὶ δούλους τῶν, μεταβαίνουσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα, συλλαμβάνουσι τὴν Εὐφροσύνην, καὶ ἐκεῖθεν πορευθέντες εἰς τὴν εἰρκτὴν, κατακλείουσι μὲν αὐτήν, λύουσι δὲ τὰ δεσμὰ τοῦ Ἰσακίου καὶ τὸν ἀποκαλοῦσιν αὐτοκράτορα. Ὁ Ἰσαάκιος, ὅστις δὲν ἐγνώριζε τί συνέβαινε ἐν τῇ πόλει, οὔτε ἂν ᾔνε νύξ ἢ ἡμέρα ᾔνόει, ἐνόμισεν ὅτι τὸν πκρέλαβον ἐκ τῆς εἰρκτῆς, ὅπως τὸν ὁδηγήσωσιν εἰς τὸν θάνατον· ἔμεινε ὁμῶς ὡς ἐννεὸς ὅτε μετ' ὀλίγον ἐπείσθη περὶ τῆς ἐτραλμένης ιδέας του, ἀφοῦ παραλαβόντες αὐτὸν, τὸν ἔφερον μετὰ πομπῆς εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν ἐνθα τὸν ἔστεψαν, κατὰ τὰ εἰθισμένα. Ἐκπληκτος λοιπὸν γενόμενος ἐπὶ τῇ φορᾷ τῶν πραγμάτων, διχημνύει τοῖς Φράγκοις καὶ τῷ ἐν μέσῳ αὐτῶν υἱῷ του Ἀλεξίῳ τὴν φυγὴν τοῦ ἄρπαγος τοῦ θρόνου καὶ τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ὡς αὐτοκράτορος. Τοσοῦτον δ' ἀπροσδόκητον ἐφάνη τοῦτο εἰς τοὺς σταυροφόρους, ὥστε συνελθόντες ἐκεῖνοι ἐν συμβουλίῳ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρκησίου τῆς Μοντφεράτης, καὶ δυσπιστοῦντες πρὸς τὴν πραγματικότητα τῶν μηνυμένων, ἀφοῦ ἐδοξολόγησαν τὸν Θεὸν, παρετάχθησαν εἰς μάχην, ὑποπτεύοντες ἐνεδρὰν τινα· ὅτε δὲ πολυάριθμοι Γραικοὶ ἐξελθόντες τῆς πόλεως, ᾔλθον νὰ ἐπιβεβαιώσωσι τὰ γεγενημένα, τότε μόνον ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως τετραμελῆ ἐπιτροπὴν, συγχει-

μένην ἐκ τοῦ Ματθαίου Μοντμορενσῆ, ἐκ τοῦ Γοδοφρέδου Βιλλαρδουίνου καὶ ἐκ δύο Ἑνετῶν, ὅπως ἰδίαις ὀφθαλμοῖς ἀντιληφθῶσι τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ, ἂν τὰ λεγόμενα ἔχωνται ἀληθείας, προσκυνήσωσι τὸν Ἰσαάκιον ἐκ μέρους τῶν Φράγκων, καὶ ἀπαιτήσωσι τὴν ἀναγνώρισιν τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος ἀνέλαβεν. Ἡ ἐπιτροπὴ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως μετέβη ἔριππος, ἐκεῖ δὲ ἀφιππεύσασα, ὠδηγήθη εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν· προσαχθείσης δὲ ταύτης ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, λαβὼν τὸν λόγον ὁ Γοδοφρέδος Βιλλαρδουίνος, ἔλεξε τάδε· «Κύριε, βλέπεις τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσεφέραμεν εἰς τὸν υἱόν σου, καὶ πόσον συνεδράμαμεν αὐτόν. Ἀπόκειται ἤδη νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ αὐτὸς τὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἀνεδέχθη ἀπέναντι ἡμῶν· ἀπόκειται δὲ καὶ εἰς σὲ νὰ ἀναγνωρίσῃς τὰς ὑποχρεώσεις ἐκείνας.» Ἐρωτήσαντος τοῦ Ἰσαακίου ὁποῖαί εἰσιν αἱ ὑποχρεώσεις αὗται, καὶ τοῦ Γοδοφρέδου ἐκθέντος αὐτάς, ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις εἵπομεν, ὁ αὐτοκράτωρ ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ δυσχερείᾳ τῆς ἐκπληρώσεως, «Βεβαίως, ἀπήντησεν, αἱ ὑπηρεσίαι ὑμῶν εἰσὶ μεγάλαι, οὐδὲ δυνάμεθα τὰς ἀναλόγους νὰ διομολογήσωμεν ὑμῖν χάριτας· διὸ καὶ τὸ κράτος αὐτὸ σύμπαν εἰ ζητήσητε, δικαίως ἀνήκει ὑμῖν.» Οὕτως ἀνεγνώρισε τὴν συνθήκην τοῦ Ἀλεξίου καὶ ἐπεκύρωσεν αὐτὴν διὰ τῆς χρυσῆς τῶν αὐτοκρατόρων σφραγίδος. (1)

Ἐπανελεύσεως τῆς ἐπιτροπῆς παρὰ τοῖς σταυροφόροις καὶ ἀγγελιάσης τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, εἰσῆλθον ἐκεῖνοι ἐν μεγίστῃ παράτάξει εἰς τὴν πόλιν, ἔχοντες ἐν μέσῳ τὸν Ἀλέξιον, οὗ ἐκατέρωθεν ἵππευον ὁ κόμης τῆς Φλάνδρας καὶ ὁ Δόγης τῆς Ἑνετίας. Ἀπειρος

(1) Villeharduin 94-109-Νικήτας ἐν β. Ἰσαακίου-Ἀκροπολιτ.-3. B-Ramnus 1. 2-Gesta Innocent-111.-Salell. 1. 8.-Ducange ibid.

λαὸς συνωθεῖτο περὶ τὴν συνοδείαν χαιρετῶν διὰ φρενητι-
ωδῶν κραυγῶν τὸν νέον αὐτοκράτορα. Ὁ Ἰσαάκιος ἡχα-
ρίστησεν ἐκ νέου τοὺς σταυροφόρους, δι' ὧς τῷ παρέσχον
ὑπηρεσίας, καὶ φοβούμενος μὴ ἔλθωσιν εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς
Βυζαντινοὺς, τοὺς παρεκάλεσε νὰ στρατοπεδεύσωσιν εἰς
τὸν κόλπον τοῦ Χρυσοκέρατος. Οἱ σταυροφόροι ὑπήκου-
σαν, καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει καὶ ἀφθονίᾳ πάντων, ἔρξαντο
λησμονοῦντες τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς τέως
ὑπέστησαν, διότι ἀνέκαθεν τὸ Βυζάντιον ἐθεωρεῖτο ὡς ἔδρα
ἀνολασίας καὶ ἀναπαύσεως. (1) Μετά τινος δὲ ἡμέρας ὁ
Ἀλέξιος ἐστέφθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας κοινωνὸς τοῦ
πατρὸς του ἐν τῇ ἐξουσίᾳ.

Ἐνόσω ὁ Αὐτοκράτωρ περιωρίζετο εἰς μόνας ὑποσχέσεις,
τὰ πράγματα ὤδευον καλῶς· ἡ ἐκπλήρωσις ὁμῶς αὐτῶν πολ-
λὰς παρενέβαλλε δυσχερείας. Μὴ δυνάμενος νὰ ἐπιβαρύνῃ
διὰ μιᾶς τὸν λαὸν μὲ φόρους, ἀλλὰ καὶ ὀφείλων νὰ ἀπο-
τίσῃ, κατὰ τὰ συμφωνηθέντα, διακοσίας χιλιάδας μαρ-
κῶν, προσκαλεσάμενος τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν σταυροφόρων,
τοῖς ἔδωκε μικράν τινα προκαταβολήν· ζητήσας δὲ προ-
θεσμίαν ἐνὸς μηνὸς ὅπως εἰσπράξῃ χρήματα, παρασκευάσῃ
δὲ καὶ τὰ πλοῖα δι' ὧν ὤφειλε, κατὰ τὴν συνθήκην, νὰ
συνοδεύσῃ αὐτοὺς εἰς Αἴγυπτον ἢ Συρίαν, τοῖς ἔλεξε ταῦτα
δεικνύοντα ἄριστα τὸν ἐξευτελισμὸν εἰς ὃν εἶχε περιέλθει
τὸ Βυζαντινὸν στέμμα. «Κύριοι σταυροφόροι, ἐγὼ ἀνέβην
ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν ὅποιον ἡ γέννησίς μου μοὶ εἶχε προωρίσει,
τοῦτο δὲ ὀφείλω εἰς τὴν θείαν ἀγαθότητα καὶ εἰς τὴν ὑ-
μετέραν ἀνδρίαν, καὶ ἐφ' ὅσον διατηρήσω τὸ κράτος, ἐστὲ
βέβαιοι ὅτι θέλετε βασιλεύει ἐν τῇ καρδίᾳ μου· πολὺ ὁ-
μως ἀπέχουσιν οἱ ὑπήκοοί μου νὰ αἰσθάνωνται πρὸς ἐμὲ ὅ,τι
ὑμεῖς. Μὲ μισοῦσι, καὶ τοῖ μῶ εἶπεῖν ὅτι ἐγκαυχῶμαι διὰ

(1) Ἀθην. Χ. 59. Χ. 14. 32. - Αἰλιαν. Π. Ἱστορ. 3. 14.

τὸ μῖσός των, καὶ μοι περιποιεῖ τιμὴν διότι τὰς ῥίζας τοῦ ἔχει εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ συμπάθειάν σας. Γνωρίζετε καλῶς τὴν ἀπέχθειάν των πρὸς τὰ Λατινικὰ ἔθνη, τὰ ὅποια δὲν δύνανται νὰ συγχωρήσωσι, δι' ἣν μοι προσέφεραν ἐπικουρίαν· κρίνατε λοιπὸν ἂν ἤμμι εἰς θέτιν νὰ δικτηρηθῶ ἄνευ ὑμῶν. Ἡ ἀναχώρησίς σας, ὀρισθεῖτα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ πλησιάζει, ἐγὼ δὲ ἀδυνατῶ ἐν τοσούτῳ βραχεῖ χρόνῳ νὰ ἀποτίσω τὸ πρὸς ὑμᾶς χρέος μου, τὸ ὅποιον μάλιστα οὐδὲ θὰ δυνήθῃ ποτὲ νὰ ἐξοπλήτῃ, ἂν στερηθῶ τῆς συνδρομῆς σας, διότι τότε κινδυνεύω ν' ἀπολέσω οὐ μόνον τὸ στέμμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν. Ἐν μόνον μέσον βλέπω ὅπως προληφθῇ τὸ τοιοῦτο, τῇ παράτασιν τῆς ἀναχωρήσεώς σας μέχρι τοῦ προτεχοῦς Πάτχα. Ἔως τότε θὰ δυνήθῃ νὰ παγιώσω τὴν δυνάμιν μου, νὰ εἰσπράξω χρήματα ὅπως ἐκπληρώσω τὰς ὑποσχέσεις μου, καὶ νὰ παρασκευάσω καὶ ἐξοπλίσω τὰ πλοῖα, ἅτινα ὀφείλουσι νὰ σᾶς συνοδεύσωσι, κατὰ τὰς συμφωνίας ἡμῶν. Ἀναδέχομαι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο νὰ σᾶς προμηθεύσω ὅ,τι σᾶς ἀναγκαιοῖ, καὶ ν' ἀποζημιώσω τοὺς Ἑνετοὺς διὰ τὰ πλοῖά των· ἄλλως τε ἡ παράτασις τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς σας κατ' οὐδὲν θέλει σᾶς βλάψει, διότι τὸν χειμῶνα πᾶσα ἐπιχείρησις εἶνε ἀκτόρθωτος, τὸ δὲ ἔαρ δύνασθε ν' ἀνχλάβητε τὸ ἐνδοξὸν ἔργον σας." Ἡ πρότασις τοῦ αὐτοκράτορος ἐγένετο δεκτὴ, καὶ τοῦτο μόνον τὸ ἀποτέλεσμα ἔσχεν ὅτι ἐπεβάρυνε τοὺς ὑπηκόους τοῦ χωρὶς νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην αὐτοῦ. (1)

Ἐν τούτοις ὁ φυγὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος καταλαβὼν τὴν Ἀδριανούπολιν, ἔστησεν ἐκεῖ τὸν θρόνον αὐτοῦ, συναθροίζων στρατὸν καὶ τὰ λοιπὰ προετοιμάζων ὡς εἰς πόλεμον. Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ ἄ-

(1) Lebeau. XVII. 114.

νεψιὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος, παραλαβὼν μέρος τῶν Φράγκων, ὑπὸ Βονιφάτιον τὸν μαρκήτιον τῆς Μοντφεράτης, τὸν κόμητα τοῦ Ἀγίου Παύλου, τὸν Ἐρρίκον ἀδελφὸν τοῦ κόμητος τῆς Φλάνδρας, τὸν Ἰάκωβον Δαβέτην, τὸν Γουλιέλμον δὲ Σαμπλίτ καὶ τὸν Οὔγον δὲ Κολέμην, ἐξῆλθεν ὅπως καταπολεμήτῃ ἐκεῖνον. Περιῆλθεν οὕτω διαφόρους πόλεις, ἃς οἱ συνέκδημοι αὐτῷ Φράγκοι ἐριλοτιμήθησαν νὰ λαφυραγωγήτωσι, καὶ ἀφοῦ ἐφυγάδευσε τὴν θεῖον αὐτοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἐν θριάμβῳ.

Ἀλλ' ἤδη ἤρξατο δύων καὶ τοῦ Ἀλεξίου τούτου ὁ ἀσὴρ. Ὅπως εἰσπράξῃ χρήματα ἵνα πληρώσῃ τοὺς Φράγκους ἐπώλησε τὰ κοσμήματα καὶ λοιπὰ πολύτιμα σκεύη τῶν ναῶν, ἀφῆρεσε τὴν περιουσίαν πάντων ἐκείνων, οἵτινες ἢ ὑπεβοήθησαν τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνάστασιν τοῦ θείου αὐτοῦ ἢ ἦσαν φίλοι του, ἐπέβαλε φόρους δυσβάστακτους καὶ ἐνὶ λόγῳ ἔλαβε μέτρα τοσοῦτον βίαια, ὥστε ὁ λαὸς ἤρξατο ἀναφχνδὸν κραυγάζων κατὰ τῶν νέων αὐτοκρατόρων. Ταῦτα βλέπων ὁ νέος Ἀλέξιος καὶ δυσπιστῶν πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς, ἀφιερώθη ὁλοσχερῶς εἰς τοὺς Φράγκους, ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν ὁποίων νυχθημερὸν διέτριβε συντρώγων μετ' αὐτῶν καὶ συμπίνων καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀνάξια βασιλέως ἔργα ποιούμενος. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ βαθμὸν οἰκειότητος μετὰ τῶν σταυροφόρων προέβη, ὥστε πολλάκις ἐν ᾧ χρόνῳ συνέτρωγον, οἱ Ἑνετοὶ ἀφαιροῦντες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ βασιλικὸν λιθοκόσμητον διάδημα, τῷ ἐπέθετον τὸν ἐξ ἐρίου χονδρὸν σκοῦρον τῶν ναυτῶν τῆς Ἑνετίας· ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ Ἀλεξίου πατὴρ Ἰσαάκιος εἰς τὰς αὐτὰς ὑπέπιπτε πράξεις, ἐξ οὗ μεγίστη ἠγέρθη κατακραυγή. Ἐπηύξησε δὲ αὕτη, ὁπότεν ὁ Ἀλέξιος πειθόμενος τοῖς Φράγκοις, αἰτοῦσι τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, ἠνάγκασε τὸν τότε Πατριάρχην ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος τῆς Ἀγίας Σοφίας νὰ διομολογήτῃ τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον Γ'. ἐπίτροπον τοῦ

Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀρχιποίμενα τοῦ πιστοῦ ποιμνίου του καὶ διάδοχον τοῦ ἁγίου Πέτρου. (1)

Ὑπῆρχε τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνὴρ τις, ὀνόματι Ἀλέξιος Δούκας, τὸν ὁποῖον εἰ συνέταίροι, διότι συνισπὰς ὁφρῦς εἶχον ἐπονομάσει Μούρτζουφλον. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀνῆκεν εἰς μίαν τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τοῦ Βυζαντίου, διότι ἦν υἱὸς Ἰσαακίου Δούκα τοῦ Σεβαστοκράτορος καὶ κατὰ συνέπειαν ἐξάδελφος τοῦ Ἀλεξίου· φιλόδοξος δὲ εἰς ὑπερβολὴν ὢν καὶ πολυμήχανος, ἐνόμισε τὴν περίστασιν πρόσφορον εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ καὶ προσεποιήθη μεγίστην ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον, ὅστις καὶ Πρωτοβεστιάριον τὸν κατέστησεν. Ἀλλ' ἐνῶ εἰς αὐτὸν ἐμεγαλοποιεῖ τὴν κατακραίγην τοῦ λαοῦ, ἐνέπνεε φόβους εἰς τὴν καρδίαν του καὶ ὡς μόνην ἄγκυραν σωτηρίας τῷ παρίστα τὸν πρὸς τοὺς Φράγκους σφιγκτὸν σύνδεσμον, ἀφ' ἑτέρου διέβαλλε τὸν βασιλέα παρὰ τῷ λαῷ, λέγων αὐτῷ, ὅτι ὁ Ἀλέξιος προτίθεται νὰ ἐκλατινίσῃ τὸ Βυζάντιον καὶ παραδάσῃ τὴν πόλιν εἰς τοὺς σταυροφόρους. Ἐμάνη ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ, ὁ δὲ Μούρτζουφλος θέλων νὰ περιπλέξῃ ἐπὶ μᾶλλον τὰ πράγματα τοῦ κούφου αὐτοκράτορος, προέτρεψεν αὐτὸν, ὥπως ἐξειμενίσῃ δῖθ' ἐν τὸ πλῆθος, νὰ παύσῃ τὴν πρὸς τοὺς Φράγκους φιλίαν, καὶ νὰ κηρύξῃ τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, διότι τότε μόνον ἐδύνατο νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξιος δὲν ἐπείθετο εἰς ταῦτα, ἐνθιμούμενος ἐποίησιν συνδρομὴν παρ' ἐκείνων ἔλαβεν, ὁ Μούρτζουφλος ὑπεκίνησε στάσιν, συνεπεία τῆς ὁποίας ἀνηγορεύθη νεανίσκος τις, Νικόλαος Καναβὸς τοῦνομα, αὐτοκράτωρ, ἀνὴρ ὡς λέγει ὁ Νικήτας «τὸ ἦθος μειλίχιος καὶ δεξιὸς τὴν γνώμην, μηδ' ἀγενὴς τὰ

(1) Νικήτ. Χων. ἐν β. Ἰσαακίου καὶ Ἀλεξίου. — Iohann. XVII. 117.

πολέμια.» Σπεύδει ὁ Μούρτζουφλος μετὰ δακρύων κροκοδείλου νὰ ἐξαγγείλῃ τὰ γενόμενα εἰς τὸν Ἀλέξιον, ὥς μόνον πρὸς σωτηρίαν μέσον προβάλλει τὸν πρὸς τοὺς Φράγκους πόλεμον. Καὶ βλέπει μὲν ὁ δυστυχὴς αὐτοκράτωρ τὸ πρὸ αὐτοῦ χαῖνον βάραθρον· ἀλλὰ μὴ ἔχων ἄλλο νὰ πράξῃ, πείθεται εἰς τοῦ ἀπαιτεῶνος τοὺς λόγους καὶ ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν ἵνα μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ ἐπιπέσῃ αἴφνης κατὰ τῶν σταυροφόρων, καὶ εἰ δυνατόν, τοὺς καταστρέψῃ. Ἀλλ' οἱ Φράγκοι, ἔτοιμοι ἀείποτε ὄντες, ἀντικρούουσιν ἰσχυρῶς τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν πόλιν κατησχυμένοι· ἡ δὲ ἀποτυχία αὕτη, ἀντὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ταπείνωσιν τοῦ Μουρτζούφλου, τούναν-ιον κατέστησεν αὐτὸν ὑψηλορρονέστερον, περὶ αὐτὸν δὲ συνησπίσθησαν πολλοὶ ἄλλοι, οἵτινες ὤμωσαν νὰ συναποθάνωσιν ὑπὲρ πατρίδος. (1)

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη προσβολὴ ἐξηγρίωτεν ἐπὶ τοσοῦτον τοὺς Φράγκους ὥστε πανταχόθεν ἤρξαντο κραυγάζοντες ὅτι πρέπει νὰ καταπολεμήσωσι τὸν ἀχάριστον αὐτοκράτορα, ὅστις, ὡς ἀντιμισθίαν τῶν ὅσων ὑπὲρ αὐτοῦ διεπράξαντο, τοῖς ἀποδίδωσι δόλον καὶ πλεκτάνας· ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶσιν εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο μέτρον, ἀπεφασίταν νὰ πέμψωσι πρέσβεις εἰς Βυζάντιον τὸν Κόνωνα Πετούνην, τὸν Γοδοφρέδον Βιλλαρδουῖνον, τὸν Μίλην δὲ Βραϊεάνσιον καὶ τρεῖς εὐγενεῖς Ἑνετοὺς, ὅπως, εἰ δυνατόν, ἐμπνεύσωσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα νομιμώτερα αἰσθήματα. Μεταβάσης λοιπὸν τῆς πρεσβείας εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν, λαβὼν τὸν λόγον ὁ Κόνων Πετούνης, ἔλεξε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τάδε· «Μεγαλειότατε, ὁ Δόγης καὶ οἱ βαρῶνοι σοὶ λαλοῦσι σήμερον διὰ στόματός μου. Γνω-

(1) Νικήτ. Χων. ἐν β. Ἰσαακίου-Villehard. 109-123. Ἀχρεπελιτ. 13 - Herold 2 20 - Sanut, 111 2. 1. Ducange ibid.

ρίζεις τὰς ὑπηρεσίας, ἃς σοὶ προσήνεγκον καὶ αἵτινες οὐδένα λανθάνουσιν. Ἀνεδέχθης ἐνόρκως σὺ καὶ ὁ υἱός σου, νὰ τοῖς δείξῃς τὴν εὐγνωμοσύνην σου, τούτου δὲ ἔχουσιν ἐνσφράγιστον ἀπόδειξιν· ἀλλὰ, φαίνεται, ὅτι σὺ ἐλησμόνησες τὴν ὑπόσχεσίν σου. Πολλάκις σοὶ ὑπέμνησαν ταύτην, καὶ σοὶ τὴν ὑπομιμνήσκουσι καὶ πάλιν σήμερον παρουσία τῆς αὐλῆς σου. Ἄν τὴν ἐκπληρώσῃς, θέλεις φανῇ δίκαιος καὶ ἡμεῖς θέλομεν διατελεῖ ἐν εἰρήνῃ· ἄλλως ὅμως μάθε ὅτι οἱ βαρῶνοι ἡμῶν δὲν σέ γνωρίζουσι πλέον οὔτε ὡς αὐτοκράτορα, οὔτε ὡς φίλον, ἀλλὰ θέλουσι λάβει κατὰ σοῦ ὅσα μέτρα δυνήσῃσι. Τοῦτο δὲ σοὶ ἀναγγέλλουσι σήμερον ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ, διότι δὲν γνωρίζουσι νὰ μεταχειρίζωνται ἐπιβουλὰς ἢ νὰ πολεμῶσι πρὶν ἢ προκτρύξωσι τοῦτο. Ἴδου τὸ ἀντικείμενον τῆς πρεσβείας ἡμῶν, εἰς σέ δὲ ἀνήκει νὰ αποφασίσῃς περὶ τοῦ πρακτέου.»

Ἡ ἀγέρωχος αὕτη γλῶσσα φυσικὸν ἦτο νὰ διαγείρῃ τὴν ὀργὴν εἰς μίαν αὐλὴν, ἐνθα ὁ αὐτοκράτωρ ὑπῆρχε πάντοτε τὸ ἀντικείμενον τῆς αἰσχροτέρας κολακείας· διὰ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Ἀλέξιον ἐκραύγασαν ὅτι ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ ὁ αὐθάδης Φράγκος, ὅστις ἀπετόλμησε νὰ ἐξυβρίσῃ τὴν σεπτὴν τοῦ αὐτοκράτορος κορυφὴν· ὁ Ἀλέξιος ὅμως, ὑπὸ τοῦ παλιμβούλου Μουρτζούφλου συμβουλευόμενος, ἀπεφάσισεν ἀντὶ τῆς συμμαχίας τῶν ὑπηκόων του νὰ προτιμήσῃ τὴν τῶν Φράγκων, καὶ δὴ πέμψας αὐτὸν τὸν Μουρτζούφλον πρὸς τὸν μαρκήσιον τῆς Μοντφεράτης, ἔσπευσε νὰ δικαιολογηθῇ, καὶ νὰ ζητήσῃ σύναμα τὴν συνδρεμὴν τῶν Φραγκικῶν δυνάμεων ἵνα δι' αὐτῶν ἀποβάλῃ τὸν δημοπρέβλητον βασιλέα καὶ στηριχθῇ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐνέχυρον δὲ ἔδιδε πολλοὺς ἄρχοντας τῆς αὐλῆς του. Γενερέων δεκτῶν τῶν ἰκεσιῶν τοῦ Ἀλεξίου, τὴν ἐπιῦσαν, 25 Ἰανουαρίου 1204, ὁ μαρκήσιος τῆς Μοντφεράτης μετὰ στρατοῦ ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν πύλιν

τῶν Βλαχερινῶν, ὥπως εἰσέλθῃ ἐν τῇ πόλει καὶ ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τὸν αὐτοκράτορα.

Ἐφρύαξαν οἱ ἐν Βυζαντίῳ, ἔτι μᾶλλον ἐρεθιζόμενοι ὑπὸ τῶν πρακτόρων τοῦ Μουρτζούφλου, ἰδόντες τὴν νέαν ταύτην τοῦ Ἀλεξίου προδοσίαν, καὶ ἤρξαντο ἀναφανδὸν ἐξυβρίζοντες αὐτὸν ὅτι ἀπὸ δούλου ἐγένετο κύριος. «Ἐρρέτω, ἐκραύγαζον, ἡ γεννεὰ αὕτη τῶν Ἀγγέλων, προδοτῶν τῆς πατρίδος ἀείποτε γενομένων, καὶ τοῖς ἐχθροῖς πωληθέντων.» Τότε καὶ ὁ Μούρτζουφλος, ρίπτων πλέον τὸ προσωπεῖον.(1)

Λαλεῖ τιναῖς τοῦ συγγενεῖς, φίλους γὰρ καὶ γειτόνους.

Τζαγδάρους καὶ λυμαντικούς

Καὶ διενεργεῖ εὐρείαν κατὰ τῶν αὐτοκρατόρων στάσιν, τὴν ὁποίαν σπεύδει πάλιν μετὰ ὑποκριτικῆς συμπαθείας νὰ ἐξαγγείλῃ εἰς τὸν Ἀλέξιον· οὗτος δὲ, περιδεὴς γενόμενος καὶ βλέπων τὸν λαὸν ἐρχόμενον πρὸς τὰ ἀνάκτορα, ἀνατίθῃσι τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Μούρτζουφλον, καὶ περιβληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ποδῆρην χειτῶνα, ὁδηγῆται, ἵνα δῇθεν διαφύγῃ τὴν ὀργὴν τοῦ ὄχλου, εἰς τινα σκηνὴν, ὑποτονθορίζων τὸ τοῦ προφητάνακτος «Ἐκρύψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν μου,» ἐνῷ ὥφειλε μᾶλλον νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ, «Ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν καὶ ἐπὶ καρδίας δόλους διελογίζοντο.» Ὁ Ἰσαάκιος, κλινήρης ὢν, μαθὼν τὴν οἰκτρὰν τοῦ υἱοῦ του κατάστασιν, κατελήφθη ὑπὸ σπασμῶν καὶ ἐξεμέτρησεν ἀγωνιωδῶς τὸ ζῆν, εἰς ἡλικίαν πεντήκοντα ἐτῶν. Ὁ δὲ Μούρτζουφλος βλέπων οὕτω πληρουμένους τοὺς σκοποὺς του, προσφέρει δις ἐν κύλικι δηλητήριον εἰς τὸν Ἀλέξιον· ἀλλ' ἐπειδὴ, εἴτε διότι ὁ μείραξ ἦν τοῦ φαρμάκου νεανικώτερος, εἴτε διότι μετεχειρίζετο ἀντίδοτόν τι, ἀπέφευγε τὸν θάνατον, ὁ Μούρτζουφλος δι' ἀγχόνης τὸν ἐκπυρηνίζει πρὸς τὸ τοῦ ἄδου πέ-

(1) Χρονικ., Μωρέως περὶ Buchon.

ταυρον, μετὰ βασιλείαν μηνῶν ἕξ καὶ ἡμερῶν ὀκτώ. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῶν δύο αὐτοκρατόρων, οἵτινες παραγνώρισαντες ὅτι μόνη τοῦ λαοῦ ἡ ἀγάπη εἶνε ἡ ἀληθῆς ἰσχὺς καὶ ἐπὶ ξενικῆς συνδρομῆς ἐρεισθέντες, καὶ τὴν πατρίδα κατὰ κρημνῶν ἔφερον καὶ ἑαυτοὺς κακῶς ὤλεσαν. (1)

Καταλαβὼν οὕτως ὁ Μούρτζουφλος τὴν ἀρχὴν, ἀφροῦ ἀπηλλάγη καὶ τοῦ ἐπιμέρου αὐτοκράτορος Καναβοῦ, καὶ προβλέπων τὸν πρὸς τοὺς Φράγκους ἐπικείμενον πόλεμον, ἤρξατο ὀχυρῶν τὴν πόλιν, ἀνυψώσας τὰ παράλια τῆς πόλεως τείχη καὶ τὰς χερσαίας πύλας τειχίσμασιν ὀχυρώσας. Ἀφ' ἐτέρου οἱ Φράγκοι πληροφορηθέντες ἰὸν οἰκτρὸν τοῦ Ἀλεξίου θάνατον ὑπὸ τοσαύτης κατελήφθησαν ἀγανακτήσεως, ὥστε ἀπεράσισαν νὰ καταπολεμήσωσι τοὺς Γραικοὺς, πρὸς τοὺς ὁποίους οὐδεμίαν τοῦ λοιποῦ ἐδύναντο νὰ ἔχωσι πίστιν. Συνῆλθον λοιπὸν εἰς συμβούλιον καὶ ἐκεῖ κατὰ πρῶτον λόγος ἐγένετο περὶ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπεστήριζον δὲ ἰδίως τὴν ιδέαν ταύτην οἱ κληρικοὶ, λέγοντες ὅτι ὁ πόλεμος οὗτός ἐστιν ἱερὸς καὶ ἀπαραίτητος. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐπιχειρήσωσι νὰ προσβάλωσιν ὀριστικῶς τὴν πόλιν πεποιθότες ὅτι εὐχερῶς θέλουσιν ἀλώσει αὐτὴν καὶ ὅπως προλάβωσι τὰς ἔριδας αἱ ὁποῖαι ἐδύναντο νὰ προέλθωσι κατὰ τὴν διανομὴν τῆς πλουσίας λείας ἣν ἤθελον εὖρει, οἱ Ἑνετοὶ καὶ οἱ Γάλλοι συνεφώνησαν τὰ ἐξῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1204.

Α'. Ἡ πόλις περιέλθη, Θεοῦ θέλοντος, εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν σταυροφόρων, πάντες ὀφείλουσιν ὑποταγὴν εἰς τοὺς ἄρχοντας, οὓς ἀπὸ κοινοῦ οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἑνετοὶ ἤθελον διορίσει.

(1) Νικητ. ἐν β. Μουρτζούφλου. - Villeharduin. ibid.

Β'. Ἀπαντα τὰ ἐν τῇ πόλει εὑρεθέντα λάφυρα, οἷα σ-
δήποτε φύσεως καὶ ἂν ὦσι, θέλουσι φέρεσθαι εἰς τόπον
ὑποδειχθέντα, χωρὶς νὰ δύνηται τις νὰ κρατήσῃ δι' ἑαυτὸν
μέρος τι.

Γ'. Οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἑνετοὶ θέλουσι διανεμηθῇ ἐξίσου
τὰ λάφυρα, ὑποχρεομένων ὅμως τῶν Γάλλων νὰ πληρώ-
σωσι τὸ ἀναλογοῦν αὐτοῖς εἰς τοὺς Ἑνετοὺς διὰ τὴν με-
ταφορὰν αὐτῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Δ'. Ὁ σῖτος καὶ τὰ λοιπὰ τρόφιμα θέλουσι παρακατατεθῇ
εἰς ἀποθήκας φρουρουμένας ἐξ ἡμισείας παρὰ τῶν Γάλλων
καὶ Ἑνετῶν, οἵτινες θέλουσι καθ' ἡμέραν λαμβάνει ἐξ αὐτῶν
τὸ ἀναλογοῦν εἰς τροφήν των ἐφ' ὅσον χρόνον μείνουσιν ὁ-
μοῦ· ἂν δ' εὑρεθῇ κατὰ τὸν χωρισμὸν των περίσσειμά τι, θέ-
λει ὑπολογισθῇ ἡ ἀξία αὐτοῦ.

Ε'. Οἱ Ἑνετοὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς αὐτοκρατο-
ρίας, θέλουσι διατηρεῖ τοὺς τίτλους, τὰς τιμὰς καὶ τὰς
προνομίας, ἃς ἀπολαμβάνουσιν εἰς τὴν χώραν των κατὰ τε
τὸ πνευματικὸν καὶ κοσμικὸν μέρος καὶ θέλουσι διοικεῖ-
σθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ κατὰ τὰ ἔγγραφα ἢ ἄγραφα
ἔθιμά των.

ΣΤ'. Διὰ τὴν ἐκλογὴν νέου αὐτοκράτορος ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει θέλουσι διορισθῇ ἐξ ἐκλογεῖς Γάλλοι καὶ ἐξ
Ἑνετοὶ, οἵτινες θὰ ἐκλέξωσιν ἐκ τοῦ στρατοῦ ἢ ἐκ τοῦ
στόλου ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον κρίνουσιν ὅτι εἶνε ἱκανὸς ὥπως
παγιώσῃ, διοικήσῃ, ὑπερασπισθῇ τὸ κράτος καὶ διατη-
ρήσῃ τὸ σέβας πρὸς τὸν Θεόν, τὴν ὑπακοὴν πρὸς τὴν ἀ-
γίαν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ κρά-
τους. Ὁ ὑπὸ τῆς πλειότητος ἐκλεχθησόμενος, ἀναγνω-
ρισθήσεται ὡς αὐτοκράτωρ παρ' ὅλων· ἂν δὲ συμβῇ οἱ
Γάλλοι νὰ ἐκλέξωσιν ἓνα καὶ οἱ Ἑνετοὶ ἕτερον, ἡ κλήρωσις
θέλει ἀποφασίσῃ μεταξὺ τῶν δύο.

Ζ'. Ὁ αὐτοκράτωρ θέλει λάβει ὡς κτήματα αὐτοῦ τὸ

τέταρτον μέρος τῶν κατακτηθησομένων μετὰ τῶν δύο ἀνακτόρων τοῦ Βουκουλείου καὶ τῶν Βλαχερνῶν.

II'. Ὁ κληρὸς τοῦ ἔθνους ὅπερ δὲν θὰ δώσῃ αὐτοκράτορα, θέλει δώσῃ Πατριάρχην· οὗτος δὲ λαμβάνων κατογὴν τῆς Ἀγίας Σοφίας, θέλει διαθέτῃ τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην.

III'. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ τῶν δύο ἐθνῶν θέλουσιν ἔχει τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν ὅσαι συμπεριλαμβάνονται εἰς τὰς κληρωθείσας τῷ ἔθνει αὐτῶν χώρας. Ἐκ τῶν προσόδων δὲ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων θέλει τοῖς ὀρισθῇ τὸ ἀνάλογον ποσὸν διὰ τὴν ἀξιοπρεπῆ διατήρησιν αὐτῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν των.

IV'. Οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἑνετοὶ ὑποχρεωθήσονται δι' ὄρκου νὰ μείνωσιν ἐπὶ ἓν ἔτος, ἀρχόμενον ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ παρόντος μηνὸς Μαρτίου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπονέμοντες αὐτῷ πάντα σεβασμὸν καὶ ὑποταγὴν.

IA'. Ὅσοι ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὰς κτήσεις τῆς αὐτοκρατορίας, ὁμόσουσι πίστιν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, κατὰ τὰ εἰθισμένα, ὑποχρεούμενοι ν' ἀρκεσθῶσιν εἰς μόνην τὴν γενητομένην αὐτοῖς διανομὴν καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο.

IB'. Μεταξὺ τῶν Γάλλων καὶ Ἑνετῶν θέλουσιν ἐκλεχθῇ δώδεκα ἢ καὶ περισσότεροι ἐπίτροποι, οἵτινες ἀφοῦ ὀρκισθῶσι θέλουσι διανεῖμει κατὰ συνείδησιν καὶ πλειονοψηφίαν τὰ τιμάρια καὶ τὰ ὑπουργήματα καὶ ὀρίσει τὰ καθήκοντα καὶ ὑπηρεσίας τῶν Γάλλων καὶ Ἑνετῶν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸ κράτος. Οὗτοι θέλουσιν ἀποκαταστήσει τοὺς τιμαριούχους καὶ τοὺς ὑπουργοὺς εἰς πλήρη κατογὴν τῶν τιμαρίων καὶ ὑπουργημάτων των, μὲ ἐξουσίαν νὰ τὰ μεταβιβάσωσιν εἰς τοὺς κληρονόμους των ἄρρενας ἢ θήλειες καὶ νὰ τὰ διαθέτωσι κατ' ἀρέσκειαν, ἐπι-

φυλαττομένων τῶν δικαιωμάτων τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ κράτους.

ΙΓ'. Ἐκτὸς τῶν ὑποχρεώσεων καὶ ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας οἱ τιμαριοῦχοι θέλουσιν ἀναλάβει, ὁ αὐτοκράτωρ θέλει ἐπιφορτισθῇ πάντα τὰ λοιπὰ ὅσα τείνουσι πρὸς τὴν ἀσφάλειαν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ κράτους.

ΙΔ'. Εἰς τὰς χώρας τῆς αὐτοκρατορίας οὐδεὶς εἶνε δεκτὸς ἀνήκων εἰς ἔθνος διατελοῦν εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ Ἑνετοὺς, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ὁ πόλεμος οὗτος.

ΙΕ'. Οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἑνετοὶ θέλουσι μεταχειρισθῇ τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν παρὰ τῷ πάπᾳ ὅπως τὸν πείσωσι νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν παροῦσαν σύμβασιν καὶ ὑποβάλλῃ εἰς ἀφορισμὸν τοὺς παραβιάζοντας ἢ ἀρνούμενους νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς αὐτήν.

ΙΣΤ'. Ὁ αὐτοκράτωρ ἰσχυρίζεται ὅτι θέλει τηρῆται καὶ ἐπελέγῃ τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῆς διανομῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ παρούσῃ μνημονευμένων κανονισμῶν καὶ ἄρθρων. Ἄν δ' ἐπέλθῃ ἀνάγκη ἢ νὰ προστεθῇ ἢ ν' ἀφαιρεθῇ τι ἐξ αὐτῆς, ἡ ἀπόφασις ἀνήκει εἰς τοὺς δώδεκα Γάλλους καὶ Ἑνετοὺς ἐκλογεῖς ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ μαρκησίου τῆς Μοντφεράτης καὶ ἐξ συμβούλων παρ' αὐτοῦ ὀνομαζομένων.

ΙΖ'. Ὁ Δόγης τῆς Ἑνετίας, κατ' ἐξαιρετικὴν εἰς τὸ ἀτομικὸν τοῦ τιμῆν, ἀπαλλάσσεται παντὸς ὅρκου πρὸς τὸ κράτος ἢ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα δι' ὅσα ὑπουργήματα ἢ τιμάρια λάβῃ. Τὸ προνόμιον τοῦτο παρέχεται αὐτῷ ἀτομικῶς, μηδόλως ἐκτεινόμενον καὶ εἰς τοὺς διαδόχους του, ὅσοι ἴθελον λάβει μετὰ ταῦτα τὰ τιμάρια καὶ τὰ ὑπουργήματά του. (1)

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Βυζαντίῳ οὐδόλως ἰσχύοντες τούναν-

(1) P. Rhamnusius l. 3 - Sabellicus l. 8. 163. - Sanut. 3. 11. 1. - Boulrem. 3. 6. 7.

τίον, ἀφοῦ ἐκ δευτέρου προσεπάθησαν εἰς μάτην νὰ κατὰ-
στρέψωσι διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς τὰς ἐχθρικὰς γαλέρας, κα-
τεκλείσθησαν εἰς τὰ τείχη των, ὅπισθεν τῶν ὁποίων ἔ-
βλεπον τὴν μόνην αὐτῶν σωτηρίαν. Περὶ ἐχθρῶν τοιούτων
οὐδένα βεβαίως οἱ σταυροφόροι κίνδυνον εἶχον· ἀλλ' ἤρ-
ξατο μαστιζὼν αὐτοὺς ἐχθρὸς ἐπικινδυνωδέστερος, ἡ σπά-
νις τῶν τροφίμων. Ἦναγκάσθησαν λοιπὸν νὰ ἐκπέμψωσι
πρὸς συλλογὴν τροφῶν ἰσχυρὸν ἀπόσπασμα ὑπὸ τὸν Ἑρ-
ρίκον Ἀϊνὼ, ὅστις προβάς μέχρι Φινουπόλεως, ἐλαφρυα-
γώγησεν αὐτὴν καὶ πλεῖστα κατὰ τῶν κατοίκων αὐτῆς
διεπράξατο. Ὁ Μούρτζουφλος, πληροφορηθεὶς τὴν ἐκδρο-
μὴν ταύτην τοῦ Ἀϊνὼ καὶ ἀποφασίσας νὰ τὸν προσβάλῃ
ἐν τῇ ἐπιστροφῇ του, ἐξῆλθε μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ καὶ
ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸν κόλπον, ἐν ᾧ τανῦν κεῖται ἡ κωμό-
πολις Μπουγιόικ δερέ. Καὶ προσέβαλε μὲν ὕντως τοὺς σταυ-
ροφόρους ἐπιστρέφοντας, ἀλλ' ἐκεῖνοι μηδόλως θορυβηθέν-
τες παρετάχθησαν εἰς μάχην, καὶ οὐ μόνον ἀπέκρουσαν
τοὺς Βυζαντινοὺς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Μούρτζουφλον μι-
κροῦ ἐδέησε νὰ αἰχμαλωτίσωσιν. (1)

Ἐν τούτοις ὁ Δόγης τῆς Ἑνετίας, θέλων ν' ἀποφύγῃ
τὸν πόλεμον, προσεκάλεσεν εἰς συνέντευξιν τὸν αὐτοκρά-
τορα, ὅστις ἔσπευσεν ἔφιππος νὰ μεταβῇ εἰς τὰς ἀκτὰς
τοῦ Κοσμιδίου, ἔνθα ἀφίκετο καὶ ὁ Δάνδαλος μετὰ τριή-
ρεως. Κατὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην συγκατένευσε μὲν ὁ
Μούρτζουφλος ν' ἀποτίσῃ πρὸς τοὺς σταυροφόρους τὰ αἰ-
τούμενα πεντήκοντα κεντηνάρια χρυσοῦ (τεσσαράκοντα
ὀκτὼ ἑκατομμύρια φράγκων), ἤρνεϊτο ὅμως νὰ ὑποτάξῃ
τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν ὑπὸ τὸν πάπαν. Ἐνῶ δὲ οὕτω
συνδιελέγοντο, αἴφνης ἐχθρικαὶ δυνάμεις ἐπετέθησαν κατὰ
τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ μόλις οὗτος ἐδυνήθη νὰ σωθῇ χά-
ρις εἰς τὴν ταχύτητα τοῦ ἵππου του.

(1) Νικήτ. ἐν 6. Μουρτζούφλου. - Ἀκροπολ. 3.

Τοιουτοτρόπως πάσης συνδιαλλαγῆς ἀνεφίκτου καταστάσεως, ἤρξαντο αἱ ἐτοιμασίαι τοῦ πολέμου, καὶ ὁ μὲν Μούρτζουφλος μετὰ στρατοῦ πολυαρίθμου ἐστρατοπέδευσεν ἐνθα τανῦν κεῖται τὸ Φανάρι, οἱ δὲ Φράγκοι ἐ-ἰβίβασθέντες εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν τὸ ἑσπέρας τῆς 8 Ἀπριλίου 1204, ἡμέρας πέμπτης, ἤρξαντο τὴν ἐπιούσαν πρωΐαν τὴν κατὰ τῆς πόλεως προσβολήν. «Ὅλην μὲν οὖν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, λέγει Νικήτας ὁ Χωνιάτης, μάχη ἐνειστήκει στονόεσσα, ἣν δέ πως τὰ Ῥωμαίων ἐπικρατέστερα, αἵ τε γὰρ κλιμακοφόροι νῆες σὺν τοῖς ἵππαγωγοῖς δρόμοσιν ἄπρακτοι τῶν τειχῶν ἀπεκρούσθησαν καὶ τὰ τῶν λίθων ἀφετήρια πλείστους ὅσους τῶν πολεμίων διέφθειραν.» Καὶ ὁ Βιλλαρδουῖνος δὲ αὐτὸς ὁμολογεῖ τὴν διὰ τὰς ἀμαρτίας των ἀποτυχίαν τῶν σταυροφόρων, οἵτινες διετέλουν εἰς μεγίστην ταραχὴν ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ, ἥτις τοῖς ἐπῆλθε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἀναπαυθέντες δύο ἡμέρας, τὴν τρίτην ἐπανελάβον τὴν προσβολὴν ὑποσχεθέντες, ὅπως ἐνθαῤῥύνωσι πάντας ὅτι, ὅστις πρῶτος πῆξει σημαίαν ἐπὶ τινος πύργου τῆς πόλεως, θέλει λάβει ὡς ἀμοιβὴν ἑκατὸν πεντήκοντα μάρκας ἀργυρίου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπιμόνου ταύτης μάχης, δύο πλοῖα, ἐφ' ὧν ἐπέβαινον οἱ ἐπίσκοποι Τρώης καὶ Σοασῶνος προσήγγισαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἔστησαν κλίμακας πλησίον τῶν Πετρίων, δύο δὲ ἱππόται, ὁ μὲν, Γάλλος Ἀνδρέας Ὁρβῶα καλούμενος, ὁ δὲ, Ἑνετὸς Πέτρος Ἀλβέρτης, ἐλθόντες ἀπεσόβησαν τοὺς ἐκεῖ φρουροῦντας. Ἡ θεὰ αὐτῶν ἐνεθάρρυνε τοὺς σταυροφόρους ὅπως πηδήσωσιν ἐπὶ τὸν πύργον, εἰς δὲ ἱππότης, Πέτρος δὲ Βρασῶ τοῦνομα, εἰσελθὼν διὰ τῆς πύλης ἐνέπνευσε φρίκην εἰς τοὺς φρουροὺς ἕνεκα τοῦ γιγαντιαίου αὐτοῦ σώματος, καὶ τῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ παρμεγέθους περικεφαλαίας. Ἡ θεὰ αὐτοῦ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τοὺς Βυζαντινοὺς, καὶ ἄφησεν οὕτως ἀνεμπόδιστον τὴν εἴσοδον εἰς

πολυαρίθμους ἄλλους σταυροφόρους, οἵτινες φοβούμενοι δολιότητά τινα ἔθεσαν πῦρ εἰς ἃς ἀπήντησαν οἰκίας καὶ ἀπετέφρωσαν τοσαύτας, ὅσαι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Βιλλαρδουίνου, δὲν ὑπῆρχον εἰς τὰς τρεῖς ὁμοῦ μεγαλειτέρας πόλεις τῆς Γαλλίας. Μάτην ὁ Μούρτζουφλος ἀπεπειράθη διὰ προτροπῶν καὶ ἀπειλῶν ν' ἀναζωπυρώσῃ τὸ θάρρος τοῦ λαοῦ· ὁ φόβος ἦν ἀνώτερος παντὸς ἄλλου αἰσθήματος. Τότε ὁ αὐτοκράτωρ βλέπων ὅτι οὐδεμία σωτηρίας ἐλπίς πλέον ἀπελείπετο καὶ φοβούμενος μὴ συλληφθῇ, συμπαραλαβὼν Εὐφροσύνην τὴν σύζυγον τοῦ Ἀλεξίου, καὶ Εὐδοκίαν τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ἦν κατὰ τὴν πολιορκίαν εἶχε νυμφευθῇ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως μετὰ βασιλείαν μηνῶν δύο καὶ ἡμερῶν ἑπτακαίδεκα. (1)

Ἐν διαστήματι ἑξ μηνῶν ἡ Κωνσταντινούπολις εἶχεν ἰδεῖ πέντε αὐτοκράτορας, ὧν οἱ μὲν τρεῖς ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν, οἱ δ' ἕτεροι δύο ἦσαν φυγάδες· ἅμα λοιπὸν ἀνεχώρησεν ὁ Μούρτζουφλος, ἐπῆλθεν ἡ ἀνάγκη ἐκλογῆς νέου αὐτοκράτορος. Ἐν μέσῳ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου καὶ τοῦ πυρὸς, ὅπερ ἐνέμετο τὴν πόλιν, ὁ Θεόδωρος Δούκας καὶ ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις, ἀμφότεροι ἀνήκοντες εἰς ἐπιστήμους οἰκογενείας, ἀπέβλεψαν εἰς τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκαστος αὐτῶν εἶχε τοὺς φίλους καὶ ὁπαδούς του καὶ τὰ προτερήματα καὶ αἱ ἀρεταὶ τῶν ὑποψηφίων παρ' ἐκείνων ποικιλοτρόπως ἐξετίθεντο· τέλος ὁ Λάσκαρις ὑπερίσχυσε καὶ ἐξελέχθη αὐτοκράτωρ. Ἐκ μετριοφροσύνης ὁμοῦς ἀξιεπαίνου δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ μόνον τὸ τοῦ δεσπότη, λέγων ὅτι ὀφείλει πρότερον νὰ ρυθμίσῃ τὰ πράγματα τοῦ κράτους καὶ ἀποδώσῃ εἰς τὸ στέμμα τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ αἰγλήν. Ἀλλ' ὁμοῦς ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ δὲν ἐδύνατο νὰ

(1) Νικήτας ἐν β. Μουρτζούφλου. - Lebeau XVII. 127 - Ducange 9.

πραγματοποιήθη, διότι εἰς ἤν κατάστασιν εἶχον περιέλθει τὰ πράγματα, αἱ ἡρωϊκώτεραι προσπάθειαι ἔμελλον νὰ ναυαγήσωσιν. Ἐνῶ δὲ ὁ Λάσκαρις ἀντεποιεῖτο τὴν ἐξουσίαν, ὁ Ἑρρῖκος Ἀἰνὼ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἶχε κυριεύσει τὴν Κωνσταντινούπολιν. (1)

Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ διαγωγὴ τῶν σταυροφόρων κατὰ τὴν ἁλώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῶν ζοφερωτέρων χρωμάτων εἰκονίζουσιν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστοριογράφοι. «Ὡ πόλις, πόλις, ἐπιφωνεῖ ὁ αὐτόπτης τῆς καταστροφῆς Νικήτας, πόλεων πασῶν ὀφθαλμὲ, ἄκουσμα παγκόσμιον, θέαμα ὑπερκόσμιον, ἐκκλησιῶν γαλουχέ, πίστεως ἀρχηγὲ ὀρθοδοξίας ποδηγέ, λόγων μέλημα, καλοῦ παντός ἐνδίαίτημα, τίνες κακοποιοὶ δυνάμεις ἠτήσαντό σε καὶ ἔλαβον εἰς συνίασιν; τίνες ἀλάστορες, φθονεροὶ καὶ ἀμείλικτοι δαίμονες κῶμόν σοι ἐπεκώμασαν ἄγριοι;» Καὶ αὐτοὶ οἱ ἐξ ἐσπερίας χρονογράφοι δὲν ἐδίστασαν νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι πρὸ μὲν τῆς ἁλώσεως οἱ σταυροφόροι ἦσαν ἅγιοι, μετὰ τὴν ἁλώσιν δ' ἐγένοντο δαίμονες. Καὶ ὄντως οὐδὲν ἱερὸν, οὐδὲν ὅσιον ἐσεβάσθησαν οἱ δυσωνύμως καλούμενοι σταυροφόροι· ὕβρισαν τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα, ἐξέκλιναν εἰς πράξεις θηριώδεις, Χριστιανοὶ ὄντες ἐφάνησαν καὶ τῶν ἀπίστων ἀπιστότεροι. «Ἀπημφιάζετο Χριστὸς, προστίθουσιν ὁ Νικήτας, καὶ ὕβριζετο καὶ μερισμοὶ καὶ κλῆροι τῶν αὐτοῦ ἱματίων ἐγίνοντο, καὶ μόνον οὐ λογχευόμενος τὴν πλευρὰν θεορρύτου ῥύακος αἵματος εἰς γῆν καὶ πάλιν ἀπέσταξεν.» Οἴκοι, ναοὶ, ἀνάκτορα, τάφοι αὐτοκρατόρων ἐναλλάξ ἐσκυλεύθησαν καὶ ἐλαφυραγωγήθησαν. Σκεύη ἱερὰ μετὰ τῶν εὐτελεστέρων ἀγγείων ἐπεσωρεύοντο φέρδην μίγδην ὑπὸ τῶν ἀρπάγων καὶ ἐπὶ ἡμιόνων ἢ ἵππων φορτονόμενα μετεφέροντο εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν. Λεῖψανα

(1) Νικήτ. ἐν β. Μουρτζούφλου.

ἅγια, κοσμήματα ἐκκλησιῶν ἀφηροῦντο βιαίως καὶ παρε-
λαμβάνοντο. Παραλείπομεν τὰς παρθενοφθορίας καὶ τὰς
λοιπὰς ἀκολασίας, διότι ἀφοῦ τὰ θεῖα ἐξηυτέλισαν οἱ
σταυροφόροι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φεισθῶσι τῶν ἀνθρωπίνων.
« Ἦν εἰς πόνον πᾶσα κεφαλὴ, ἐν στενωποῖς θρῆνοι καὶ
οὐαὶ καὶ κλαυθοὶ, ἐν τριόδοις ὄδυρμοί, ἐν ναοῖς ὀλοφυρμοί,
ἀνδρῶν οἰμωγαί, γυναικῶν ὀλολυγαί, ἐλκυσμοί, ἀνδραπο-
δισμοί, διασπασμοί τε καὶ βιασμοί σωμάτων συναφῶν πρό-
τερον οἱ τῷ γένει σεμνοὶ ἀτίμως περιήεσαν, οἱ τῷ γήρα-
γεραροὶ γοεροὶ, οἱ πλούσιοι ἀνούσιοι. Οὕτως ἐν πλατεῖαις,
οὕτως ἐν γωνίαις, οὕτως ἐν τεμένεσιν, οὕτως ἐν καταδύ-
σεσι. » Τοιαῦτα ὑπῆρξαν τὰ ἄθλα τῶν ἐλευθερωτῶν τοῦ
Χριστιανισμοῦ. (1)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΒΑΛΔΟΥΙΝΟΣ Α'.

Πρῶτος αὐτοκράτωρ Φράγκος τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως.

23 Μαΐου 1204—14 Ἀπριλίου 1205.

Τοιουτοτρόπως περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐξ ἑ-
σπερίας σταυροφόρων ἡ Κωνσταντινούπολις, τὸ κοινὸν
ἀπάντων ἐντρύφημά τε καὶ ἐξάκουστον περιλάλημα,
ὑποστᾶσα ὅλας τὰς δυσπραγίας πόλεως ἀλωθείσης ὑπὸ
ἐθνῶν εἰς ληστρικὸν μὲν ἔκπλουν συγκροτηθέντων, ὄργα-

(1) Νικήτ. Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν.—Michaud et Poujoulat III. 113—
Lebeaû. XVII. 129.

νον δὲ καὶ προσωπεῖον εὐτύπωτον μεταχειρισθέντων τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πίστιν. Ἀλλ' οἱ τοσαῦτα κατὰ Χριστιανῶν διαπραξάμενοι καὶ μηδενὸς ἱεροῦ ἢ ὀπίου φεισάμενοι ἐνεπνέοντο ἄρα ὑπὸ ζήλου ἐνθέου; Ἀλλ' οἱ λαβόντες τὸν σταυρὸν καὶ ὀρκισθέντες ἵν' ἀποθάνωσιν ἐν ταῖς ἐώαις χώραις ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ ἐπ' αὐτοῦ προσηλωθέντος, διαρπάζοντες καὶ θύοντες προὔτιθεντο ἄρα νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν ὄρκον των; Ὅστις ἀναγνώσῃ οὐχὶ τῶν συγχρόνων Βυζαντινῶν ἱστοριογράφων τὰς ἀφηγήσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐσπερίων χρονογράφων τὰς περιέργους ἐκθέσεις, μακρὰν τοῦ νὰ θεωρήσῃ τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ὡς ἐλευθερωτὰς τῶν καταδυναστευομένων ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν αὐτῶν ἢ ὡς ἀπλοῦς Χριστιανοὺς, θέλει ἐνθυμηθῇ τὸ τοῦ προφήτου καὶ ἀναφωνήσῃ, «Τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἔσται ἐν τόπῳ ἁγίῳ.»

Ἡ κατάκτησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐγέννησε τὰς λαμπροτέρας ἐλπίδας, ὅτι ἡ πρωτεύουσα αὕτη ἔμελλε ν' ἀναλάβῃ τὴν προτέραν αὐτῆς δόξαν· ἀλλ' ὅμως αἱ ἐλπίδες αὗται, ταχέως σκεδασθεῖσαι, ἀπέδειξαν ὅτι δυσκολώτερον εἶναι νὰ διατηρήσῃ τις ἐν κράτος ἢ νὰ κατακτήσῃ αὐτὸ, καὶ ὅτι εὐχερῶς μὲν δύναται τις νὰ μιμηθῇ τὸν κεραυνὸν καὶ τὴν βροντὴν, ἀδύνατον δὲ τὸ διαρκὲς καὶ γλυκὺ φῶς τοῦ ἄστρου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ τακτικῇ καὶ ἡμαλῇ πορείᾳ του φωτίζει, ζωογονεῖ καὶ γονιμοποιεῖ τὴν φύσιν. Οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ καταπληκτικαὶ προσπάθειαι τῶν σταυροφόρων, οὐδὲν σχεδὸν ἕτερον ἀποτέλεσμα ἔσχον, εἰμὴ τὴν γέννησιν βραχυχρονίου καὶ γελοιώδους αὐτοκρατορίας, ἐνῶ τούναντίον ἀνεπτέρωσαν παρὰ τοῖς τέως ἐκπεφαιλισμένοις Βυζαντινοῖς τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς καὶ τοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα καθήκοντος. (1)

(1) Lebeau, T. XVII. 173.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ἔπετεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Αχ-
 τίνων περὶ τὰ τέλη τῆς τετσακρακοστῆς. Οἱ συνοδεύοντες
 τοὺς σταυροφόρους ἱερεῖς ἤρξαντο προσκαλοῦντες αὐτοὺς
 εἰς μετάνοιαν, ἡ δὲ φωνὴ τῆς θρησκείας δὲν ἤχησεν εἰς
 καρδίας σκληρυνθείσας ὑπὸ τῆς νίκης. Οἱ στρατιῶται ἔ-
 δραμον εἰς τὰς ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας πρὸ μικροῦ εἶχον
 διαρπάσει, καὶ ἐτέλεσαν τὰ πάθη καὶ τὸν θάνατον τοῦ
 Κυρίου ἐν τοῖς θυσιαστηρίοις, ἅτινα οὐ πρὸ πολλοῦ εἶχον
 ἐρημώσκει καὶ βεβηλώσει. Τελεσθείσης δὲ τῆς ἐορτῆς τοῦ
 πάσχᾶ, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν σταυροφόρων ὥρισαν τρεῖς ἐκκλη-
 σίας, ἐν ταῖς ὁποίαις ἕκαστος τῶν ἱπποτῶν ὤφειλεν ἐπὶ
 ποινῇ ἀφουρισμοῦ νὰ καταθέσῃ τὴν λείαν αὐτοῦ, διὰ νὰ
 τὴν διανείμωσιν ὀψιαίτερον ἅπαντες ἐξ ἴσου. Πλεῖστοι
 στρατιῶται καὶ τινες μάλιστα τῶν ἀρχηγῶν ὑπὸ φιλαρ-
 γύρου διαθέσεως ἐλαυνόμενοι ἐκράτησαν κεκρωμμένα παρ'
 ἑαυτοῖς διάφορα εἶδη λείας, ὃ δὲ κόμης τοῦ ἁγίου Παύλου
 ἀπηγγέχονισε καὶ ἓνα τῶν τοιούτων. Ἐν τούτοις ἡ διανομὴ
 ἐγένετο καὶ τὰ μὲν τρία τέταρτα τῆς λείας ἔλαβον οἱ
 σταυροφόροι, τὸ δ' ἐν τέταρτον ἐπεφυλάξαντο διὰ τοὺς
 ἀρχηγοὺς τοὺς ὁποίους ἤθελε διορίσει ὁ αὐτοκράτωρ. Μό-
 νον οἱ Γάλλοι σταυροφόροι ἔλαβον πεντακοσίας χιλιάδας
 μαρκῶν ἀργυρίου, τοῦτέστιν εἴκοσιν ἑπτὰ ἑκατομμύρια
 φράγκων, ὥστε, ἂν ἀφαιρέσωμεν τὸ ποσὸν πεντήκοντα χι-
 λιάδων μαρκῶν, τὰς ὁποίας ἐκράτησαν οἱ Ἑνετοὶ πρὸ τῆς
 διανομῆς, ἅτε ἔχοντες νὰ λαμβάνωσιν ὑπὸ τῶν Γάλλων,
 μετὰ τοῦ μερίσματος αὐτῶν, δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν
 ὅτι τὸ ὀλικὸν μέρος τῶν λαφύρων συνεποσοῦτο εἰς ἐξή-
 κοντα ἑκατομμύρια φράγκων· ἐννοεῖται δ' ὅτι ἰσάριθμον
 ποσὸν διήρπασαν οἱ μὴ σταυροφόροι ἰδιῶται, οἱ παρακο-
 λουθοῦντες αὐτοῖς εἰς τὴν ἐκστρατείαν. Ἐὰν προσέτι ἀ-
 ναλογισθῶμεν ὅτι οὐ πρὸ πολλοῦ τρεῖς ἀλληλοδιαδόχως
 πυρκαϊαὶ ἀπετέφρωσαν πλεόν τοῦ ἡμίσεος τῆς πόλεως

καὶ ἐπομένως οὐκ εὐκαταφρόνητα πλούτη, πρὸς δὲ ὅτι τὰ πολυτιμώτερα εἶδη ἔνεκα τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως τῶν πραγμάτων, εἶχον τεραστίως ὑποτιμηθῇ, θέλομεν συμπεράνει ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις πρὶν ἢ ἄλωθῇ ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐκέκτητο πλούτη κινητὰ ἀξίας ἑξακοσίων ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐν δὲ τῇ διανομῇ τῇ γενομένῃ μεταξὺ τῶν μαχητῶν τῆς Λομβαρδίας, Γερμανίας καὶ Γαλλίας ἕκαστος μὲν ἱππότης ἔλαβε μέροςμα ἴσον πρὸς τὸ τῶν δύο ἱππέων, καὶ ἕκαστος ἱππεὺς ἴσον πρὸς τὸ τῶν δύο πεζῶν. Οἱ Ἑνετοὶ εἶχον προσφέρει ν' ἀγοράσωσιν ὅλα τὰ λάφυρα, δίδοντες τετρακοσίας μάρκας ἀργυρίου ἑκάστῳ ἱππότῃ, διακοσίας ἑκάστῳ ἱππεῖ ἢ ἱερεῖ καὶ ἑκατὸν ἑκάστῳ πεζῷ, ἀλλ' ἡ πρότασις τῶν αὐτῶν ἀπερρίφθη. (1)

Διενείμαντες οὕτως οἱ σταυροφόροι τὰ πλούσια λάφυρα τῆς πρωτεύουσας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, παρεδόθησαν εἰς παντοίας τρυφᾶς καὶ ἀτελγείας καὶ διακωμωδήσεις τῶν ἐγχωρίων, μὴ βλέποντες τὸ σφάλμα, ὅπερ διέπραττον, καταστρέφοντες χώραν, τὴν ὁποίαν ὤφειλον νὰ θεωρήσωσιν ὡς πατρίδα τῶν, οὐδὲ σκεπτόμενοι ὅτι ἡ καταστροφή τῶν νικηθέντων ἐδύνατο μιᾷ ἡμέρᾳ νὰ συνεπαγάγῃ τὴν τῶν νικητῶν καὶ ἐπομένως νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς ἐξίσου πρὸς τοὺς Γραικοὺς πένητας. «Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ σκῦλα διενείμαντο, λέγει Νικήτας ὁ Χωνιάτης, (2) οὐκ ἦν τις παρ' ἐκείνοις διαστολὴ ἐπίπλων καὶ σκευῶν βεβήλων τε καὶ ἀγίων, ἀλλ' ἐπ' ἴσης ἅπασιν εἰς τὰς σωματικὰς χρείας ἐκέχρηντο, Θεοῦ καὶ Θεμιδος κατὰ μηδὲν ἐμπαζόμενοι, τὰ δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀγίων θεῖα εἰκάζματα εἰς ἔδρας καὶ ποδῶν θρανίδας παρῆγον.» Τοσαύτη ὑπῆρχεν ἡ λύτσα καὶ ἀσέβεια αὐτῶν! Ἄνευ σκέψεως, ἄνευ προνοίας τοῦ μέλλοντος, τὰ πάντα ἐπὶ τῆς σπάθης

(1) Michaud, histoire des Croisades T. III. p. 195.

(2) Νικήτ. Χων. Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 187.

στηρίζοντες, ἐξαπέστειλαν πρέσβεις τοῖς ἐν Συρίᾳ ἑμοφύλοις των, μετὰ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ὅπως ἐξαγγείλωσι τὰς ἐπιτυχίας αὐτῶν, καὶ ᾔρξαντο νὰ ρίπτωσιν εἰς κλήρους τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὧν ἡ κυριότης ἔμελλε νὰ περιέλθῃ αὐτοῖς. Τοιοῦτοτρόπως κατεκληρουχήθη ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Λιβύη, ἡ Παρθικὴ καὶ Περσία, ἡ Ἰσηρία καὶ ἡ Ἀσσυρία, ἡ Ὑρκανία καὶ ἅπασα ἡ μέχρι Γαδεΐρων χώρα. Καὶ οἱ μὲν, ὡς λαχόντες πόλεις ἱπποτρόφους καὶ πλουσίας, ἐμακάριζον ἑαυτοὺς ἐπὶ τῷ κλήρῳ των, οἱ δὲ ᾔχθοντο διότι ἔλαχον λαοὺς πτωχοὺς καὶ ἡμιβαρβάρους, ἕτεροι δὲ προέτειναν πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν κατὰ φαντασίαν κτήσεών των.

Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ὅτε, ἀνανήψαντες ἐπὶ μικρὸν τῆς μέθης αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ἀσχοληθῶσι περὶ τὴν παγίωσιν πρῶτον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατακτήσεως αὐτῶν χρίοντες βασιλέα· ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ τοιούτου ἀπῆντα πολλάς καὶ σπουδαίας δυσχερείας, οὐ μόνον διότι ἕκαστον ἔθνος ἐκ τῶν μετασχόντων τῆς σταυροφορίας ἤξιον δι' ἑαυτὸ τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ στέμμα, ἀλλὰ καὶ διότι μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν σταυροφόρων ἦσαν πολλοὶ ἴσοι πρὸς ἀλλήλους κατὰ τετὴν ἀνδρίαν, τὴν προγονικὴν εὐγένειαν καὶ τὴν λοιπὴν ἀρετὴν, καὶ ἡ προτίμησις ἐνὸς μεταξὺ αὐτῶν, ἐδύνατο νὰ συνεπαγάγῃ τὴν ἀπειθειαν τῶν ἄλλων καὶ μετ' αὐτῆς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Θέλοντες λοιπὸν οἱ βαρῶνοι καὶ οἱ κόμητες νὰ προλάβωσι τὰ δυστυχήματα ταῦτα, ἐξελέξαντο δώδεκα ἐκλογεῖς, ἐν οἷς ἔξ ἦσαν Ἑνετοὶ, ὁ Δόγης Βιτάλης Δάνδολος, ὁ Ὅθων Κουερίνης, ὁ Βερτούκιος Κονταρίνης, ὁ Νικόλαος Ναθαγιέρος, ὁ Παντολέων Βάρβος καὶ ὁ Ἰωάννης Βαζέγιος, ἡ κατ' ἄλλους, ὁ Ἰωάννης Μικιέλης, καὶ ἔξ Γάλλοι, Νεβελὼν ὁ ἐπίσκοπος Σοασῶνος, Κον-

ράδος ὁ ἐπίσκοπος Τρώης, Πέτρος ὁ ἐπίσκοπος Βηθλεὲμ, ὁ καὶ ἑξάρχος τοῦ πάπα, Ἰωάννης ὁ ἀρχιεπίσκοπος Πτολεμαΐδος καὶ ὁ ἀδελφὸς Λόκης, ὁ μετέπειτα προχειρισθεὶς πατριάρχης Ἀντιοχείας. Οἱ δώδεκα οὗτοι ὀρκισθέντες ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου νὰ προβῶσιν ἐν συνειδήσει εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ αὐτοκράτορος, οὐδενὶ χαριζόμενοι ἢ ἀντικείμενοι, ἀλλ' εἰς μόνην τὴν ἱκανότητα ἀφορῶντες, κατεκλείσθησαν εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βουκολείου ἵνα σκεφθῶσι περὶ τοῦ ἱκανοτέρου, καθὼς καὶ τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως λέγει·(1)

Βουλὴν ἐπῆραν ἐνομοῦ νὰ πῆσουν βασιλέα.

Ἐκλεξαν δώδεκ' ἄρχοντας, ἄξιους, φρονιμωτάτους,

Οἱ ἑξ, ἦταν ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἑξ φλαμπουριάρτοι.

Συνθήκαις καὶ ὅρκους ἔπηκαν νὰ ἐκλέξουν βασιλέα.

Μὲ πιστωσύνην τοῦ λαοῦ ἄνευ τρόπου καὶ δόλου,

Ἐτέθεισαν εἰσὲ κελλὶν, ἐκεῖ τοὺς ἀποκλείσαν

Ὅπως τοῦ νὰ πληρώσουσι τὸν βασιλέα τῆς πόλης·

Πολλὰ ἐταραχεύθησαν ἀλλήλους μὲ τοὺς λόγους,

Διὸν ὁμοῦ οὐκ ἴσιαζαν νὰ πῆσουν βασιλέα.

Διὸν τινες ἐλέγασιν καὶ σφόδρα ἐπαινοῦσαν

Τὸν δοῦκα γὰρ τῆς Βενετιᾶς φρόνιμον ἐπιδέξιον

Ἐλεξαν ὅτι ἄξιός ἐστι τῆς βασιλείας.

Ἐπῆρχεν ἀρχαῖόν τι ἔθιμον εἰς τοὺς Φράγκους νὰ ἐκλέγωσι τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ὡς ἐξῆς. Θέτοντες στιχηδὸν τόσους κρατῆρας, ὅσοι ὑποψήφιοι τοῦ θρόνου ἦσαν, ἔσταν ὑπὸ ἓνα ἐξ αὐτῶν τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, μετὰ ταῦτα δὲ προσκλелоῦντες τοὺς θυηπόλους ἐφώνουν τὸ ὄνομα ἐνὸς ἐκ τῶν ὑποψηφίων καὶ ὁ θυηπόλος λαμβάνων ἀδιακρίτως τὸν τυχόντα κρατῆρα, προσῆγεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς. Ἐκεῖνος δὲ εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ ὀνόματος

(1) Χρον. Μωρείως παρὰ Buchon.

τοῦ ὁποίου, ὁ κρατὴρ αἰρόμενος, ἀπεκάλυπτε τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, ὁ τοιοῦτος ἐξελέγετο βασιλεύς. Τὸ ἀρχαῖον λοιπὸν τοῦτο ἔθιμον διενεόθησαν κατὰ πρῶτον καὶ οἱ σταυροφόροι νὰ πραγματοποιήσωσι κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλὰ μεταμεληθέντες ἀπεφάσισαν ἄλλως νὰ ἐκλέξωσιν αὐτόν. (1)

Τρεῖς ἦσαν οἱ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὑπὲρ ἑαυτῶν τὰς τῶν ἐκλογέων ψήφους συνενοῦντες. Ἄν ἡ πορφύρα ἦτο γέρας τῆς πολυπειρίας, τῆς περὶ τὰς συμβουλὰς ἐπιτηδειότητος καὶ τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἐκδουλεύσεων, βεβαίως αὕτη ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὸν Ἑρρίκον Δάνδολον, τὸ ἐλαττήριον καὶ τὴν ψυχὴν τῆς σταυροφορίας. Ὁ μαρκήσιος τῆς Μοντφεράτης εἶχεν ἐπίσης τίτλους οὐχὶ εὐκαταφρονήτους ἐπὶ τοῦ στέμματος, διότι καὶ οἱ σταυροφόροι τὸν εἶχον ἐκλέξει ὡς ἀρχηγόν των καὶ οἱ Γραικοὶ τὸν ἀνεγνώριζον ἤδη ὡς κύριον αὐτῶν. Ἡ ἀνδρία του, ἐν πολλαῖς περιστάσεσι καταδειχθεῖσα, ὑπισχνεῖτο σταθερὰν καὶ γενναῖον ὑποστήριγμα τοῦ θρόνου, ὅστις ἔμελλε νὰ ὑψωθῇ ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας αὐτοκρατορίας. Ἡ σύνεσις αὐτοῦ καὶ ἡ μετριοφροσύνη ἦσαν τοιαῦται, ὥστε καὶ οἱ Φράγκοι καὶ οἱ ἐγγχώριοι ἤλπιζον ὅτι, τοῦ μαρκησίου ἐκλεγομένου, ἤθελον ἀνακύψει ἐκ τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου. Τέλος τρίτος ὑποψήφιος ἦτον ὁ κόμης τῆς Φλάνδρας Βαλδουῖνος, συγγενεύων πρὸς τοὺς μονάρχας τῆς δύσεως καὶ ἐξ ἀγχιστείας ἀπόγονος τοῦ Καρόλου Μάγνου. Ἠγαπάτο αὐτός ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, τῶν ὁποίων συνεμερίζετο τοὺς κινδύνους, ἐτιμᾶτο δὲ καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Γραικῶν, οἵτινες καὶ ἐν μέσῳ ἔτι τῆς συγχίσεως καὶ τῶν ἀταξιῶν τῆς κατακτήσεως, τὸν ἐξύμνουν ὡς ὑπόδειγμα σωφροσύνης καὶ τιμῆς. « Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ, λέγει Νικήτας ὁ Χωνιάτης, εὐλαβὴς

(1). Νικήτ. Χων. Τὰ πρῶτα τῆς ἐκλογῆς. LeBeau. XVII. 173.

τὰ πρὸς Θεόν, ὡς ἐλέγετο, καὶ τὴν δίκαιαν ἐγκρατῆς, γυναικὸς δὲ μηδὲ μέχρι βλέμματος προσεσχηκῶς, ἐφ' ὅσον χρόνον τῆς οἰκείας γαμετῆς ἀπεφοίτητεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὕμνους ἐσχόλαζε τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἐν ἀνάγκαις ἐκυβέρνα, καὶ ἀκούειν τοὺς πρὸς αὐτὸν ἀντιλέγοντας κατεδέχετο· τὸ δὲ μέγιστον δὲ εἶχεν ἐκάστης ἐβδομάδος τὸν ἐσπέρας ἐπεμβοῶντα μηδένα τῶν οἰκείων ἀρχείων ἐντὸς κατευνάξεσθαι, μὴ νομίμῳ γυναικὶ πλησιάζοντα.» (1)

Οἱ ἐκλογεῖς ἀπέβλεψαν κατὰ πρῶτον πρὸς τὸν γεραρὸν Δόγην Δάνδολον· ἀλλ' οἱ δημοκράται τῆς Ἑνετίας ἀπετροπιάζοντο ἵνα ἴδωσιν αὐτοκράτορα ἐκ τῶν συμπολιτῶν των. «Πῶς νὰ μὴ φοβώμεθα, ἔλεγον, ἀπὸ Ἑνετὸν γενόμενον κύριον τῆς Ἑλλάδος καὶ μεγάλου μέρους τῆς ἀνατολῆς; Θέλομεν ἄρα ὑποταχθῇ εἰς τοὺς νόμους τοῦ ἡ τούναντίον θὰ μείνῃ αὐτὸς ὑποτεταγμένος εἰς τοὺς νόμους τῆς ἡμετέρας πατρίδος; Τίς δύναται νὰ μᾶς ἐγγυηθῇ ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ τῶν διαδόχων του, δὲν θὰ κατασταθῇ ἡ Ἑνετία, ἡ βασίλισσα τῶν θαλασσῶν, μία ἐκ τῶν πόλεων τοῦ κράτους τούτου;» Ταῦτα λέγοντες οἱ Ἑνετοὶ ἐξύμνουν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ Δανδόλου, προσθέτοντες ὅτι οὗτος διανύσας στάδιον μεγαλουργὸν καὶ περικλεές, μίαν μόνον εὐχὴν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ, πῶς νὰ περατώσῃ αὐτὸ ἐντίμως, διότι καὶ αὐτὸς προτιμώτερον εὔρισκε νὰ ᾔνῃ ἀρχηγὸς νικηφόρου δημοκρατίας ἢ αὐτοκράτωρ ἡττηθέντος λαοῦ. Ποῖος Ῥωμαῖος, ἐκράύγαζον, ἤθελε παραιτήσῃ τὸν τίτλον πολίτου τῆς Ῥώμης ἵνα καταστῇ βασιλεὺς τῆς Καρχηδόνης; (2)

Ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου καὶ αὐτὸς ὁ Δόγης ἀπεδιοπομπεῖτο τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα, ἅτε πηρὸς τὰς ὀψεις ὢν· καὶ τούτου ἕνεκεν ὅταν τις τῷ ἐξήγγειλεν ὅτι σφοδρὰ ἔρις ὑπάρ-

(1) Νικήτ. Τὰ μετὰ τὴν ἔλυσιν.

(2) Michaud et Poujoulat III. 150.

χει μεταξὺ τῶν δώδεκα ἐκλογέων, προτεινόντων αὐτὸν ὡς ὑποψήφιον, διεμήνυσε πρὸς ἐκείνους τάδε, καθ' ἃ τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως ἀναφέρει. (1)

Ὁ κάποιος λόγους μ' ἔφερεν, ἦλθεν ἀπέσωσέν τους

Τὸ πῶς τινὲς ἀπὸ ἐσᾶς, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τους

Ὡς εὐγενεῖς καὶ φρόνιμοι τὸ θέλημά τους λέγουν

Καὶ λέγουν λόγους δι' ἐμέ περὶ τῆς βασιλείας

Ὅτι ἐγὼ εἰμ' ἄξιος νὰ γίνω βασιλέας.

Λοιπὸν ἐγὼ ὡς φρόνιμους φίλους καὶ ἀδελφούς μου

Μεγάλως τοὺς εὐχαριστῶ· ὁ Θεὸς νὰ τοὺς τὸ στρέψῃ

Τὸ εἶπασι καὶ λέγουσι δι' ἐμέ τὸν ἀδελφόν τους.

Ὅμως ἐγὼ ἀπὸ Θεοῦ τὴν χάριν καὶ τὴν δόξαν

Οὐδὲν εὐρίσκω εἰς ἐμέ, λέγω 'ς τ' ὀνοματόν μου

Τοσοῦτην ἀδιάκρισιν, νὰ μὴν τὸ ἐγνωρίζω

Εἰς τὸ κουμοῦ τῆς Βενετιᾶς, ἐξέβησαν ἀνθρώποι

Γνώσεως μεγάλης καὶ στρατειᾶς ὡσὰν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους,

Ἀλλὰ κανεῖς οὐκ ἔφθασε ποτὲ εἰς τόσην δόξαν

Τὸ στέμμα τὸ βασιλικὸν νὰ τοῦ ἔχουσι φόρέσει·

Ἐν τούτῳ σᾶς παρακαλῶ ὡς φίλους καὶ ἀδελφούς μου

Νὰ παύσουσι τὰ σκάνδαλα, ἡ ταραχὴ, τὰ λόγια,

Τὰ ἐλαλήσετε δι' ἐμέ νὰ γίνω βασιλέας.

Ἐπαίρνω ἐγὼ τοὺς λόγους των καὶ ταῖς φωναῖς ὅπου εἶπαν

Καὶ ἅς πῆσωμεν διὰ βασιλιὰ τὸν κόντον Μπαλδουβίνον,

Ὅπónαι αὐθέντης φυσικὸς τῆς αὐθεντεῖας τῆς Φλάνδρας

Διὸν εἶναι εὐγενὴς καὶ ἄξιος, χρήσιμος εἰς τοὺς πάντας

Καὶ ἄξιος διὰ βασιλεὺς ἀπάλον τὸ φουσάτον.

Τοιουτοτρόπως ἀρθείσης τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Δανδόλου, δύο μόνοι παρίσταντο ἐκλέξιμοι, ὁ κόμης Φλάνδρας καὶ ὁ μαρκήσιος τῆς Μοντφεράτης. Οἱ φρονιμώτεροι ἐφοῦντο μὴ ἐκεῖνος τῶν δύο ὑποψηφίων, ὅστις ἀπετύγχανεν

(1) Χρον. Μωρέως παρὰ Ruchon.

ἤθελε δυσκρεστηθῇ καὶ προπχθήτει διὰ βιαίων μέσων τὴν κατάπτωσιν τοῦ θρόνου, ὃν ὁ ἀντίπαλός του κατεῖχεν· ὅπως λοιπὸν προληφθῶσι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὀλεθρίας ἔριδος, συνεφωνήθη ἐκ προοιμίων, ὅτι ὁ ἐκλεχθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπεχρεοῦτο νὰ παραχωρήτῃ εἰς τὸν ἀποτυχόντα, ἐπὶ ὅρῳ ὑποτελείας, τὴν κυριότητα τῆς νήσου Κρήτης καὶ πασῶν τῶν ἐκεῖθεν τοῦ Βοσπόρου κειμένων χωρῶν. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην οἱ ἐκλογεῖς ἐνησχολήθησαν πλέον καθ' ὀλοκληρίαν περὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτηρος ὀριστικὴν ἐκλογὴν, καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦτο ἀμφίρροπος. Ὁ μαρκήσιος τῆς Μοντφεράτης ἐφάνη κατὰ πρῶτον πλειοψηφῶν· ἀλλ' οἱ Ἑνετοὶ δὲν ἐπεθύμουν νὰ ἴδωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡγεμόνα, ἔχοντα κτήσεις ἐγγὺς τῆς δημοκρατίας των. Ὑπέδειξαν λοιπὸν εἰς τὴν συνέλευσιν ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Βαλδουίνου ὑπῆρχε συμφερωτέρα εἰς τοὺς σταυροφόρους, διότι ἐκλέγοντες αὐτὸν, ἤθελον ἀφ' ἐνός μὲν κολακεύσει τὰ μάχιμα ἔθνη τῶν Φλαμανδῶν καὶ τῶν Γάλλων, καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἔχει τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ, ἐπειδὴ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ συνέκειτο ἐκ Γάλλων, ἤθελον οὗτοι ὑποχρεωθῇ νὰ μὴ παραιτήσωσι τὸν αὐτοκράτορα ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς ἀνάγκαις, ἐνῶ οὐδεμίαν ποτὲ συνδρομὴν ἐδύναντο νὰ προσδοκῶσιν ὑπὸ τοῦ μαρκησίου τῆς Μοντφεράτης, οὐ αἱ κτήσεις ἔκειντο ἐν Ἰταλίᾳ, διηρημένη οὕσῃ εἰς πλείστας ὅσας ἡγεμονίας, ὧν οἱ ἄρχοντες ποικίλα εἶχον τὰ συμφέροντα καὶ τὰς διαθέσεις. Τῶν ἰδεῶν τούτων συνεμερίζετο καὶ ὁ Δάνδολος, ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἐκλεχθῇ ἐκεῖνος οὐ αἱ κτήσεις ἀπεῖχον ὅσον ἔνεστι περισσότερον τῆς Ἑνετίας, ὥστε ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ Ἑνετοὶ ἤθελον διχονοήσῃ πρὸς ἀλλήλους, νὰ μὴ δύναται οὗτος ἐκ τοῦ παραχρῆμα νὰ προσβάλλῃ τὰ ὅρια τῆς δημο-

κρατίας, ὅπερ ἐδύνατο νὰ συμβῇ κάλλιστα, ἐκλεγομένου τοῦ Βονιφατίου. (1)

Ἐν τούτοις οἱ σταυροφόροι πρὸ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βουκολέοντος συνηγμένοι προσεδόκων μετ' ἀνυπομονησίας τὴν ἀπόφασιν τῶν ἐκλογέων. Τέλος περὶ τὸ μεσονύκτιον Νεβελὼν ὁ ἐπίσκοπος τῆς Σοασῶν, προβάς εἰς τὸν ἐξώστην, ἐφώνησε μεγάλη τῇ φωνῇ «Τὴν ὥραν ταύτην τῆς νυκτὸς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, γεννᾶται νέα αὐτοκρατορία ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Παντοδυνάμου· αὐτοκράτορα δ' ἔχετε Βαλδουῖνον τὸν κόμητα Φλάνδρας καὶ Ἀϊνὼ». Κραυγαὶ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἀντήχησαν μεταξὺ τῶν Ἑνετῶν καὶ τῶν Γάλλων, μαθόντων ὅτι

Δι' ἀνακτα ἔχρισαν τῆς Κωνσταντίνου
Βαλδουῖνον κόμητα χώρας τῆς Φλάντρας
Νεανίαν κάλλιστον, ὥραϊον φύσει,
Φιλευσεβῆ τε καὶ φιλόχριστον λίαν,
Πραῦν, ἱλαρὸν, σωφρονέστατον μάλα
Μερίδα καὶ μέλλοντι διδόντα βίῳ,
Πολλῶν ταμεῖον ἀρετῶν θεοδότων,
Μάλιστ' ἐραστὴν σωπροσύνης καὶ δίκης,
Ὅς εἶχε δις κήρυκα τῆς ἐβδομάδος
Τορὸν βοῶντα μὴ καθεύδειν μηδένα
Τῶν βασιλείων ἐνδοθεν καθ' ἐσπέραν,
Μηδὲν νομίμῳ γυναικὶ συνημμένον,
Πόρνη δ' ἀθέσμως συμβιοῦν ἡρημένον,
Ἦν καὶ φύλαξ νόμων τε δίκης τ' ἐννόμου,
Γυναικὶ προσχεῖν οὐ θελήσας οὐδόλως
Μηδ' ἂν μέχρι βλέμματος ἐμπαθῇ θέαν,
Ὅσον περ ἀπὴν τῆς συνεύνου τὸν χρόνον. (2)

Ὁ δὲ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰθισμένος ἤδη εἰς

(1) Νικητ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν.—Cesta Innoc. c. 99-Ducange 1.

(2) Χρον. Εὐφραιμίου στίχ. 7185.

συνεχεῖς ἀλλαγὰς ἡγεμόνων, ἤκουσε σχεδὸν ἀδιαφόρως τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ νέου αὐτοκράτορος, συνενώσας μάλιστα τὰς ἐπευφημίας αὐτοῦ μετὰ τῶν Λατίνων. Ὁ Βαλδουῖνος, ὑψωθείς ἐπὶ ἀσπίδος, ἐκομίσθη ὡς ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Σοφίας, παρακολουθούμενος ὑπὸ πάντων τῶν σταυροφόρων, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντιζήλου τοῦ μαρκησίου ἐν τοῖς πρώτοις, τοῦ ὁποίου τὸ γενναῖόν φρον παράδειγμα ἔθελξε τοὺς πάντας.

Ἡ τελετὴ τῆς ἐπισήμου στέψεως ἀνεβλήθη διὰ τὴν τετάρτην μετὰ τὸ πάσχα Κυριακὴν, ὅπως ἕκαστος προ-παρασκευασθῇ διὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν. Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ἐπανηγυρίσθησαν μετὰ πλείστης ὅσης ἐπισημότητος οἱ γάμοι τοῦ μαρκησίου τῆς Μοντφεράτης μετὰ Μαρ-γαρίτας, ἥ κατὰ Βυζαντινοὺς Μαρίας τῆς ἐκ Παιόνων, ἥτις οὖσα ἡρμοσμένη Ἰσαακίῳ τῷ ἐξ Ἀγγέλων, ἔμενε χήρα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἐπελθούσης δὲ τῆς ἡμέρας τῆς στέψεως, ἥτις ἦν ἡ 23 Μαΐου 1204, ὁ Βαλδουῖνος ὠδηγήθη πανηγυρικῶς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἐνδεδυμένος ἱμάτια Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος καὶ παρακολουθούμενος ὑφ' ὅλων τῶν βαρύνων καὶ μεγιστάνων τοῦ στρατοῦ. Ἐν τῷ ναῷ τελουμένης τῆς θείας μυσταγωγίας, δ αὐτοκράτωρ ὑψώθη ἐπὶ θρόνου κεχρυσωμένου καὶ ἔλαβε τὴν πορφύραν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ παπικοῦ ἐξάρχου Πέτρου, ἐπισκόπου Βηθλεὲμ, ἐκπληροῦντος χρέη πατριάρχου. Δύο ἱππόται ἐφερον πρὸ αὐτοῦ τὴν πλατύσημων τῶν Ῥωμαίων ὑπάτων ἐσθῆτα (*laticlave*) καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν σπάθην. Ὁ πρωθιεράρχης, ὄρθιος πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐφώνησεν ἑλληνιστὶ Ἄξιος τοῦ βασιλεῦσαι, καὶ πάντες οἱ παρεστῶτες ἐπανέλαβον ἐν χορῷ Ἄξιος! Ἄξιος! Πάντα δὲ ταῦτα, οἱ σταυροφόροι δηλονότι κραυγάζοντες, οἱ ἱππόται κεκαλυμμένοι μὲ τὰς βαρείας πανοπλίας των, οἱ κεχηνότες πρὸς τὰ παράδοξα

συμβάντα Γραικοί, τὸ γεγυμνωμένον τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ στολισμοῦ καὶ διὰ νέου κεκοσμημένου θυσιαστήριον παρίστων θέαμα πανηγυρικὸν ἅμα καὶ πένθιμον, καὶ ἐδείκνυον ὅλας τοῦ πολέμου τὰς δυστυχίας ἐν τῷ μέσῳ τῶν τροπαίων τῆς νίκης. Μετὰ τῶν ἄλλων ἐθίμων τῆς κατὰ τοιαύτας περιπτώσεις παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τελετῆς, δὲν παρελήφθη οὐδ' ἐκεῖνο, τοῦ προσφέρειν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἀγγεῖον πλήρες κόνεως ὀσπῶν καὶ κροκιδίου στυπείου κεκαυμένου ὡς σύμβολον τῆς βραχύτητος τοῦ βίου καὶ τοῦ εὐτελοῦς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· μετὰ δὲ τὴν τελετὴν, ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς τὰ ἀνάκτορα μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς, τῶν ὁδῶν δι' ὧν διήρχετο ἐστρωμένων οὐσῶν μὲ πλουσίους τάπητας.

Ὁ Βαλδουῖνος ἐγεννήθη τῷ 1171 ὑπὸ Βαλδουίνου Ε'. κόμητος τοῦ Ἀϊνῶ, καὶ Μαργαρίτας τῆς Ἀλσακινῆς ἥτο λοιπὸν τριάκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν ὅτε ἐχρίσθη αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως. Νυμφευθεὶς Μαργαρίταν, θυγατέρα Ἐρρίκου τοῦ Πλατέος, κόμητος Καμπανίας καὶ Μαρίας θυγατρὸς Λουδοβίκου Ζ'. βασιλέως τῆς Γαλλίας, υἱοὺς μὲν οὐδόλως ἐκ ταύτης ἐκτέλεσεν, ἔσχε δὲ μόνον δύο θυγατέρας, ὧν ἡ μὲν ἐκαλεῖτο Ἰωάννα, ἡ δὲ Μαργαρίτα· ἐκληρονόμησαν δ' ἀμφοτέραι τὰ ἐπὶ τῶν κομητειῶν Φλάνδρας καὶ Ἀϊνῶ δικαιώματα τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ Βαλδουῖνος κατὰ τοὺς πολέμους, τοὺς μεταξὺ Ῥιχάρδου καὶ Φιλίππου Αὐγούστου βασιλέως τῆς Γαλλίας, λαβὼν τὸ μέρος τοῦ πρώτου, ἐζήτησεν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ ἄσυλον κατὰ τῆς ὀργῆς τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου καὶ ὠρκίσθη ἐν τῷ εἰς Βρούγην ναῶ τοῦ ἁγίου Δονάτου νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἀσίαν ὅπως καταπολεμήσῃ τοὺς μουσουλμάνους· παρηκολούθησαν δ' αὐτὸν οἱ δύο ἀδελφοί του, Εὐστάθιος καὶ Ἐρρίκος, κόμης τοῦ Σαρβρούη, καὶ ἀνδρεῖος καὶ τολμηρὸς ὢν, ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς πρὸς

ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσπαθείας, διευθύναντας μάλιστα, τῇ 6 Ἰουλίου, τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ κατ' αὐτῆς στρατοῦ. (1)

Πρὶν τῆς τελετῆς τῆς στέψεώς του ὁ νέος αὐτοκράτωρ διένειμεν εἰς τοὺς συμπολεμιστάς αὐτοῦ τὰ πρῶτιστα τῆς αὐτοκρατορίας ἀξιώματα· καὶ ὁ μὲν πρωτοστάτωρ τῆς Καμπανίας Βιλλαρδουῖνος ἔλαβε τὸν τίτλον πρωτοστάτορος τῆς Ῥωμανίας, ὁ δὲ κόμης τοῦ ἁγίου Παύλου τὴν τοῦ κοντοσταύλου, ὁ Κόνων Πετούνης τὴν τοῦ πρωτοβεστιάριου, ὁ Μακάριος δὲ Σαῖν-Μενεχοῦλ τὸν τοῦ ἀρχιοινοχόου καὶ ἄλλοι ἄλλους. Ὁ δόγης τῆς Ἑνετίας ἐγένετο δεσπότης καὶ πρίγκηψ Ῥωμανίας, ἔχων τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ βλαντία πορφυρᾶ, προνόμιον ὅπερ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων μόνοι οἱ ἐκ βασιλικοῦ αἵματος ἐκέκτηντο. Ὁ Ἑρρίκος Δάνδολος ἀντεπροσώπευεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν Ἑνετικὴν δημοκρατίαν, τὸ ἥμισυ ἄρα τῆς πόλεως ἦτο κτῆμά του καὶ ἀνεγνώριζε τοὺς νόμους αὐτοῦ, ἀνωτέρου πάντων τῶν τῆς αὐλῆς τοῦ Βαλδουῖνου ὄντος, ἀπηλλαγμένου δὲ σύναμα πάσης ὑποσχέσεως, πίστεως καὶ ὑποταγῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα.

Ἐν τούτοις οἱ κόμητες καὶ οἱ βαρῶνοι τῶν σταυροφόρων ἦσαν ἀνυπόμονοι νὰ διανεμηθῶσι τὰς πόλεις καὶ τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους, τὰς ὁποίας ὅμως εἰσέτι δὲν εἶχον κατακτήσει. Ἐν συμβουλίῳ λοιπὸν, συγκροτηθέντι ὑπὸ δώδεκα πατρικίων Ἑνετῶν καὶ ἰσαρίθμων ἱπποτῶν Γάλλων, ὅλη ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία διηρέθη μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν· καὶ οἱ μὲν Γάλλοι ἔλαβον τὴν Βιθυνίαν, Ῥωμανίαν, Θράκην, Θεσσαλονίκην καὶ ἄπασαν τὴν ἀπὸ Θερμοπυλῶν μέχρι Σουνίου Ἑλλάδα μετὰ τῶν μεγαλειτέρων νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἔλαβον

(1) Lebeau XVII. 175—Meyer Ann. Fland. 113—Sabelli. I. 8.

ὥς κληρὸν τὸν πύλεμον πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Γραικοὺς, ὑφ' ὧν κατείχοντο αἱ πλεῖσται τῶν χωρῶν τούτων, εἰς δὲ τοὺς Ἑνετοὺς ἐδόθησαν αἱ Κυκλάδες καὶ Σποράδες νῆσοι, ἡ ἀνατολικὴ παρχία τοῦ Ἀδριατικοῦ, τὰ παράλια τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, αἱ ὅχθαι τοῦ Ἑβρου καὶ τοῦ Βάρδα, αἱ πόλεις Ὑψελα, Διδυμότειχον, Ἀδριανούπολις καὶ ἕτεραί τινες. Ἀλλ' ὅμως περιστάσεις, αἷς δὲν εἶχον προΐδει, συμφέροντα ἀντίθετα, ἀντιζηλῖαι καὶ φιλοτιμίαι παρήλλαξαν ἐντὸς μικροῦ τὴν τοπικὴν ταύτην διαίρεσιν. Αἱ χῶραι αἱ κείμεναι ἐκείθεν τοῦ Βοσπόρου ἐγένοντο βασιλείον καὶ ἐδόθησαν μετὰ τῆς νήσου Κρήτης εἰς τὸν μαρκήσιον τῆς Μοντφεράτης· οὗτος δὲ, μὴ ἔχων πλοῖα ὅπως τὰς προστατεύῃ κατὰ πάσης θαλασσίας ἐπιδρομῆς, τὰς ἀντήλλαξε κατὰ Μάϊον τοῦ 1204 πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Θεσσαλονίκης, ἐπώλησε δὲ καὶ τὴν Κρήτην πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς ἀντὶ τριάκοντα λιβρῶν ἀργυρίου, ὥστε ἀπαλλαγεῖς τοιουτοτρόπως τῶν ἐκ θαλάσσης παρενοχλήσεων, συνώρευσε, κάτοχος τῆς Θεσσαλονίκης γενόμενος, κᾷπως πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας. Αἱ δὲ Ἀσιατικαὶ ἐπαρχίαι παρεχωρήθησαν εἰς τὸν κόμητα τοῦ Βλοᾶ, ὅστις ἔλαβε τὸν τίτλον δουκὸς Νικαίας καὶ Βιθυνίας. (1)

Ἐνῶ οἱ βαρῶνοι καὶ οἱ κόμητες διενέμοντο οὕτως ἔθνη καὶ πόλεις, ἡ φιλοδοξία τοῦ λατινικοῦ κλήρου δὲν καθυστέρει τῆς τῶν ἱπποτῶν, ἀλλὰ προσεπάθει ἐξίσου νὰ ἐνθρονισθῇ ἐπὶ τῶν ναυαγίων τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας. Ὅλοι οἱ ναοὶ ἐμοιράσθησαν μεταξὺ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἑνετῶν· ἱερεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν διωρίσθησαν νὰ καταλάβωσι τὰ θυσιαστήρια τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ἡ Κωνσταντι-

(1) Νικηφ. Γρηγορᾶ 1. c. 2.—Ville-Harduin 141, 161.—Ramnusiæ L. 4-Doutreman 1. 2. Bizar de bello Veneto l. 1. 68.

νούπολις ἀντήχει ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς τῶν ἐξ Ἑσπερίας ἐλθόντων. Οἱ σταυροφόροι πρὶν τῆς ἐκλογῆς τοῦ Βαλδουίνου εἶχον ἀποφασίσει ὅτι ὁ πνευματικὸς ἀρχηγὸς τῆς νέας αὐτοκρατορίας ὤφειλε νὰ ἐκλεχθῇ ἐκ τοῦ ἔθνους ἐκείνου, εἰς ὃ δὲν ἀνῆκεν ὁ κοσμικὸς, καὶ συνεπεία τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ὁ πατριάρχης ἔπρεπε νὰ ᾖ Ἑνετὸς, τοῦ αὐτοκράτορος Γάλλου ὄντος. Ἐξελέχθη λοιπὸν πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἐν Ἑνετίᾳ διατρίβων Θωμᾶς Μοροζίνης, τὸν ὁποῖον Νικήτας ὁ Χωνιάτης περιγράφει οὕτω. « Τὴν μὲν ἡλικίαν μέσος ᾔην, τὴν δὲ σωματικὴν πλάσιν λακκευτοῦ συὸς εὐτραφέστερος· ᾔην δὲ καὶ λεῖος ξυρῶ τὸ τοῦ προσώπου ἔδαφος ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἐκ τοῦ γένους ἐκείνου καὶ τὰς ἐνστηθίους παρατετιλμένος τρίχας ἀκριβέστερον δρώπακος, ἀμπεχόμενος δὲ στολὴν συνυφασμένην μικροῦ τῷ δέρματι καὶ ῥαφιδουμένην ἐκάστης τὰ εἰς καρπούς, δακτύλιόν τε τῇ χειρὶ περιστρέφων, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ ἐκ δέρρεων εἰς δακτύλους διεσχισμένα τῶν χειρῶν φυλακτήρια περικείμενος. » Κατὰ τῆς ἐκλογῆς ταύτης πολλὰ ἐγένοντο μεταξὺ τῶν σταυροφόρων ἐνστάσεις παρὰ τῶν ἀτενιζόντων πρὸς τὴν πατριαρχικὴν τιάραν· ἀλλὰ τῇ μεσολαβήσει τοῦ Δανδόλου τὰ πάντα ἐξωμαλύνθησαν καὶ παραχρῆμα ἐπέμφθησαν εἰς Ἰταλίαν ὁ Λεονάρδος Νοβαγιέρος καὶ ὁ Ἀνδρέας Μολῖνος, ὁ μὲν ὅπως ἐξαγγείλῃ εἰς τὸν Θωμᾶν τὴν ἐκλογὴν του, ὁ δὲ ὅπως ἰκετεύσῃ τὸν Πάπαν ἵνα ἐγκρίνῃ ταύτην. (1)

Τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μοροζίνη κατὰ πρῶτον δὲν ᾔθέλησεν ὁ Πάπας ν' ἀναγνωρίσῃ, διότι αὕτη τῷ ἐφαίνετο ὑπεξαίρεσις τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἀγίας Ἐδρας· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος καὶ εἰς διακεκριμένην ἐνετικὴν οἰκογένειαν ἀνῆκε καὶ ὁ ἴδιος ἐθεωρεῖτο ἱκανὸς, ἐπένευσεν εἰς τὴν ἐκλογὴν, καὶ προσκα-

(1) Νικήτ. Χωνιάτ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν. — Lebeau, XVII. 179.

λεσάμενος εἰς Ῥώμην, τὸν ἐχειροτόνησε κατὰ τὰ εἰθιμέ-
 να. Ἐπανελθὼν ἐκ Ῥώμης εἰς Ἑνετίαν ὁ νέος πατριάρχης
 ὑπεχρεώθη παρὰ τῆς γερουσίας νὰ ὑποσχεθῇ ἐνόρκως, ὅτι
 οὐδέποτε ἤθελε διορίσει ἐφημέριον τῆς ἁγίας Σοφίας ἄνδρα
 ὅστις δὲν ἦτο ἐκ γεννητῆς Ἑνετὸς ἢ δὲν εἶχε κατοικήσει
 δέκα κατὰ συνέχειαν ἔτη εἰς Ἑνετίαν, καὶ ὅτι διὰ παν-
 τὸς μέσου ἤθελε διακωλύσει τὴν ἐκλογὴν πατριάρχου ἢ ἀρ-
 χιεπισκόπου κατὰ τὴν αὐτοκρατορίαν μὴ Ἑνετοῦ. Ὁ Μο-
 ρζίνης ἀνέλαβε τὰς ὑποχρεώσεις ταύτας, ἐφ' ὅσον ὁμῶς
 συνεβιάζοντο πρὸς τὴν ἁγίαν Ἐδραν καὶ πρὸς τὸν ὀφει-
 λόμενον αὐτῇ σεβασμόν. Καὶ ὄντως, μετὰ δύο ἔτη ὁ Πά-
 πας μαθὼν τὰς συμφωνίας ταύτας, τὸν ἀπηγόρευσε νὰ
 ὑπακούσῃ, καὶ τὸν ἀπήλλαξε παντὸς ὅρκου, τῷ λόγῳ
 ὅτι οὐδεὶς εἰσέρχεται κληρονομικῶς δικαίωματι εἰς τὸ θυ-
 σιαστήριον τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ μόνον ὁ ἄξιος καὶ ἱκα-
 νός, μηδόλως λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐθνικότη-
 τος καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ὁ πατριάρχης, ἀναχω-
 ρήσας μετὰ τεσσάρων γαλερῶν ἐξ Ἑνετίας, ἀνεκτή-
 σατο τὴν Ῥαγοῦζαν ἀποστᾶσαν ἀπὸ τῶν Ἑνετῶν, καὶ
 πλησιάσας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀνήγγειλε τὴν ἔ-
 λευσίν του εἰς τὸν λαόν, ὅπως ἐξέλθῃ καὶ τὸν ὑποδεχθῇ
 μετὰ τῶν συνήθων κατὰ τοιαύτας περιπτώσεις τιμῶν.
 Τότε ἐξεδηλώθη ἅπασα ἡ δυσἀρέσκεια τοῦ Γαλλικοῦ,
 κλήρου, διότι ἐναντίον τῶν μεταξὺ Γάλλων καὶ Ἑνετῶν
 συμφωνηθέντων, ἠρνήσατο ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν νέον Πα-
 τριάρχην, τῇ προφάσει ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ δὲν ἦτο κανο-
 νικὴ καὶ ὅτι ἡ ἐπικύρωσις αὐτοῦ ἐπετεύχθη ὑπὸ τοῦ Πάπα
 ἐπὶ ψευδῇ ἐκθέσει· ὅπως δὲ μὴ φανῇ ἀπειθής, ἀνηνέχθη εἰς
 αὐτὸν τὸν πάπαν. Ὁ Ἰννοκέντιος ἵνα καταπνίξῃ πᾶν
 σπέρμα διχονοίας, ἐπεμψεν ἑξαρχον Βενέδικτον τὸν καρδι-
 νάλιον τῆς ἁγίας Σουσάννης, ὅστις ἐπέτυχε διὰ τῶν προ-
 τρώπων του νὰ ἐξομαλύνῃ τὰς δυσχερίας καὶ καταστήσῃ

παρὰ πᾶσι σεβαστὴν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μοροζίνη. Μετ' αὐτοῦ δὲ ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν πλῆθος Λατίνων ἐπισκόπων, προτιθεμένων νὰ καταλάβωσι τὰς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων τέως κατεχομένας ἐπισκοπὰς. (1)

Οὐδὲν ἀνθίστατο πλέον εἰς τὰ ὄπλα τῶν σταυροφόρων, τὰ πάντα ἔτρεμον πρὸ αὐτῶν, καὶ ἡ φήμη ἐξήγγελλε πανταχοῦ τὰ κατωρθώματα καὶ τὴν δυνάμιν των· ἀλλ' ὁμως ἐναντίον πάσης ταύτης τῆς κατὰ τὸ φαινόμενον εὐτυχίας, ῥίπτοντες τὰ βλέμματα πρὸς τὸ μέλλον ὤφειλον ἐκεῖνοι νὰ αἰσθάνωνται τὸν φόβον ὅτι ἡ ἀποχώρησις τῶν συντρόφων των ἢ ὁ θάνατος αὐτῶν, ἤθελε τοὺς ἀφήσει ἄνευ ὑπερασπιστῶν, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου οἱ τῆς πόλεως κάτοικοι ἐξησθενημένοι ἢ διεσκορπισμένοι δὲν ἐδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσι μήτε εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν, μήτε εἰς τὰ τῆς πόλεως ἔργα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ κόμητες καὶ οἱ βαρῶνοι οἵτινες μετὰ φόβου ἀπεξεδέχοντο πάντοτε τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐκκλησίας, ἐδιπλασίασαν τὴν πρὸς τὸν ἄκρον ποντίφικα ὑποταγὴν αὐτῶν, καὶ ἐζητήσαντο τὴν συνδρομὴν τοῦ ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ὅτι ἤθελε προμαχήσει ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ Δύσει, καὶ ὅτι εἰς τὴν φωνὴν τοῦ πρωθιεράρχου τῆς Ῥώμης πολυάριθμοι Γάλλοι, Ἰταλοὶ καὶ Γερμανοὶ ἤθελον ἔλθει νὰ κατοικήσωσι καὶ ὑπερασπίσωσι τὸ νέον κράτος.

Καὶ λοιπὸν ἅμα μετὰ τὴν στέψιν αὐτοῦ ὁ Βαλδουῖνος ἔπεμψεν πρὸς τὸν Πάπην τὸν ἱππότην Βαρόσσην μετὰ πολυτίμων δώρων ἐκ χρυσοῦ, λίθων τιμαλφῶν, ταπήτων λαμπρῶν, λειψάνων ἁγίων, καὶ μετ' ἐπιστολῶν δι' ὧν τῷ ἐξήγγελλε τὰς νίκας καὶ τὰς κατακτήσεις τῶν σταυροφόρων. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ, ὅστις ἐλάμβανε τὸν τίτλον Ἰππότου τῆς ἁγίας Ἐδρας, ὑπεμίμνησκεν εἰς τὸν ἄκρον

(1) Ducange 1. 24.

ποντίφικα τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν μακροχρόνιον ἀντίστασιν τῶν Γραικῶν, ψαύων τὰς θρησκευτικὰς χορδὰς ἵνα ἐξευμενίσῃ αὐτόν. « Ὑπετάξαμεν εἰς τοὺς νόμους σας, ἔγραφε, τὴν πόλιν ταύτην, ἥτις ἐκ μίσους πρὸς τὴν ἁγίαν Ἐδραν, μόλις ἐδύνατο ν' ἀκούτῃ προφερόμενον τὸ ὄνομα τοῦ πρωτοθρόνου τῶν ἀποστόλων, οὐδ' ἔκτισε μίαν καὶ ἐκκλησίαν πρὸς τιμὴν ἐκείνου, ὅστις ἔλαβε παρὰ τοῦ Κυρίου τὴν ὑπεροχὴν ἐφ' ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν ». Ὁ Βαλδουῖνος προσεκάλει ἐν τῇ ἐπιστολῇ του τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ν' ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τῶν προκατόχων του Ἰωάννου καὶ Λέοντος, οἵτινες ἐπεσκέψαντο προσωπικῶς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Βυζαντίου· ὅπως δὲ δικαιολογήσῃ τὴν πράξιν τῶν προσκυνητῶν, γενομένων κυρίων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ἐπικαλούμενος τὴν μαρτυρίαν ὅλων τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, προσέθετεν· « Ὅτε εἰσῆλθομεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ταύτην, πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν διατριβόντων κατοίκων τῆς ἁγίας Γῆς ἐξεδήλουν ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς τὴν χαρὰν των, ἐπαναλαμβάνοντες γεγонуῖα τῇ φωνῇ ὅτι προσεφέρομεν εἰς τὸν θεὸν ὑπηρεσίαν εὐαρεστοτέραν ἢ ἂν ἀνεκτώμεθα τὰ Ἱεροσόλυμα. » (1)

Ἀφ' ἐτέρου ὁ μαρκήσιος τῆς Μοντφεράτης ἀπηύθυνε πρὸς τὸν ἄκρον ἀρχιερέα ἐπιστολὴν, δι' ἧς διεμαρτύρετο περὶ τῆς τελείας του ὑπακοῆς εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἁγίας Ἐδρας. (2) « Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἔλεγεν ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης, δὲν ἔλαβον τὸν σταυρὸν, εἰμὴ διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ οὐχὶ διὰ νὰ ἁμαρτήσω περιπλέον προφάσει θρησκευτικῇ. Ἴδου ὑποβάλλομαι εἰς τὰς θελήσεις σας, καὶ εἰ μὲν θεωρήσητε ὅτι ἡ παρουσία μου εἶναι ἀναγκαία εἰς Ῥουμανίαν, εἰμὶ ἕτοιμος ν' ἀποθάνω μαχόμενος κατὰ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν τε καὶ

(1) Michaud et Poujulat 141-170. (2) Gesta Innocent. VIII. 59.

τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' ἂν τοῦναντίον νομίσητε ὅτι ὀφείλω νὰ ἐγκαταλείψω τὰς πλουσίας ταύτας χώρας, χωρὶς νὰ λάβω ὑπ' ὄψιν οὔτε τὰ ἀγαθὰ, οὔτε τὰς τιμὰς, ὧν ἀπολαύω, εἰμὶ ἕτοιμος καὶ πάλιν νὰ ἐπανέλθω εἰς Δύσιν, διότι οὐδὲν ἐπιθυμῶ νὰ πράξω δυνάμενον νὰ ἐλκύσῃ ἐπ' ἐμέ τὴν ὀργὴν τοῦ ὑπερτάτου κριτοῦ ». Τὰ αὐτὰ δὲ σχεδὸν ἐπανελάμβανε καὶ ὁ δόγης τῆς Ἑνετίας Δάνδαλος, ὅστις τέως εἶχε περιφρονῆσαι τὰς τε ἀπειλὰς καὶ τοὺς κεραυνοὺς τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ Ἰννοκέντιος πρὸ πολλοῦ ἦτο ἐξωργισμένος κατὰ τῆς ἀπειθείας τῶν σταυροφόρων· ἐν ταῖς ἀπαντήσεσι λοιπὸν αὐτοῦ μετὰ φαρμακερᾶς πικρίας ἐπέπληττεν αὐτοὺς ὅτι προὔτίμησαν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν τὰ ἐγκόσμια, κατέκρινε τοὺς ἀρχηγοὺς διότι ἐξέθηκαν εἰς τὰς ὕβρεις τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν των τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παρθένων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀφιερωθεισῶν τῷ θεῷ, ὅτι κατέστρεψαν τὴν Κωνσταντινούπολιν λαφυραγωγήσαντες μεγάλους καὶ μικροὺς, ὅτι ἐβεβήλωσαν τὰ θυσιαστήρια καὶ ἔφερον χεῖρα ἐναγῇ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν θησαυρῶν τῶν ἐκκλησιῶν· ἐνὶ λόγῳ μετὰ τοσαύτης αὐστηρότητος ὁ Ἰννοκέντιος ἤλεγχε τοὺς σταυροφόρους, ὥστε ἡ παρὰ Βαρονίῳ ἀνάγνωσις μιᾶς τῶν πρὸς τὸν Δάνδαλον ἐπιστολῶν αὐτοῦ, κινεῖ ἐπ' ἀληθείας τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀναγινωσκόντων. (1) Ἐν τούτοις ὁ πρωθιεράρχης μὴ τολμῶν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ κρίματα τῆς θείας Προνοίας, ἠρέσκετο νὰ πιστεύῃ ὅτι οἱ Γραικοὶ δικαίως ἐτιμωρήθησαν ἕνεκα τῶν παραπτωμάτων αὐτῶν, οἱ δὲ σταυροφόροι ἐχρημάτισαν ὄργανα τῆς θεότητος καὶ ἐκδικηταὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτῆς. « Φοβήθητε, ἔγραφε πρὸς τοὺς Λατίνους, τὴν ὀργὴν τοῦ Κυρίου· ἐλπίσατε θάρραλέως

(1) Baronius ad ann. 1203.

ὅτι θὰ σᾶς συγχωρήσῃ τὸ παρελθόν, ἂν κυβερνᾶτε τοὺς λαοὺς ἐν εὐθύτητι καὶ δικαιοσύνῃ, ἂν ᾦσθε πιστοὶ εἰς τὴν ἁγίαν Ἐδραν καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἂν ᾦσθε ἀποφασισμένοι νὰ ἐκπληρώσῃτε τὴν εὐχὴν ἣν ἐποιήσατε, τοῦ νὰ ἐλευθερώσῃτε τὴν Ἀγίαν γῆν. »

Ἐν τούτοις ὁ πάπας συγκινηθεὶς ἐκ τῶν ἱκεσιῶν καὶ τῶν δειγμάτων τῆς ὑποταγῆς τῶν σταυροφόρων, ἐκ τῶν κατορθωμάτων τῶν ὁποίων ἀντήχει ἅπασα ἡ Ἑσπερία, ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Βαλδουίνου καὶ συγκατετέθη ν' ἀναγνώρισῃ ἐν κράτος εἰς τὸ ὁποῖον ὤφειλε νὰ δώσῃ νόμους· ὅτω δὲ πλέον οἱ σταυροφόροι ἐφαίνοντο ὑποτεταγμένοι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόσῳ ἡδραιοῦτο ἐν τῇ ιδέᾳ ὅτι αἱ κατακτήσεις ἐκείνων συνετέλουν πρὸς τὴν μεγαλειτέραν δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἀντιπροσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γράφων λοιπὸν πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Γαλλίας τοῖς ἔλεγεν, ὅτι ὁ Κύριος ἠυδόκησε νὰ παραμυθήσῃ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν αἰρετικῶν, ὅτι ἡ θεία Πρόνοια ἐταπείνωσε τοὺς Γραικοὺς, λαὸν ἐναγῆ, ἀλαζόνα καὶ ἀντάρτην, καὶ ὅτι ἐδώρήσατο τὸ κράτος τοῖς Λατίνοις, λαῶ εὐσεβεῖ, ταπεινῷ καὶ πειθηνίῳ· συνίστα δὲ αὐτοῖς νὰ πέμψωσι κληρικοὺς εἰς Ἑω· διὰ νὰ διδάξωσι τὰς ὑγιεῖς διδασκαλίας. Ἀφ' ἐτέρου ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς τῆς Γαλλίας λαοὺς ὁ ἄκρος ποντίφιξ προσεκάλει αὐτοὺς ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος Βαλδουίνου νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἑλλάδα, ἵνα λάβωσιν ἐκεῖ γαίας καὶ πλούτη κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ ποιότητά των, παρέχων πλήρη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς τοὺς πιστοὺς, οἵτινες μετέβαινον ἵνα κατοικήσωσι καὶ ὑπερασπίσωσι τὴν νέαν αὐτοκρατορίαν. (1)

Εἰς τὴν φωνὴν τοῦ αὐτοκράτορος στίφη ἄμετρα τυχο-

(1) Guntherus c. 20. 21.

διωκτῶν ἔδραμον πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, ἰδίᾳ δὲ οἱ μεταβάντες εἰς Ἀγίαν γῆν, ὅπως ἐκδιώξωσι τοὺς ἀπίστους, παραιτήσαντες τὰς τάξεις αὐτῶν ἔσπευταν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὴν νέαν τῆς ἐπαγγελίας γῆν, ὅπως συμμετάσχωσι τῶν τιμῶν καὶ τῶν ὠφελειῶν τῶν ἐκεῖσε. Ἀπελείφθη δὲ μόνος εἰς Πτολεμαῖδα ὁ αὐτόκλητος βασιλεὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τῶν ἐσπερίων χριστιανῶν.

Ὁ Βαλδουῖνος ἔσπευσε νὰ ὑποδεχθῇ μετὰ χαρᾶς τοὺς προμάρχους ἐκείνους τῆς Ἀγίας γῆς καὶ πλείστας ἀπένειμεν αὐτοῖς τιμὰς, τὸν μὲν κόμητα Πέρκης ὀνομάσας δοῦκα τῆς Φιλαδελφείας, τὸν δὲ Θιερρὴν κοντόσταυλον Ῥωμανίας, εἰς δὲ τοὺς ταμπλιέρους καὶ ὁσπιταλιέρους δωρησάμενος νοσοκομεῖα καὶ ἄλλα καταστήματα. Ἀλλὰ τὴν χαρὰν τοῦ αὐτοκράτορος ἐτάραξεν ἡ ὀδυνηρὰ εἰδήσις τοῦ θανάτου τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαργαρίτας. Ἡ ἡγεμονὶς αὕτη ἀναγκασθεῖσα κατὰ τὴν μετὰ τῶν σταυροφόρων ἀναχώρησιν τοῦ Βαλδουῖνου νὰ μείνῃ ἐν Φλάνδρᾳ ἕνεκεν ἐγκυμοσύνης, ἐπεβιβάσθη μετὰ τὸν τοκετὸν εἰς πλοῖον ἐν Μασσαλίᾳ ἐλπίζουσα νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ συζύγου της ἐν Πτολεμαῖδι. Ἀφικομένη δ' ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι ὁ σύζυγός της ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐδέξατο τὴν ἐπίσκεψιν Βοεμόνδου τοῦ Δ' πρίγγιπος τῆς Ἀντιοχείας ὅστις ἔσπευσε νὰ τὴν χαιρετήσῃ ὡς αὐτοκράτειραν καὶ νὰ τῇ προσφέρῃ τὴν ὑποταγὴν τῆς ἡγεμονίας του, φεουδαλικῶς ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἐξαρτωμένης. Προὔτίθετο δὲ ν' ἀναχωρήσῃ διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὅτε ἀσθενήσασα ἀπεβίωσε τῇ 29 Αὐγούστου 1204, καὶ τὸ πλοῖον τὸ προωρισμένον νὰ φέρῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν νέαν αὐτοκράτειραν, μετεκλήμισε μόνον τὸ πτώμα αὐτῆς. Ὁ Βαλδουῖνος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἵπποτῶν τοῦ ἔκλαυσε τὸν θάνατον γυναικὸς, ἣν τρυφερῶς ἠγάπα, καὶ ἦτις διὰ τῶν ἀρετῶν καὶ

τῶν χαρίτων τῆς νεότητος αὐτῆς ὥφειλε νὰ ᾔῃναι ὁ στολισμὸς καὶ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς. Τὴν ἐνεταφίασε λοιπὸν μετὰ μεγίστης πομπῆς εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὀλίγας ἡμέρας πρότερον εἶχε στεφθῇ αὐτοκράτωρ, καὶ οὕτως ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶδε ταύτοχρόνως σχεδὸν τὴν στέψιν ἐνὸς αὐτοκράτορος καὶ τὴν ταφὴν μιᾶς αὐτοκρατείδας, ἡμέρας δηλονότι θριάμβου καὶ χαρᾶς, παιδρότητος καὶ πένθους. Ἡ ἀντίθεσις δὲ αὕτη παρίστα ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς δόξης τῶν κατακτητῶν καὶ τῆς μελλούσης τύχης τοῦ κράτους των. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ βαρῶνοί του μὲ τὴν συνδρομὴν, ἣν ἔλαβον, μόλις εἶχον εἰκοσακισχιλίους ἄνδρας ὅπως δι' αὐτῶν ὑπερασπίσωσι τὰς κτήσεις των καὶ χαλιναγωγήσωσι τὸν λαὸν τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ Σουλτάνος τοῦ Ἰκονίου καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων ἠπείλουν ἀπὸ πολλοῦ νὰ ἐπιδράμωσιν εἰς τὰς γειτνιαζούσας χώρας τῶν κρατῶν των, ἡ δὲ πτώσις τοῦ Βυζαντίου προσέφερεν εἰς τὴν φιλοδοξίαν καὶ ζηλοτυπίαν των περιστάσιν ἀρμοδίαν ὅπως πράξωσι τοῦτο. Οἱ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος ἦσαν οὐχὶ ὑποτεταγμένοι, ἀλλ' ἠττημένοι, διὰ τοῦτο ὅσοι εἶχον διαφύγει τὴν κατάκτησιν, οὐδὲν ἄλλο δικαίωμα πλέον ἀναγνωρίζοντες ἢ τὸ τῆς σπάθης, εὐρίσκοντες ἀρχηγοὺς τολμηροὺς καὶ γενναίους ἐσχημάτιζον ἀνὰ μίαν ἡγεμονίαν ἢ ἀνὰ ἓν βασίλειον, καὶ τοιουτοτρόπως ἐκ τῶν ἐρείπίων τῆς ἄλλοτε ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας ἀνιδρύοντο πλεῖστα νέα κράτη, τὰ ὁποῖα ἠπείλουν νὰ καταστρέψωσιν ἐκεῖνο, ὅπερ οἱ σταυροφόροι εἶχον συστήσει.

Εἰς ἔγγονος τοῦ Ἀνδρονίκου ἱδρυεν εἰς Τραπεζοῦντα τὴν φερώνυμον αὐτοκρατορίαν, ἕτερός τις τολμητίας « μέγας, ὡς λέγει ὁ Νικήτας, ἐκ μικροῦ γενόμενος ὡς οἱ χεῖμαρροι τοῖς ὄμβροις καὶ τοῖς βιαίοις τὰ κύματα πνεύμασι », Λέων δὲ Σγουρὸς καλούμενος, ἀπὸ μικροῦ ἄρχοντος τῆς Ναυπλίας,

ἐγένετο βαθυηδὸν δεσπότης ἀπάσης Ἀργολίδος καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ. Μιχαὴλ Ἀγγελος ὁ Κομνηνὸς ἰδρύσατο τὸ βασιλεῖον τῆς Ἡπείρου καὶ Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις προῦκηρύχθη αὐτοκράτωρ Νικαίας. Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ὅτε ὁ Βαλδουῖνος, ρυθμίσας ὅπως ἐδύνατο τὰ πράγματα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ πρὸς καταστροφὴν τῶν ἐχθρῶν τούτων, νομίζων, καὶ δικαίως, ὅτι ὅσω εἰς τούτων ἔμενεν ἔχων τίτλον τινὰ, ἡ λατινικὴ αὐτοκρατορία διετέλει εἰς ἀένναον κίνδυνον.

Καὶ πρῶτιστον λοιπὸν πάντων ἐθεώρησε τὴν ἀπώλειαν τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος Μουρτζούφλου. Ὁ χαῦνος οὗτος καὶ βάρβαρος ἀνὴρ, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ Εὐδοκίας καὶ τῆς πενθερᾶς Εὐφροσύνης, ἐξελθὼν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶχε καταφύγει εἰς Τζουρουλὸν, προτιθέμενος ἐκεῖθεν νὰ διεκδικήσῃ τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιώματα αὐτοῦ· ἀλλὰ πληροφορηθεὶς ὅτι ἀφικνεῖτο κατ' αὐτοῦ Ἑρρίκος ὁ τοῦ Βαλδουῖνου ἀδελφὸς μετὰ δυνάμεων, καθ' ὧν οὗτος ἦτο ἀνίσχυρος ν' ἀντιστῇ, κατέφυγεν εἰς Μυσσινούπολιν παρὰ τῷ πενθερῷ αὐτοῦ Ἀλεξίῳ. Ὁ Ἀλέξιος, μένεα πνέων κατὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, ὃν ἐθεώρει ὡς αἴτιον τῶν δυστυχιῶν του, ἐνόμισε τὴν περίστασιν πρόσφορον ὅπως τὸν ἐκδικηθῇ, καὶ κατέφυγεν εἰς πρᾶξιν φρικαλέαν μὲν καὶ ἀποτρόπαιον, ἀλλὰ συνηθεστάτην κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Κρύψας ὑπὸ χαρὰν ἀπατηλὴν τὸ πάθος ὑφ' οὗ ἐνεπνέετο ἔδειξε πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τοσαύτας περιποιήσεις, ὥστε ἐκεῖνος ὑπέλαβεν ὅτι ἡ παρελθοῦσα διαγωγὴ αὐτοῦ εἶχεν ὀλοσχερῶς λησμονηθῇ, καὶ ἤρξαντο μάλιστα οἱ δύο κακοῦργοι σχεδιάζοντες τὰ μέσα πρὸς τὴν παλινόρθωσίν των. Ἀλλὰ μιᾷ τῶν ἡμερῶν, φιλοφροσύνην πρὸς τὸν Μούρτζουφλον ὁ Ἀλέξιος ἐπιδεικνύμενος, τὸν προσεκάλεσεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ μετὰ τῆς συζύγου του

ὥς δῆθεν διὰ νὰ λουσθῇ· μόλις δ' ἐκεῖνος εἰσῆλθεν εἰς τὸν λουτρὸν, ὁρμήσαντές τινες στρατιῶται τοῦ Ἀλεξίου κατ' αὐτοῦ τὸν ἐτύφλωσαν, μάτην τῆς Εὐδοκίας προσπαθησάσης ν' ἀπαλλάξῃ τὸν σύζυγόν της ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐκείνων. Ὁ Μούρτζουφλος ὅλως καθημαγμένος καὶ τυφλός, στερηθεὶς τῶν στρατιωτῶν του, ὧν οἱ μὲν ἐλειποτάκτησαν ἀμέσως, οἱ δὲ συνηνώθησαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλεξίου, στερηθεὶς τῆς συζύγου του, ἣν ὁ Ἀλέξιος βιαίως ἐκράτητε παρ' ἐαυτῷ, φεύγων ἀπὸ κρυσφήγετον εἰς κρυσφήγετον, ἀποδιωκόμενος παρὰ πάντων, ὧν ἐζήτει τὸν ἔλαιον, διῆγε βίον ἀβίωτον καὶ οἰκτρὸν, μέχρις οὗ συλληρθεὶς, ἐνῷ διήρχετο εἰς Ἀσίαν, ὑπὸ τοῦ Θιερρῆ δὲ Λός, ἐκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῷ Βαλδουίνῳ. Συμβουλίου ἐκεῖ γενομένου παρὰ τῶν βαρῶνων καὶ κυρίων περὶ τῆς τιμωρίας, ἣτις ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν φονέα τοῦ αὐτοκράτορος του, ὁ Μούρτζουφλος ἐζήτησε νὰ ἀπολογηθῇ κατὰ τῶν ἀποδιδομένων αὐτῷ ἐγκλημάτων. Λαβὼν δὲ τὸν λόγον εἶπεν, ὅτι ὁ νέος Ἀλέξιος ἄξιός θανάτου ἦν ὡς προδότης τῆς πατρίδος του, ὅτι ὡς τοιοῦτον ἅπασα ἡ οἰκογένειά του τὸν εἶχε καταδικάσει, καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν ἐγένετο ἢ ἐκτελεστής τῆς ἀποφάσεως. Ἡ τοιαύτη ἀπολογία οὐδόλως ἰσχυσε νὰ ἐξευμενίσῃ ὑπὲρ ἐαυτοῦ τοὺς δικαστάς του, καὶ ὁ θάνατός του ἀπεφασίσθη παρὰ πάντων· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεμία ποινὴ ἐφάνη τοῖς Λατίνοις ἀνταξία τοῦ κακουργήματός του, ἀπεφάσισαν πρῶτον μὲν νὰ τοῦ συνθλάσωσι τὰ ὀστέα, εἶτα δὲ νὰ τὸν ρίψωσιν ἀπὸ ὑψηλὴν τινα στήλην, τὴν ὁποίαν Θεοδόσιος ὁ μέγας εἶχεν ἰδρύσει ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Ταύρου. Ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων, ὑπῆρχον σήματά τινα γεγλυμμένα παρὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, τὰ ὁποῖα ἔλεγον· (1)

(1) Χρον. Μωρίως παρὰ Buchon.

Ἀπέδω ἐκ τούτου τοῦ κιονιοῦ ὀφείλουσι κρημνίσει

Τὸν βασιλέα τὸν ἄπιστον τῆς Κωνσταντίνου πόλης.

Πρᾶγμα δὲ περίεργον, ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης, ἐν ᾗ εἰ-
κονίζοντο γεγλυμμένα τὰ ἀνδραγαθήματα Θεοδοσίου τοῦ
Μεγάλου, παρατηρεῖτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τις βασιλεὺς
κρημνιζόμενος ἀπὸ ὑψηλοῦ κίονος, παρ' αὐτῷ δὲ πόλις
διὰ θαλάσσης κυριευομένη. Ἐπὶ τῆς στήλης λοιπὸν τοῦ
Ταύρου ἀναβιβάσαντες τὸν δυστυχῆ Μούρτζουφλον, κατε-
κρήμνισαν αὐτὸν, παρουσίᾳ παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐξέφερε
κατ' αὐτοῦ ἀράς φρικώδεις. Τοιοῦτο τέλος ἔλαβεν ὁ οἰ-
κτρὸς ἐκεῖνος αὐτοκράτωρ, ὅστις διὰ δόλου καὶ φόβου ἐπὶ
τὸν θρόνον ἀναβὰς, οὔτε τὸ κράτος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐπι-
δρομῆς τῷ ἄλλοτρίων ἐδυνήθη νὰ διαφυλάξῃ, οὔτε καὶ
ἐαυτὸν νὰ σώσῃ. Σύμπτωσις δὲ καταπληκτικὴ, πεντή-
κοντά που ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μουρτζούφλου ἀνα-
φέρει ὁ Τζέτζης ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Μεγαλειταειράρχου εἶδε
κατ' ὄναρ (1)

Τὴν Κωνσταντίνου πρῶτα μὲν πλίνθινον ἔχειν τεῖχος,

Περὶ βοῶς δὲ ἀγορὰν, ἥτοι πρὸς βοῦν τὸν τόπον

Ἐδόκει βλέπειν καὶ στρατὸν καὶ πλήθη πανοπλίας,

Περὶ τὸν ταῦρον δ' ἄνθρωπον καθήμενον κιτρόχρουν

Συμπλαταγοῦντα χεῖράς τε καὶ σύνθηρον βοῶντα.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀλεξίου ἡ φαυλότης δὲν ἔμεινεν ἀτιμώ-
ρητος, διότι ἀφοῦ ἠναγκάσθη νὰ περιπλανᾶται τῇδε καὶ
κεῖσε καὶ νὰ κρύπτῃ ἐνίοτε ὑπὸ τὸ πενιχρὸν τοῦ ἐπαίτου
ἱμάτιον τὴν βασιλικὴν πορφύραν, συνελήφθη ὀψιαίτερον
παρὰ τοῦ μαρκησίου τῆς Μαντφεράτης καὶ ὠδηγήθη εἰς
Ἰταλίαν. Ἐκεῖ διαλαθὼν τοὺς φύλακας αὐτοῦ ἐπέστρε-
ψεν εἰς Ἀσίαν καὶ εὔρεν ἄσυλον παρὰ τῷ Σουλτάνῳ τοῦ
Ἰκωνίου· δὲν ἐδυνήθη ὁμῶς νὰ ζήσῃ καὶ αὐτόσε ἐν εἰρήνῃ,

(1) Τζέτζ. Χιλ. — Νικητ. 3. — Ducange 1, 33.

διότι δὲν ἀνείχετο νὰ βλέπῃ βασιλεύοντα τὸν γαμβρόν του Λάσκαριν ἐν Βιθυνίᾳ. Στρατευσάμενος λοιπὸν μετὰ τῶν Τούρκων, προσέβαλεν αὐτὸν, ἀλλ' ἡττηθεὶς ἔπεσεν αἰχμάλωτος εἰς χεῖράς του, καὶ κατακλεισθεὶς εἰς τι μὲν στήριον, ἐξεμέτρησεν ἐν αὐτῷ παρὰ πάντων βδελυσσόμενος τὸ ζῆν.

Ἀπαλλαχθεὶς τοῦ ἐνὸς ἐχθροῦ αὐτοῦ ὁ Βαλδουῖνος, κατέλιπεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Λουδοβίκον δὲ Βλοᾶ, ἐκ μακρᾶς ἀσθενείας μόλις ἀναρρώσαντα, τὸν δόγην τῆς Ἑνετίας καὶ τὸν Κόνωνα Βεθούνιον μετὰ στρατοῦ ἱκανοῦ ὅπως περιστείλωσι πᾶσαν ἀνταρσίαν τῶν Γραικῶν κατοίκων, τῶν ὁποίων ἡ πίστις ἐφαίνετο ὑποπτος, καὶ κατηνύθη ἡγούμενος τοῦ ἐπιλοίπου στρατοῦ εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔνθα συνηντήθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἑρρίκου. Καταλιπὼν ἐκεῖ, τῇ παρακλήσει τῶν κατοίκων φοβουμένων Βουλγαρικὴν τινα ἐπιδρομὴν, μικρὰν φρουρὰν, προέβη πρὸς τὴν Ὀρεστιάδα, τὸ Διδυμότοιχον καὶ τὴν Φιλιππούπολιν, ἔνθα ἐγκατέστησε τὸν Ῥενιέρον δὲ Τρίτ, ὡς δοῦκα τῆς πόλεως ταύτης. Ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν προὔχωρησε πρὸς τὴν Ξάνθειαν, ἔνθα ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ λαθραίως ἄρχων τις καλούμενος Σεναχερείμ· ἀλλ' ἀποκρουσθεὶς, ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ μετὰ ζημίας, ἀφίνων τὴν διάβασιν ἐλευθέραν εἰς τὸν Βαλδουῖνον, ὅστις καταδιώκων τὸν Ἀλέξιον, προέβαινε πρὸς τὴν τῶν Θεσσαλονικέων μητρόπολιν. Καθ' ὁδὸν ὁμῶς συνήντησε τὸν μαρκήσιον τῆς Μοντφεράτης, ὅστις συνεπάγων τὴν νέαν σύζυγόν του Μαργαρίταν καὶ ἱκανοὺς ἱππότεας, κατηνύνετο εἰς Θεσσαλονίκην ὅπως λάβῃ κατοχὴν τοῦ βασιλείου του. Ὁ μαρκήσιος ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν τοῦ Βαλδουῖνου τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴ ὑπάγῃ εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ ὅτι αὐτὸς μεταβαίνων ἐκεῖ ἤθελε τῷ πέμψῃ τὰς ἀναγκαίας τροφὰς διὰ τὸν στρατόν του. Ὁ Βαλδουῖνος ἐπέμεινε νὰ ὑπάγῃ ὅπως δῆθεν ἀναγνωρισθῇ ὡς κυ-

ριάρχης, ὁ δὲ μαρκήσιος, ὃ ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τοῦ αὐτοκράτο-
ρος ἐνέπνεε σπουδαίας ὑπονοίας, ἐπάσχιζε νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ἡ
ἐν τῷ βασιλείῳ αὐτοῦ διατριβὴ πολυαρίθμου στρατοῦ ἤθε-
λεν ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν τῶν ὑπηκόων του. «Μεγα-
λειότατε, τῷ ἔλεγε, τὰ δικαιώματά σας εἶν' ἐξησφαλισμέ-
να· σᾶς ὠρκίσθην πίσιν καὶ ὁ ὅρκος μου ὅσῳ πάνδημος εἶνε,
τόσῳ καὶ ἀπαράβιαστος. Καθῆκον ἔχω πάντοτε νὰ ὑπα-
κούω εἰς τὰς διαταγὰς σας καὶ εἰμὶ ἕτοιμος, ἂν θελήσητε,
νὰ βαδίσω κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ὅστις ληΐ-
ζει τὸ κράτος σας. Ὅσονδ' ἂν ἀναγκαία καὶ ἂν ᾖ ἡ πα-
ρουσία μου εἰς Θεσσαλονίκην, θέλω σᾶς ἀκολουθήσει εἰς τὸν
πόλεμον, προτιμῶν τῶν ἐμῶν τὰ ὑμέτερα συμφέροντα.
'Αλλ' ἡ εἰς Θεσσαλίαν μετάβασις ἦν προὔτιθεσθε, ἄνευ ὠ-
φελείας τινὸς θέλει σᾶς ἀπασχολήσει. Ἐγὼ ἔχω ἀρκούσας
δυνάμεις ἐν' ἀποκαταστῶ εἰς τὸ βασίλειόν μου καὶ ματαιώ-
σω τὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν σας.» Ὁ Βαλδουῖνος κατὰ τὴν
περίστασιν ταύτην δὲν ἔδειξε τὴν συνήθη αὐτοῦ φρόνησιν,
καὶ εἴτε ἐκ κακῶς ἐννοουμένης ὑπερφροσύνης, εἴτε ἐκ κακῶν
εἰσηγήσεων ἐπέμεινε· καὶ ὅτε ὁ μαρκήσιος, δυσἄρεστηθεὶς ἕ-
νεκα τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης του, τῷ εἶπεν ὅτι τῶν πραγμά-
των οὕτως ἐχόντων δὲν θέλει τὸν συνοδεύσει, ὁ αὐτοκράτωρ
ὑπέλαβε θὰ ὑπάγῃ μόνος, καὶ διέταξεν ἀμέσῳ νὰ βαδί-
σωσιν εἰς Θεσσαλονίκην. Ὁ μαρκήσιος, μὴ κρύπτων πλέον
τὴν ὀργὴν του, ἀπεχωρίσθη αὐτοῦ, συνεπάγων πολλοὺς δια-
κεκριμένους ἱππότες, ἐν οἷς τὸν Ἰάκωβον Δαβέσνικ, τὸν
Γουλλιέλμον δὲ Σαμπλὶτ, τὸν Οὐγον δὲ Κολλεμὴ, τὸν Ὀ-
θωνα δὲ Λά-Ρὸς, τὸν Βερθόλδον δὲ Κατζινελβόγεν καὶ τοὺς
πλείστους ἄρχοντας Γερμανούς.

Ὑπὸ τοιούτους ἀπαισίους οἰωνοὺς ἤρχιζεν ἡ σύστασις
τῆς ἐν Ἀνατολῇ Λατινικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐνῷ δὲ ὁ Βαλ-
δουῖνος ἐβάδιζε πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, ὁ Βονιφάτιος ἐξυ-
βρίζων ἐκεῖνον, ὡς «Γραικῶν ἀπατηλότερον καὶ τὸ ἦθος

σκαμβώδη καὶ ἄπιστον καὶ παλίμβολον ὑπὲρ ὄστρακον καὶ κύβον », κατελάμβανε τὸ Διδυμότοιχον, πόλιν ἀνήκουσαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἰς τὴν φήμην τῆς ἀλληλομαχίας τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων, οἱ Γραικοὶ ἔσπευδον πανταχόθεν πρὸς τὸν Βονιφάτιον, ὅστις ἐξαπατῶν αὐτοὺς τοῖς ἔλεγεν ὅτι διέκοψε πᾶσαν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους αὐτοῦ σπονδὴν καὶ τὴν προτέραν σύμπνοιαν καὶ τοὺς προσεκάλει ἵνα ἐκδιώξωσι τὸν ληστρικῶς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καθεζόμενον· ὅπως δὲ καταστῇ πειστικώτερος, ἀνηγόρευσε τὸν πρωτότοκον υἱὸν τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαρίας Μανουήλ, ὃν ἐκ τοῦ Ἰσαακίου ἐκείνη εἶχεν, αὐτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων. Ἐνίσχυον δὲ τὴν ἔριν τῶν δύο ἡγεμόνων, οἱ συνήθως εἰς τὰς αὐλὰς ζῶντες κόλακες, ἐξ ὧν οἱ μὲν περιστοιχίζοντες τὸν Βονιφάτιον ἔλεγον ὅτι ὁ Βαλδουῖνος, καταχρώμενος τῆς δυνάμεως, ἦν ἄλλων ἀγῶνες καὶ ἄθλοι τῷ ἔδωσαν, ἐφαίνετο ἄρπαξ, οἱ δὲ περιστοιχίζοντες τὸν Βαλδουῖνον, ἔλεγον ὅτι δείκνυσι μεγίστην γενναιοφροσύνην πρὸς ἓνα ὑπήκοον, καὶ ἐν τῇ ὑπερβολῇ τῆς κολακείας τῶν τὸν ἡλεγχον ὡς λίαν ἐπιεικῇ πρὸς ἓνα ὑποτελῆ ἄπιστον. (1)

Ἐκ Διδυμοτοίχου ὁ μαρκήσιος κατηνθύνθη εἰς Ἀδριανούπολιν ὅπως τὴν κυριεύσῃ· ὁ δὲ ταύτης φρούραχος Εὐστάθιος δὲ Σαρδουκ, ὃν ὁ Βαλδουῖνος κατέλιπεν ἐκεῖ μετὰ φρουρᾶς, ἐτοιμασθεὶς ἵν' ἀντιστῇ κατὰ πάσης προσβολῆς, ἔπεμψε ταχυδρόμους εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν κόμητα τοῦ Βλοᾶ, τὸν δόγην τῆς Ἐνετίας καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπιτετραμμένους τὴν κυβέρνησιν ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως τοῖς ἐξαγγείλῃ τὰ συμβαίνοντα. Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πληροφορηθέντες μετ' ἀπορίης ταῦτα, συνῆλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν καὶ ἀνέθεσαν εἰς

(1) Γρηγορᾶς 1, 2.—Ville-Harduin 124—126.—Ducange 1. 23.

τὸν Βιλλαρδουῖνον, φίλον τοῦ μαρκησίου, νὰ μεταβῇ εἰς Ἀδριανούπολιν ὅπως καταπαύσῃ τὴν ὀλεθρίαν ταύτην ἔριν. Ὁ Βιλλαρδουῖνος παραλαβὼν τὸν Μανασσῇ δὲ Λιλ μετέβη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ μαρκησίου, ὅστις τοὺς ἐδέχθη μετὰ τιμῶν καὶ ἤκουσεν ἄνευ δυσαρεσκείας τὰς πικρὰς ἐπιπλήξεις, ἃς ὁ Βιλλαρδουῖνος τῷ ἀπηύθυνε. Δικαιολογηθεὶς δὲ ἀπέδωκεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ, διότι ἐναντίον τῶν παρακλήσεών του εἰσῆλθεν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ κατέλαβεν αὐτήν. Ὅπως δὲ δείξῃ ὅτι αὐτὸς οὐδόλως ἐνείχετο διεκήρυξεν ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ ὑποβάλλῃ τὸ ζήτημα εἰς τὴν διαιτησίαν τῶν συναδέλφων του. Τοῦ Βιλλαρδουῖνου δεξαμένου τὴν πρότασιν ταύτην, ὁ στρατὸς τοῦ μαρκηρίου ἀνέστειλε τὰς ἐχθροπραξίας. Οἱ πρὸ μικροῦ ἀντίπαλοι τότε περιπτυσσόμενοι ἀλλήλους συνωμολόγησαν ἀνακωχήν, καὶ ἐνῶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπέστρεφον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως συμβουλευθῶσι τοὺς βαρῶνους, ὁ μαρκήσιος ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπεσύρθη εἰς Διδυμότοιχον ἔνθα εἶχεν ἀφήσει τὴν σύζυγον αὐτοῦ.

Τοῦτο βεβαίως εἶδον οἱ Γραικοὶ μετὰ λύπης, καθόσον ἤλπιζον τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἐκ τῆς ἀλληλομαχίας ἐκείνων, καὶ παντοιοτρόπως προσεπάθησαν νὰ παρεμποδίσωσι τὴν συμφιλίωσιν. Ἐν τούτοις οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πληροφορηθέντες παρὰ τοῦ Βιλλαρδουῖνου τὰς εἰρηνικὰς τοῦ μαρκησίου διαθέσεις, ἔσπευσαν νὰ πέμψωσι καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πρέσβυν ὅπως τὸν πείσωσι νὰ συγκατατεθῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν περὶ διαιτησίας πρότασιν τοῦ Βονιφατίου (1).

Ἐνῶ ἡ ὀργὴ τοῦ μαρκησίου ἦναπτε τοῦ πολέμου τὸ πῦρ,

(1) Cesta Innocent L. 8. ep. 59. — Dandul. Chron. — Doutreman. 4. 2. — Ramnusio 1. 4.

καὶ ἡ φρόνησις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει προσεπάθει νὰ σβέσῃ αὐτὸ, ὁ αὐτοκράτωρ ἐξηκολούθει τὴν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην πορείαν του. Κυριεύσας τὴν Χριστούπολιν, εἰς τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας κειμένην, ἐδέχθη ἐπίσης καὶ τὸν ὄρκον τῆς ὑποταγῆς διαφόρων πόλεων, εἰς τὰς ὁποίας ἐπεκύρωσε τὰς προνομίας, ὅσας ἔκπαλαι ἐκέκτηντο· ὅταν δ' ἐπλησίασεν εἰς Θεσσαλονίκην, ἐξελθὼν ἅπαξ ὁ λαὸς πρὸς συνάντησιν, τῷ προσέφερε τὰς κλεῖδας τῆς πόλεως, καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ μὴ εἰσέλθῃ, μήτε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν στρατόν του τοῦτο, τῷ φόβῳ μὴ λεηλατηθῇ ἡ πόλις. Ὁ Βαλδουῖνος, τὸ μὲν ἐμπνεόμενος ὑπ' ἀγαθῶν αἰσθημάτων, τὸ δὲ φοβούμενος μὴ παράσχῃ νέους ὁπαδοὺς εἰς τὸν μαρκήσιον, εἰσήκουσε τῶν παρακλήσεών των, καὶ οὐ μόνον δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ γράμμα ἐρυθρόγραφον ἐνεχείρισε τοῖς κατοίκοις αὐτῆς, δι' οὗ ἐπεκύρου τῇ πόλει τὰ ἀρχαῖα αὐτῆς ἔθιμα. Διαμείνας δὲ τινὰς ἡμέρας πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐγκαταστήσας κυβερνήτην αὐτῆς τὸν Ῥενιέρον δὲ Μόντ, ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁδόν.

Οὐ μετὰ πολὺ, ὁ Βαλδουῖνος ἐπληροφορήθη τὰς πράξεις τοῦ Βονιφατίου καὶ ἐξοργισθεὶς κατ' αὐτοῦ, ἀναφανδὸν εἰς ἀποστασίαν κηρυχθέντος, κατηυθύνθη εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν τούτοις ὁ στρατός του δὲν διέκειτο εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν, διότι ἡ κατάχρησις τῶν ὀπωρῶν, ὑφ' ὧν ἔβριθεν ὁ τόπος, ἐπήνεγκε πολλὰς ἀσθενείας. Πολυάριθμοι στρατιῶται ἔμενον καθ' ὁδὸν ἀσθενεῖς, πλεῖστοι δὲ αὐτῶν δὲν ἔμελλον πλέον νὰ ἴδωσι τὸ πατριον ἔδαφος. Ὁ Ἰωάννης Ναγιὼν, ἐνάρετος καὶ εὐγλωττος ἱεροκῆρυξ τοῦ στρατοῦ, Πέτρος ὁ ἐξ Ἀμμιέν, Γιράρδρος ὁ Μαχικοῦρ, Γίλλιος ὁ δ' Ὠνόης καὶ τεσσαράκοντα ἄλλοι ἱππῶται ἀπεβίωσαν καθ' ὁδόν· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, τεθλιμμένος ἐπὶ ταῖς τοσαύταις δυσπραγίαις, κατηυθύνετο εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅτε συνήντησε τοὺς πρέ-

σβεις, οἵτινες τῷ ἐστέλλοντο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ εἷς αὐτῶν, Οὐγος Φρανσουῆρος καλούμενος, ὑποτελής δὲ τοῦ κόμητος τοῦ Βλοᾶ, λαβὼν τὸν λόγον ἔλεξε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ταῦτα· « Μεγαλειότατε, ὁ δόγης τῆς Ἑνετίας, ὁ κόμης Λουδοβίκος, ὁ κύριός μου, καὶ ἄλλοι βαρῶνοι, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὄντες, σᾶς χαιρετῶσιν ὡς κύριόν των καὶ παραπονοῦνται εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ὑμᾶς κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἐξήγειρον τὴν ἔριν ταύτην μεταξὺ ὑμῶν καὶ τοῦ μαρκητίου τῆς Μοντφεράτης, ἐκ τῆς ὁποίας μικροῦ ἐδέησε νὰ ἐπέλθῃ ἡ καταστροφή τῆς χριστιανοσύνης. Κάμνετε πολὺ κακὰ νὰ ἀκούητε τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. Ἡδὴ σᾶς πληροφοροῦσιν ὅτι ὁ μαρκήσιος ἀνηνέχθη εἰς τὴν ἀπόφασίν των διὰ τὴν διαφορὰν, τὴν ἐπελθοῦσαν μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἐκείνου. Σᾶς παρακαλοῦσι λοιπὸν ὡς κύριόν των, ν' ἀνανεχθῇτε ἐπίσης εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ δώσητε τὸν λόγον σας ὅτι θέλετε ὑπακούσει εἰς ὅ, τι ἀποφασίσουσιν. Μάθετε δὲ ὅτι δὲν θὰ ὑποφέρωσιν ὥστε ὁ πόλεμος οὗτος νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ» (1).

Ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἀπεκρίθη κατὰ πρῶτον εἰς τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἐφάνη ὥσεί ἐκπεπληγμένος ἐκ τῆς τοιαύτης ὁμιλίας, ἀλλ' ἐπειδὴ τῷ ἐλάλουν ἐξ ὀνόματος τοῦ δόγου τῆς Ἑνετίας, ὃν ἐσέβετο, καὶ τῶν λοιπῶν κομήτων καὶ βαρῶνων, ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῶν ὁποίων τῷ ἦτο ἀδύνατον νὰ διατηρήτῃ τὸ κράτος, δὲν ἐπεθύμει νὰ φανῇ ἀπειθής καὶ ἐζήτητε καὶ ὅπως σκεφθῇ. Οἱ περὶ αὐτὸν κόλακες δὲν ἔλειψαν καὶ πάλιν νὰ τῷ παραστήσωσιν ὅτι πολὺ ἔξευτε-λεστικὸν δι' αὐτὸν ἦτο ἂν συγκατετίθετο νὰ ἔλθῃ εἰς διαιτησίαν μεθ' ἑνὸς ὑπηκόου του· ἀλλ' ὁ Βαλδουῖνος, σκεψάμενος τὰς συνεπείας τοιαύτης ἀρνήσεως, συγκατετέθη τέλος εἰς τὰς προτάσεις τῶν πρέσβεων, καὶ ἀπεφάσισε νὰ

(1) Ville-Hard. 169—Jaques de Guise, 3, V. 95.

μεταβῆ κατ' εὐθεΐαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως καθυποβάλλῃ εἰς τὴν λύσιν τῶν βαρῶνων καὶ τῶν κομήτων τὴν πρὸς τὸν μαρκήσιον ἔριν αὐτοῦ.

Οἱ βαρῶνοι καὶ κόμητες πληροφορηθέντες τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον τοῦ Βαλδουΐνου, ἐξῆλθον εἰς προαπάντησιν αὐτοῦ καὶ τὸν ὑπεδέξαντο μετὰ μεγάλων τιμῶν ὡς κυριάρχην των. Στείλαντες δὲ πρέσβυν προσεκαλέσαντο καὶ τὸν μαρκήσιον τῆς Μοντφεράτης, ὑποσχόμενοι αὐτῷ τε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀσφάλειαν. Ὁ Βονιφάτιος ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην καὶ μετέβη μεθ' ἑκατὸν ἵπποτῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς μετὰ πλείστων τιμῶν. Ὁ δόγης τῆς Ἑνετίας, οἱ κόμητες, βαρῶνοι καὶ οἱ συνετώτεροι τῶν ἵπποτῶν ἔκριναν τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτοῖς ἔριν καὶ ἀπεφάσισαν ἀνεκκλήτως μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ δύο οὗτοι ὤμωσαν νὰ μὴ ἀκούωσι πλέον ἀπίστους συμβούλους, ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους παρουσίᾳ τοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐχάρη λίαν θεωρήσας τὴν ἐπάνοδον τῆς ὁμονοίας ὡς μεγίστην νικην, διότι, καθ' ἃ λέγει ὁ Βιλλαρδουΐνος, «Εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἤλέει τοὺς σταυροφόρους, οὗτοι ἤθελον ἀπολέσει τὰς κτήσεις των, καὶ ἡ χριστιανοσύνη ὑποστῇ μεγάλην ζημίαν»· καὶ τοιουτοτρόπως ὁ μὲν Βονιφάτιος ἔλαβε κατοχὴν τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ πάντων τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς, ὁ δὲ Βαλδουΐνος ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὸ Διδυμότειχον, ὅπερ στρατὸς τοῦ μαρκησίου κατεῖχε.

Τοιουτοτρόπως τῆς εἰρήνης ἐπανελθούσης, ὁ Βονιφάτιος ἐλθὼν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ παρὰ πάντων δεκτὸς γενόμενος, κατὰ πρῶτον μὲν, ὡς λέγει Νικήτας ὁ Χωνιάτης, «ἐπεκρύψατο τὸ τοῦ τρόπου σκαιῶδες τε καὶ στρεβλόχειλον, ἀλλὰ τῇ γαλῇ παρομοιωθεὶς, ἣν διήλεγξε τὸ στέαρ παρεισπετόν», μαθὼν ὅτι οἱ Θεσσαλονικεῖς ἦσαν εὐποροὶ καὶ

ἀφ' ἑτέρου ἵνα τοὺς ἐκδικηθῇ, διότι ὑπεδέξαντο μετ' ἐν-
θουσιασμοῦ τὸν Βαλδουῖνον, ἐζημίωτε χρηματικῶς, εἶτα
δὲ ἀφελόμενος τὰς καλλίστας αὐτῶν οἰκίας, τὰς ἔδωκεν
εἰς τοὺς ἀκολούθους του. Καταλιπὼν δὲ τὴν σύζυγόν του ἐν
τῇ πόλει μετὰ μοίρας στρατοῦ, ἐξῆλθεν αὐτὸς πρὸς ἄλωσιν
τῶν χωρῶν, ὅσαι περὶ Σέρρας καθυπτιάζουσι καὶ τοῖς ὄροις
τῆς Βερρόϊας, μέχρι τῶν Θετταλικῶν Τεμπῶν· κρατήσας
δὲ τούτων, ἀπεφάσισε διὰ τῆς Λαρίσσης νὰ εἰσελάσῃ εἰς
τὴν Ἑλλάδα καὶ κυριεύσῃ τὴν Πελοπόννησον. Συνείποντο
δὲ αὐτῷ καὶ τινες τῶν Γραικῶν καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐπιση-
μοτέρων, οἵτινες, ἐκθαμβούμενοι ἐκ τῆς αἵγλης τοῦ γελοιώ-
δους αὐτοκράτορος Μανουήλ, τοῦ προγονοῦ τοῦ μαρκησίου
παρακολουθοῦντος τὸν στρατὸν μετὰ βασιλικῶν ἱματίων,
ἐξηπάτων τοὺς λαοὺς ὅπως προσφέρωσι τὴν ὑποταγὴν των
εἰς αὐτὸν, πράγματι δὲ ἐγένοντο προαγωγοὶ τῆς ἰδίας πα-
τρίδος εἰς τὸν μαρκήσιον καὶ τοὺς Λατίνους.

Ἐκπεριελθὼν ὁ μαρκήσιος ὑφ' ἡγεμόσι Γραικοῖς τὰ Θετ-
ταλικά Τέμπη, δὴ ἦλθε τὰ στενὰ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς
Ὀσσης καὶ κατέλαβε τὴν Λάρισσαν· ἐκ δὲ ταύτης ἄρας
προὔχῳρει εἰς τὰ ἔμπροσθεν, μηδενὸς τολμῶντος ν' ἀντι-
στῇ αὐτῷ. Μόλις δὲ περὶ τὰς Θερμοπύλας συνήντησε λό-
χον τινα, ὃν Λέων ὁ Σγουρὸς εἶχε τοποθετήσῃ ἵνα κω-
λύσῃ τοῦ μαρκησίου τὴν πρόοδον. Ὁ Σγουρὸς οὗτος, τοῦ
ὀνόματος τοῦ ὁποίου ἐμνήσθημεν ἤδη, λαβὼν παρὰ τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ τὴν δεσποτείαν τῆς Ναυπλίας, ὠφελήθη ἐκ
τῶν τότε ταραχῶν τοῦ κράτους, ὅπως ἐπαυξήσῃ τὰς κτή-
σεις αὐτοῦ· καὶ πρῶτον μὲν κατέλαβε τὸ Ἄργος καὶ τὴν
Κόρινθον, τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς ὁποίας, εἰς τὴν εἰσβολὴν
του ἀντιστάντα, ἐτύφλωσε καὶ κατὰ πετρῶν ἐκρήμνισε,
μετέβη δὲ ἀκολούθως καὶ πρὸς ἄλωσιν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ
ταύτης ἀρχιεπίσκοπος Μιχαήλ Χωνιάτης, φοβούμενος τὰς
ἐπὶ τοῦ ποιμνίου του βιαιοπραγίας τοῦ Σγουροῦ, ἐπάσχι-

σε παντοιοτρόπως νὰ τὸν ἀποτρέψῃ τῆς ἀλώσεως ταύτης· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τύραννος ἦν ἀμετάπιστος, συναγαγὼν τοὺς κατοίκους καὶ ὀχυρώσας τὴν ἀκρόπολιν, τοσοῦτον γενναίως ἀπέκρουσε τὰς προσβολὰς του, ὥστε ἠναγκάσθη ἐκεῖνος νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ ν' ἀποσυρθῇ, λαφυραγωγήσας τὰς Θήβας καὶ τὰς ἐν τῷ μέσῳ χώρας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ δὲ ταύτῃ πόλει ἐτέλεσε τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ Εὐδοκίας τῆς πρώτης συζύγου τοῦ Μουρτζούφλου, ὅτε πληροφορηθεὶς τὴν εἰσβολὴν τοῦ μαρκησίου, προσεπάθησε νὰ τὴν ἀναχαιτίσῃ εἰς Θερμοπύλας, ἀλλ' οἱ στρατιῶται, εὖς πρὸς τοῦτο ἐξέπεμψε, μηδόλως αἰδεσθέντες τὸν ἱερὸν χώρον καὶ τὰς σκιὰς τῶν τριακοσίων, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἅμα εἶδον τὸν στρατὸν τῶν σταυροφόρων. Τοιοῦτοτρόπως αἱ Θῆβαι ἠνοιξαν τὰς πύλας αὐτῶν εἰς τὸν μαρκήσιον τῆς Μοντφεράτης, ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Μιχαήλ, πεπεισμένος ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, βεβαίως πᾶσα ἀντίστασις ἐν Ἀθήναις ἤθελεν εἶσθαι αὐτόχρημα μωρία, δὲν ὥπλισε μὲν τὸ ποίμνιόν του κατὰ τῶν ξένων, ἀλλὰ μὴ θέλων καὶ νὰ θεωρηθῇ ὡς προδότης τῆς πατρίδος του, κατέλιπε μετὰ τριακονταετῇ πνευματικὴν διοίκησιν τὴν ἐκκλησίαν του καὶ παρεχώρησε τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον του εἰς Λατῖνον ἀρχιεπίσκοπον, ἐνῶ ἄφ' ἐτέρου τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου ἀνελάμβανεν ὁ Ὁθων δε-Λά-Ρὸς ὡς δούξ Ἀθηνῶν καὶ Εἰβοῶν. Ἡ Εὐβοία ἐπίσης ἔστειλε πρέσβεις ὅπως τῷ προσφέρῃ τὴν ὑποταγὴν της, ὁ δὲ Ῥαβανὸς Καρκέριος, εὐγενὴς ἐκ Βερώνης, ἀπεστάλη ὅπως καταλάβῃ τὴν νῆσον.

Ἐν τούτοις ὁ Βονιφάτιος διελθὼν τὸν Ἴσθμόν, κατέλαβε τὴν Κόρινθον καὶ τὸ Ἄργος καὶ ἠνάγκασε τὸν Σγουρὸν νὰ περιορισθῇ, εἰς μόνον δύο πόλεις, τὸ Ναύπλιον καὶ τὴν Ἀκροκόρινθον, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη ὑπερησπίζετο ὑπὸ ὀχυρῶν τειχῶν καὶ φρουρᾶς πολυαρίθμου, ἡ δ' Ἀκροκόρινθος

ἦτο φρούριον δυσάλωτον. Τὴν πολιορκίαν τῶν δύο τούτων μερῶν διέταξεν ὁ Βονιφάτιος, ἀλλὰ καὶ ὁ Σγουρός δὲν ἔπαυε παρενοχλῶν τοὺς πολιορκητάς· μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν παρατηρήσας ὅτι οὗτοι ῥαθύμως ἐφρούρουιν, ἐπέπεσεν αἴφνης κατ' αὐτῶν καὶ τοσαύτην ζημίαν τοῖς ἐπήνεγκεν, ὥστε ὁ Βονιφάτιος μὴ εὐρίσκων λυσιτελές ν' ἀπασχολῇ τὰς δυνάμεις του εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτην, διέταξε νὰ λύσωσιν αὐτήν, περιορισθεὶς μόνον νὰ κτίσῃ εἰς τι ὕψωμα ἀπέναντι ἕτερον φρούριον, ὅπως ἀντιπερισπᾷ τοὺς Γραικοὺς. (1)

Ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον, ἀφικνεῖτο ἐκ τῆς ἁγίας Γῆς παρὰ τῷ Βαλδουίνῳ ὁ Γοδοφρέδος Βιλλαρδουῖνος, ἀνεψιὸς τοῦ πρωτοστράτορος τῆς Καμπανίας μετὰ πολυαρίθμων ἱπποτῶν καὶ Βουργουνδίων Καμπανιτῶν. Τὸ πλοῖον ὅπερ τοὺς ἔφερεν εἶχε πάθει ὑπὸ τρικυμίας, διὸ ἀγκυροβολῆσαν εἰς Μεθώνην, διέτριβεν ἐκεῖ. Γραικός τις δὲ κύριος τῶν παρακειμένων χωρῶν, ὑπὸ φιλοδοξίας ἀμέτρου κατεχόμενος, ἐλθὼν ἐπρότεινε πρὸς τοὺς Λατίνους συμμαχίαν διὰ νὰ κατακτήσωσιν ὅλην τὴν Πελοπόννησον, ἐπὶ τῷ ὄρῳ τοῦ νὰ διανεμηθῶσιν αὐτὴν ἐξ ἡμισείας. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ, καὶ εἶχον ἤδη ἀρχίσει τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις των, ὅτε ὁ Γραικὸς ἐκεῖνος ἀπέθανεν, ὁ δὲ υἱὸς του ἀθετήσας τὴν σύμβασιν, ἀνεστάτωσε κατὰ τῶν Λατίνων ὅλας τὰς κατακτηθείσας χώρας. Ὁ Γοδοφρέδος μὴ νομίζων ἑαυτὸν ἰκκινόν, ὅπως τὰς ἀνακτήσῃ μόνος, ἔπλευσε πρὸς τὸ Ναύπλιον, ἔνθα ἦτο τὸ στρατόπεδον τοῦ μαρκησίου, καὶ ἀπευθυνθεὶς πρὸς αὐτὸν τῷ ἐξέθηκε τὰ ἐν Μεθώνῃ γεγονότα. Ἐντυχὼν δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν Γουλλιέλμον δὲ Σαμπλίτ, τὸν παρώρμησεν ἵνα τὸν συνδράμῃ πρὸς κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, καὶ τοσοῦτον εὐχερὲς τῷ παρέστηκεσε τὸ

(1) Νικήτ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν—Γ. Ἀχροπολ γ'. 8. —Ducange. 1, 30—32.—Ville-Harduin 160—173.

πρᾶγμα, ὥστε ἐκεῖνος προθύμως ὑποδεξάμενος τὴν πρότασιν, « Ἀρκοῦμαι, εἶπε, λαμβάνων μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, εἰς ὅ,τι μοὶ παραχωρήσητε, καὶ τὸ ὅποῖον θέλω λάβει ὡς ὑποτελής σας. Δὲν ἐπιθυμῶ δι' ἐμὲ νὰ πολεμήσω, ἀλλὰ διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὠφέλειαν τοῦ ἔθνους μου ». Τοιουτοτρόπως ἀπεφάσισαν οἱ δύο ἱππότες τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου· ἐπιδοκιμάσαντος δὲ τοῦ μαρκησίου τῆς Μοντφεράτης τὴν ἀπόφασιν ταύτην, οἱ δύο ἐκεῖνοι ἀνεχώρησαν συνεπάγοντες ἑκατὸν ἑτέρους ἱππότες, ὧν ἕκαστος, κατὰ τὸ τότε ἔθος, συνωδεύετο ὑπὸ πολλῶν ἱππέων καὶ πεζῶν· πλεύσαντες δὲ εἰς Μεθώνην, ἐγένοντο κύριοι αὐτῆς.

Τῆς Ἡπείρου ἐδέσποζε τότε ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος Κομνηνός, υἱὸς νόθος τοῦ Ἰωάννου Ἀγγέλου σεβαστοκράτορος, καὶ ἐκ τῆς μάμμης του Θεοδώρας ἀπόγονος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, τοῦ πρώτου τῶν Κομνηνῶν. Τὸν Μιχαὴλ τοῦτον ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος εἶχε δώσει ὡς ὄμηρον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Φριδερίκον, ὅτε οὗτος διήρχετο διὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους μεταβαίνων εἰς Παλαιστίνην· ἐπαναστὰς δὲ τῷ 1204 κατὰ Ἀλεξίου τοῦ Γ' ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν κατάκτησιν τῶν σταυροφόρων, καὶ φιλόδοξος, ἀτρόμητος, τολμητίας ὢν, προσωκειώθη τὸν μαρκήσιον Βονιφάτιον, μεθ' οὗ συναπῆλθεν εἰς Θεσσαλονίκην. Ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ ἐκεῖ, δραπετεύσας εἰς Ἐπίδαμνον, εἴλκυσε τὴν συμπάειαν τοῦ διοικητοῦ αὐτῆς, οὗ ἐνυμφεύθη καὶ τὴν θυγατέρα· ἐκδιώξας ὁμῶς μετ' οὐ πολὺ τὸν πενθερόν του, ἐγένετο αὐτὸς κύριος τῆς πόλεως, καὶ ἐπεκτείνας τὰς κτήσεις του μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Ναυπάκτου διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἡπείρου, Ἀκαρνανίας, Αἰτωλίας καὶ μέρους τῆς Θεσσαλίας, ἐγένετο ἰδρυτὴς τῆς ἐγνωσμένης ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα δεσποτείας

τῆς Ἡπείρου. (1)

Ὁ Μιχαήλ οὗτος εἶχε τὰ βλέμματα ἐστραμμένα πρὸς τὴν Πελοπόννησον, ἧς διεχωρίζετο διὰ μόνου τοῦ στενοῦ τῆς Ναυπάκτου· μαθὼν λοιπὸν τὰς ἐν αὐτῇ κατακτήσεις τῶν Φράγκων, διῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ του τὸ στενὸν καὶ ἐπορεύθη πρὸς ἀποσόβησίν των, καυχώμενος ὅτι εὐχερῶς θέλει τοὺς ἐκδιώξει ἐκεῖθεν. Πληροφορηθέντες δὲ καὶ οἱ σταυροφόροι ὅτι ἐπῆρχετο κατ' αὐτῶν ὁ Μιχαήλ, ὀχυρώσαντες τὴν Μεθώνην καὶ καταλιπόντες τὰς ἀποσκευὰς καὶ τοὺς ἀνικάνους ἐν αὐτῇ, ἐξῆλθον περὶ τοὺς πεντακοσίους ἱππεῖς πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐχθροῦ. Συμπλοκῆς δὲ γενομένης μεταξὺ τῶν δύο πολεμίων, ὁ Μιχαήλ καὶ τοι ἄγων δεκαπλασίαν σχεδὸν στρατιάν, ἡττήθη αἰσχυρῶς καὶ διὰ τῆς φυγῆς ἐσώθη, καταλιπὼν εἰς τοὺς νικητὰς τὰς τε σκηνὰς, τὰς ἀποσκευὰς αὐτοῦ καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους. Μετὰ τὴν νίκην ταύτην οἱ Φράγκοι ἐκυρίευσαν τὴν Κορώνην, ἣν ὁ Γουλλιέλμος παρεχώρησεν ὡς τιμᾶριον εἰς τὸν Γοδοφρέδον, τὰς Καλάμας καὶ ἐπὶ τέλους τὰς πλείστας τῆς Πελοποννήτου πόλεις, ἐκτὸς τῆς Λακεδαίμονος, ἣν κατεῖχε γραικός τις ἄρχων καλούμενος Λέων Χαμάρετος.

Ὁ Γουλλιέλμος δὲ Σαμπλὶτ, κύριος ὢν ἤδη ἅπαντος τοῦ Μωρέως, ἔλαβε τὸν τίτλον πρίγκιπος Ἀχαΐας· ὀλίγον ὁμῶς χρόνον μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην μαθὼν οὗτος τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του κόμητος τοῦ Διζόν, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλίπη τὰς κατακτήσεις του, παραδίῳν αὐτὰς εἰς τὸν πρωτοστράτορά του Γοδοφρέδον Βιλλαρδουῖνον, ἐπὶ τῷ ὄρω ἂν ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ὁ Γουλλιέλμος δὲν ἔπεμπε τινα νὰ λάβῃ ἐπ' ὀνόματί του τὴν κατοχὴν τοῦ Μωρέως, τότε αὐτοδικαίως ὁ Γοδοφρέδος καθίστατο αὐθέντης αὐ-

(1) Κ. Σάββα, Χρονικὸν Γαλαξιδίου. — Ducange L'emp Byz. p. 208. — Ville-Harduin 160.

τοῦ. Ταῦτοχρόνως κατὰ διαταγὴν τοῦ δέκα τῶν σταυροφόρων συνέταξαν κατάλογον τῶν γαιῶν, ὧς ἔμελλον νὰ λάβωσιν οἱ συμμετασχόντες τῆς κατακτήσεως ταύτης ἰππόται· εἰς δὲ τῶν δέκα ἦν καὶ ὁ Γοδοφρέδος, ὅστις, ἐπειδὴ ἐξ ἀφιλοκερδίας παρέβλεψε νὰ κατατάξῃ ἑαυτὸν μεταξὺ τῶν ἐχόντων ἀπαιτήσεις, ἔλαβε παρὰ τοῦ Γουλλιέλμου τὴν κυριότητα τῶν Καλαμῶν καὶ τῆς Ἀρκαδίας μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν. Εἴκοσι καὶ εἰς ἰππόται συμμετέσχον τῆς διανομῆς τῶν τιμαρίων, συνταχθέντος ὁργανικοῦ νόμου περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ὑπηρεσίας ἐκάστου. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, οἱ κύριοι τεσσάρων τιμαρίων ἐδικαιοῦντο νὰ ὑψῶσι φλάμπουρον, ὑποχρεούμενοι ὁμῶς ἐν ἀνάγκῃ νὰ παρέχωσιν ἓνα ἰππότην καὶ δώδεκα στρατιώτας· οἱ πλείω τούτων τιμάρια λαβόντες, ὑπεχρεοῦντο νὰ παρέχωσι διπλάσιον ἀριθμὸν στρατιωτῶν, καὶ οἱ ἐν μόνον τιμάριονσχόντες ὑποχρεοῦντο εἰς τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν μόνον. Ἄλλοι δὲ νόμοι ἐκανόνιζον τὰ μέτρα τῆς γενικῆς ἀσφαλείας καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν ἐν ὥρᾳ πολέμου.

Τοιοῦτοτρόπως δὲν εἶχεν ἤδη παρέλθει ἔτος τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅλη ἡ πρὶν Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία εἶχε πέσει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν σταυροφόρων, ἐκτὸς τῆς Νικαίας καὶ Προύσσης, καθ' ὧν εἶχον ἐκστρατεύσει ἐντολῇ τοῦ ἀσθενοῦντος Λουδοβίκου κόμητος τοῦ Βλοᾶ, ὅστις εἶχε τὸν τίτλον δουκὸς τῆς Νικαίας, ὁ Πέτρος Βρασῶ καὶ Παγιανὸς ὁ ἐξ Αὐρηλίας μετὰ ἑκατὸν ἰπποτῶν. Οὗτοι μεταβάντες εἰς Καλλιούπολιν, διήλθον τὸν Ἑλλήσποντον καὶ κατέλαβον τὰς Πηγὰς, πόλιν παρθακλάσιον ὑπὸ τῶν Λατίνων κατεχομένην ἀπὸ τοῦ χρόνου τῶν Βυζαντινῶν ἔτι αὐτοκρατόρων. Εἰσδύσαντες δὲ εἰς τὰ ἐνδότερα, συνεπλάκησαν, τῇ 6 Δεκεμβρίου, πρὸς στρατιωτικὸν σῶμα, ὅπερ ὁ Θεόδωρος εἶχεν ἐκπέμψῃ κατ' αὐτῶν

περὶ τὸ λεγόμενον Ποιμανικόν, θέσεως ὀχυρᾶς μεταξὺ Μυσίας καὶ Βιθυνίας· κατατροπώσαντες δὲ μετὰ ἰσχυρὸν ἀγῶνα αὐτὸ, κατέλαβον τὸ τε Ποιμανικόν καὶ τὸ Λοπάδιον καὶ προὔχωρησαν πρὸς τὰ ἐνδότερα, δεξιούμενοι μετὰ σταυρικῶν σημείων καὶ θείων λογίων παρὰ τῶν ἐγκατοίκων, οἵτινες βεβαίως δὲν διετίθεντο τοσοῦτον φιλίως πρὸς τοὺς κατακτητὰς ἔχοντας, κατὰ Νικήταν τὸν Χωνιάτην, « Φωνὴν ἀσύμφωνον Ἑλλήσι, γνώμην φιλοχρήματον, ὀφθαλμὸν ἀπαιδαγώγητον, γαστέρα ἀκόρεστον, ὀργίλον καὶ δριμείαν ψυχὴν καὶ χεῖρα διφῶσαν τὸ ξίφος διὰ παντός ». Ἡ κατάκτησις ὁμῶς τῆς Προύσσης, πόλεως ὀχυρᾶς παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ἐν Ἀσίᾳ Ὀλύμπου κειμένης, δὲν παρίστα τὰς αὐτὰς εὐχερείας· διόπερ οἱ Φράγκοι ἀφικόμενοι πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς, διεκήρυξαν ὅτι ἤθελον μεταχειρισθῇ τοὺς κατοίκους ὡς φίλους, ἂν παραχρῆμα τοῖς ἥνοιγον τὰς πύλας, τοῖναντίον δὲ ἤθελον φρικωδῶς τοὺς τιμωρήσει, ἂν ἀπεφάσιζον ν' ἀντιστῶσιν. Οἱ κάτοικοι πρὸς μηδὲν λογισάμενοι τὰς ἀπειλὰς ταύτας ἤρξαντο νὰ ρίπτωσι βέλη καὶ ἀκόντια κατὰ τῶν Φράγκων, οἵτινες μὴ ὄντες εἰς κατάστασιν νὰ ἐπιχειρήσωσι μακροχρόνιον πολιορκίαν, ἐνόμισαν καλὸν ν' ἀποσυρθῶσι. Τολμηρότεροι ἔνεκα τούτου οἱ Γραικοὶ γενόμενοι, ἐξῆλθον ὅπως καταδιώξωσιν αὐτοὺς, καὶ καταλαβόντες τὰς παρόδους τῶν ὁρέων, οὐκ ὀλίγην φθορὰν τοῖς ἐποίησαν· φονεύσαντες δέ τινα τῶν σημαιοφόρων αὐτῶν καὶ τὴν σημαίαν κυριεύσαντες ἐνέπηξαν εἰς τι μέρος, περὶ τὸ ὁποῖον ἔστησαν ἐνεδραν, ἐλπίζοντες ὅτι οἱ Φράγκοι βλέποντες τὴν σημαίαν των ἤθελον συγκεντρωθῇ ἐκεῖ καὶ πέσωσιν εἰς τὴν παγίδαν· ἀλλὰ τοῦτο ὑποπτεύσαντες ἐκεῖνοι προσέβαλον ἐκ τῶν ὑπισθίων τοὺς Γραικοὺς καὶ τοσαύτην ζημίαν τοῖς ἐπῆνεγκαν, ὥστε ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς Προῦσσαν.

Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Πέτρου Βρα-

σώ, δύο ἕτερα σώματα στρατιωτικὰ ἐξῆλθον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ μὲν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν Ἑρρίκου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, κατελθὼν εἰς Ἑλλάσποντον ἐκυρίευσεν τὴν Ἀβύδον, καὶ ὁρμητηρίῳ ταύτῃ χρώμενον ἐξέτεινε τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ, τῇ συνδρομῇ τῶν Ἀρμενίων εἰς μέγιστον ἀριθμὸν ἐκεῖσε οἰκούντων καὶ ἐχθρῶν θανασίμων τῶν Γραικῶν ὄντων· τὸ δὲ, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μακαρίου δὲ Σαῖν-Μενεχοῦλ, τοῦ Ματθαίου Βαλιγκοῦρ καὶ τοῦ Ῥοβέρτου δὲ Ῥονσοᾶ, διαβὰν τὸν Βόσπορον, ἔναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατέλαβεν τὴν Νικομήδεαν, ἧς οἱ κάτοικοι πληροφορηθέντες τὴν ἄφιξιν τῶν Φράγκων εἶχον ἀναχωρήσει, καὶ ἐπισκευάσαντες τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς, μετεχειρίσθησαν ταύτην ὡς κέντρον τῶν εἰς τὰ πέριξ ἐπιδρομῶν του. (1)

Ἐν τούτοις ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις μετὰ τὴν περὶ τὴ Ποιμανικὸν ἥττάν του, συλλέξας νέον στρατὸν ἔδωκε τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀδελφόν του Κωνσταντῖνον, καὶ ἀπεφάσισε παντοιοτρόπως νὰ ἀποσοβήτῃ τοὺς Φράγκους· μαθὼν δὲ ὅτι ὁ Ἑρρίκος, τῇ συμβουλῇ τῶν Ἀρμενίων, ἀναχωρήσας ἐξ Ἀβύδου, κατηυθύνθη εἰς Ἀδραμύττιον, ἀπεφάσισε νὰ προσβάλῃ αὐτὸν ἐκεῖ. Οἱ σταυροφόροι πληροφορηθέντες τὴν προσέγγισιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Θεοδώρου, παρεσκευάσθησαν εἰς μάχην, καὶ συμπλοκῆς γενομένης, τῇ 12 Μαρτίου, οἱ Γραικοὶ ὑπέστησαν δεινὴν ἥτταν ἀπολέσαντες τὰς ἀποσκευὰς αὐτῶν καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην ἅπασα ἡ περίχωρος παρεδόθη εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν νικητῶν.

Μέχρι τοῦδε εἶδομεν τὴν τύχην προσμειδιῶσαν εἰς τοὺς Φράγκους, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐπεκταθεῖσαν ἐπὶ

(1) Νικητ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν. — Sabellico 1. 8. — Platica in Iunoc. III.

τὸν Βόσπορον, τὴν Προποντίδα, τὸν Ἑλλήσποντον, ἅπα-
σαν τὴν Ἑλλάδα καὶ μέγα μέρος τῆς Ἀσίας· ἀλλὰ «θνη-
τῶν ὅλβιος εἰς τέλος οὐδεὶς, οὐδ' εὐδαίμων». Ἡ τύχη εἶνε
ἄλλοπρόσαλλος, τὰ τοῦ κόσμου πεττευτὰ καὶ αἱ ἐλπίδες
τῶν ἀνθρώπων φροῦδαι. Ποσάκις τις μετὰ πεισματώδη ἀ-
γῶνα νομίζει ὅτι ἐπῆλθεν ἡ στιγμή ἵνα ἀπολαύσῃ τὸ γέ-
ρας τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου, καὶ ὅμως ὅ,τι ὑπέθεσε τέρμα εἶνε
ἡ ἀρχὴ πάλης δυσχερεστέρας καὶ ἐπιπονωτέρας; Αὐτὸ
τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τοὺς Φράγκους. Νομίσαντες ὅτι ἐπα-
γίωσαν ἤδη τὸ κράτος αὐτῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐξηλέγχθη-
σαν δεινῶς ἀπατηθέντες.

Οἱ Γραικοὶ βλέποντες τὴν πατρίδα αὐτῶν δούλην, τὴν
ἐκκλησίαν τεταπεινωμένην καὶ τὴν ἐθνότητα ἐξυβριζο-
μένην, ἔπνεον μένεα κατὰ τῶν κατακτητῶν, οἵτινες ἐν τῇ
ἀλαζονίᾳ τῶν ἐλησμόνων ὅτι τότε μόνον ὁ ἡττηθεὶς λη-
σμονεῖ τὴν ἥτταν, ὅταν ὁ ἐπιβληθεὶς αὐτῷ ζυγὸς δὲν ᾔνε
βαρὺς. Μεταξὺ τῶν Γραικῶν ἀρχόντων εἷς μόνος ἦτο πι-
στὸς φίλος τοῦ Βαλδουΐνου, ὁ Θεόδωρος Βρανᾶς Δὲν συνε-
δέετο βεβαίως οὗτος πρὸς τοὺς Λατίνους ἐκ πεποιθήσεως,
ἀλλ' ἐξ αἰσθήματος ἀπλοῦ, τοῦ ὁποίου εὐκόλον εἶναι νὰ
ἐννοήσῃ τις τὴν φύσιν. Ἐρῶν ἐμμανῶς Ἀγνῆς τῆς ἀδελφῆς
τοῦ βασιλέως Φιλίππου Αὐγούστου, καὶ χήρας Ἀλεξίου
τοῦ Β'. καὶ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου, ἐπέτυχεν νὰ ἐμπνεύ-
σῃ εἰς τὴν ἡγεμονίδα ἐκείνην ἀμοιβαῖον ἔρωτα, τὸν ὁποῖον
ὅμως δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπιστέψῃ ὁ γάμος ἕνεκα τῆς οἰκογε-
νειακῆς ἀνισότητος αὐτῶν. Σχέσεις ἐπίμεμπτοι λέγεται
ὅτι ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων, ὁ δὲ Βαλδουΐνος,
αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως γενόμενος, ἐνομιμο-
ποίησε τὰς σχέσεις ταύτας, οὐχὶ μόνον εἰς γάμον συνάψας
αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ὡς τιμᾶριον αὐτῷ δωρησάμενος τὴν πό-
λιν Ἀπρῶ. Ἐννηεῖται λοιπὸν ὅτι ὁ Βρανᾶς συνεδέετο πρὸς
τὸν Βαλδουΐνον διὰ τῶν δεσμῶν τῆς εὐγνωμοσύνης· ἀλλὰ

πάντες οἱ ἄλλοι Γραικοὶ ἄρχοντες ἐξυβριζόμενοι καὶ φενακίζόμενοι ὑπὸ τῶν Λατίνων, ἐζήτουν κέντρον περὶ ὃ νὰ συνέλθωσιν ἵνα συγκεντρώσωσι τὰς ἐνεργείας των καὶ ἀποσοβήτωσι τοὺς ἐχθροὺς τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος των. Τοιοῦτο δὲ κέντρον εὔρον τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἰωάννην, ὅστις προθύμως ἐδράξατο τῆς περιστάσεως ἵνα καταπολεμήσῃ τοὺς σταυροφόρους, καὶ ἐπωφεληθῇ ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων. (1)

Οἱ Βούλγαροι, λαὸς Σκυθικῆς καταγωγῆς, κατοικοῦντες τὸ πρῶτον τὰς μεσημβρινὰς χώρας, ἃς περιβρέχει ὁ Βόλγας, ἔσχον ἐκ τοῦ ποταμοῦ τούτου τὸ ὄνομα αὐτῶν. Ὁ Ἰστρος ἐχρησίμευσεν ὡς ὄριόν των μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου διελθόντες τὸν ποταμὸν αὐτὸν κατέλαβον τὴν Μυσίαν, κατόπιν τὴν Ἰλλυρίαν καὶ ὀψιαίτερον ἐξελέξαντο ὡς πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου αὐτῶν τὴν πόλιν τῶν Ἀχριδῶν, τὴν ὁποίαν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς, ἐν αὐτῇ γεννηθεὶς, μετωνόμασεν Ἰουστινιανὴν καὶ ἐπροίκισε διὰ πολλῶν προνομίων. Ὡνομάσθη δ' ἔπειτα Βουλγαρία, καθὼς καὶ ἡ ἐπαρχία ὁλόκληρος ἐν ἣ κεῖται ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν λαῶν, πρὸς οὓς οἱ βυζαντινοὶ ἐξηκολούθουν μαχόμενοι, μέχρις οὗ ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος κατανικήσας αὐτοὺς ἐπανειλημμένως καὶ λαβὼν ἐκ τῶν νικῶν αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα Βουλγαροκτόνος, τοὺς ἀπώθησε πρὸς τὴν κάτω Μυσίαν, ἐνθα ἔμεινον, φόρον τελοῦντες, μέχρις Ἰσαακίου Ἀγγέλου τοῦ Κομνηνοῦ, ὅστις ἐπιβαλὼν εἰς τοὺς λαοὺς αὐτοὺς μεγάλους φόρους, ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἐκτάκτους δαπάνας τοῦ γάμου του, τοὺς ἠνάγκασε νὰ ἐπαναστατήσωσιν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν δύο ἀδελφῶν τοῦ Πέτρου

(1) Νικητ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν—Γρηγοράς. 1. 2. — Ἀκροπολίτης 111 — Ville-Hard. 177. — Gesta Innoc. c. 115. — Doutrem, z. 4. — 15 — Alber. c. 93.

καὶ τοῦ Ἀζάν. Οἱ δύο οὗτοι, ἀφοῦ ἐνίκησαν ἐπανειλημμένως τοὺς στρατοὺς τοῦ αὐτοκράτορος διῆλθον τὸν Αἰμον, καὶ λήϊσαντες πάσας τὰς ἐκεῖθεν ἐπαρχίας, διένειμον αὐτάς, καὶ ὁ μὲν Πέτρος, λαβὼν τὸ στέμμα ἐκηρύχθη βασιλεὺς τοῦ ἐνὸς μέρους, ὁ δ' Ἀζάν ἐκυβέρνησε τὸ ἕτερον ἐπὶ ἐννέα ἔτη, μεθ' ἃ ἐφονεύθη ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ ἐξαδέλφου του, καταλιπὼν δύο υἱοὺς ἀνηλίκους τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. Διαρκούσης τῆς ἀνηλικιότητος αὐτῶν, ὁ τρίτος ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἀζάν, ὃν οἱ μὲν Ἰωαννίκιον, οἱ δὲ Ἰωάννην ὀνομάζουσι, καταλαβὼν τὸ βασίλειον τῆς Βουλγαρίας, ἐξηκολούθησε τὸν πρὸς τοὺς Γραικοὺς πόλεμον· ὅπως δὲ νομιμοποιήσῃ τὸν σφετερισμὸν τοῦτον, ἀπηυθύνθη διὰ πρέσβων πρὸς τὸν Πάπαν Ἰννοκέντιον καὶ ὑποτάξας αὐτῷ τὸ βασίλειόν του, ἀπήτησε νὰ τὸν κρίσῃ βασιλέα· μετὰ πολλὰς δ' ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διαπραγματεύσεις, ὁ Πάπας τῷ ἔπεμψεν ἑξαρχον τὸν καρδινάλιον Λέοντα, ὅστις στέψας ἐπιστήμῳ τὸν Ἰωάννην ἐν Τυρνάβῳ, τῷ προσήνεγκεν ἐκ μέρους τοῦ Πάπα καὶ τὴν σημαίαν τῆς ἐκκλησίας. Ταῦτα δ' ἐγένοντο ἐν ἔτει 1204, καθ' ὃν χρόνον ἤρξατο ἡ μεταξὺ σταυροφόρων καὶ Βουλγάρων ἔρις, ἥτις ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καταστροφὴν τὴν Λατινικῆς αὐτοκρατορίας.

Ὁ Ἰωάννης ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν τοῦ Νικήτα ἔκφρασιν, «ὑφορώμενος τὸ τῶν Λατίνων ἀγέρωχον φρόνημα καὶ τὴν τούτων λόγχην ὡς φλογίνην ῥομφαίαν ὑποβλεπόμενος,» εἶχε πέμψει πρέσβεις πρὸς τὸν Βαλδουῖνον, ἵνα τῷ προτείνωσιν ἀμοιβαίαν φιλίαν καὶ εἰρήνην· ἀλλ' ὁ Λατῖνος αὐτοκράτωρ, ἐν τῇ ἀλαζονίᾳ αὐτοῦ, ἀνάξιον τιμῆς τὸν Βούλγαρον βασιλέα θεωρῶν, τῷ ἐμήνυσεν ὅτι «δὲν ἀρμόζει εἰς αὐτὸν νὰ διαπραγματευθῇ πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὡς πρὸς ἴσον, ὅτι ἂν ἐκεῖνος ἐπεζήτει τὴν εὖνοιαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἔπρεπε νὰ λάβῃ ἥθος ὑποτελοῦς πρὸς κυρίαρ-

χον, ὅτι ἂν ἄλλως ἔπραττεν, ὥφειλε νὰ περιμένη μετ' οὐ πολὺ τοὺς Φραγκικοὺς στρατοὺς ἐν μέσῳ τόπου, τὸν ὁποῖον κατεῖχεν ἐξ ἀρπαγῆς, καὶ ὅτι ἐδύνατο νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἀσημύτητα, ἐξ ἧς ἡ οἰκογένειά του ἐξῆλθε». Γλῶσσα τοιαύτη ἐξώργισε τὸν ὑπερήφανον Ἰωάννην, ὅστις φρικώδη ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Βαλδουίνου μελετῶν, πρῶτον μὲν ἔπεισε τοὺς παρ' αὐτῷ Γραικοὺς ἄρχοντας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας των διὰ νὰ ἐξεγείρωσι τοὺς συμπολίτας των κατὰ τῶν Λατίνων, παρεσκευάσθη δὲ καὶ αὐτὸς ὅπως δείξῃ εἰς τὸν αὐθάδη αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν ἔπρεπε νὰ προτρέχῃ τῆς διανοίας. (1)

Ἡ αὐτοκρατορία τῶν Λατίνων, εἰς ἣν εἰσῆχθησαν οἱ φεουδαλικοὶ τῆς Δύσεως νόμοι, ἦτο διαμοιρασμένη εἰς πλείστας ἡγεμονίας ἢ βαρωνίας καὶ ἀπετέλει οὕτως εἶδός τι δημοκρατίας δυσκυβερνήτου. Οἱ Ἐνετοὶ ἐκέκτηντο ἰδίαν ἀρμοδιότητα καὶ αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων ἐκυβερνῶντο ἀναμῖξ κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἐνετῶν καὶ κατὰ τοὺς φεουδαλικοὺς κώδικας. Οἱ κόμητες καὶ οἱ βαρῶνοι εἶχον ἀντίθετα πρὸς ἀλλήλους συμφέροντα καὶ ἀντιζηλίας, αἵτινες ἐδύναντο καθ' ἐκάστην νὰ μετατραπῶσιν εἰς ἐμφυλίου πολέμους. Ἀρ' ἑτέρου οἱ Λατῖνοι ἐκκλησιαστικοί, οἵτινες εἶχον ἐγκαθιδρυθῇ ἐπὶ τῶν ναυαγίων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, διὰ τοῦ παραδείγματός των προὔκालουν τὴν διχόνοιαν καὶ ἔφερον τὸ σκάνδαλον τῶν ἀντιζηλιῶν των μέχρις αὐτοῦ τοῦ θυσιαστηρίου, ἀπαιτοῦντες ὅπως οἱ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς νόμοι κατισχύωσι τῶν τοῦ αὐτοκράτορος. Πολλοὶ αὐτῶν εἶχον σφετερισθῇ τὰ τιμάρια τῶν βαρῶνων καὶ ἐπειδὴ ταῦτα ἦσαν ἀπηλλαγμένα στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, τὸ κράτος διετέλει ἐστερημένον τῶν φυσικῶν αὐτοῦ προμάχων. Πρὸς δὲ ἐπὶ τούτοις τὸ κλίμα,

(1) Lebeau. XVII. 206.— Ramnusio. 4. 5.

τὰ πλούτη τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ θέλγητρα τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὅποῖον ἀνέκλαθεν ἐθεωρεῖτο ὡς καθιστῶν τοὺς κατοίκους του τρυφηλοὺς, ἐξενεύρισαν τοὺς μαχητὰς καὶ εἰσήγαγον μεταξὺ αὐτῶν διαφθοράν μεγίστην. Οἱ λαοὶ περιεφρόνησαν τέλος τὴν δύναμιν καὶ τοὺς νόμους τῶν σταυροφορῶν, ὧν ἐσάρκαζον τὰ ἥθη, καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἦσαν διεσπαρμένοι οἱ μὲν ἐν Εὐρώπῃ, οἱ δὲ ἐν Ἀσίᾳ, ἤρξαντο νὰ ἐμπνέωσιν εἰς τοὺς Γραικοὺς θάρρος καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ πολεμιστᾶι τῆς Δύσεως δὲν ἦσαν ἀπροσμάχητοι.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων, ὅτε οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδιώξωσιν ἐκ τῶν χωρῶν αὐτῶν τοὺς ξένους, οὓς ἐβδελύσσοντο, καθ' ἃ καὶ αὐτὸς ὁ ὁμοταγῆς αὐτοῖς χρονογράφος Βιλλαρδουῖνος δὲν διατάζει νὰ ὁμολογήσῃ, «rougler grans desloiautés. Ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτῶν λοιπὸν ταύτῃ καὶ ἐν τῇ προσδοκίᾳ τῆς Βουλγαρικῆς ἐπικουρίας, ἐξύφαναν ἐκτενῆ συνωμοσίαν κατὰ τῶν Φράγκων, τοὺς ὁποίους ἐκήρυσσον ἐχθροὺς ἀμειλίκτους τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος. Ἡ σημαία τῆς ἀνταρσίας ἀνεπετάσθη πανταχοῦ, τὸ δὲ σύνθημα ἐδόθη ἐν Διδυμοτείχῳ, ἅμα τῷ θανάτῳ Οὔγου κόμητος τοῦ Ἀγίου Παύλου, εἰς ὃν εἶχε κατακληρουχηθῇ ἡ πόλις αὕτη. Κραυγὴ πολέμου ἠκούσθη ἀπὸ Αἴμου ἄχρις Ἑλλησπόντου, καὶ ἡ σφαγὴ τῶν Λατίνων ἤρξατο ἀπανταχοῦ. Πρῶτοι οἱ ἐν Διδυμοτείχῳ Φράγκοι στρατιῶται κατεσφάγησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων, καὶ ὀλίγιστοι μόλις διασωθέντες κατέφυγον εἰς Ἀδριανούπολιν· ἀλλ' ἐξαναστάσης καὶ κεῖ τῆς πληθύος, πολλοὶ μὲν τῶν φρουρῶν ἐπεράσθησαν ἐν στόματι μαχαίρας, οἱ δὲ λοιποὶ κατέφυγον εἰς Τζουρουλὸν ἵνα σωθῶσιν. Ὁ τῆς Ἀδριανουπόλεως φρούραρχος Γουλλιέλμος δὲ Βρανονέλ ἐπιτυχὼν νὰ συμπυκνώσῃ τοὺς ἱππότες του ἐβάδιζε κατὰ τῆς πόλεως ταύτης, ἣν εὖρεν ἔρημον, τῶν κατοίκων φυγόντων. Εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ προσεπάθησε νὰ τὴν

ὀχυρώσῃ· ἀλλὰ προσβληθεὶς ὑπὸ χιλιάδων Γραικῶν, ἀντέταξε μὲν μεγίστην ἀνδρίαν, βλέπων ὅμως ὅτι πᾶσα ἀντίστασις εἶναι ματαία καὶ πληροφορούμενος ὅτι ἰσχυρὰ ἐπικουρία Βουλγάρων προσδοκᾶται κατ' αὐτοῦ, ἐγκατέλιπε τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἀπесύρθη εἰς Τσουρουλόν. Πολλοὶ δὲ τῶν ὁπαδῶν του καὶ ἐκεῖ φοβούμενοι τῶν Γραικῶν τὴν προσβολήν, παρήτησαν αὐτὸν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. (1)

Τεθορυβημένος ὁ Βαλδουῖνος ἐκ τῶν ἀγγελιῶν τούτων, συνεκάλεσεν εἰς συμβούλιον τὸν τε δόγην τῆς Ἑνετίας καὶ τὸν κόμητα τοῦ Βλοᾶ, τῇ ὁμοφώνῳ δ' ἀποφάσει αὐτῶν διέταξε τὸν ἀδελφόν του Ἑρρίκον νὰ παραιτήσῃ τὸ Ἀδραμύττιον καὶ σπεύσῃ εἰς βοήθειάν του μὲ ὅσας ἔχει δυνάμεις. Ὁ κόμης τοῦ Βλοᾶ ἀφ' ἐτέρου διέταξε τὸν Πέτρον δὲ Βρασσῶ καὶ Παγινὸν τὸν ἐξ Αὐρηλίας ν' ἀφήσωσι μικρὰν δύναμιν εἰς Πηγὰς, ὅπως κρατῶσιν ἐν ἀσφαλείᾳ τὴν διάβασιν τῆς Ἀσίας, καὶ ἔλθωσιν ἀμέσως εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ταῦτοχρόνως προσεκλήθησαν ὁ Μακάριος δὲ Σαῖν-Μενεχοῦλ καὶ οἱ δύο σύντροφοί του ἐκ Νικομηδείας· καὶ ὁ Βαλδουῖνος ὅπως καταπνίξῃ, εἰ δυνατόν, ἐν τοῖς σπαργάνοις τὴν ἀνταρσίαν, ἀπέστειλε τὸν Γοδοφρέδον Βιλλαρδουῖνον καὶ τὸν Μανασσὴν Δελίσλην εἰς Τζουρουλὸν μετ' ὀλίγων δυνάμεων, ὑπισχνούμενος νὰ τοῖς πέμψῃ ἀκολούθως καὶ ἄλλας. Οὗτοι δ' ἐντυχόντες ἐκεῖ τὸν Γουλλιέλμον δὲ Βρανουέλ, ἀπετέλεσαν σῶμα ἐξ ὀγδοήκοντα περίπου ἱπποτῶν καὶ μετὰ τοσαύτης μικρᾶς δυνάμεως ἔλαβον τὴν πρὸς Ἀδριανούπολιν ὁδόν· ἀφικόμενοι δὲ εἰς Νικίτζαν ἐστρατοπέδευσαν ἐκεῖ περιμένοντες τὸν αὐτοκράτορα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. (2)

Ἐν τούτοις ἡ ἀγγελία τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Γραικῶν καὶ

(1) Ducange ibsid. — Lebeau. ibid. (2) Νικίτζ. Χων. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν. — Lebeau ibid.

τῆς ἀφίξεως τῶν Βουλγάρων, ἐνέσπειρε τὸν τρόμον εἰς τὰς καρδίας τῶν γενναιοτέρων τέως σταυροφόρων, παρ' οἷς οὐχὶ πλεον τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ συγγενικὸν φίλτρον εἶχεν ἐκλείψει. Ὁ Ῥενιέρος δὲ Τρίτ, γηραιὸς ἱππότης, διέτριβεν εἰς Φιλιππούπολιν μετὰ ἑκατὸν εἴκοσι ἱπποτῶν, ἀλλὰ τὸ μικρὸν τοῦτο σῶμα, ὅπερ ἐν ἄλλαις περιστάσεσι ἐδύνατο νὰ πράξῃ θαύματα, τοσοῦτον εἶχε καταληφθῇ ὑπὸ φόβου, ὥστε πρῶτοι ἐδραπέτευσαν, καταλιπόντες τὸν ἀρχηγόν των, ὁ υἱὸς, ὁ ἀδελφὸς, ὁ ἀνεψιὸς καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ. Μάτην ὁ γέρων ἱππότης δακρυχέων τοὺς καθικέτευε νὰ μείνωσιν εἰς τὰς τάξεις των. Ἡ φωνὴ τοῦ καθήκοντος ἐξηφανίζετο ἐνώπιον τῆς φωνῆς τοῦ τρόμου καὶ οἱ περίφοβοι στρατιῶταί του διεσπάρησαν, ὅπως καταφύγωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι αὐτῶν κατεκερματίσθησαν καθ' ὁδὸν ὑπὸ τῶν Γραικῶν ἐναλλάξ καὶ τῶν Βουλγάρων, ὀλίγιστοι δὲ μόνοι ἐσώθησαν φέροντες εἰς τὸ μέτωπον τὸ στίγμα τῆς αἰσχροῦς λειποταξίας.

Ὁ Βαλδουῖνος ἀνυπόμονος ν' ἀρχίσῃ τὸν πόλεμον, μόλις ἔλαβε τὰς πρώτας ἐκ Νικομηδείας ἐπικουρίας, ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ αὐτὸ ἐσπέρας ἀφίκετο εἰς Νικίτζαν, ἔνθα συνεκρότησε συμβούλιον μετὰ τῶν ἐκεῖ ὀλιγαρίθμων ἱπποτῶν. Ἐν τῷ συμβουλίῳ τούτῳ ἀπεφασίσθη νὰ ὀδεύσωσι τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης ἀπ' εὐθείας εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπως προσβάλωσι τοὺς ἐχθρούς· ἡ δὲ κατεσπευσμένη καὶ τολμηρὰ αὕτη ἀπόφασις ἐγένετο ἡ αἰτία τοῦ ὀλέθρου τοῦ Βαλδουῖνου, ὅστις τότε κυρίως διέγνω τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν του, ὅτε, τῇ 20 Μαρτίου, ἐλθὼν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶδεν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων αὐτῆς πολυαρίθμους μαχητάς.

Τρεῖς ἡμέραι εἶχον παρέλθει ἐν τῷ μέσῳ ματαίων διαπραγματεύσεων, ὅτε ὁ Ἑρρίκος Δάνδολος ἀφίκετο πρὸ τῆς πόλεως ταύτης μεθ' ὅλων τῶν Ἑνετικῶν δυνάμεων· ἐπειδὴ

δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Βαλδουίνου εἶχε διὰ τῆς νέας ἐπικουρίας διπλασιασθῇ, κατέλαβεν οὕτως τὰ ἀρμοδί-
 ας θέσεις πρὸς πολιορκίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Δυστυχῶς
 ὁμῶς διὰ τοὺς Φράγκους, αἱ τροφαὶ ἤρξαντο ἐντὸς μικροῦ
 νὰ ἐκλείπωσι, τὰ δὲ περίχωρα, ὅθεν ἐδύναντο νὰ προμηθευ-
 θῶσι τοιαύτας, κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν Γραικῶν, οἵτινες δὲν
 ἐπέτρεπον εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπομακρυνθῶσι τοῦ στρατοπέδου.
 Δεινὴν λοιπὸν στέρησιν τροφῶν τοῦ στρατοῦ πάσχοντος,
 ἀπεφάσισεν ὁ κόμης τοῦ Βλοᾶ νὰ ποιήσῃ προσωπικῶς, τὴν
 3 Ἀπριλίου, ἡμέραν τῶν Βαΐων, ἐκδρομὴν εἰς τὰ πέριξ,
 ἀλλὰ προσβληθεὶς ὑπὸ τῶν Γραικῶν ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλ-
 θῃ ἀπρακτος. Οὕτω δὲ ἐξηκολούθει ἡ πολιορκία, τῶν μὲν
 ἐξωθεν προσπαθούντων διὰ μηχανῶν νὰ κρημνίσωσι τὰ τεί-
 χη, τῶν δ' ἔσωθεν καρτερικώτατα ἀνθισταμένων. (1)

Τὴν τετάρτην τοῦ Πάσχα ἐγένετο γνωστὸν ὅτι Ἰωάν-
 νης ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ
 τὴν ὑπὸ τοῦ Πάπα δωρηθεῖσαν αὐτῷ σημαίαν τῶν ἁγίων
 Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ ἡγούμενος πολυαρίθμου στρατοῦ
 Βουλγάρων, Βλάχων καὶ τετρακισχιλίων ἐπικούρων Κου-
 μάνων, οὓς ἡ ἐλπίς λείας συνήθροισεν ἐκ τῶν ὁρέων καὶ τῶν
 δασῶν τῶν παρὰ τὸν Ἰστρον καὶ Βορυσθένην, προσήγγισεν
 εἰς Ἀδριανούπολιν, ἀπειλῶν ὅτι προὔτίθεται νὰ ἐξολο-
 θρεύσῃ τοὺς Φράγκους, οὓς κατηγορεῖ ὅτι ἔλαβον τὸν
 σταυρὸν διὰ νὰ ἀρπάσωσιν ἐπαρχίας καὶ καταστρέψωσι
 τὰς πόλεις τῶν Χριστιανῶν. Οἱ Κουμάνοι οἵτινες προεπο-
 ρεύοντο ἦσαν λαὸς ἄγριος, πίνων τὸ αἷμα καὶ βυσιάζων
 τοὺς αἰχμαλώτους εἰς τὰ εἰδῶλα τῶν θεῶν του· οἱ θρασύτε-
 τεροι λοιπὸν τῶν Φράγκων, ἀκούοντες ἐκ φήμης τὴν θη-
 ριωδίαν των ταύτην, πλήρεις ὀργῆς ἐξῆλθον τοῦ στρατοπέ-
 δου ἵνα τοὺς προσβάλωσιν, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπανέλ-

(1) Ville-Hard. 191.—Gesta Innoc. 3. 124.—Buzelin 1. 56.

θωσιν, οὐκ ὀλίγους νεκροὺς καταλιπόντες εἰς τὴν μάχην. Τοῦτο ἰδὼν ὁ αὐτοκράτωρ, ἀπηγόρευσε εἰς πάντα τὴν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἔξοδον καὶ διέταξε τὰ τῆς μάχης οὕτως, ὥστε ὁ μὲν Βιλλαρδουῖνος, ὁ Μανασσῆς καὶ ὁ Δάν-δολος ὤφειλον νὰ μένωσιν ὡς φρουροὶ τῶν πολιορκουμένων, ὁ δ' ἐπίλοιπος στρατὸς ἔπρεπε νὰ ᾖ ἕτοιμος ἐν πάσῃ περι-πτώσει ὅπως ἀποκρούσῃ τὸν ἐχθρόν. Τὴν ἐπιοῦσαν, 14 Ἀπριλίου, μετὰ τὸ πρόγευμα οἱ σταυροφόροι προσεβλήθη-σαν ὑπὸ πολλῶν Κουμάνων, ὁ δὲ κόμης τοῦ Βλοᾶ καὶ ὁ Βαλδουῖνος αὐτοῖς, λησμονήσαντες τὴν ἀπαγόρευσιν, ἦν τὴν προτεραίαν ἀπηύθυναν εἰς τὸν στρατὸν, οὐδεὶς δηλονότι νὰ ἐξέρχεται τοῦ στρατοπέδου, ὥρμησαν πρῶτοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ προσεπάθησαν νὰ τοὺς ἐκδιώξωσιν. Οἱ Κουμά-νοι προσποιούμενοι ὅτι ἡττῶνται ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ὁ δὲ Βαλδουῖνος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἔτρεξαν εἰς καταδίωξίν των ἐπὶ δύο περίπου λεύγας· ἀλλ' αἴφνης οἱ πρῶτοι συμ-πυκνούμενοι ὁρμῶσιν ἐπὶ τοὺς Φράγκους, ταῦτοχρόνως δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπιφαίνεται μετὰ πολυαρίθμων Βουλγάρων, ἐνεδρεύων ἐκεῖ. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη προσ-βολὴ κατεθορύβησε τοὺς σταυροφόρους, ὧν πολλοὶ ἔπεσαν ὑπὸ τὰς βολὰς τῶν πολεμίων, ἐν οἷς καὶ ὁ κόμης τοῦ Βλοᾶ, λαβὼν δύο πληγὰς διὰ τῆς λόγχης. Εἰς τῶν ἵπποτῶν του, ὁ Ἰωάννης δὲ Φριαίζης, τὸν ἀνεγείρει καὶ θέλει νὰ τὸν ἀποσύρῃ ἐκ τῆς μάχης. "Ἄφες με, φωνάζει ὁ γεν-ναῖος κόμης, νὰ πολεμήσω καὶ ἀποθάνω· μὴ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ εἴπωσιν ὅτι ἐλειποτάκτησα ἐκ τῆς μάχης, ἐγκαταλιπὼν τὸν αὐτοκράτορά μου". Καὶ πίπτει καιρίως ὑπὸ βέλους προσβληθεὶς, μέγας δὲ ἀριθμὸς συμπολεμιστῶν φονεύε-ται πλησίον αὐτοῦ. Ὁ Βαλδουῖνος διημφισβήτει ἀκόμη τὴν νίκην, καὶ παροτρύνων τοὺς στρατιώτας του ἐμάχε-το γενναίως πρὸς τοὺς ἐχθρούς· ἀλλ' ὁ ἀγὼν ἦν ἄνισος καὶ οἱ ἄριστοι τῶν ἵπποτῶν, Πέτρος ὁ ἐπίσκοπος Βηθλεὲμ,

Στέφανος ὁ κόμης τῆς Πέρσης, 'Ρενάρδος ὁ δὲ Μοντμिरάλ, Ματθαῖος ὁ Βαλιγκούρ, 'Ροβέρτος ὁ δὲ 'Ρονσοῦ καὶ ἄλλοι εἶχον ἤδη πέσει. 'Εν τούτοις ἡ μάχη ἐξηκολούθει ἔτι, ὁ φό- νος ἐκατέρωθεν ἦτο πολὺς, ἀλλ' ὁ ἀστὴρ τοῦ Βαλδουῖνου εἶχεν ἤδη δύσει. 'Επολέμησεν, ἠγωνίσθη, ἀλλ' αἱ δυνά- μεις του εἶχον ἤδη ἐξαντληθῇ. 'Ο αὐτοκράτωρ τῆς Κων- σταντινουπόλεως ἐγένετο αἰχμάλωτος τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων. Halas! com dolerese perte fu la perte, ἐπιφωνεῖ ὁ χρονογράφος Βιλλαρδουῖνος· τὸ δὲ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως ἱστοροῦν ὅτι ὁ Βαλδουῖνος δὲν ἠχμαλωτίσθη, ἀλλ' ὅτε ἔπεσε πολεμῶν, ἐκτίθησιν ὡς ἐξῆς τὰ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην (1).

"Ωρισεν (ὁ Βαλδουῖνος) ἐλαλήσασιν ὅλα του τὰ σαλπίγγια·
Εἰς τρί' ἀλλάγια ἐχώρισε τοὺς Φράγκους ὅπου εἶχε
καὶ τοὺς 'Ρωμαίους εἰς ἄλλα τρία, καὶ ἐξέβησαν εἰς τὸν κάμπον·
Ὡς τοὺς εἶδαν οἱ Κουμανοί, αὐτοὶ ὅπου ἐκουρσεύαν
Τὸ πῶς ὑπᾶσιν εἰς αὐτοὺς, ἐχάρησαν μεγάλως,
"Εδειξαν ὅτι φεύγουσι μὲ τὸ κοῦρτο ὅπου εἶχαν,
Καὶ οἱ Φράγκοι ὡς ἀπαίδευτοι τῆς μάχης τῶν 'Ρωμαίων
"Αρχισαν νὰ τοὺς διώχνουσιν ὅπως διὰ νὰ τοὺς φθάσουν,
Καὶ ἐκεῖνοι πάλιν φεύγοντας τοὺς ἐκαταδοξεύαν.
Τὰ ἄλογα καὶ τὰ φαριὰ ὅπου καβαλλικεύαν,
Τόσον τοὺς ἐπαράσυραν καὶ ἐξεμαύλισάν τους,
Εὐθὺς ἐξεχωσίασαν οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Κουμάνοι
"Αρχιταν νὰ δοξεύουσι τῶν Φράγκων τὰ φαρία·
Οἱ Φράγκοι ἐλογίασαν πόλεμον νὰ τοὺς δώσουν
Μὲ τὰ κοντάρια καὶ σπαθιὰ ὡς ἦσαν μαθημένοι,
Οἱ δὲ Κουμάνοι ἐφεύγασιν καὶ οὐδὲν τοὺς ἐπλησιάζαν,
Μόνον μὲ τὰ δοξάρια τους ἀπὸ μακρυὰ δοξεύαν.

(1) Χρονικὸν Μωρέως παρὰ Buchon — Νικητ. τὰ μετὰ τὴν ἄλω- σιν.—Ramnusio 1.5.—Doutreman 4 10.—Ducange 1. 36.

Τόσον ἐκαταδόξευσαν, ὥστε ἀπέκτεινάν τους
 Ἐψόφησαν καὶ τὰ φαριὰ, οἱ καβδαλάροι ἐπέσαν
 Σαλίβαις εἶχαν τούρκικαις, ὁμοίως ἀπελατίκια
 Μ' ἐκεῖνα τοὺς ἐσύχναζαν ἀπάνω εἰς τὰ κασίδια
 Καὶ ἀπέκτειναν τὸν βασιλέα καὶ ὅλα του τὰ φουστάτα.
 Ἴδε ζημία τὸ ἐγένετο ἐκείνην τὴν ἡμέραν !
 Πᾶς στρατιώτης εὐγενῆς πρέπει νὰ τοὺς λυπᾶται,
 Διοῦ ἀποθάναν ἄδικα χωρὶς νὰ πολεμήσουν.

Μετὰ τὴν δεινὴν ταύτην ἀποτυχίαν, τὰ λείψανα τοῦ
 Φραγκικοῦ στρατοῦ ὀπισθοχωροῦντα προσεπάθουν νὰ εἰσ-
 ἔλθωσιν εἰς τὰ χαρακώματα αὐτῶν, ἐνῶ οἱ Γραικοὶ, οἱ
 Βούλγαροι καὶ οἱ Κουμάνοι, τοξεύοντες αὐτοὺς, τοῖς ἐπέ-
 φερων καταστροφὴν μεγίστην. Οἱ τὴν πολιορκίαν τῆς πό-
 λεως ἐπιτηροῦντες, ὃ τε πρωτοστάτωρ τῆς Καμπανίας,
 καὶ ὁ Μανασσῆς Δελίσλης ἰδόντες τὴν ἄτακτον ὀπισθοχώ-
 ρησιν τῶν σταυροφόρων, ἔτρεξαν μετὰ τῶν περὶ ἑαυτοὺς
 εἰς βοήθειάν των, ἀλλὰ μάτην προσεπάθησαν νὰ τοὺς ἀ-
 ναχαιτίσωσιν. Ὁ φόβος εἶχεν ἤδη παραλύσει ἐν αὐτοῖς
 πᾶν αἶσθημα γενναῖον, ὁ δὲ Δάνδολος «τὸ ἀρχαιοτάτον
 καὶ πολυτροπότατον κακὸν καὶ τῶν ἀπευκταίων πάντων
 Ῥωμαίοις πρωτουργὸν αἷτιον,» ὕστατος πάντων πληρο-
 φορηθεὶς τὴν τροπὴν, διότι μετὰ τοῦ στρατοῦ του εὗρί-
 σκετο εἰς ἀπόκεντρον θέσιν, καὶ βλέπων ὅτι οὐδεμία ἐλ-
 πὶς σωτηρίας ὑπάρχει, ἀπεφάσισεν ἐν συμβουλίῳ μετὰ
 τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν νὰ ὀπισθοχωρήσωσι πρὸς τὴν Ῥαι-
 δεστὸν, ἐνθα ἠδύναντο ἐπιτυχῶς ν' ἀποκρούσωσι πᾶσαν
 ἐχθρικὴν προσβολήν· ἀλλὰ καθ' ὁδὸν πλεῖστοι ἱππόται
 καταλιπόντες ἀνάνδρως τὰς τάξεις των ἔτρεξαν πρὸς τὴν
 Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ τρόμῳ αὐτῶν, βλέ-
 ποντες πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως τοὺς Βουλγάρους, ἐπέ-
 βησαν εἰς πλοῖα Ἑνετικὰ ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πα-
 τρίδας των. Τὴν λειποταξίαν ταύτην ἰδόντες οἱ ἀρχηγοὶ

τῶν σταυροφόρων ἔπεμψαν ταχυδρόμους εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα ἀπαλλάξωσι τοῦ φόβου τοὺς Φράγκους· ἀλλ' ὅτε οἱ ταχυδρόμοι ἀφίκοντο, ἑπτακισχίλιοι περίπου ἱππότες καὶ ἄλλοι μαχηταὶ ἦσαν ἐπὶ τῶν πλοίων ἑτοιμοὶ ν' ἀναχωρήσωσι. Μάτην οἱ πιστῶς ἐμμένοντες εἰς τὸ καθήκον των προσεπάθουν νὰ τοὺς ἀποτρέψωσι τῆς ἀναχωρήσεως ἰκετεύοντες αὐτοὺς «νὰ μὴ ἀμαυρώσωσι διὰ φυγῆς ἀνάνδρου τὴν δόξαν, ἣν εἶχον ἀποκτήσει, διότι ἡ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀναχώρησις ἦτο ἔλλειψις πρὸς τοὺς Κυρίους των, προδοσία κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὕβρις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ χαυνότης μεγίστη.» Ἀμείλικτοι μένοντες εἰς τὰς ἰκεσίας ταύτας ἐκείνοι ἀπεκρίθησαν ὅτι θέλουσι σκεφθῇ περὶ τοῦ πρακτέου, ἀλλὰ τὴν νύκτα ἄραντες τὰς ἀγκύρας ἀνεχώρησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καταλιπόντες ἀπεγνωσμένους τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν. (1)

Ἐν τούτοις Ἐρρίκος ὁ τοῦ Βαλδουίνου ἀδελφός, προσκληθεὶς, ὡς εἵπομεν, παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς βοήθειάν του, ἦρχετο ἐξ Ἀδραμυττίου συνεπάγων εἰκοσακισχιλίους Ἀρμενίους σὺν γυναῖξί καὶ τέκνοις αὐτῷ ἐφεπόμενους. Πληροφορηθεὶς δὲ καθ' ὁδὸν τὴν πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως καταστροφὴν κατηυθύνθη εἰς Ῥαιδεστόν, ὅπου ἦσαν συνηγμένοι καὶ οἱ λοιποὶ ἱππότες, καταλιπὼν ὀπίσθεν αὐτοῦ τοὺς Ἀρμενίους, οἵτινες σύροντες καὶ ὑποζύγια δὲν ἐδύναντο νὰ προβαίνωσι ταχεῖς. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἐχθροὶ θανάσιμοι τῶν Γραικῶν ὄντες καὶ οὕτως ἐγκαταληφθέντες, προσεβλήθησαν καθ' ὁδὸν καὶ μεληδὸν κατεκόπησαν ἅπαντες· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Ἐρρίκου ἐλθόντες εἰς Ῥαιδεστόν, πληροφορηθέντες τὰς λεπτομερείας τῆς πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως καταστροφῆς παρεδόθησαν εἰς ἀμύθητον λύπην

(1) Lebeau. XVII 214. — Daru, hist. de Venise 1. 246.

καὶ ἐπειδὴ ἡ περίστασις ἦτο κρίσιμος καὶ ἀνάγκη ἐπέ-
κειτο ἐκλογῆς ἀρχηγοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέξωσιν ὡς ἀν-
τιβασιλέα τὸν Ἑρρίκον, μέχρις οὗ λάβωσιν εἰδήσεις περὶ
Βαλδουίνου, καὶ πέμψωσι πρέσβεις εἰς Γαλλίαν, Ῥώμην
καὶ Φλάνδραν ἵνα ἐπικαλεσθῶσιν ἐπικουρίας ἐκεῖθεν.
Τοιουτοτρόπως ὁ Ἑρρίκος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν
μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ὅστις πρὸς τοῖς ἄλλοις δυστυ-
χήμασιν ὑπέστη καὶ νέον, τὸν θάνατον τοῦ πολυμήτιδος,
δόγου Δανδόλου, θανόντος τῇ 14 Ἰουνίου 1205, καὶ τα-
φέντος ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ. Φόβος μέγας κατέλαβε τοὺς
κατοίκους τότε ἀναμένοντας τὴν ἐπιδρομὴν Ἰωάννου τοῦ
βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ὅστις καταστρέφων τὴν ἐν ταῖς
ἐπαρχίαις κυριαρχίαν τῶν Φράγκων, ἐξέπεμπε τοὺς Κου-
μάνους αὐτοῦ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
Τοιουτοτρόπως δὲν ἔμενεν εἰς τοὺς σταυροφόρους ἐκ τῶν
τέως κτήσεων αὐτῶν, εἰμὴ ἡ Ῥαιδεστός καὶ ἡ Σηλύβρια,
ἐκεῖθεν δὲ τοῦ Βοσπόρου μόνον τὸ φρούριον τῶν Πηγῶν,
διότι Λάσκαρις ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας, ὠφελούμενος
ἐκ τῶν περιστάσεων, κατέλαβε πάσας τὰς ἐπιλοίπους
χώρας.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν κινδύνων, οἵτινες ἐπολλαπλασιάζοντο
καθ' ἐκάστην, οἱ σταυροφόροι ἠγνόουν τὴν τύχην τοῦ αὐ-
τοκράτορος Βαλδουίνου. Ὁ Ἑρρίκος ἅμα λαβὼν τοὺς οἴα-
κας τῆς ἀντιβασιλείας παντοιοτρόπως προσεπάθησε νὰ
μάθῃ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του, πέμψας καὶ ἀνθρώπους πι-
στοὺς εἰς τὰ διάφορα μέρη τῶν Βουλγάρων, διὰ νὰ ἀνι-
χνεύσωσιν τι περὶ ἐκείνου. Λύτρα πλούσια, ἱκεσίαι, ἀπει-
λαί, τὰ πάντα ἐξηντλήθησαν παρὰ τῷ Ἰωάννῃ εἰς μάτην.
Ὁ Πάπας αὐτὸς πληροφορηθεὶς παρὰ τῶν ἀπεσταλμέ-
νων τῶν σταυροφόρων τὴν πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἥτταν
καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Βαλδουίνου, ἔγραψε πρὸς τὸν
Ἰωάννην ἐξορκίζων αὐτὸν ὡς τέκνον τῆς ἐκκλησίας νὰ ἐ-

λευθερώσῃ τὸν αὐτοκράτορα ἐπὶ τῷ ὄρω ἐντίμου εἰρήνης, καὶ ἀπειλῶν αὐτὸν ἐν ἐναντία περιπτώσει διὰ τῆς ὀργῆς τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς τῶν Γάλλων ἔγραψε δὲ σύναμα καὶ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Τυρνάβου ἑξαρχον Βουλγαρίας, ὅπως μεσολαβήσῃ παρὰ τῷ βασιλεῖ ὑπὲρ τοῦ αἰχμαλώτου. Πρὸς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Πάππα ὁ Ἰωάννης ἀπήντησεν ὅτι ὅτε ὁ Βαλδουῖνος ἐγένετο αὐτοκράτωρ, αὐτὸς πέμψας πρέσβεις ὅπως ζητήσῃ τὴν φιλίαν τοῦ ἐφενάκισθαι καὶ ἐξῆλθαι, ὥστε ἐκεῖνος ἦν αἷτιος τοῦ πολέμου, ὅτι ὁ Θεὸς ταπεινῶν τοὺς ὑπερηφάνους τῷ ἔδωκε τὴν νίκην, καὶ ὅτι τὸν Βαλδουῖνον, θανόντα ἤδη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, δὲν δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ. Περὶ δὲ τοῦ θανάτου τοῦ δυστυχοῦς αὐτοκράτορος, πολλὰ καὶ ἀντίθετα οἱ ἱστορικοὶ λέγουσι. Τὸ μὲν Χρονικὸν τοῦ Μωρέως, ἀφηγεῖται, ὡς εἶδομεν, ὅτι ὁ Βαλδουῖνος ἔπεσε πολέμων πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, τοῦναντίον δὲ Νικήτας ὁ Χωνιάτης ἱστορεῖ ὅτι αἰχμαλωτισθεὶς κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην καὶ δεσμοῖς ὑποβληθεὶς καθεύχθη εἰς Τύρναβον, καὶ ἐξαχθεὶς εἶτα κελεύσει τοῦ βασιλέως ἐκ τῆς φυλακῆς, ἀπεκόπη τοὺς μὲν πόδας ἀπὸ γόνατα, τὰς δὲ χεῖρας ἀπὸ βραχίονος πελέκει Τενεδίω, μεθ' ὃ κατὰ κεφαλῆς ἐπὶ φάραγκος κρημνισθεὶς καὶ οὕτω ζήσας τρεῖς ἡμέρας ἐγένετο βορὰ τῶν ὀρνέων. Κατὰ Γεώργιον τὸν Ἀκροπολίτην, ἐφονεύθη ἐν τῷ μέσῳ συμποσίου τινὸς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, καὶ τὰ μὲν μέλη του ἐρρίφθησαν εἰς τοὺς βράχους, τὸ δὲ κρανίον του περιχρυσωθὲν ἐχρησίμευεν ὡς ποτήριον τοῦ ἀγρίου βασιλέως· μία δὲ τῶν ῥωμαντικῶν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βαλδουίνου ἀφηγήσεων ὑπάρχει καὶ ἡ ἐξῆς. Ὁ Βαλδουῖνος κατακλεισθεὶς εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν ἀπέθνησκε σχεδὸν ἐκ πείνης οὐδεμίαν ἄλλην παρηγορίαν ἔχων ἢ τὰς ἐπισκέψεις τῆς βασιλίσσης, ἣτις ἐπετράπη παρὰ τοῦ συζύγου της, τῷ λόγῳ φιλανθρωπίας, νὰ παραμυθῇ ἐνίοτε τὸν δυσ-

τυχῇ αὐτοκράτορα· ὑπὸ σφοδροῦ δὲ ἔρωτος πρὸς αὐτὸν καταληφθεῖσα, τῷ εἶπε μιᾷ τῶν ἡμερῶν, παραπενομένῳ διὰ τὴν τύχην του ὅτι ἐδύνατο καὶ ἄνευ λύτρων νὰ ἐλευθερώσῃ δύο αἰχμαλώτους. « Τίνες εἰσὶν οὗτοι; ἠρώτησεν ὁ Βαλδουῖνος; » « Σὺ, ἀπεκρίθη ἡ βασίλισσα καὶ ἐγὼ, ἥτις στενάζω ὑπὸ τὴν τυραννίαν βαρβάρου συζύγου. Ἄν μὲ νυμφεύησαι, δυνάμεθα νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ οἱ δύο. Ἄς ἀφήσωμεν εἰς τὸν Ἰωάννην τὴν ἀθλίαν αὐτὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπάρξῃ, καὶ ἄς ἐπιστρέψωμεν ὁμοῦ εἰς τοὺς τόπους σου. Ἐγὼ σοὶ παρέχω τὰ μέσα ». Φρίττων ὁ Βαλδουῖνος διὰ τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ἀπέκρουσε τὰς ἐνόχους προτάσεις τῆς βασιλίσσης, ἥτις τότε παραπλησία πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Πετεφρῆ, δραμοῦσα πρὸς τὸν σύζυγόν της, διέβρισε τὸν Βαλδουῖνον ὅτι δῆθεν ἠθέλησε νὰ τὴν ἐκβιάσῃ. Ὀργισθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην, μετὰ μυρίας βασάνους ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν καὶ τὸ σῶμά του ἔρριψεν εἰς τι δάσος, ἔνθα ἐντυχοῦσα αὐτὸ γυνή τις Βουργουνδία, ἥτις ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ἁγίου Τάφου, διερχομένη διὰ Τυρνάβου, συνέλεξε τὰ ὀστά του καὶ τὰ ἔθαψε κρυφίως· ὁ δὲ μοναχὸς Ἀλβερῖκος ἰσχυρίζεται ὅτι καὶ θαύματα οὐκ ὀλίγα συνέβησαν ἐπὶ τοῦ τάφου του (1).

Τοιοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Βαλδουῖνου, ἑνδεκα μόνον μῆνας βασιλεύσαντος, καὶ εἰς ἡλικίαν τριάκοντα πέντε ἐτῶν θανόντος. Ἦτο ἀνδρεῖος, μεγαλοπρεπὴς, ἐλευθέριος, φιλόμουσος καὶ εὐσεβής, ἀλλ' ὅλα τὰ προτερήματα ταῦτα οὐδόλως ἴσχυσαν νὰ ἀποτρέψωσι τὴν κακὴν μοῖράν του καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ ἐγένετο τὸ προοίμιον τῆς πτώσεως τῆς Λατινικῆς αὐτοκρατορίας, ἥτις ἐν τῇ Ἀνατολῇ εἶχεν ἰδρυθῇ ἐπὶ τοσοῦτον σαθρῶν βάσεων.

(1) Νικήτ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν 817—Γ. Ἀχροπολίτης 13.—Rampusio 1. 5.—Doutreman 4. 10—13. Vile-Herd. 230.

Χρόνον τινά μετέπειτα φήμη διεδόθη ἐν Φλάνδρᾳ ὅτι πολλοὶ εὐγενεῖς ἐκ τῶν ἀκολουθησάντων τὸν Βαλδουῖνον, διεσπάρησαν μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἀδριανουπόλεως τῇδε κἀκεῖσε καὶ ὅτι περιεπλανῶντο ὑπὸ ἐνδύματα μοναχῶν. Ἐρρέθη μάλιστα ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Βαλδουῖνος περιβληθεὶς τὸ ῥάσον ἔζη κεκρυμμένος εἰς τινὰ γωνίαν τοῦ Ἀἰνῶ· τὴν δὲ ιδέαν ταύτην ἐβασιμοποίησε γεγονός τι περίεργον, καταδεικνύον τὴν πανουργίαν ἀπατεώνων τινῶν. Κάτοικός τις τῆς παρὰ τὸ δάσος τοῦ Γλαυσῶνος κώμης Μορτάνης, συναντήσας καθ' ὁδὸν ἐρημίτην κρατοῦντα πῆραν καὶ ἔχοντα μορφὴν εὐγενῇ καὶ τρόπους διακεκριμένους, ὑπώπτευσεν ὅτι ἀνήκει εἰς ἐπίσημόν τινα οἰκογένειαν, καὶ τὸν ἠρώτησε περὶ τοῦ ὀνόματος, τῆς πατρίδος καὶ τῶν γεννητόρων του· ὁ ἐρημίτης τῷ ἀπήντησεν ἀδιαφόρως πρὸς ταῦτα· ἐκεῖνος δὲ πιστεύσας ὅτι ὑπὸ τὸν μοναχικὸν μανδύαν κρύπτεται εὐγενής τις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐλθὼν, ἔσπευσε νὰ ἐξαγγείλῃ τοῖς φίλοις του τὴν ιδέαν του ταύτην. Φήμη λοιπὸν διεδόθη πανταχοῦ ὅτι εἰς τῶν σταυροφόρων ἐπέστρεψεν ὡς μοναχός, σωρηδὸν δὲ ἔτρεξαν οἱ κάτοικοι πρὸς τὴν καλύβην τοῦ ἐρημίτου διὰ νὰ τὸν εἶδωσι καὶ ἐρευνήσωσι τὰ κατ' αὐτόν. Ἡ ἐπιμονὴ ὅμως μεθ' ἧς οὗτος ἠρνεῖτο νὰ φανερώσῃ τὸ γένος καὶ τὴν πατρίδα του, παρέσχεν εἰς τινὰς τὸ ἐνδόσιμον ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Βαλδουῖνος. Μάτην ἐκεῖνος διεμαρτύρετο ὅτι δὲν εἶνε αὐτός. Οἱ κάτοικοι ἐπέμενον, τινὲς δὲ ἐκ τῶν ἄλλοτε μὲν ὑπηκόων τοῦ Βαλδουῖνου, τότε δὲ ὑπηκόων τῆς θυγατρὸς του Ἰωάννας, ἀσχάλλοντες διότι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ κύπτωσι τὸν αὐχένα εἰς τὸν ζυγὸν μιᾶς γυναικὸς, ἐδράζαντο τῆς περιστάσεως ν' ἀποτινάξωσιν αὐτόν, συγκεντρούμενοι περὶ τὸν νέον τοῦτον Βαλδουῖνον. Ὁ δυστυχὴς μοναχὸς θέλων καὶ μὴ, ἐπείσθη νὰ παραστήσῃ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐξαφανισθέντος αὐτοκράτορος, καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους

1225 ἀναβὰς ἐπὶ τι ὕψωμα διεκήρυξεν ἐνώπιον πολυαρίθμου λαοῦ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κόμης Βαλδουῖνος, ὅτι ἀπελπισθεὶς ἐκ τῆς ἡττης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀφῆκε τὸν κόσμον, ἀλλ' ὅτι ἐνδίδων εἰς τὴν θέλησιν τῶν πιστῶν ὑπηκόων του ἀναγκάζεται νὰ ρίψῃ τὸ προσωπεῖον καὶ ν' ἀποδώσῃ ἑαυτὸν ἐκείνοις τε καὶ τῇ πατρίδι.

Πλήρεις χαρᾶς οἱ κάτοικοι ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς Μορτάνην καὶ ἔσπευσαν πανταχόθεν νὰ τῷ προσφέρωσι τὴν ὑποταγὴν των. Ὁ δούξ τῆς Βραβάντης καὶ ἑτέροι τῶν τὰ μάλα ἰσχυόντων τὸν ἀνεγνώρισαν κύριόν των, καὶ ἐπὶ τέλους ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος ἐρημίτης περιβληθεὶς τὸ στέμμα, προέβη εἰς πράξεις βασιλικὰς, ὀνομάσας δέκα ἱππότεας καὶ ἀπονείμας διαφόρους ἀξίας εἰς ἑτέρους. Ἡ τὴν ἀρχὴν διέπουσα θυγάτηρ τοῦ Βαλδουῖνου, ἀναγκασθεῖσα νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τῆς κομητείας της, κατέφυγε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβίκον Η', καθικετεύουσα αὐτὸν ὅπως τὴν συνδράμῃ πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου της. Ὁ βασιλεὺς χαριζόμενος τῇ κομήσει προσεκάλεσε τὸν ψευδο-Βαλδουῖνον εἰς Περόννην, ὅπως τὸν ἐξετάσῃ περὶ διαφόρων πραγμάτων· ἐκεῖνος δὲ ἵνα μὴ δυσαρεστήσῃ τῷ βασιλεῖ ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον αὐτοῦ μετὰ πολυαρίθμου συνοδείας. Ἐρωτηθεὶς ὁμῶς περίτινων ἀντικειμένων, ἅτινα, ἐὰν πραγματικῶς ἦτο ὁ Βαλδουῖνος ὥφειλε νὰ γνωρίζῃ, καὶ μὴ ἔχων τί ν' ἀποκριθῇ, διετάχθη ὑπὸ τοῦ παρωργισμένου Λουδοβίκου νὰ ἐξέλθῃ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τοῦ βασιλείου του. Ὁ ψευδο-Βαλδουῖνος, γνωσθείσης τῆς ἀπάτης, ἐνῶ ἐπέστρεφεν εἰς Βαλενσιέννην, φεύγων διὰ Βουργουνδίας ὑπὸ ἔνδυμα ἐμπορίου, συνελήφθη ὑπὸ τινος ἱππότου, ὅστις τὸν παρέδωκεν εἰς τὴν κόμησσαν. Αὕτη δὲ ἀφοῦ τὸν κατέκλεισεν εἰς εἰρκτὴν καὶ τὸν ἐβασάνισε πολυτρόπως, ἐπὶ τέλους διέταξε νὰ τὸν ἀπαγχονίσωσι. (1)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΕΡΡΙΚΟΣ.

Δεύτερος Φράγκος αὐτοκράτωρ τῆς
Κωνσταντινουπόλεως.

20 Αὐγούστου 1206—11 Ἰουνίου 1216.

Ὁ στρατὸς τῶν Βουλγάρων παραπλήσιος πρὸς ὁρμη-
τικὸν χεῖμαρρον προὔχῳρει λεηλατῶν καὶ ἀρπάζων, ἐκ-
τείνων δὲ τὰς λαφυραγωγίας αὐτοῦ ἄχρι Θεσσαλονίκης
καὶ ἀπειλῶν τὰς παράλους τοῦ Ἑλλησπόντου πόλεις,
ὅσαι ἔνεκα τῆς ἐμπορικῆς αὐτῶν θέσεως διετέλουν εὐ-
ποροῦσαι. Ἀφ' ἐτέρου ἡ Φραγκικὴ αὐτοκρατορία, ἐστε-
ρημένη ἱκανῶν προμάχων, ὑπῆρχε σχεδὸν εἰς ἀποσύν-
θεσιν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπερίμενον μετὰ
παλμῶν τρόμου καὶ φρίκης νὰ ἴδωσι πρὸ τῶν πυλῶν αὐ-
τῆς τῆς πρωτευούσης, τὰς ἀγρίας καὶ ἀνελεήμονας τῶν
Μυσῶν ὀρδὰς. Ἀλλὰ, πρὸς εὐτυχίαν αὐτῶν, οἱ σύμμα-
χοι ἐκείνων Κουμάνοι ἐμπλησθέντες λείας πολλῆς καὶ
ἀδυνατοῦντες νὰ ὑποφέρωσι τὰ θερινὰ θάλαππῃ ὥς καὶ τὰ
χειμερινὰ ψύχη, ἀπὲς ῥήθησαν πρὸς τὰ ὄρη αὐτῶν· ὁ δὲ
Ἰωάννης, μὴ νομίζων ἑαυτὸν εἰς κατάστασιν ὅπως, ἄνευ
τῶν ἰσχυρῶν ἐκείνων ἐπικούρων, ἀποτελεσματικῶς προσ-
βάλλῃ τοὺς Φράγκους, ἠναγκάσθη νὰ ἀναβάλλῃ διὰ τὸν
προσεχῆ χειμῶνα τὴν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως
μελετωμένην ἐπίθεσιν, καὶ ἔστρεψε τὰ νικηφόρα ὅπλα
του κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφατίου,
ὅστις, ἀπὼν τότε μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς πολιορκίαν
τοῦ Ναυπλίου, ἅμα ἐπληροφορήθη τὴν πρόθεσιν τοῦ
Μυσοῦ βασιλέως, λύσας τὴν πολιορκίαν ἔσπευσε νὰ

ἐπανεῖλθῃ ἐν πάσῃ ταχύτητι εἰς τὸ κράτος του (1)

Τῆς κατὰ τοῦ βασιλείου τῆς Θεσσαλονίκης προσβολῆς ἐνάρξιν ἐποιήσατο ὁ Ἰωάννης διὰ τῆς πολιορκίας τῶν Σερρών, ὧν ὁ φρούραρχος Οὐγος δὲ-Κιλεμῆς ἀνέπτυξε μεγίστην ἀνδρίαν, ἀλλὰ, πεσόντος αὐτοῦ κατὰ τινὰ μάχην, σφαγέντων δὲ καὶ τῶν πλείστων στρατιωτῶν του, ἡ πόλις παρεδόθη εἰς τὸν Ἰωάννην, ὅστις ἐκ Σερρών προὔτίθετο νὰ κατευθυνθῇ εἰς Θεσσαλονίκην· ἀλλὰ κατοίκων τινῶν τῆς Φιλιππουπόλεως ἐκ τῆς τῶν Παυλικανῶν αἰρέσεως ὑποδειξάντων αὐτῷ τὴν εὐπορίαν τῆς πόλεως ταύτης καὶ τὸ ὀλιγάριθμον τῶν ἐν αὐτῇ φρουρούντων, ἐπείσθη νὰ ἀναβάλῃ εἰς τὸ μετέπειτα τὴν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπίθεσιν, καὶ νὰ κυριεύσῃ πρότερον τὴν Φιλιππούπολιν, ἐκδιώκων τοὺς Φράγκους κατόχους αὐτῆς. Ὁ τῆς πόλεως φρούραρχος Ρενιέρος δὲ-Τρίτ πληροφορηθεὶς τὴν συνεννόησιν ταύτην τῶν Παυλικανῶν καὶ μὴ ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς του δύναμιν ἀξιόμαχον, πυρπολήσας τὴν συνοικίαν, ἣν ὥκουν ἐκεῖνοι, ἔφυγε πρὸς τὸ Στενήμαχον ἔνθα ὑπῆρχε φρουρά τις. Μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ εἰς τῶν ἐγχωρίων, Ἀλέξιος τοῦνομα, ἀνὴρ ἐπιχειρηματίας καὶ τολμηρὸς, συναγαγὼν ὀπαδούς τινας, τοὺς ἔπεισε διὰ λόγου ἐνθουσιώδους ὅπως δράζωνται τῶν ὅπλων ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας αὐτῶν καὶ μὴ κύψωσι, μόλις ἀπαλλαγέντες τοῦ Φραγκικοῦ ζυγοῦ, ὑπὸ ἑτερον χεῖρῳ καὶ βαρβαρικώτερον, τοῦ τῶν Βουλγάρων. Ἡ εὐγλωττος αὐτοῦ παρόρμησις κατηλέκτρισε τοὺς κατοίκους τῆς Φιλιππουπόλεως, οἵτινες ὀρκισθέντες ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, ἔλαβον τὰ ὅπλα, καὶ ὅτε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπαρουσιάσθη πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἀπεκρούσθη κατ' ἐπανάληψιν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ· ἀλλὰ κυριευθείσης ἐπὶ τέ-

(1) Νικητὴ τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν.—Ville-Harduin 204—208

λους τῆς Φιλιππουπόλεως, τῇ προδοσίᾳ τῶν Παυλικανῶν, ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος τὸν μὲν Ἀλέξιον ὀδυνηρῶς ἐφόνευσεν, ἀναρτήτας αὐτὸν ἀπὸ τῶν σφυρῶν, κατέστρεψε δὲ καὶ ἐπυρπόλησε τὰ τεῖχη, τοὺς πύργους καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα τῆς πόλεως καὶ ἄρδην κατηδάφισεν αὐτήν. Τοιοῦτο τέλος ἔσχεν ἡ ἀρχαία ἐκείνη καὶ ἐπιφανὴς πόλις, ἣν Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἔκτισε, καὶ ἦτις μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἦτο ἡ λαμπροτέρα πόλις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας (1).

Εἰς δεινὴν θέσιν ὁ Ἐρρίκος διατελὼν καὶ τὸν ἐπικείμενον προβλέπων κίνδυνον ἀπεφάσισε πρὶν ἢ ψυχρανθῇ ὁ ζῆλος τῶν ἱπποτῶν, καὶ ἐνόσω ἔτι ὁ Ἰωάννης ἦτο μακρὰν, νὰ προσπαθήσῃ ὅπως ἐπανακτήσῃ τὰς πόλεις, αἵτινες εἶχον ὑψώσει τὴν σημαίαν τῆς ἀποστασίας κατὰ τῶν Φράγκων, ἀπὸ τῶν Θρακικῶν ἀρχόμενος. Ἐξελθὼν λοιπὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκυρίευσεν τὴν Ἀρχαδιούπολιν, ἥς οἱ κάτοικοι εἶχον ἀποσυρθῇ, καὶ ἐκεῖθεν πορευθεὶς εἰς Ἄπρω ἐπροξένησε τὰ μεγαλείτερα κακὰ τοῖς κατοίκοις, ἄλλους μὲν δίκην ποιμνίων ἢ βουκολίων κατασφάζας, ἄλλους δὲ αἰχμαλωτίσας καὶ ποικιλοτρόπως βασανίσας, αὐτὸς δὲ τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου ἔρας καὶ τῆς Χριστιανοσύνης τὴν σωτηρίαν ἐπαγγελλόμενος. Ἐνῶ δὲ ὁ Ἐρρίκος ἀφ' ἐνὸς περιῆγε καὶ κατέσφαζε τῇδε καθεῖσε τοὺς δυστυχεῖς Γραικοὺς, ἀφ' ἐτέρου οἱ Ἐνετοὶ νῆας μακρὰς ἐξοπλίσαντες ἐλήσενον τὰ ἑῶα πάραλα μέρη διαπράττοντες ἐν αὐτοῖς δεινὰ, ὥς λέγει ὁ Νικήτας, πολύμορφα, βαρυαλγῇ καὶ ἀνύποιστα. Ἡ διαγωγὴ αὕτη τῶν σταυροφόρων ἀντὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ οὗτοι προσεδόκων, τὴν ὑποταγὴν δηλονότι τῶν ἐγχωρίων, τοῦναντίον ἐξηρέθιζε τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος

(1) Νικήτ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν 820—Ἀκροπολίτης, Κ. 8.

αὐτῶν, βλέποντων ὅτι ἀδύνατος ἀποβαίνει πᾶσα διαλλαγή πρὸς ἄνδρας θηριώδεις καὶ ἀνελεήμονας εἰς τε τοὺς ἀντιτασσομένους ἐξίσου καὶ εἰς τοὺς παραδιδόμενους. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην τῆς Ἄπρω ὁ Ἑρρίκος θέλων νὰ τιμωρήσῃ τοὺς κατοίκους τοῦ τε Διδυμοτοίχου καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἀπεφάσισε νὰ πορευθῇ καὶ ἐπ' αὐτοὺς ὥστε παγιῶν οὕτω τὴν ἐξουσίαν του καὶ νὰ ἐπανέλθῃ μετέπειτα εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Πρόσφατον ἦτο εἰσέτι τὸ πρὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως πάθημα τῶν Φράγκων καὶ ἡ κατασχύνη, ἣν ὑπέστησαν οὗτοι, οὐχὶ μόνον πλῆθος στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα Βαλδουῖνον ἀποβαλόντες δι' αὐτὸ ὁ Ἑρρίκος ἀποφασίσας νὰ προσβάλῃ τὴν πόλιν ἐκείνην, ἔλαβεν ὅλα τὰ μέτρα, ὅπως εἰ δυνατόν, ἐκδικήσῃ τὴν ἥτταν τῶν Φραγκικῶν ὅπλων. Συναγαγὼν λοιπὸν ὅσας περισσοτέρας δυνάμεις ἐδυνήθη, ἐπυρεύθη εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ πέμψας πρὸ αὐτοῦ πρεσβεῖαν πρὸς τοὺς κατοίκους, τοῖς προέτεινε νὰ παραδοθῶσιν· ἀλλ' ἐκεῖνοι, ἀναμιμνησκόμενοι τῶν ἐν Ἄπρω σφαγῶν, ἀπήντησαν ὅτι οὐδεμίαν βᾶσιν δύνανται νὰ ἔχωσιν εἰς τῶν Φράγκων τοὺς λόγους, ὄντων ἐχθρῶν βαρβάρων καὶ ἀπίστων, σκληρῶν δ' ἐπίσης καὶ πρὸς ἐχθροὺς καὶ πρὸς φίλους. Ἡ ἀπάντησις αὕτη, δεικνύουσα ὅτι οἱ ἐγκάτοικοι εἶχον ἀποφασίσει ν' ἀντιστῶσιν ἄχρῃς ἐσχάτων, ἔπεισε τὸν Ἑρρίκον ὅτι μόνον διὰ τοῦ πολέμου ἐδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑποταγὴν τῆς πόλεως. Ὁχυρώσας λοιπὸν τὰ περίχωρα ὅπως ἀντικρούσῃ πᾶσαν ἐκ τῶν ἑξωθεν προσβολὴν καὶ ἀνοίξας βαθεῖαν τάφρον, ἤρξατο τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως· ἀλλ' οἱ ἐντὸς ἡτοιμασμένοι κατὰ πάντα ὄντες ἀντέταξαν τοσαύτην καρτερίαν, καὶ διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς καὶ τῶν λοιπῶν ἀμυντικῶν ὅπλων το-

σαύτην φθοράν ἐπροξένησαν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ὥστε οὗτοι λύσαντες τὴν πολιορκίαν ἀπεχώρησαν πρὸς τὸ Διδυμότοιχον. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ὑπῆρξαν εὐτυχέστεροι, διότι ἐπελθουσῶν ῥαγδαίων βροχῶν καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου πλημμυρήσαντος, πολλοὶ τῶν Φράγκων παρὰ συρθέντες ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἐπνίγησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἄραντες κατεσπενυσμένως τὰς σκηνὰς αὐτῶν, κατέφυγον εἰς Ρούσιον, τὸ ὁποῖον ὠχύρωσαν, πληροφορηθέντες ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπεμπε κατ' αὐτῶν πολυάριθμον στρατόν. Ἐκ δὲ Ρουσίου, καταλιπὼν πρὸς φύλαξιν τὸν Θιερρή δὲ-Λὸς μετὰ τεσσαράκοντα ἵπποτῶν καὶ πολλῶν ἱππέων, ὁ Ἐρρίκος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, πέμψας προηγουμένως φρούραρχον Διδυμοτοίχου τὸν Θεόδωρον Βρανᾶν(1).

Ἐν τούτοις ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης, πάσης δραττόμενος περιστάσεως ὅπως βλάβῃ τοὺς Φράγκους, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπεμψε πολυάριθμον στρατόν ἐκ Γραικῶν, Κουμάνων καὶ Σκυθῶν κατὰ τοῦ Ρουσίου, τοῦ ὁποίου τὴν φρουράν κατανικήσας ἐκεῖνος, ἐξεδίωξεν εἰς Ραιδεστόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διατρέχων ὁ ἴδιος τὰς διαφόρους πόλεις, ἔφερε παντοῦ τὴν μάχαιραν καὶ τὸ πῦρ· αἱ δὲ δηώσεις καὶ σφαγαὶ αὐταὶ ἔβλαπτον μὲν καιρίως τὴν ἐν τῇ ἀνατολῇ Φραγκικὴν κυριαρχίαν, ἀλλὰ κατέστρεφον ἄρδην τοὺς Γραικοὺς, οἵτινες ἠύρισκοντο μεταξὺ δύο ἐχθρῶν ἐξίσου ἀνηλεῶν καὶ ἀμειλίκτων· διότι ὁ Ἰωάννης ἐχθρὸς ἅμα καὶ ἐκδικητὴς αὐτῶν γινόμενος ἐξέδιδε τοῖς Σκύθαις εἰς προνομήν καὶ λαφυραγωγίαν ὅλας τὰς κώμας καὶ πόλεις, ὅσαι πρότερον εἶχον ἀναγκασθῇ νὰ κύψωσιν ὑπὸ τοὺς Φράγκους, «καὶ ἦν ἰδεῖν, λέγει Νικήτας ὁ Χωνιάτης (2), καὶ ἀσύνηθες καὶ πᾶσαν ὑπερπαῖον θεοκίνητον

(1) Νικητ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν — Ville-Harduin 205—210 Gesta Innoc. 106. (2) Νικητ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, 815.

μάστιγα, τὴν γὰρ αὐτὴν γῆν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος ἐδήου γένη διττὰ, πῇ μὲν ἑκατέρω, πῇ δὲ θάτερον παρὰ θάτερον ἐπεισπίπτοντα.»

Ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας μάχης τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ Ἐρρίκος ἐξηκολούθει θαρράλέως ὑπερασπίζων τὴν κλονιζομένην ὑπὸ τῶν ἀδιαλείπτων τῶν Βουλγάρων προσβολῶν καὶ τῶν ἐπαναστάντων Γραικῶν ἐπ' ἐθέσεων αὐτοκρατορίαν· αἱ ἑκτακτοὶ ὅμως αὗται περιστάσεις ἀπῆλθον οὐ μόνον χεῖρα στιβαράν, ἀλλὰ καὶ ἐξουσίαν πεπαγιωμένην ὅπως ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοσούτων ἐχθρῶν. Ἔτος εἶχεν ἤδη παρέλθει ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Βαλδουίνου, ὅστις, ὡς εἵπομεν. δὲν εἶχεν ἀφήσει ἄρρενας ἀπογόνους, καὶ ἡ φήμη τοῦ θανάτου αὐτοῦ διαδοθεῖσα μεταξὺ τῶν Φράγκων, ἐπεισεν αὐτοὺς ὅπως προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν νέου αὐτοκράτορος. Τίς δὲ ἦτο καταλληλότερος τοῦ Ἐρρίκου ὅπως φορέσῃ τὸ στέμμα κατὰ τὰς κρισίμους ἐκείνας περιστάσεις; Καὶ ἐκ σεβασμοῦ λοιπὸν πρὸς τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν μνήμην τοῦ σφαγιασθέντος Βαλδουίνου, καὶ ἐκ δικαίας ἐκτιμῆσεως τῆς ἀνδρίας καὶ τῶν προτερημάτων τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἐρρίκου, ὁ κληρὸς ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν καὶ τὴν εἰκοστὴν Αὐγούστου 1206, ἡμέραν Κυριακὴν, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Θωμᾶ Μοροζίνη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας δεύτερος Φράγκος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ πασῶν τῶν κατὰ τοιαύτας περιπτώσεις διατυπώσεων(1).

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ νέου αὐτοκράτορος ἠκούσθη μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ πάντων τῶν Φράγκων καὶ ἑορταὶ δημόσιαι πανταχοῦ ἐτελέσθησαν· ἀλλ' ὁ Ἐρρίκος μικρὰν προσοχὴν εἰς τὰ τοιαῦτα δίδων, χαρακτῆρος δ' ὧν ἐνεργητικοῦ καὶ σοβαροῦ

(1) Ville-Harduin 231 — Doutrem. 4. 11 — Rhambusio 1. 5. — Ducange. 11. 1.

ἐνησχολήθη ἀπὸ τῆς πρώτης τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἡμέρας περὶ τὰ τῆς πολιτείας. Ἠρξάτο λοιπὸν τὰς ἐργασίας αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀνανεώσεως τῶν πρὸς τὴν Ἑνετικὴν δημοκρατίαν συμβάσεων τοῦ προκατόχου του, καὶ πέμψας τέσσαρας πρέσβεις εἰς Ἑνετίαν, ἐπεκύρωσε τὰς προνομίας, ἃς αἱ πολῖται τῆς δημοκρατίας ἐκείνης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκέκτηντο. Μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ αἱ συνεχεῖς ταραχαὶ καὶ ἡ βραχυχρόνιος διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ ἀδελφοῦ του δὲν εἶχον ἐπιτρέψει ἐκείνῳ νὰ συντάξῃ τοὺς θεμελιώδεις τοῦ κράτους νόμους, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν του εἰς τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν σχέσεων τῶν ὑποτελῶν πρὸς τὸ στέμμα. Ἐνομοθέτησε λοιπὸν ὅτι οἱ ὑποτελεῖς τοῦ αὐτοκράτορος εἴτε Γάλλοι εἴτε Ἑνετοὶ ὤφειλον νὰ συνοδεύωσι μετὰ τοῦ στρατοῦ των, ἰδίᾳ δαπάνη συντηροῦντες αὐτὸν, ἐν ταῖς ἐκστρατείαις τοῦ τὸν αὐτοκράτορα ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰουνίου μέχρι τῆς ἐπετείου ἐορτῆς τοῦ ἁγίου Μιχαήλ· συνετέμνετο δὲ ὁ χρόνος οὗτος κατὰ τὸ ἥμισυ, ἐὰν οἱ ὑποτελεῖς εἶχον ἐχθρόν τινα παρὰ τὰ ὅρια των, καὶ ἦσαν ὀλοσχερῶς ἀπηλλαγμένοι τῆς τοιαύτης ὑποχρεώσεως, ἐὰν ὁ ἐχθρὸς οὗτος ἤθελε προσβάλλει αὐτούς. Προσέτι ἐὰν ἐχθρὸς τις εἰσέδραμεν εἰς τὰς χώρας τοῦ αὐτοκράτορος, οἱ ὑποτελεῖς ὤφειλον νὰ τὸν συνδράμωσιν, ἰδίᾳ πάντοτε δαπάνη, ἄνευ προθεσμίας, ἐνόσω δηλονότι δὲν ἀπесоβεῖτο ὁ ἐχθρὸς ἐκεῖνος· πᾶς δ' ὑποτελῆς ἐλλείπων τοῦ τοιούτου καθήκοντος, ἐξέπιπτε τῆς ἀξίας του δικαζόμενος ὑπὸ δικαστῶν τοῦ ἰδίου ἔθνους. Ταῦτοχρόνως ἠθέλησε χάριν τῆς μελλούσης εὐημερίας τῶν ὑπηκόων του νὰ περιστείλῃ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ τε καὶ τῶν διαδόχων του, θεσμοθετῶν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ὤφειλε νὰ συμμορφοῦται ἐπὶ ὑποθέσεων ἀφορωσῶν τὴν αὐξήσιν ἢ ὑπεράσπισιν τοῦ κράτους πρὸς τὴν γνωμοδό-

τησιν συμβουλίου συγκειμένου ἐκ τῶν βαρύνων, τῶν κομήτων, τοῦ Ἐνετοῦ πράκτορος καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης, ὅτι οὐδὲν ἤθελε πράττει ἐναντίον τῶν νόμων, τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ὁποίων οὐδ' αὐτὸς ἐδύνατο νὰ διαφύγῃ, καὶ ὅτι ὅπως ἐπαρκῇ εἰς τὴν ἀξιοπρεπῇ διατήρησίν του ἐδικαιοῦτο νὰ λαμβάνῃ τὰς προσόδους τῆς Θράκης, καθὼς καὶ οἱ ὑποτελεῖς διὰ τὰς πολεμικὰς δαπάνας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέκειντο κατὰ τὸν ἀνωτέρω κανονισμόν, ἐδικαιοῦντο νὰ νέμονται τὰς προσόδους τῶν τιμαρίων αὐτῶν. Θέλων δὲ νὰ καταστήσῃ τὰς διατάξεις ἰσχυρὰς καὶ ἀμετακλήτους, ἐψήφισεν ὅτι οὐδὲν ἄρθρον δύναται νὰ προστεθῇ ἢ ν' ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτῶν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως πάντων τῶν μελῶν τοῦ ὡς ἄνω εἴρηται συμβουλίου, ἅτινα καὶ ὑπέγραψαν παρὰ δεξιάμενα αὐτάς(1).

Αἱ συνεταὶ αὗται πολιτικαὶ πρόνοιαι διεκόπησαν ἐκ τοῦ θορύβου τῶν ὅπλων, διότι ἐνῶ ὁ Ἑρρίκος ἐθεσμοθέτει ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Ἰωάννης ἐβάδιζε μετὰ στρατοῦ πολυαρίθμου πρὸς τὸ Διδυμότοιχον, τὸ ὁποῖον ὁ φρούραρχος Βρανᾶς δὲν ἐδυνήθη νὰ ὑπερασπίσῃ κατὰ τῶν ἐπιδρομέων. Τὴν πτῶσιν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπακολουθησάσας τούτῃν φρικαλέας σφαγὰς, λεηλασίας καὶ αἰχμαλωσίας πληροφορηθέντες οἱ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔπεμψαν πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἐκλιπαροῦντες αὐτὸν ὅπως τοῖς ἀποστείλῃ ταχεῖαν ἐπικουρίαν. Ὁ Ἑρρίκος προθύμως ἀποδεξάμενος τὴν ἰκεσίαν ἐκείνων ἀνεχώρησεν ἀμέσως μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀφικόμενος εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ ἐχθρὸς πεφορτωμένος λείαν πλουσίαν εἶχεν ἀποσυρθῇ πρὸς τὸ κράτος του, συνεπά-

(1) Danduli Chron. 107—Rhamnusio 1. 5—Labell. 8. 63—Duntem. 4. 11.

γων πολυπληθεῖς αἰχμαλώτους ἐκ Διδυμοτοίχου. Ἀποφασίσας λοιπὸν νὰ καταπολεμήσῃ τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων, σύναμα δὲ καὶ ἐλευθερώσῃ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπηκόους του, ἐτράπη πρὸς καταδίωξιν αὐτοῦ μέχρι Βερρόιας τῆς ἐν Θράκῃ, πόλεως ἐκείνῃ ἀνηκούσης, ἧς οἱ κάτοικοι μακρόθεν ἰδόντες τὴν ἔλευσιν τοῦ Φραγκικοῦ στρατοῦ ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ ὄρος Αἶμον. Αὐτόσε πολυαρίθμους τροφάς ὁ αὐτοκράτωρ εὐρών καὶ ἀναπαυθεὶς ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας, ὤδευσε πρὸς τὴν Βλίσνην, τὴν ὁποίαν ὁμοίως εὗρεν ἀκατοίκητον, τῶν ἐνοίκων καταλιπόντων αὐτήν. Ἐκεῖ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐστρατοπέδευεν οὐ πολὺ μακρὰν εἰς τινὰ κοιλάδα, ἐξέπεμψε κατ' αὐτοῦ δύο ἱλας ἱππικοῦ μετὰ πολλῶν Γραικῶν ἐκ Διδυμοτοίχου καὶ Ἀδριανουπόλεως, οἵτινες ἐν μεγίστῃ προθυμίᾳ ἔδραμον πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν αἰχμαλώτων οἰκείων των, ὑπὸ τὸν ἀδελφόν του Εὐστάθιον, καὶ τὸν Μακάριον δὲ-Σαὶν Μενεχούλ. Οἱ Βούλγαροι ἰδόντες αὐτοὺς μακρόθεν ἐπερχομένους παρετάχθησαν εἰς μάχην, ἀλλὰ μετὰ συμπλοκὴν πολύωρον καὶ αἱματηρὰν ἠναγκάσθησαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν καταλιμπάνοντες εἰς τοὺς νικητὰς εἰκοσακισχιλίους Γραικοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους ἐκ Διδυμοτοίχου εἶχον παραλάβει, καὶ τρισχιλίας φορτηγοὺς ἀμάξας πλήρεις λείας. Ἐπανελθόντων τῶν Φράγκων μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην ἐπιτυχίαν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὁ αὐτοκράτωρ ἠλευθέρωσε τοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς, ἐπιδραμὼν δὲ εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἰωάννου, κατέστρεψε τὴν πόλιν τῶν Θερμῶν, περιώνυμον οὖσαν διὰ τὰ ἱαματικὰ αὐτῆς ὕδατα, καὶ ἀφοῦ ἐδήλωσε καὶ ἐλαφύραγώγησε διαφόρους ἄλλας πόλεις ἀνηκούσας ἐκείνῃ, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀδριανούπολιν, τῆς ὁποίας τὴν φρούρησιν ἐνεπιστεύθη εἰς τοὺς Γραικοὺς, ἄρχοντα αὐτῶν κα-

ταστήσας τὸν Πέτρον δὲ-Ράδιγγεν μετὰ εἴκοσιν ἵππο-
τῶν (1).

Ἐνῷ οἱ Βούλγαροι ἀπησχόλουν τὰ Φραγκικὰ ὄπλα, Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, κύριος τῆς Βιθυνίας, Λυδίας, τῆς παραλίας τοῦ ἀρχιπελάγους ἄχρις Ἐφέσου καὶ μέρους τῆς Φρυγίας, μὴ ἀρκούμενος πλέον εἰς τὸν ἀπλοῦν τοῦ δεσπότης τίτλον, ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ τὸν τοῦ αὐτοκράτορος. Προσκαλεσάμενος λοιπὸν εἰς Νίκαιαν σύνοδον ἐξ ἐπισκόπων Ἑλλήνων ἠθέλησε νὰ στεφθῇ τοιοῦτος κατὰ τὰ ἐκπαλαὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς εἰθισμένα· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀρμόδιος ὅπως τὸν στέψῃ, δηλονότι ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης Καματηρὸς ἔζη τότε εἰς τὰ πέραν τοῦ Διδυμοτοίχου καὶ προσκληθεὶς νὰ μεταβῇ εἰς Νίκαιαν καὶ μὴ πειθόμενος εἰς τοῦτο, ἔδωκεν, ἵνα μὴ φανῇ ἐχθρόφρων πρὸς τε τοὺς ὁμοφύλους καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν του, τὴν παραίτησίν του, οἱ ἐν Νικαίᾳ ἐπίσκοποι προβάντες εἰς τὴν ἐκλογὴν νέου Πατριάρχου, ἐξελέξαντο ὡς τοιοῦτον τὸν Μιχαὴλ Αὐτωρειανὸν, ὅστις καὶ ἔστεψεν αὐτὸν, κατὰ τὰ εἰθισμένα, αὐτοκράτορα. Ὁ Λάσκαρις θέλων νὰ παγιώσῃ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ γνωρίζων ὁποῖαν ὁ πάπας ἐξήσκει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Φράγκων, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐκθέτων τὰς βιαιοπραγίας ἐκείνων καὶ καθικετεύων ἵνα ὑποχρεώσῃ τὸν αὐτοκράτορα Ἐρρίκον νὰ συνομολογήσῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην καὶ μὴ ἐπιχειρήσῃ τι κατ' αὐτοῦ πέραν τοῦ Βοσπόρου, ὃν ἡ θέσις, φαίνεται, ὥρισεν ὡς ὄριον τῶν δύο ἐπικρατειῶν. Πρὸς ταῦτα ὁ πάπας ἀπεκρίθη δικκιολογῶν τοὺς Φράγκους, ὅτι ἐνίοτε ἤναγκάζοντο παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῶν νὰ καταφεύγωσιν εἰς πράξεις σκληρὰς ὅπως περιστέλλωσι τὰς ἐπιβουλάς τῶν Γραικῶν, καὶ τὸν συνεβούλευε νὰ ἀπαρνηθῇ τὸ σχῆμα καὶ ἐγκολπόμενος τὸν δυτικισμὸν, ὑποταχθῇ εἰς

(1) Ville-Hard. 231 καὶ συνέχεια.—Ducange 11. 81.

τὸν Ἑρρίκον. Τότε μόνον ὁ πάπας ἀνεδέχετο νὰ μεσολαβήσῃ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ αὐτοῦ (1).

Ὁ Λάσκαρις κατ' οὐδὲν ἦτο κατώτερος τοῦ Ἑρρίκου, οὔτε κατὰ τὴν ἀνδρίαν οὔτε κατὰ τὴν δραστηριότητα οὔτε κατὰ τὴν σύνεσιν· βλέπων λοιπὸν τὴν οἰκτρὰν τῆς αὐτοκρατορίας του κατάστασιν, ἐνόμισεν ὅτι ὅπως παγιώσῃ τὸν ἀρτισύστατον θρόνον του ὥφειλε ν' ἀπαλλάχθῃ πολυαρίθμων ἡγεμονίσκων, οἵτινες ἐπωφεληθέντες τῶν περιστάσεων ἰδρύσαντο διαφόρους ἀνεξαρτήτους ἡγεμονίας ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας αὐτοκρατορίας εἰς τὰ πέριξ αὐτοῦ. Ἀλλ' ἵνα ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκκαθάρισιν ὥς εἰπεῖν ταύτην ἔπρεπε νὰ διατελῇ ἀμέριμνος ἐκ μέρους τῆς Κωνσταντινουπόλεως· προσπαθήσας λοιπὸν ἐπέτυχε συνομολόγησιν ἀναχωχῆς μετὰ τῶν Φράγκων, οἵτινες ἀφ' ἑτέρου εἶχον ἀνάγκην ὅλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων ὅπως ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τῶν Βουλγάρων, καὶ τοιοῦτοτρόπως λαβὼν καιρὸν ἐξεδίωξε μὲν Μωροθεώδορόν τινα, ἡγεμονίσκον τῆς Φιλαδελφείας, καὶ Σάββαν τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως τοῦ Σαμφῶν, σπονδὰς δὲ ποιησάμενος πρὸς τὸν Σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου Καϊχοσρόην, ἀπένειμε τὴν ἀρχὴν τῶν Χωνῶν τῆς Λαοδικείας καὶ ἑτέρων παρὰ τῷ Μαιάνδρῳ πόλεων εἰς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μανουὴλ Μαυροζώμην καὶ κατασκευάσας νῆας μακρὰς ἐκυρίευσε τὰς πλείστας τῶν νήσων (2).

Τῆς Τραπεζοῦντος ἤρχε τότε Δαυΐδ ὁ Ἀνδρονίκου, ὅστις ἀνὴρ φιλόδοξος εἰς ὑπερβολὴν καὶ ἐπιχειρηματίας ὢν ἠθέλησε νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος αὐτοῦ πρὸς

(1) Γρηγορ. 1. 2—Ἀνροτολ. Κ. 6—Fleury hist. Eccles. 76. 26.

(2) Νικητ. τὰ μετὰ τὴν ἄλυσ. 842—Leunclavius Pandect. p. 416. 430.—Rhamnusio. 1. 4. Lebeau XVII. 253.

ζημίαν τοῦ Λασκάρως, καὶ δὴ συναγαγὼν ἰσχυρὰν στρατιὰν Παφλαγῶνων καὶ Ἰβήρων ἐξέπεμψεν αὐτὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Συναδινὸν πρὸς κατάκτησιν τῆς Νικομηδείας. Τοῦτο πληροφορηθεὶς ὁ Λάσκαρις, ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ καὶ ἐπιπεσὼν αἴφνης, τὸν μὲν στρατὸν του κατενίκησε, τὸν δὲ στρατηγοῦντα ἠχμαλώτισε. Τὴν ἥτταν ὁ Δαυτὶδ μαθὼν ἐζητήσατο ἐπικουρίαν παρὰ τῶν Φράγκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες θέλοντες νὰ ταπεινώσωσι τὸν αὐτοκράτορα τῆς Νικαίας, ἔπεμψαν συνδρομὴν πρὸς τὸν Δαυτὶδ· ἀλλ' ὁ Λάσκαρις μηδόλως ἐκ ταύτου ἀποθάρρυνθεὶς ἔπεμψε κατὰ τῶν ἠνωμένων ἐχθρῶν του τὸν στρατηγὸν Ἀνδρόνικον Γίδον, ὅστις ἐπιπεσὼν κατ' ἐκείνων τοὺς ἐνίκησεν αἰσχυρῶς, φονεύσας ἐν τῇ μάχῃ ἐκτὸς πολλῶν στρατιωτῶν τοῦ Δαυτὶδ καὶ τριακοσίους λογάδας Φράγκους (1).

Βεβραίως μετὰ τὴν ἐπικουρίαν τὴν ὁποίαν, ἐναντίον τῆς συνομολογηθείσης ἀνακωχῆς, οἱ Φράγκοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔπεμψαν πρὸς τὸν ἐχθρόν του Δαυτὶδ, ὁ Λάσκαρις ἐθεωρεῖτο πάσης πρὸς ἐκείνους ὑποχρεώσεως ἀπηλλαγμένος. Συναγαγὼν λοιπὸν στρατὸν κατέλαβε τὰς Πηγὰς, πόλιν ἀνήκουσαν τοῖς Φράγκοις· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἐρρῆκος θέλων νὰ ἀνακτήσῃ αὐτὴν ἐπέμψε Πέτρον τὸν ἐκ Πλάντζης, μετὰ Παγηνοῦ τοῦ ἐξ Αὐρηλίας, Ἀνσῶ τοῦ δε-Καχιέ, τοῦ ἀδελφοῦ του Εὐσταθίου, τεσσαράκοντα ἵπποτῶν καὶ πολυαρίθμων στρατιωτῶν, οἵτινες ἐλθόντες εἰς Πηγὰς ἐκυρίευσαν διὰ προδοσίας τῶν ἐγκατοίκων τὴν πόλιν, καὶ τοὺς τάναντία φρονοῦντας ἐξ αὐτῶν ἐν στόματι μαχαίρας ἐπέρασαν. Ἐκεῖθεν διασπαρέντες εἰς τὰ περίχωρα ἐλήϊσαν διάφορους χώρας καὶ προέβησαν μέχρι πόλεως τινος,

(1) Νικητ. τὰ μετὰ τὴν ἄλ. 7. 10.—Hayton, hist. Orient c. 13.—Ducange Fam. Byz. p.191, 192—Doutreman 4. 12.

ἣν ὁ Βιλλαρδουῖνος ὀνομάζει Exguine καὶ ἣς περιγράφει τὴν θέσιν ὡς τὴν τῆς Κυζίκου. «Ἦτο, λέγει, αὕτη θέσις ὀχυρά, περικυκλουμένη ἀπὸ θάλασσαν καὶ φυλασσομένη ἀπὸ φρούριον νῦν πεπτωκός.» Πέτρος ὁ ἐκ Πλάντζης εἰσῆλθε πρῶτος ἐκεῖ καὶ τὴν ὠχύρωσε κτίσας ἐν αὐτῇ δύο πύργους· ἕτερον δὲ σῶμα στρατιωτικὸν ὑπὸ τὸν Θιερρή δὲ-Λὸς, ἀνεκτήσατο τὴν Νικομήδειαν, ὠκοδόμησεν ἐκ νέου τὸ φρούριον, ὅπερ ὁ Λάσκαρις εἶχε καταβάλλει καὶ μετέβαλεν εἰς ὀχύρωμα τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἣν ὁ Κωνσταντῖνος ἔκτισεν ἐκεῖ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμωνύμου ναοῦ (1).

Ἐν τούτοις ὁ μαρκήσιος τῆς Μοντφεράτης ὅστις διὰ τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ εἶχεν ἀποκρούσει τὰς προσβολὰς τῶν Βουλγάρων καὶ ἡσχολεῖτο ἤδη ὅπως οὐλώσῃ διὰ τῆς καλῆς διοικήσεως τὰς πληγὰς, ἃς αἱ εἰσβολαὶ ἐκείνων εἶχον ἀνοίξει εἰς διαφόρους πόλεις τοῦ κράτους του, θέλων νὰ συσφίγξῃ ἐπὶ πλέον τοὺς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως δεσμοὺς, ἵνα τοιουτοτρόπως ἐπὶ ἀκραδάντων βάσεων παγιώσῃ τὴν βασιλείαν του, πέμψας πρὸς αὐτὸν τὸν ἐν ὑπηρεσίᾳ του διατελοῦντα Ὄθωνα δὲ-λα-Ρὸς, κύριον τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν, τῷ προέτεινε γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἀγνῆς, τὴν ὁποίαν ἐκ Λομβαρδίας εἶχε φέρει. Ἐπινεύσαντος δὲ εἰς τοῦτο τοῦ Αὐτοκράτορος, κατέπλευσεν ἡ Ἀγνή, φθίνοντος τοῦ ἔτους 1206, εἰς Ἄβυδον, ἐνθα πέμψας ὁ μέλλων σύζυγος αὐτῆς τὸν πρωτοστράτορα τῆς Ῥωμανίας, καὶ τὸν Μίλην δὲ-Βραβάντην, παρέλαβεν αὐτὴν καὶ ἔφερεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἐκεῖ δ' ἐτελέσθησαν, τῇ 4 Φεβρουαρίου 1207 ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας οἱ γάμοι αὐτῶν μετὰ πλεί-

(1) Νικητ. ὡς ὁπ. 10. Ville-Hard. 236, 237.

στης ὅσης ἐπισημότητος. Τοιουτρόπως ἡ Ἄγνη ἐστέφθη αὐτοκράτειρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοινῆς τῶν Φράγκων χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως. (1)

Ἐν τούτοις ὁ Λάσκαρις, μένεα πνέων κατὰ τοῦ Ἑρρίκου, ἰδίως μετὰ τὴν ἐκ Νικομηδείας ἔξωσιν αὐτοῦ, ἐσκέπτετο τίνι τρόπῳ ἐδύνατο νὰ ἐκδικηθῇ αὐτόν· βλέπων δὲ τοὺς Φραγκικοὺς στρατοὺς διεσπαρμένους τῇδε καὶ κεῖσε κατ' Εὐρώπην τε καὶ κατ' Ἀσίαν, ἐνόμισεν ὅτι ἡ περίστασις ὑπάρχει πρόσφορος ὅπως προσβάλῃ καὶ καταβάλῃ αὐτούς. Πέμψας λοιπὸν πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἰωάννην ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τοὺς σκοποὺς του, ὑποδείξας ὅτι πρέπει παντοιοτρόπως ν' ἀπαλλαχθῶσι τῶν κοινῶν ἐχθρῶν· καὶ τοῦτο ἦτο εὐκολον ἂν οἱ δύο οὗτοι συνεφώνουν ὅπως ταύτοχρόνως προσβάλωσι τοὺς Φράγκους, ὁ μὲν Ἰωάννης ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὁ δὲ Λάσκαρις ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Τὴν πρότασιν ταύτην λίαν φρόνιμον ὁ τῶν Μυσῶν βασιλεὺς εὐρών, συνήγαγεν ὅσῳ πλείους Βουλγάρους καὶ Βλάχους ἐδυνήθη, καὶ λαβὼν ἱκανὴν ἐπικουρίαν Κουμάνων, εἰσήλασεν ἐν Θράκῃ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1207, καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Ἀδριανούπολιν, ἐκτείνων τὰς ἀρπαγὰς καὶ τὰς δηώσεις αὐτοῦ μέχρι σχεδὸν αὐτῆς τῆς πρωτευούσης τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ὁ τῆς Ἀδριανουπόλεως φρούραρχος Πέτρος δὲ-Ραδιγγὲν μὴ ἔχων τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν πρὸς ἀντίκρουσιν, ἔπεμψε παραχρῆμα εἰς Κωνσταντινούπολιν ζητῶν ἐπικουρίας· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ μὴ δυνάμενος ἐκ τοῦ προχείρου νὰ πέμψῃ τοιαύτας, ἔγραψε τοῖς ἐν Ἀσίᾳ ἱππόταις νὰ σπεύσωσιν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπως σώσωσιν αὐτὴν ἀπειλουμένην ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Καὶ πρῶτος λοιπὸν ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Εὐστάθιος καὶ ὁ Ἄνσῳ δὲ-

(1) Ville-Hard. 235.—Rhamnusio 4.6—Doutrem. 5. 1.

Καχὶ ἐδραμον εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, καταλιπόντες Πέτρον τὸν ἐκ Πλάντζης μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν πρὸς φρούρησιν ἐν Ἀσίᾳ (1).

Μόλις ἀνέχωρησαν ἐκεῖθεν οἱ Φράγκοι στρατιῶται, ὁ Λάσκαρις ἐπελθὼν προσέβαλε τὰ Σύβοτα, ὧν ἡ ἀσθενὴς φρουρὰ ἀντέταξε μὲν ἡρώϊκὴν ἀντίστασιν, ἀλλὰ βλέπουσα ὅτι δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ ὑπομείνῃ ἐπὶ πολὺ τῶν προσβαλλόντων τὴν ὁρμὴν, ἔγραψε κατεσπευσμένως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξαιτουμένη τὸ ταχύτερον συνδρομὴν. Ἐκπληκτος μείνας ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ ταῖς ἀλλεπαλλήλαις ταύταις δυσπραγίαις, ἀγνοῶν δὲ καὶ ποῦ πρότερον νὰ πέμψῃ ἐπικουρίας, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος, ὅπως διὰ τῆς παρουσίας του ἐμπνεύσῃ θάρρος εἰς τοὺς στρατιώτας του καὶ ἀποθαρρύνῃ τοὺς ἐχθρούς. Ἐτοιμασθεὶς δὲ ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀνήγγειλε διὰ κήρυκος εἰς ἅπασαν τὴν πόλιν ὅτι τὰ Σύβοτα μετὰ τῆς ἐν αὐτῇ φρουρᾶς ἀπόλλυνται, εἰ μὴ σπεύσωσι πάντες πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς, καὶ ὅτι ὀφείλει πᾶς πιστὸς στρατιώτης νὰ συνοδεύσῃ τὸν αὐτοκράτορά του μεταβαίνοντα ἐκεῖ ἵνα χύσῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἠλέκτρισε τοὺς πάντας ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πολυάριθμοι Γάλλοι, Ἐνετοὶ, Πισσαῖοι καὶ ἄλλοι δραμόντες εἰς τὰ πλοῖα ἐκήρυξαν ὅτι εἶναι ἔτοιμοι εἰς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις καταλιπὼν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοποτηρητήν του τὸν Κόνωνα Πετούνην ἀνεχώρησε μετὰ δεκαεπτὰ μεγάλων καὶ μικρῶν πλοίων, καὶ δι' ἀπαύστου κωπηλασίας ἀφίκετο τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Σύβοτα, τῆς ὁποίας οἱ ὑπέρμαχοι διέκειντο εἰς τὴν οἰκτροτέραν κατὰστασιν, ἀπηλπισμένοι ὄντες καὶ ἐν μόνον κατὰ νοῦν ἔχοντες, πῶς ν' ἀποθάνωσιν ἐντιμώτερον. Ἡ νυχ-

(1) Ville. Hard. καὶ συνέχ.

τική δύναμις τοῦ Ἑρρίκου ἦτο βεβαίως λίαν ἀνίσχυρος ὅπως ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἐξ ἐξήκοντα πλοίων συγκειμένου στόλου τοῦ Λασκάρεως, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ θεωρῶν ὅτι ἂν περιέμενε τὴν ἄφιξιν ἐπικουριῶν, ἢ ἐν τῇ πόλει φρουρὰ ἤθελεν ἀναποφεύκτως καταστραφῇ, καὶ πεποιθὼς ἐπὶ τὴν ἀνδρίαν τῶν στρατιωτῶν του, ἀπεφάσισε νὰ ἀναδεχθῇ τὸν ἄνισον ἀγῶνα. Καὶ δὴ ὅτε ὁ ναύαρχος τοῦ Λασκάρεως διέταξε τὰ πλοῖα αὐτοῦ νὰ κινηθῶσι κατὰ τῶν τοῦ Ἑρρίκου, οὗτος οὐδόλως ἐδειλίασεν, ἀλλὰ δεχθεὶς τὴν προσβολὴν τοσχύτην γενναιότητα ἔδειξεν, ὥστε οἱ ἐχθροὶ ἠναγκάσθησαν νὰ σύρῳσι τὰ πλοῖά των εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ, ἀφοῦ ἐπυρπόλησαν αὐτὰ, ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπεχώρησαν νύκτωρ κατεσπευσμένως. Ἀνατειλάσης τῆς ἡμέρας, ὁ Ἑρρίκος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰσῆλθεν εἰς Σύβοτα, ἐνθα εὔρε τοὺς ὁμοφύλους του ἡμιθνήτας ἐκ τῶν πληγῶν καὶ τῆς κοπώσεως· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι δὲν ἦτο εἰς κατὰστασιν πλέον νὰ διατηρήσῃ τὴν πόλιν ταύτην, παραλαβὼν εἰς τὰ πλοῖα τὴν φρουρὰν, ἐγκατέλιπεν αὐτήν. (1)

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην ὁ Ἑρρίκος παρσκευάζετο ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀδριανούπολιν, τὴν ὁποίαν ἐστενοχώρουν οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Κουμάνοι, ὅτε ἐπληροφόρηθη ὅτι Στυρίων, ὁ ναύαρχος τοῦ Λασκάρεως, εἰσελθὼν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον μετὰ γαλερῶν ἐπολιόρκει τὴν Κύζικον, ἣν ἀφ' ἐτέρου ἠπεύλει καὶ ὁ Λάσκαρις, καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι ἐπανέστησαν κατὰ τοῦ κυρίου αὐτῶν Πέτρου τοῦ ἐκ Πλάντζης, πολλοὺς τῶν Φράγκων στρατιωτῶν αὐτοῦ φονεύσαντες. Κίνδυνος τοσοῦτον ἐγγὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναφαινόμενος ἐτάραξε τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις σκεπτόμενος ὅτι, κυριευομένης τῆς Κυ-

(1) Lebeau XVII. 263.

ζίκου, ἀπώλετο ἅπασα ἡ Ἀνατολή, ἐξώπλισεν ἐν τάχει δεκατέσσαρας γαλέρας, ὧν τὴν διοίκησιν ἀνέθηκεν εἰς τοὺς γεννασιώτερος καὶ ἐπιδεξιωτέρους αὐτοῦ ἀρχηγούς, δηλονότι εἰς τὸν ἀδελφὸν Εὐστάθιον, εἰς τὸν Κόνωνα Πετούνην, εἰς τὸν Γοδδοφρέδον Βιλλαρδουῖνον, εἰς τὸν Μακάριον δὲ-Σαὶν Μενεχοῦλ, εἰς τὸν Μίλην δὲ-Βραβάντην, εἰς τὸν Ἀνσῶ δὲ-Καχιέ, εἰς τὸν Θιερρῶν δὲ-Λὸς καὶ εἰς τὸν Γουλλιέλμον δὲ-Περουᾶ, καὶ ἐξέμπεψεν αὐτάς κατὰ τῶν Γραικῶν. Ἀλλ' ὁ τοῦ Λασκάρεως ναύαρχος μὴ τολμῶν νὰ ναυμαχήσῃ ἀνεχώρησε, μακρόθεν ἰδὼν τὰς ἐχθρικὰς γαλέρας· αὐταὶ δὲ, ἀφοῦ εἰς μάτην ἐπὶ δύο ἡμερονύκτια τὸν κατεδίωξαν, ἐπέστρεψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μόλις ὅμως εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα, ἐγένετο γνωστὸν ὅτι στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ Λασκάρεως προσέβαλε τὴν Νικομήδειαν, ἥτις τροφῶν ἔλλειψιν πάσχουσα, ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀναλογιζόμενος τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως ἐκείνης διῆλθε ταχέως τὸν Βόσπορον καὶ ὤδευσε πρὸς τὴν Νικομήδειαν, ἀλλ' οἱ Γραικοὶ θεωροῦντες ὅτι ἐκ τῆς ἀδικλείπτου ταύτης κινήσεως ἐξηντλοῦντο οἱ ἐχθροὶ περισσότερον ἢ ἐὰν ἀδιακόπως ἐπολεμοῦντο, ἀπέφυγον καὶ πάλιν νὰ ἔλθωσιν εἰς μάχην καὶ ἀπεσύρθησαν πρὸς τὴν Νίκαιαν. Ὁ Ἐρρίκος καταλιπὼν ἐν Νικομηδείᾳ τὸν Θιερρῶν δὲ-Λὸς καὶ τὸν Γουλλιέλμον δὲ-Περσοᾶ μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πόλεως, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἡτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἀδριανούπολιν· ἀλλ' ἐνῶ ἐποίει τὰς πρὸς τοῦτο προετοιμασίας, ἐκωλύθη καὶ πάλιν ἐκ νέου δυστηχήματος. Οἱ δύο ἀρχηγοί, οὓς κατέλιπε πρὸς φρούρησιν τῆς Νικομηδείας, ἐξελθόντες μετ' ἀποσπάσματος στρατοῦ ὅπως κατασκοπεύσωσι τὸν ἐχθρὸν, ἐνέπεσαν εἰς ἑνεδραν, καὶ ἀναγκασθέντες νὰ συμπλακῶσι πρὸς πολὺ ἀνωτέρας

δυνάμεις ὑπέστησαν μεγίστην ζημίαν, πεσόντος κατὰ τὴν μάχην καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν δύο ἀρχηγῶν, τοῦ Θιέρ-
ρῃ δὲ-Λός· οἱ δὲ σωθέντες ἀπεκλείσθησαν πανταχόθεν
ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἄνευ τινὸς ἐξωτερικῆς ἐπικουρίας
ἐκινδύνεον ἢ νὰ φονευθῶσιν ἅπαντες ἢ νὰ παραδοθῶσιν,
ὅπερ ἦτο ταῦτοσήμαντον (1).

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ἀγγελία, ἐξ ἧς τέταρτον ἤδη
ὁ Ἑρρίκος ἠναγκάζετο νὰ ἀναβάλῃ τὴν εἰς Ἀδριανού-
πολιν μετάβασιν, κατετάραξε τὸν ἀεικίνητον αὐτοκρά-
τορα, ὅστις οἰκτείρων τὴν δεινὴν τῶν στρατιωτῶν του
θέσιν, ἔσπευσε καὶ πάλιν εἰς Νικομήδειαν, ἣν μετὰ τὸν
ἀποκλεισμόν τοῦ Γουλιέλμου δὲ-Περσοῦ καὶ τῶν σὺν
αὐτῷ, ἐπολιόρκει σενῶς ὁ τοῦ Λασκάρεως ἀδελφὸς Κων-
σταντῖνος. Ἀλλ' οὗτος μακρόθεν ἰδὼν τὸν Φραγκικὸν
στρατὸν ἐρχόμενον ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπесύρ-
θη αὐθις εἰς Νίκαιαν· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἀπαλλάξας
τοὺς στρατιώτας του τῆς ἀπελπιστικῆς ἐκείνης θέσεως
ἐστρατοπέδευσε ἐξω τῆς πόλεως, ὅτε πέμψας ὁ Λά-
σκαρις τῷ προέτεινε διετῇ ἀνακωχὴν ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ
νὰ μείνωσιν αὐτῷ τὰ φρούρια τῆς Κυζίκου καὶ τῆς Μα-
κεδονίας, ἀνθ' ὧν ὑπέσχετο νὰ ἀποδώσῃ τοὺς πολυαρίθμους
Φράγκους, οὓς εἶχεν αἰχμαλωτίσει. Τὰς προτάσεις ταύτας
εὐρὼν ὠφελίμους ὁ Ἑρρίκος, συνωμολόγησεν εἰρήνην, καὶ
τοιουτοτρόπως ὁ μὲν Λάσκαρις ἀπέλυσε παραχρῆμα
τὸν δὲ-Περσοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς αἰχμαλώτους, ὁ δὲ
Ἑρρίκος τῷ παρέδωσε τὰ τῆς Κυζίκου καὶ Νικομηδείας
φρούρια (2).

Συνθηκολογήσας μετὰ τοῦ ἑνὸς τῶν δύο ἐπικινδύ-
νωδεστέρων ἐχθρῶν του ὁ Ἑρρίκος ἐπανῆλθεν εἰς Κων-
σταντινούπολιν, ἀπηλλαγμένος πάσης ἑτέρας ἀσχολίας

(1) Ville Hard. 263. Ducange. 11. 90. (2) Lebeau XVII. 266—
Ducange 11. 89.

καὶ ἐν μόνον κατὰ νοῦν ἔχων, πῶς νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἀγέρωχον τῶν Βουλγάρων βασιλέα. Κέντρον λοιπὸν τῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν τοῦ τὴν Σηλλύβριαν καταστήσας ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, φθίνοντος Ἰουνίου τοῦ 1207, καὶ κατηυθύνθη εἰς Ἀδριανούπολιν, τὴν ὁποίαν οἱ Βούλγαροι εἶχον καταλίπει, καὶ ἐνθα ἐγένετο δεκτὸς μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ. Διατρίψας δ' ἐν αὐτῇ μίαν ἡμέραν πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ζημιῶν, ἃς οἱ ἐχθροὶ ἐποίησαν, ἀνεχώρησε κατευθυνθεὶς πρὸς τὰς ὑπωρείας τοῦ Αἵμου ἵνα ληΐσῃ τὰς Βουργαρικὰς πόλεις, καὶ μετὰ τετραήμερον ὁδοιπορίαν ἀφίκετο εἰς τινὰ χώραν, ἣν τέως ὁ Ἰωάννης εἶχε συνοικίσει, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Βιλλαρδουῖνος ὀνομάζει τῷ ἀγνώστῳ εἰς τὴν γεωγραφίαν ὀνόματι Εὐλοουῆ. Εὐρὼν τὰύτην ἔρημον, ἅτε τῶν κατοίκων ἀποσυρθέντων εἰς τὰ ὄρη, ἐστρατοπέδευσεν εἰς αὐτὴν ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας· λαφυραγωγῆσας δ' αὐτὴν τε καὶ ἑτέρας παρακειμένας πόλεις, ὧν οἱ κάτοικοι ἐπίσης εἶχον φύγει εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ Φραγκικοῦ στρατοῦ, καὶ πλεῖστα κερσφόρα ζῶα καὶ ἵππους κυριεύσας, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀδριανούπολιν, τοῦ ἐχθροῦ, πλὴν ἀσημάντων τινῶν ἀκροβολισμῶν, μὴ τολμήσαντος νὰ τὸν προσβάλῃ.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἐρρίκος διέτριβεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφάτιος πέμψας πρέσβεις πρὸς αὐτὸν τῷ προσέφερε τὰ σεβάσματά του καὶ συγχρόνως ἐξεδήλωσε τὴν μεγίστην ἐπιθυμίαν, ὑφ' ἧς κατείχετο ὅπως συνεντευχθῇ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, τὸν ὁποῖον πρὸ πολλοῦ χρόνου δὲν εἶχεν ἰδεῖ. Τοῦ Ἐρρίκου ἐπινεύσαντος εἰς τὰύτην τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Βονιφατίου, ἀμφότεροι οἱ ἡγεμόνες ἐλθόντες εἰς τὴν παρὰ τῷ Ἐβρώ πόλιν τῶν Ὑψάλων περιεπτύξαντο ἀλλήλους καὶ ἐπὶ δύο ἡμέρας συνεσκέφθησαν περὶ τῶν κοινῇ συμφε-

ρόντων καὶ περὶ τοῦ πῶς ἐδύναντο ἀποτελεσματικώ-
τερον νὰ πολεμήσωσι τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων. Κα-
τὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονί-
κης ἐπιθυμῶν νὰ παράσχη μαρτύριον εὐνοίας καὶ τιμῆς
πρὸς τὸν Βιλαρδουῖνον, τῷ προσέφερε νὰ ἐκλέξῃ ὡς δῶ-
ρον μίαν τῶν δύο πόλεων, τὴν Μοσυνούπολιν δηλαδὴ ἢ
τὰς Σέρρας μεθ' ἀπασῶν τῶν ἐξαρτήσεων αὐτῆς. Ὁ Βιλ-
αρδουῖνος ἐξελέξατο τὴν πρώτην καὶ οἱ δυστυχεῖς
κάτοικοι αὐτῆς ἠναγκάσθησαν νὰ ἀλλάξωσι κύριον, κα-
θὼς ἀλλάσσουνσι τοιοῦτον τὰ μὴ ἔχοντα λαλιὰν κτήνη.
Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος τότε! (1)

Πέντε εἶχον μόλις παρέλθει ἡμέραι ἀπὸ τῆς συνεν-
τεύξεως τῶν δύο ἡγεμόνων, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσ-
σαλονίκης ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ ὅπως καθάρισι τὴν Ῥο-
δόπην, ἣν ἐλυμαίνοντο ληστρικαὶ τῶν Βουλγάρων συμ-
μορίαι, πᾶσαν κωλύουσαι τῶν περικύκλω πόλεων συγ-
κοινωνίαν καὶ πολλὴν ἐπιφέρουσαι τὴν καταστροφὴν.
Τοῦτο πληροφορηθέντες οἱ Βούλγαροι ἔδραμον παντα-
χόθεν ὅπως τὸν προσβάλωσι καὶ ἐντυχόντες αὐτὸν τὸν
περικύκλωσαν πανταχόθεν εἰς μέγιστον ἀριθμόν. Ὁ
Μαρκήσιος μετὰ τῶν ὀλίγων ὀπιδῶν τοῦ ἀντέστη ἀν-
δρείως πρὸς τὰ ἐπιθέσεις τῶν Βουλγάρων, ἀλλ' ἡ ἀμεί-
λικτος Ἄτροπος κατ' οὐδὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸν ἥρωϊ-
σμόν καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ. Ὁ ἀστήρ του εἶχε πλέον
δύσει, καὶ ὁ Μαρκήσιος λαβὼν κατὰ τινα μάχην σφο-
δρὰν διὰ λόγχης πληγὴν, ἐπεράτωσεν εἰς τὸ ὄρος τῆς
Ῥοδόπης τὸ ἐνδοξον αὐτοῦ στάδιον, ἐνῶ πολλοὶ τῶν
στρατιωτῶν του ἐξεμέτρησαν, ἀνδρείως περὶ αὐτὸν μα-
χόμενοι, τὸ ζῆν· οἱ δὲ Βούλγαροι ἀποκόψαντες, ἐνῶ ἔτι
ἔπνεε, τὴν κεφαλὴν του, ἔφερον αὐτὴν οἰκτρὸν τρόπαιον
εἰς τὸν βασιλέα των. Τοιοῦτο τέλος ἔλαβε καὶ ὁ ἀνὴρ

(1) Lebeau XVII. 270. — Ducange. II. 91.

ἐνεῖνος, ὅστις ἀρχηγὸς τῶν σταυροφόρων ἐκλεχθεὶς καὶ στέμμα περιβληθεὶς, διὰ τῆς ἀνδρίας καὶ τῶν πολεμικῶν ἀρετῶν αὐτοῦ οὐχὶ μόνον εἰς τὸ ἴδιον κράτος του ἠδυνήθη νὰ παγιωθῇ, ἀλλὰ καὶ τὰς κτήσεις του παρεξέτεινε, καὶ τὰς προσβολὰς τῶν Βουλγάρων ἀπέκρουσε καὶ δεξιὸς, οὕτως εἶπεῖν, βραχίων τῆς ἐν Ἀνατολῇ Φραγκικῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρξε (1).

Τὸν θάνατον τοῦ Βονιφατίου ἐθρήνησαν μεγάλως οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀπαλλαχθεὶς τοῦ καταγωνιστοτέρου τῶν ἐχθρῶν του ἐθεώρει πλέον ὥς ἴδιον κτῆμα τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ ἔσπευσεν ὅπως, πολιορκήσας, καταλάβῃ αὐτήν. Οἱ κάτοικοι ἀναλογιζόμενοι τὰ δεινὰ, ἅτινα ἔμελλον νὰ ὑποσῶσι πίπτοντες εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀγρίου Μυτοῦ, διέκειντο εἰς φρικώδη τρόμον καὶ ἀγωνίαν, ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ θάνατος καὶ τὰς βουλὰς ἐκείνου καὶ τοὺς φόβους αὐτῶν διεσκέδασεν. Ἰδοὺ δὲ πῶς ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Μιᾶ τῶν νυκτῶν, κεκλιμένος ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν κλίνην του, ἐνόμισεν ὅτι εἶδε κατ' ὄναρ ἄνδρα καθήμενον ἐπὶ ἵππου λευκοῦ, ὅστις δραμὼν πρὸς αὐτὸν τὸν διεπέρασε διὰ τῆς λόγχης. Ἐγερθεὶς περιδεὴς ὁ Ἰωάννης ἤρξατο προσκαλῶν τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ καὶ κραυγάζων ὅτι εἷς στρατηγὸς του, Μαναστρᾶς καλούμενος, οὗ ἡ σκηνὴ ἦτο ἐγγὺς τῆς ἰδικῆς του, τὸν ἐδολοφόνει. Εἰς τὰς κραυγὰς του ἔσπευσαν οἱ ὑπηρέται του, μετὰξὺ δὲ τῶν ἄλλων καὶ ὁ Μαναστρᾶς, ὅστις ἀπορῶν διὰ τὸ συμβᾶν, διαμαρτύρετο κατὰ τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ δολοφονίας. Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης τετραυματισμένος καὶ καθημαγμένος ἐξέπνευσε μετ' ὀλίγον· οἱ δὲ Βυζαντινοὶ, ἀντὶ ν' ἀποδώσωσι τὸν φόνον αὐτοῦ εἰς τὸν Μαναστρᾶν, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος βασιλεὺς κατηγορεῖ, τὸν

(1) Ducange 11. 91.

ἀπέδωσαν εἰς τὸν μεγαλομάρτυν Ἅγιον Δημήτριον, οὗ τὸ μυρόβλητον σῶμα ἐσώζετο ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰς τὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Λεοντίου ὠκοδομημένον ναὸν, καὶ ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς σημεῖον τῆς πανσθενοῦς τοῦ ἁγίου προστασίας. Ἄλλοι τῶν ἱστορικῶν ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Ἰωάννης ἀπεβίωσε κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης, προσβληθεὶς ὑπὸ πλευρίτιδος· ὅπως ποτ' ἂν ᾗ, ὁ Μαναστρᾶς λύσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου τὴν πολιορκίαν τῆς Θεσσαλονίκης, ἀπεχώρησεν εἰς τὰ ἴδια (1).

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1207) μεγίστη ἐπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν διένεξις μεταξὺ τοῦ Πατριάρχου Μοροζίνη καὶ τῶν Ἐνετῶν ἐνεκὰ εἰκόνας τινὸς τῆς Παναγίας, ἣτις ἐλέγετο ἱσορηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ καὶ ἐγνωρίζετο ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὁδηγήτρια, διότι οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ὁσάκις ἐξήρχοντο εἰς πόλεμον τὴν ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν, οἷονεὶ ὀδηγῶ αὐτῇ χρώμενοι. Τὴν εἰκόνα λοιπὸν ταύτην λαβὼν ὁ αὐτοκράτωρ Ἐρρίκος ἐκ τοῦ Βουκολέοντος εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε τεθῆ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετέφερεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ ὀψιαιτέρον τῇ ἐκλιπαρήσει τῶν Ἐνετῶν ἐδωρήσατο εἰς αὐτούς. Κατὰ συνέπειαν οὗτοι ἠθέλησαν νὰ τὴν παραλάβωσιν ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ πέμψωσιν εἰς Ἐνετίαν· ἀλλὰ τοῦ Πατριάρχου ἀντιστάντος εἰς τοῦτο, οἱ Ἐνετοὶ ἐκβιάσαντες τὰς θύρας τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ τοῦ θησαυροφυλακείου, ἐν ᾧ ἐκρύπτετο ἡ εἰκὼν, παρέλαβον καὶ μετέφερον αὐτὴν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Παντοκράτορος, ἵνα ἐκεῖθεν τὴν πέμψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Ὀργισθεὶς ὁ Πατριάρχης κατὰ τῆς αὐθαδείας ταύτης τῶν Ἐνετῶν ἀφώρισε τὸν τε ἑπάρχον αὐ-

(1) Alberic 1206.—'Αεροπολιτ. Κ. 45—Ιω. 'Αναγνώστ. 10. 16.
—Gest. Innoc. 111 14. 9. 101.

τῶν καὶ τοὺς μετασχόντας τῆς ἱεροσυλίας ἐκείνης, προὐ-
κάλεσε δὲ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ ὑπὸ τε
τοῦ παπικοῦ ἐξάρχου καρδινάλιου τῆς Ἀγίας Σουσάννης
καὶ τοῦ Πάπα αὐτοῦ. Οἱ Ἐνετοὶ ἀναγκασθέντες τοιου-
τοτρόπως ἐγκατέλιπον τὴν εἰκόνα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐ-
κείνην, μέχρις οὗ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, μετὰ τὴν ὑ-
πὸ τῶν Βυζαντινῶν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
τὴν ἐπανεφέρειν εἰς τὴν ἀρχαίαν θέσιν τῆς (1).

Δρυὸς πεσούσης, λέγει ἀρχαῖός τις λόγος, πᾶς ἀνὴρ
ξυλεύεται· τοῦτο ἐπῆλθε καὶ εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος
μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς ἐθνικῆς ἐξουσίας. Ἡ Ἐνετία θέ-
λουσα νὰ ἐκτείνῃ τὰς κτήσεις αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀνα-
λογιζομένη ὅτι ἀδύνατον τῇ ἀποβίνει δι' ἰδίων δυνάμεων
νὰ ἐξουσιάζῃ τοὺς πολυαρίθμους λιμένας καὶ νήσους,
αἵτινες κατὰ τὴν διανομὴν τῆς αὐτοκρατορίας τῇ ἐκλη-
ρώθησαν ἀπὸ Ἀδρίας μέχρι Βοσπόρου, ἐξέδωκε ψήφισμα,
ἐν ἔτει 1207, καθ' ὃ πᾶς Ἐνετὸς πολίτης ἐδύνατο νὰ
ἐξοπλίσῃ δι' ἰδίας δαπάνης πλοῖα πολεμικὰ καὶ κατα-
κτήσῃ οἷαν ᾗθελε νῆσον τοῦ ἀρχιπελάγους ἢ πόλιν
ἐξ ὧν ἔλαχον αὐτῇ, ἀναγνωρίζων ὅμως τὴν κυριαρχίαν
τῆς Δημοκρατίας. Ἡ προκήρυξις αὕτη νέον ἠνέωξε σά-
διον εἰς τὴν ἀπληστίαν καὶ φιλοδοξίαν, διότι εὐγενεῖς
ἀναμῖξ καὶ ἔμποροι ἔσπευσαν νὰ ἐξοπλίσωσι στόλους
καὶ καταλάβωσιν ἀνὰ ἓν τεμάχιον τῆς ἀνθηρᾶς ἄλλοτε
Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, οἱ δὲ δυστυχεῖς κάτοικοι τῶν
ὠραίων αὐτῶν χωρῶν κατέστησαν ἔρμαιον τοῦ πρώτου
τυχοδιώκτου. Τοιουτοτρόπως ὁ μὲν Μάρκος Σανουῶδος
καταλαβὼν τὴν Νάξον, Μῆλον, Πολύκανδρον καὶ Θή-
ραν συνεστήσατο τὸ μέχρι τοῦ 1570 διαρκέσαν δου-
κάτον τῆς Νηξίας, οἱ δὲ Σομαρίπαι ἐκυρίευσαν τὴν

(1) Gest. Innocetii. l. IX. ep. 211 — Gretzer. de Imag. roma-
manus. C. 18. — Σουλίσση σελ 555 — Κατακουζ. 111 50 — 99.

Πάρον καὶ Ἄνδρον, οἱ Γκίζαι τὴν Τήνον, Μήκωνον, Σχύρον, Σκίαθον καὶ Σκόπελον, ὁ Πέτρος Ἰουλινιάνης μετὰ τοῦ Δομινίκου Μικέλλη τὴν Κέα, ὁ Φιλοκλῆς Ναβαγιέρος τὴν Λήμνον καὶ ἄλλοι ἄλλας· αἱ δὲ σχηματισθεῖσαι αὗται ἡγεμονίαι ἐθεωροῦντο τιμάρια τῆς Ἑνετίας, ἣτις καὶ πλοῦτον καὶ δύναμιν ἐπορίζετο ἐξ αὐτῶν (1).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Ἰωάννου, ὁ αὐτοκράτωρ ἐνόμισεν ὅτι ἀπηλλάγη ἀντιπάλου σκληροῦ καὶ ἐπιφόβου· ἀλλὰ ταχέως ἠννόησεν ὅτι μεγάλως ἡπατήθη τοιαῦτα νομίσας καὶ ὅτι ὁ πρὸς τοὺς Βουλγάρους πόλεμος δὲν εἶχε περατωθῇ μὲ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως τῶν. Τοῦ Ἰωάννου θανόντος ἄνευ ἄρρενος τέκνου, ἡ ἐξουσία περιῆλθεν εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Φρορύλαν ἢ Βορύλαν, ὅστις ὅπως παγιώσῃ τὸ στέμμα αὐτοῦ, ἐνυμφεύθη τὴν πρὸς μητρὸς θείαν αὐτοῦ Σκυθίδα. Κληρονομήσας ὁ νέος βασιλεὺς τὸ κατὰ τῶν Φράγκων μῖσος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ πολυμήχανον καὶ τὴν ἀνδρίαν, συνέλλεξε πολυάριθμον στρατὸν καὶ εἰσέηλασεν εἰς τὰς χώρας τοῦ αὐτοκράτορος Ἑρρίκου· ἀλλὰ προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Φραγκικοῦ στρατοῦ ὑπέστη ἥτταν δεινὴν, τῇ 30 Ἰουλίου 1208, καὶ ἀπεχώρησε κατησχυμένος. Ὁ δὲ Ἑρρίκος ὠφελούμενος ἐκ τῆς νίκης ταύτης κατέκτησεν ἐντὸς μηνὸς μεγίστην ἑκτασιν γῆς ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους (2).

Τὸν πόλεμον τοῦτον τῶν Βουλγάρων ἐπηκολούθησεν ἕτερος ἐμφύλιος καὶ κινδυνώδης, τοῦ ὁποῖου αἱ συνέπειαι ἦσαν ἐπὶ τοσοῦτον δειναί, ἐφ' ὅσον ὑπὲρ οἵουδήποτε τῶν διαμαχομένων καὶ ἂν ἔκλινεν ἡ πλάστιγξ τοῦ πολέμου.

(1) Sinuto, secreta fidelium crucis I. p. 4 c. 7—Sabbe II. Decad. I VII—Chron. n. Andr Danduli p. 15. Bembo, Hist. Venet. 11, 118. (2) Ακριβολογ. Κ. 13—Gest. Inn c. III. XI.

τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν ἐξίσου διὰ τοὺς Φράγκους φθοροποιά. Ὁ φονευθεὶς βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφάτιος κατέλιπε δύο υἱοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς μὲν τὸν πρῶτον, καλουμένον Γουλλιέλμον καὶ γεννηθέντα ἐκ τῆς πρώτης συζύγου του, ἐκληροδότησε διὰ διαθήκης τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μοντφεράτης, εἰς δὲ τὸν δευτερότοκον, ᾧ ὄνομα ἦν Δημήτριος, γεννηθέντα ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ συζύγου Μαργαρίτας τῆς ἐκ Παίωνων, κατέλιπε τὸ βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης. Τοῦ τελευταίου τούτου, ἀνηλίκου ὄντος, κηδεμῶν διωρίσθη ὁ κόμης Βλάνδρας ἀνὴρ ἐπιχειρηματίας καὶ παλίμβουλος ὅστις μόλις ἔλαβε κατοχὴν τοῦ βασιλείου, ἀπεφάσισε νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ὀλοσχερῶς ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀπεκδύων τοῦ στέμματος τὸν κηδεμονευόμενόν του, ἐπιθέσῃ αὐτὸ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Γουλλιέμου, ὁ ὁποῖος ἔνεκα τῆς ἡλικίας του ἦτο ἀρμοδιώτερος νὰ βαστάσῃ τοιοῦτον φορτίον. Περιελθόντος τοῦ ἐνόχου αὐτοῦ σχεδίου εἰς γνῶσιν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἐπανήρχετο ἐκ τοῦ κατὰ τῶν Βουλγάρων πολέμου, ὁ Ἐρρίκος, καί τοι βαρέως χειμῶνος ὄντος, κατηυθύνθη εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπως προλάβῃ πᾶσαν ἀνταρσίαν· ἀλλ' ἀφικομένῳ αὐτῷ εἰς Χριστούπολιν, ὁ διοικητὴς, ἐντολῇ τοῦ κόμητος, τῷ ἔκλεισε τὰς θύρας τῆς πόλεως καὶ ἀπηγόρευσε σύναμα τοῖς κατοίκοις νὰ δώσωσι τροφὰς εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν στρατὸν, ὅπερ ἠνάγκασε τὸν αὐτοκράτορα νὰ τελέσῃ τὰς ἐορτάς τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἐκτὸς τῆς πόλεως. Ἐκεῖθεν ὁ αὐτοκράτωρ κατηυθύνθη πρὸς τὴν κοιλάδα τῶν Φιλίππων, καὶ ἀποδιοπομπούμενος νὰ ἔλθῃ φανερῶς εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν κόμητα, προσεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ ὅπως συνομιλήσωσι περὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν πραγμάτων

ἀλλ' ἐκεῖνος ὁχυρώσας τὴν Θεσσαλονίκην ἔστειλε καὶ εἰς Σέρρας Λομβαρδόν τινα καλούμενον Ὁβερτῖνον κύριον τοῦ Στίνα, ἵνα ὁχυρώσῃ καὶ τὴν πόλιν ἐκείνην (1).

Ὁ αὐτοκράτωρ ἀναχωρήσας ἐκ Φιλίππων ἐστρατοπέδευσεν εἰς τι πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης κείμενον μοναστήριον, ἐκεῖθεν δ' ἐπεμψε τὸν Κόνωνα Πετούνην, τὸν Πέτρον δὲ-Δουαί καὶ τὸν Νικόλαον δὲ-Μαλλῇ ἵνα ζητήσωσιν ἀπὸ τὸν Βλάνδραν λόγον τῆς διαγωγῆς του· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπεκρίθη μετ' ἐπάρσεως ὅτι ὁ τόπος κατεκτήθη τῇ ἀνδρείᾳ τῶν Λομβαρδῶν, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν, ἀπηλλαγμένος ὢν πάσης ἐτέρας ἐξαρτήσεως, εἰς μόνον τὸν βασιλέα του ὀφείλει ὑποταγῇ. Ἐν τούτοις οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπεισαν τὸν κόμητα Βλάνδραννὰ δεχθῇ εἰς συνέντευξιν τὸν αὐτοκράτορα, ὑπὸ μόνων τεσσαράκοντα ἵπποτῶν συνοδευόμενον· ἀλλὰ καθ' ἣν σιγμὴν ὁ Ἐρρίκος εἰσῆρχετο εἰς τὴν πόλιν, εἰσορμήσας ἅπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ συνεισῆλθε, καὶ τοιουτοτρόπως ὁ Βλάνδρας συλληφθεὶς ἐκρατήθη αἰχμάλωτος μέχρις οὗ ἤθελε παραδώσει τῷ αὐτοκράτορι καὶ τὰς πόλεις Σερρών καὶ Χριστουπόλεως. Τότε ἡ χήρα τοῦ μαρκησίου Βονιφατίου Μαργαρίτα προσελθοῦσα διεμαρτυρήθη ὅτι ἐναντίον τῆς θελήσεως αὐτῆς ὁ Βλάνδρας διωρίσθη κηδεμὼν τοῦ τέκνου της καὶ ὅτι ὁ φόβος μόνον τὴν εἶχεν ἐμποδίσαι ν' ἀντιστῇ πρὸς τὴν ἐπανάστασιν· ὁ δὲ Ἐρρίκος ὥπως τὴν πείσῃ ὅτι οὐδέποτε εἶχε πρόθεσιν νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν υἱὸν της τὸ βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης ἀνηγόρευσε ἱππότην τὸν νέον Δημήτριον καὶ ἔσεψεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Ἐπιφανείων βασιλέα μετὰ πλείστης ὁσῆς ἐπισημότητος (2).

Ὁ κόμης Βλάνδρας αἰχμάλωτος ὢν παρητήθη μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον τῆς κηδεμονίας καὶ τῆς ἀντιβί-

(1) Douthem 5. 3 4.—Ducange. 11. 106. (2) Lebeau XVII. 277.

σιλείας, ἀλλὰ πράγματι διετήρησεν ὅλην τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ παρὰ τοῖς διοικηταῖς, οἵτινες ἦσαν πλάσματά του· διότι ὑποσχεθεὶς νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὰς δύο ἐκείνας πόλεις, ἔπεμψε κρυφίως πρὸς τοὺς διοικητὰς αὐτῶν διαταγὴν νὰ μὴ ὑπακούσωσιν, εἰ προσεκαλοῦντο νὰ παραδοθῶσι. Κατὰ συνέπειαν δὲν ἐδέχθησαν τοὺς ἐπιτρόπους, οἵτινες ἦλθον νὰ λάβωσι κατοχὴν τῆς πόλεως, ὁ δὲ Ἐρρίκος ἐξοργισθεὶς κατὰ τῆς προδοσίας ταύτης, ἐστενοχώρησε πολὺ πλέον τὸν Βλάνδραν, θέσας αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Κόνωνος Πετούνη, τοῦ Ἀνσῶ δὲ-Καχιὲ καὶ τοῦ Βαλδουίνου Σοριέλ. Ὁ ὠβερτῖνος, διοικητὴς τῶν Σερρόων, φοβούμενος μὴ δὲν δυνηθῇ ν' ἀντιστῇ πρὸς τοὺς στρατοὺς τοῦ αὐτοκράτορος, ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Βορύλαν τὴν πόλιν, διαβεβαιῶν αὐτὸν ὅτι οἱ Γραικοὶ κάτοικοι εὐχαρίστως ἀπαλλασσόμενοι τῆς τῶν Φράγκων κυριότητος ἤθελον ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἀγανακτήσαντες διότι ἤθελε νὰ τοὺς καταστήσῃ συνενόχους τῆς προδοσίας του καὶ φοβούμενοι τὰς συνεπείας αὐτῆς, προσεκάλεσαν τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἐπελθὼν ἐκυρίευσεν ἄνευ ἀντιστάσεως τὴν πόλιν(1).

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Σερρόων ὑπελείπετο ἡ τῆς Χριστουπόλεως. Ὁ Βλάνδρας ὤμνυεν ὅτι δὲν ἐξήρτητο παρ' αὐτοῦ νὰ ὑποτάξῃ τὴν πόλιν ταύτην εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλ' ἀπαταιῶν ὑπάρχων, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς διεμαρτύρετο κατὰ τῆς ἀθωότητός του, ἀφ' ἑτέρου ἀπέστελλε πρὸς τὸν φρούραρχον Χριστουπόλεως τὸν πιστὸν φίλον του Πέτρον δὲ-Βίνην, ἐντελλόμενος πρὸς αὐτὸν νὰ μὴ παραδώσῃ τὴν πόλιν, καὶ ἂν ἀκόμη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐγγράφως προσεκαλεῖτο. Ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον ὁ Κόνων Πετούνης διετάχθη παραλαβὼν τὸν Βλάν-

(1) Ducange 11. 107.

δραχὴν νὰ μεταβῇ εἰς Χριστούπολιν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ παρουσία αὐτοῦ ἤθελε συντελέσει εἰς τὴν ἄμεσον παράδοσιν τῆς πόλεως· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπῆλθε τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα ἀφ' ὅ,τι προσεδουκᾶτο, ὁ Κόνων μὴ ἔχων ἀρκούσας δυνάμεις ὅπως προσβάλλῃ τὴν πόλιν, συνωμολόγησε μετὰ τοῦ φρουράρχου αὐτῆς ἡμερῶν τινῶν ἀνακωχὴν καὶ ἀπεσύρθη εἰς Δράμαν, ἔνθα οἱ Λομβαρδοὶ κύριοι τοῦ φρουρίου ὄντες νύκτωρ ἐλθόντες τὸν προσέβηλον καὶ τὸν ἠχμαλώτισαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν του. Ὀργισθεὶς κατὰ τοσούτων ἀπιστιῶν ὁ Ἑρρίκος, ἀλύσει δεσμεύσας τὸν Βλάνδραν, ἔφερεν αὐτὸν εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα τὸν παρέδωκεν εἰς χεῖρας τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας, ἥτις τὸν ἔρριψεν εἰς σκοτεινὸν δεσμωτήριον μέχρις οὗ ἤθελε διεξαχθῇ ἡ δίκη του. Ταῦτοχρόνως ἡ φρουρά τῆς Χριστουπόλεως ἀθετήσασα τὴν ἀνακωχὴν καὶ ἐπιδραμοῦσα ἐλήϊσε τὰς παρακειμένας χώρας. Τοῦτο μαθὼν ὁ Βαλδουῖνος Σοριέλ, ἐξελθὼν τῆς Δράμας ἐπέπεσε κατὰ τῶν Λομβαρδῶν καὶ μετὰ αἰματηρὰν συμπλοκὴν τὸν μὲν Πέτρον Βίνην καὶ τὸν φρούραρχον Ραοῦλ ἠχμαλώτισε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐφυγάδευσε εἰς τὰ ὄρη, ἔνθα ἐγένοντο θύματα ἐλεεινὰ τῶν χωρικῶν (1).

Ἐνῷ δὲ ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατὸς διέλυεν εἰς Χριστούπολιν τὰς Λομβαρδικὰς τοῦ Βλάνδρα ὀρδᾶς, ὁ Ἑρρίκος ἐλάμβανεν ὑπὸ τοῦ Ρολάνδου Πίσχη, κυρίου Πλαταμῶνος, πόλεως κειμένης παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, ἐπιστολὰς δι' ὧν ἐκεῖνος ἐξήτει ἐπικουρίας ὅπως ἀντιστῇ κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ὀπαδῶν τοῦ Βλάνδρα. Ὁ Ἑρρίκος τῷ ἔπεμψε παραχρῆμα τὸν Ἀνσῶ δὲ-Καχιέ καὶ τὸν Γουλλιέλμον δὲ-Σαὶν μετὰ τριάκοντα ἵπποτῶν πρὸς βοήθειαν· ἀλλ' ἐνῷ οὗτοι ἐπορεύοντο, ἔμαθον καθ' ὁδὸν ὅτι ὁ Πίσχης συνθηκολογήσας μετὰ τῶν Λομβαρ-

(1) Lebeau XVII. 279.

δῶν ἡνώθη μετ' αὐτῶν, ὅπως καταπολεμήσῃ ἐκείνους οἵτινες ἤρχοντο πρὸς βοήθειάν του. Ὀλίγοι ὄντες καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ λάβωσιν ἐπιθετικὰ μέτρα ἀπесύρθησαν εἰς Κίτρον, ἐνθα μετ' οὐ πολὺ ἦλθε καὶ ὁ Ἐρρίκος μετὰ πασῶν τῶν δυνάμεών του καὶ ἔπεμψε κατ' αὐτῶν τὸν Ἀνσῶ δὲ-Καχιὲ μὲ τινὰς ἵλας ἱππικοῦ. Οἱ Λομβαρδοὶ δειλιάσαντες ἐκ τῆς ἀφίξεως τοῦ αὐτοκράτορος, τῷ ἔπεμψαν πρεσβευτὴν τὸν Ρολάνδον δὲ-Μαγχικοῦρ ἵνα τῷ προτείνωσιν εἰρήνην ἐπὶ τῷ ὅρῳ ν' ἀποφασισθῇ παρ' ἐπιτροπῆς Γάλλων καὶ Λομβαρδῶν ἃν ἔπρεπεν ὁ Βλάνδρας νὰ μένῃ αἰχμάλωτος ἢ ἐλευθερωθεὶς νὰ ἀναλάβῃ τὴν τοῦ ἀνηλίκου Δημητρίου κηδεμονίαν. Ὁ Ἐρρίκος ἄτοπον καὶ ἀναξιοπρεπῆ τὴν πρότασιν ταύτην εὐρίσκων ἔπεμψε στρατὸν ἐπὶ τὴν Χριστούπολιν, οἱ δὲ Λομβαρδοὶ καταλαβόντες τὴν γέφυραν ποταμοῦ τινος ὃν ἔμελλε νὰ διέλθῃ ὁ αὐτοκρατορικὸς στρατός, παρετάχθησαν ἐκεῖ ὅπως τῷ παρεμποδίσωσι τὴν διάβασιν, ἀλλ' ἐλθόντων τῶν αὐτοκρατορικῶν καὶ μάχης αἰματηρᾶς συγκροτηθείσης, οἱ Λομβαρδοὶ ἡττηθέντες, ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν πόλιν, ἐνθα πολιορκηθέντες, ἠνγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ ὅτι ἤθελε τοῦ χαρισθῇ ἡ ζωή. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ μὲν Ἐρρίκος ἀπесύρθη εἰς Μύρα, συνεφωνήθη δὲ νὰ συνέλθωσιν ἀντιπρόσωποι τοῦ τε αὐτοκράτορος καὶ τῶν Λομβαρδῶν ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπως συνομολογήσωσι συνθήκην ἐπὶ ὅρων δι' ἀμφοτέρους λυσιτελῶν· ἀλλ' οἱ Λομβαρδοὶ, καί τοι συγκατατιθέντες εἰς τοῦτο, δὲν ἐτήρησαν ὅμως ἀκολούθως τὸν λόγον των.

Ἐνῶ ταῦτα συνέβαινον ἐν Μακεδονίᾳ, ἐλθὼν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὁ Ὄθων δὲ-λά-Ρὸς ἐπεκκλέσατο τὴν ἐπικουρίαν αὐτοῦ ὅπως ἐκδιώξῃ ἀπὸ τῶν Θηβῶν τοὺς καταλαβόντας αὐτὰς Λομβαρδοὺς. Ὀλίγω δὲ ὕστερον τοῦ

Ὁθωνος ἦλθε καὶ ὁ Βιλλαρδουῖνος μετὰ τεσσαράκοντα ἵπποτων ὅπως ἐκθέσῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὸν κίνδυνον ὅστις ἡπείλει τὰς ἐν Θεσσαλονίκῃ κτήσεις αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Βλάνδρα. Ὁ Ἐρρίκος ἐπιθυμῶν νὰ καταστρέψῃ ἐσαεὶ τὰς τοσοῦτον παρενοχλούσας αὐτὸν Λομβαρδικὰς ὀρδὰς, παρλαβὼν τὸν Βιλλαρδουῖνον καὶ ἰσχυρὸν στρατιωτικὸν σῶμα, ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Θηβῶν. Οἱ τῆς πόλεως ταύτης φρούραρχοι Ὄβερτῖνος καὶ Ραῖνόλδος κατὰ πρῶτον μὲν τῷ ἔκλεισαν τὰς πύλας· ἀλλὰ πολιορκηθέντες ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν, ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ νὰ προσαγάγῃ τὸν Βλάνδραν· ὁ αὐτοκράτωρ εἰς Θήβας ὅπως ἀπολογηθῇ κατὰ τῶν ἀποδιδομένων αὐτῷ κατηγοριῶν. Εἰς ταῦτα ἐπένευσεν ὁ αὐτοκράτωρ, ἀλλ' ὁ κατηγορούμενος ἐνῶ ὠδηγεῖτο εἰς Θήβας διαλαθὼν τὴν προσοχὴν τῶν φυλάκων αὐτοῦ ἐδραπέτευσεν εἰς Εὐβοίαν, ἐνθα ἤρξατο τὰς κατὰ τοῦ Ἐρρίκου ἐπιβουλάς αὐτοῦ, μελετῶν νὰ τὸν καταστρέψῃ ἢ διὰ τοῦ σιδήρου ἢ διὰ τοῦ δηλητηρίου, ὅπερ ἤθελε βεβαίως ἐπιτύχει, εἰ μὴ ὁ τῆς νήσου ἄρχων Ράβανος δὲ-λά-Κάρσερι διεκώλυεν αὐτόν. Τὰς ἐπιβουλάς ταύτας μαθὼν ὁ Ἐρρίκος, κατηυθύνθη εἰς Εὐβοίαν ὅπως προσβάλῃ τὸν δραπέτην· ἀλλὰ μεσολαβήσαντος τοῦ Ράβανοῦ, ὁ Βλάνδρας ἔτυχεν τῆς συγγνώμης τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀναχωρήσας εἰς Ἰταλίαν ἔπαυσε τοῦ νὰ ἦ αἰτία τοσοῦτων δεινῶν εἰς αὐτόν (1).

Ἐνῶ ὁ Ἐρρίκος ἦτο εἰς Θήβας, ὁ τῆς Ἡπείρου δεσπότης Μιχαὴλ βλέπων μετὰ δυσαρесκείας αὐτὸν ἐκτείνοντα τὴν δύναμίν του τόσον πλησίον τοῦ κράτους του ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης μετὰ τῶν Φράγκων, καθόσον μάλιστα ἐπ' ἐσχάτοις εἶχεν ἀποβάλλει καὶ τὴν πλουσίαν πόλιν Ἐπίδαμνον. Πέμψας

(1) Innoc. III. XV P. 39—Ducange II. 112.

λοιπὸν πρέσβεις ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἀφ' ἑτέρου θέλων ἐν τῇ εἰρήνῃ νὰ εὕρῃ ἀνγκυρίσιν τινα, παρεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ Μιχαήλ, καὶ ἐν ταχθείσῃ ἡμέρᾳ οἱ δύο ἡγεμόνες συνῆλθον ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Θεσσαλονίκης ὅπως συνδιαλεχθῶσι. Τούτου γενομένου, ὁ Μιχαήλ ἐπρότεινε τὸν γάμον τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ μετὰ Εὐσταθίου τοῦ κόμητος τῆς Βολωνίας καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Ἑρρίκου, προσφέρων ἀντὶ προικὸς τὸ τρίτον τοῦ κράτους τοῦ καὶ ὁμνύων πίστιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Τοῦ Ἑρρίκου παρεδεχθέντος τὰς προτάσεις ταύτας, συνωμολογήθη ἡ συνθήκη καὶ ὁ γάμος ἐγένετο· ἀλλ' ἡ συμμαχία μικρὸν διήρκεσε, τὸ μὲν διὰ τὸν ἐπελθόντα θάνατον τοῦ Εὐσταθίου μὴ καταλιπόντος τέκνα, τὸ δὲ διὰ τὸν φιλοτάραχον τοῦ Μιχαήλ χαρακτῆρα (1).

Μετὰ τὴν ἀπέλασιν τοῦ Βλάνδρα ἡ ἀντιβασιλεία τοῦ κράτους τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ κηδεμονία τοῦ Δημητρίου ἀνετέθησαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὴν Μαργαρίταν, ἥτις διὰ παπικῆς βούλας, κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1210 ἐκδοθείσης πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἡρακλείας καὶ τοὺς ἐπισκόπους Γαρδικίου καὶ Θερμοπυλῶν, εἶχεν ἐπιτύχει ὑπὲρ ἑαυτῆς τε καὶ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ της καὶ τὴν τοῦ Πάπα προστασίαν. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ἵνα παγιώσῃ τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ ἐξασφαλισθῇ περὶ τῆς πίστεώς της, διώρισεν ἕνα βοηθὸν εἰς τὴν ἀντιβασιλείαν, ὅστις συμμετεῖχε τῆς διοικήσεως ἐν τοῖς συμβουλίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐπιτρόπου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων εἰρηνεύσας μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ θέλων νὰ προσελκύσῃ τὴν φιλίαν αὐτοῦ, τῷ προέτεινε συμμαχίαν καὶ

(1) Innoc. III. L. XIV p. 37—Doutrem. V. 4.

συγγένειαν δι' ἀγχιστείας. Ἡ αὐτοκράτειρα Ἀγνή εἶχε τέως ἀποθάνει ἐκ τοκετοῦ, συναποθανόντος καὶ τοῦ βρέφους ὃ ἐγέννησεν· ὁ Βορύλας λοιπὸν, ὅστις δὲν εἶχε παῖδας τέκνα, ἐπρότεινεν εἰς τὸν Ἑρρίκον νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ προκατόχου τοῦ Ἰωάννου· ἱστορικοὶ δέ τινες ἀναφέρουσιν ὅτι καὶ αὐτὸς ἐνυμφεύθη τὴν ἀνεψιάν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ θυγατέρα τοῦ Πέτρου κόμητος τοῦ Ὠξέρ, ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως, φαίνεται, συνέβη. Ἐν τούτοις ὁ Ἑρρίκος εὐρὼν ἀρεστάς τὰς προτάσεις τοῦ Βορύλα ἐνυμφεύθη τὴν Βουλγαρίδα ἡγεμονόπαιδα καὶ οἱ Φράγκοι εἶδον ἐπὶ τοῦ θρόνου καθεζομένην τὴν θυγατέρα τοῦ θανασιμωτέρου ἐχθροῦ των (1).

Ἀλλ' ἦτο, φαίνεται, πεπρωμένον νὰ μὴ ἔχῃ ὁ Ἑρρίκος οὐδὲ στιγμὴν ἀναπαύσεως. Ἄρχων Κορίνθου καὶ Ἄργους ἦτο ὁ Θεόδωρος, ὅστις μετὰ μεγίστης δυσαρρεσκείας ἔβλεπε τὰς προόδους τῶν Φράγκων καὶ τὴν εἰρήνην, ἣν εἶχε συνομολογήσει μετ' αὐτῶν ὁ τῆς Ἡπείρου δεσπότης Μιχαήλ, παρ' οὗ καὶ μόνου ἐδύνατο νὰ προσδοκᾷ βοήθειαν. Ἐγειννίαζε δὲ μὲ αὐτὸν ὁ Γουλλιέλμος Βιλλαρδουῖνος, ὅστις θέλων νὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὰς κτήσεις του καὶ τὴν τοῦ Θεοδώρου χώραν, ἐξεστράτευσε κατ' αὐτοῦ καὶ πολιορκήσας τὸν ἠνάγκασε νὰ παραδοθῇ δι' ἔλλειψιν τροφῶν· συνομολογήσας δὲ μετ' αὐτοῦ συνθήκην τοῦ ἀφῆρσε τὴν Κόρινθον, κατὰ λιβὼν εἰς ἐκεῖνον μόνην τοῦ Ἀργους τὴν κυριότητα (2).

Τὴν ἐν Κορίνθῳ ἐγκατάστασιν τῶν Φράγκων πληροφορηθεὶς ὁ Μιχαήλ καὶ θεωρήσας ταύτην ὡς παράβασιν τῶν συνθηκῶν, ἀνέλαβε τὸν πόλεμον καὶ συλλαβὼν τὸν ἀνύποπτον διατελοῦντα κοντόσταυλον τῆς Ῥωμανίας μετὰ ἑκατὸν Φράγκων ἵπποτῶν καὶ στρατιωτῶν, μετε-

(1) Alberic. 1206—Ἀκρ. πολ. 13. (2) Innocen. XIII. 16, Ep. 75.—Buchon χρον. τοῦ Μωρ. 143 καὶ συνέχ. 9

χειρίσθη αὐτοὺς βαρβάρως καὶ ἀνηλεῶς, διότι ἄλλους μὲν ἐμαστίγωσεν, ἄλλους δὲ καθεῖρξε, τὸν κοντόσταυλον ἀπηγχόνισε καὶ ἕτερόν τινα εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος διατελοῦντα ἐξέδαρε ζῶντα. Ἐπειδὴ δ' ἐγνώριζεν ὅτι οἱ στρατιῶται τοῦ Ἐρρίκου ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ εὐτελοῦς μισθοῦ των, προσείλκυσε πρὸς ἑαυτὸν πολλοὺς ἐκείνων τῇ ὑποσχέσει μεγαλειτέρου μισθοῦ, καὶ τοιουτοτρόπως ἤρξατο πολεμῶν τὸν αὐτοκράτορα διὰ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν του. Ὁ πάπας Ἰννοκέντιος, πληροφορηθεὶς παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξάρχου αὐτοῦ τὴν λειποταξίαν τῶν στρατιωτῶν τοῦ αὐτοκράτορος, ἐξεσφενδόνισε κεραυνοβόλον ἀφορισμὸν κατ' ἐκείνων, οἵτινες συνετάσσοντο τοῖς Γραικοῖς καὶ τῷ ἀπίστῳ καὶ ἀπανθρώπῳ αὐτῶν ἡγεμόνι· ἀλλ' οἱ τῆς Ρώμης κεραυνοὶ ἦσαν ἀνίσχυροὶ ὅπως διασκεδάσωσι μόνοι τὴν καταιγίδα (1).

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς μήπω παγιωθείσης εἰσέτι τάξεως καὶ ἐνῷ ὁ αὐτοκράτωρ ἡγωνίζετο ὅπως ἀποσοβήσῃ τοὺς ἀδιαλείπτως γεννωμένους ἐχθροὺς, οἱ Λατῖνοι ἐκκλησιαστικοὶ δὲν ἔπαυον ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῆς ὑλικῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν, οὐχὶ μόνον προσηλυτίζοντες τοὺς δυστυχεῖς Γραικοὺς, ἀλλὰ καὶ παντοιοτρόπως προσπαθοῦντες νὰ ἐπαυξήσωσι τὰ ἑαυτῶν πλούτη. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς βασιλείας τοῦ Ἐρρίκου, ὁ αὐτοκράτωρ, οἱ βαρῶνοι καὶ οἱ διάφοροι ἱππῶται εἶχον συμφωνήσει νὰ παραχωρήσωσι τῇ ἐκκλησίᾳ ἀντὶ τῆς περιουσίας ἣν αὕτη ἐκέκτητο ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, τὸ δέκατον πέμπτον τῶν ἀκινήτων κτημάτων ὅσα ἀπέκτησαν, καὶ τὸ δωδέκατον τῶν ζώων καὶ τῶν γεωργικῶν εἰδῶν· ἐξηρεῖτο δὲ τῆς διατάξεως ταύτης ἡ πρωτεύουσα καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς. Τὰς παραχωρήσεις ταύτας εἶχεν ἐγ-

(1) Innoc. XIII. ep. 161. 184.

κρίνει καὶ ὁ Πάπας, ὅστις ὑπέβαλε ποινὴν ἀφορισμοῦ εἰς πάντας ὅσοι δὲν ἤθελον τυχὸν συμμορφωθῆ πρὸς αὐτάς· ἀλλ' οἱ Φράγκοι ἐκκλησιαστικοὶ, ἀκόρεστοι εἰς τὰς ἀρπαγὰς αὐτῶν ὄντες καὶ ὑπὸ πλεονεξίας ἀσύγγνωστοῦ ἐλαυνόμενοι, ἔπειθον τοὺς πιστοὺς των νὰ προικίζωσι διὰ δωρητηρίων ἢ διὰ κληροδοτημάτων τὴν ἐκκλησίαν μὲ κτήματα καὶ γαίας, καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα ἦσαν ἀπηλλαγμένα πάσης συνεισφορᾶς ἢ ἄλλης ὑποχρεώσεως πρὸς τὴν πολιτείαν, τὸ δὲ κυριώτερον οἱ κάτοικοι τῶν τοιούτων κτημάτων ἐξηροῦντο τῆς στρατολογίας, συνέβαιεν ὥστε ἡ μὲν ἐκκλησία ὁσημέραι ἐπλούτει, τὸ δὲ κράτος ἀδικλείπτως ἐπτώχυνε καὶ ἐξησθένει. Τοῦτο βλέπων ὁ Εἰρκικός ἐξέδωκε διάταγμα δι' οὗ ἀπηγορεύετο εἰς πάντας ἢ ἐπὶ οἷωδήποτε τίτλῳ καὶ λόγῳ παραχώρησις γαιῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἴτε ὑπὸ ζώντων, εἴτε ὑπὸ θανόντων, ἔνιοι δὲ τῶν ἱπποτῶν προφασιζόμενοι ὅτι τὰ κτήματα ἅτινα ὁ κληρὸς κατεῖχε, τῷ ἐδωρήθησαν μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ διατάγματος, ἐπέβαλον χεῖρα ἐπ' αὐτῶν. Εὐμάνησαν οἱ τοῦ κλήρου ἰδόντες τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ αὐτοκράτορος καὶ σπεύσαντες κατήγγειλον αὐτὸν εἰς τὸν Πάπαν ὡς ἐναγῇ καὶ ἱερόσυλον καὶ ὡς παρὰίτιον τῆς κατὰστροφῆς τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Ὁ Πάπας λαβὼν τὰς ἐπιστολάς τῶν κληρικῶν προσεκάλεσε τὸν αὐτοκράτορα ν' ἀνακαλέσῃ τὸ ἀνόσιον ἐκεῖνο διάταγμα καὶ ἐν παρακοῇ ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς ἐπισκόπους νὰ προσβάλωσιν αὐτὸν τοῖς βέλεσι τοῦ πνεύματος· ἀλλὰ βλέπων ὅτι αἰὶ ἀπειλαί του μικρὸν ἔσχον ἀποτέλεσμα, διέταξε τοὺς ἐπισκόπους Γαρδικίου καὶ Σήθωνος νὰ κηρύξωσιν ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ αὐτοκράτορος παραβλάπτουσα τὰ δικαιώματα τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἄντικρυς ἀντιβαίνουσα πρὸς τὸ δίκαιον, ἦτο ἄκυρος καὶ οὐδεὶς ὑπεχρεοῦτο νὰ συμμορφωθῇ πρὸς

αὐτήν. Ὁ Ἑρρίκος φοβούμενος τὰ σκάνδαλα ἅτινα, ἐπιμένοντος αὐτοῦ, ἐδύναντο νὰ ἐπέλθωσι, καὶ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν Ἀγίαν Ἐδραν, ἐτροποποίησε τὸ πρῶτον διάταγμα καὶ τοιουτοτρόπως διεσκεδάσθη ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πάπα διένεξις (1).

Ὀλίγω μετὰ ταῦτα ἐπῆλθεν ἑτέρα διαφωνία ἀφορμὴν λαβοῦσα τὴν ἀξίωσιν τοῦ κλήρου ἐπὶ τῆς πρωτοκαθεδρίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ὁ πατριάρχης Μοροζίνης ἰσχυρίζετο ὅτι ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις ὤφειλε νὰ κάθηται ἐνδὸν τοῦ βήματος, τοῦ αὐτοκράτορος καθημένου ἐκτός· οὗτος δὲ ἀπῆτει ὅπως κάθηται ἐπὶ θρόνου ἐντὸς τοῦ βήματος ἔχων ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς θέσιν κατωτέραν τὸν Πατριάρχην· ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀξιώσεις ἀμφοτέρων ἐβασίζοντο ἐπὶ τῶν πρωτείων τῆς ἐκκλησίας ἢ τῆς πολιτείας, ὁ Πατριάρχης ἀνηνέχθη πρὸς τὸν Πάπαν, ὅστις γράψας μετὰ δριμύτητος πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀφοῦ ἀπεδείκνυσεν ἐκ δινφόρων ῥήσεων τῆς Γραφῆς τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα ὑπέρτερον τοῦ βασιλικοῦ, τὸν ἐπέπληττε πῶς διενοήθη νὰ ταπεινώσῃ τοσοῦτον τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ τῶν πρωτίστων μελῶν τῆς ἐκκλησίας ὄντα, ὥς νὰ τῷ προσδιορίσῃ ὡς θέσιν τοὺς πόδας τοῦ θρόνου του. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τῷ παρετήρει ὅτι οἱ Γρῆκοι αὐτοκράτορες εἶχον τὸν θρόνον των ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ ἐκτὸς τοῦ βήματος καὶ ἐναντι τοῦ ἁμβωνος, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἀγίου Ἀμβροσίου, ὅστις ὑπέδειξεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Θεοδόσιον ὅτι ἐν τῷ βήματι δὲν ἔπρεπε νὰ εἰσέρχωνται εἰμὴ οἱ ἐκ τοῦ κλήρου. (2) Ὁ αὐτοκράτωρ μὴ θέλων νὰ ἐνδώσῃ προφασίζόμενος ὅτι οἱ Γάλλοι βασιλεῖς εἶχον

(1) Ippoc. L. XIII Fr. 98. L. XV Ep. 74 (2) Καντακουζην. 1. 49 Σωζομέν. Εκκλ. ἱστορ. VIII. 24 — Ν. κηρέρ. Κάλλιππος XII. 41 — Θεοδώρητ. Εκκλ. 1ς. V. 17.

τὸν θρόνον των ἐντὸς τοῦ βήματος, ἐπέμενε, καὶ ἀγνοοῦμεν τί ἤθελε συμβῇ, εἰ μὴ ὁ ἐπελθὼν κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1244 θάνατος τοῦ Πατριάρχου διέκοπτε τὴν τοιαύτην ἔριν.

Ὁ θάνατος τοῦ Μοροζίνου ἐγέννησε νέους διαπληκτισμοὺς μεταξὺ τῶν Γάλλων καὶ Ἐνετῶν διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου αὐτοῦ. Οἱ Ἐνετοὶ ἐναντίον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Πάπα ὅτι τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα δὲν πρέπει νὰ δίδηται κληρονομικῶς, ἀλλὰ κατ' ἀξίαν, καὶ θέλοντες νὰ διαιωνίσωσι τὴν Πατριαρχεῖαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸ ἔθνος των, συνήχθησαν ἑνὸς καὶ κατέλαβον τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ἀπαιτοῦντες ἐν ὕβρεσι καὶ ἀπειλαῖς ὅπως ἐκλεχθῇ διάδοχος τοῦ ἀποβιώσαντος ὁ πρεσβύτερος ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τούτου, ὁμοεθνὴς των. Οἱ Γάλλοι διαμαρτυρηθέντες κατὰ τῆς ἀπρεποῦς τῶν Ἐνετῶν διαγωγῆς, ἐξελέξαντο κατ' ἰδίαν τρεῖς ὑποψηφίους, δηλονότι τὸν ἐπίσκοπον Κρεμῶνος, τὸν Πέτρον Καρδινάλιον τοῦ Ἀγίου Μαρκέλλου καὶ τὸν ἱερέα Ροβέρτον δὲ Γορξὸν καὶ ἀνέθηκαν εἰς τὸν Πάπαν τὴν μεταξὺ τῶν τριῶν αὐτῶν ἐκλογὴν τοῦ ἐνὸς ὡς Πατριάρχου. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων ἀμφοτέρω τὰ ἔθνη ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς Ῥώμην ὅπως ἐκθέσωσι τὰ δίκαια αὐτῶν· ὁ δὲ Πάπας ἀκούσας τοὺς πρέσβεις ἠκύρωσε τὴν παρ' ἀμφοτέρων γενομένην ἐκλογὴν ὡς ἀντικανονικὴν καὶ διέταξε νέαν κατὰ τοὺς εἰθισμένους τύπους. Κατὰ συνέπειαν τῆς ἀποφάσεως ταύτης συνήλθον ἐπανειλημμένως οἱ τε Ἐνετοὶ καὶ οἱ Γάλλοι ὅπως προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πατριάρχου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς τελικὸν ἀποτέλεσμα, διότι οἱ μὲν πρῶτοι ἐψήφισαν τὸν ἐξ Ἐνετίας καταγόμενον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ἡρακλείας, οἱ δὲ Γάλλοι τὸν ἐφημέριον Λουδοβίκον. Τοιοῦτοτρόπως αὐτῶν μὴ προδάντων εἰς ὀριστικὴν ἐκ-

λογήν, ὁ Πάπας ἐξαπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν νοδάρων αὐτοῦ καὶ ἀποστολικὸν γραμματέα Μάξιμον ὅπως ἐξομαλύνῃ τὸ πρᾶγμα· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οὗτος οὐδεμίαν ἐδυνήθη νὰ φέρῃ θεραπείαν, ὁ Πάπας μετὰ τεσσάρων καὶ ἡμίσεως ἔτους χηρείαν τοῦ Φραγκικοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου διώρισε Πατριάρχην, ἀκυρώσας πάσας τὰς προγεγενημένας ἐκλογάς, ἐν ἔτει 1215, τὸν ἐξ Ἐτρουρίας Γερβάσιον (1).

Μέχρι τοῦδε οἱ Γραικοὶ, καί τοι ἐν ταπεινώσει καὶ ἐξευτελισμῷ διατελοῦντες, καί τοι βλέποντες τὴν οἰκτράν κατὰστασιν εἰς ἣν ἡ ἐθνικὴ τῶν ἐκκλησία εἶχε περιέλθει, ὑπέμενον ὁμῶς τὰ πάντα, διότι τοῦλάχιστον ἔλειπεν ὁ θρησκευτικὸς διωγμὸς, τοῦ ἡπίου προσηλυτισμοῦ ἀπλῶς διενεργουμένου· ἀλλὰ καὶ ἡ τελευταία αὕτη παρηγορία ἐξέλειπεν ἀπὸ τινος καὶ σκάνδαλον ἐνέσκηψεν ἐπενεγκὸν ταραχὴν καὶ θλίψιν ἄφατον εἰς τοὺς δυστυχεῖς ὀρθοδόξους. Ἀποβιώσαντος τοῦ παπικοῦ ἐξάρχου καρδινάλιου τῆς Ἀγίας Σουσάννης, ἀνδρὸς συνετοῦ καὶ μετριοπαθοῦς, ὁ Πάπας ἔστειλε διάδοχον αὐτοῦ τὸν φανατικώτατον καὶ εἰς ὕψιστον βαθμὸν μισορθόδοξον καρδινάλιον Πελάγιον, ἐπίσκοπον Ἀλβης. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, κοῦφος καὶ μάταιος ὢν, ἐπαιρόμενος δὲ ἐπὶ τῇ ἀξίᾳ καὶ τῷ βαθμῷ αὐτοῦ, μετεχειρίζετο μεγαλοπρέπειαν ἀσυνήθη καὶ γελοίαν, διότι οὐχὶ μόνον αὐτὸς ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἦτο πορφυροενδεδυμένος, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπηρέται αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη καὶ οἱ χαλινοὶ τῶν ἵππων καὶ τὰ ἐφίππια ἦσαν πορφυρόχροα· τοῦτο δ' ἐτάρασσε τοὺς Γραικοὺς βλέποντας εἰς ποῖον ἐξευτελισμὸν περιῆλθε τὸ χρῶμα ἐκεῖνο, ὅπερ ἄλλοτε μόνοι οἱ αὐτοκράτορες τῶν ἐδύναντο νὰ φέρωσι. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τὴν ματαιότητα ταύτην ὁ παπικὸς ἔ-

(1) Fleury, Hist. Eccles. l. 77 — art. 13 — Alberic 1228.

ξάρχος διέπραξε βιαιοπραγίας ἀρρήτους κατὰ τῶν Γραικῶν, ὧν τοὺς ἱερεῖς ἔρριψεν εἰς τὰ δεσμωτήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐκλείσεν, ἀναγκάζων αὐτοὺς ἐπὶ ποινῇ θανάτου νὰ ἐξομώσωσι τὸ θρησκευμὰ των καὶ ὁμολογήσωσι τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν τοῦ Πάπα. Ὁ βίαιος οὗτος τρόπος ἐξηρέθισε τοὺς Γραικοὺς, οἵτινες δραμόντες σωρηδὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ πεσόντες πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ αὐτοκράτορος ἐβόων. «Ἡμεῖς μὲν ἄλλου γεγονότες γένους καὶ ἄλλον ἀρχιερέα ἔχοντες, ἑαυτοὺς τῷ κράτει σου ὑπετάξαμεν, ὥστε σωματικῶς κατάρχειν ἡμῶν οὐ μὴν γε ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς. Σοῦ μὲν γὰρ ἐν πολέμῳ ὑπερμαχεῖσθαι τῶν ἀναγκαίων, τῶν δ' ἡμετέρων ἐκστῆναι σεβασμάτων καὶ θρησκευμάτων τῶν ἀδυνάτων πάντων καθέστηκεν Ἡ γοῦν λύσον ἡμῖν τὰ ὑπελθόντα δεινὰ, ἢ ἄφες, ὥς ἐλευθέρους ἐν τοῖς ἰθαγενέσιν ἀφῆχθαι.» Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκτιμῶν τὰς μεμψιμοιρίας τῶν ὑπηκόων του ἐδικαίωσεν αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν ἱερεῖς των ἐξήγαγεν ἐκ τῶν εἰρκτῶν, τὰς δὲ ἐκκλησίας των ἤνοιξε, μηδόλως λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν λυσσώδη ὁρμὴν τοῦ Πελαγίου(1).

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε λήξει ἡ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας ἀνακωχὴ καὶ οὗτος, τὸ μὲν, ἄσπονδον κατὰ τῶν Φράγκων μῖσος τρέφων, τὸ δὲ, παροτρυνόμενος ὑπὸ τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν διωγμὸν τῶν ὀρθοδόξων παρ' αὐτῷ καταφυγόντων ἱερέων, ἀνέλαβε τὸν κατὰ τοῦ Ἐρρίκου ἀγῶνα προσβάλλων καὶ φονεύων τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ διεσπαρμένους Φράγκους. Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διαβάς μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ εἰς Τρωάδα καὶ Μυσίαν διεκπεραιωθείς, ὤδευσε πρὸς τὰ ὅρια τῆς Βιθυνίας, ἐνθα κατέλαβε τὸ Ποιμανινὸν καὶ

(1) Ἀκροπολ. Χρον. Ἰστ. 17.

ἄλλας πόλεις μετ' ἀσήμαντον ἀντίστασιν. Εἰς Λεντιανὰ ὅμως οἱ φρουροῦντες ἔδειξαν μεγίστην ἀνδρίαν καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐδέησεν ὁ αὐτοκράτωρ ν' ἀναπτύξῃ ὅλην τὴν στρατηγικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα ὅπως ἐκπορθήσῃ τὴν πόλιν· κύριος δ' αὐτῆς γενόμενος ἐθανάτωσε τὸν ἀνδρεῖον τοῦ Λασκάρεως ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον, τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Ἀνδρόνικον Παλαιολόγον καὶ τὸν φρούρχον Δερμοκάττην τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὡς παρσιτίους τῆς μακροχρονίου ἐκείνης ἀντιστάσεως. Παραλαβὼν δὲ τὴν τῆς πόλεως φρουράν καὶ κατατάξας εἰς τὰ ἴδια τάγματα, ἔθηκεν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν στρατηγὸν Γεώργιον Θεοφιλόπουλον, καὶ ἀναθεὶς αὐτῷ τὴν ὑπεράσπισιν πρὸς τῶν ἐν Ἀνατολῇ κτήσεων τῆς αὐτοκρατορίας ἐπενήλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν (1).

Ἐν τούτοις ὁ Λάσκαρις ἀδυνατῶν ν' ἀντιστῇ πρὸς τοὺς Φραγκικοὺς στρατοὺς ἔσπευσε νὰ προτείνῃ πρὸς τὸν Ἐρρίκον εἰρήνην· οὗτος δὲ ὅπως ἀπαλλαγθῇ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ περιπετειῶν καὶ συγκεντρώσῃ πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις κατὰ τοῦ δεσπότη τῆς Ἡπείρου Μιχαήλ, ὅστις εἰσβάλλων εἰς τὰς χώρας τοῦ τὸν παρηνώχλει, ἐδέχθη τὴν εἰρήνην, καθ' ἣν ἡ μὲν Μυσία περιήρχετο εἰς τὰς κτήσεις τοῦ αὐτοκράτορος, ἅπασα δὲ ἡ ἀπὸ Σάρδεων μέχρι Νικαίας χώρα συμπεριλαμβανομένων ἐκτὸς τῆς Περγάμου καὶ Προύσσης, καὶ πολλῶν ἄλλων πόλεων, ἔμενεν ὡς κτῆμα τοῦ Λασκάρεως. Συγγραφεῖς τινὲς προσθέτουσιν ὅτι κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Ἐρρίκος ἐξέδωκε τῷ Λασκάρει εἰς γάμον μίαν τῶν ἀνέψιων του, θυγατέρα τῆς ἀδελφῆς του Ἰολάνδης κομήσσης τοῦ Ὠξέρ (2)· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο δὲν ἔχεται ἀληθείας. Ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ μένων ἀνενόχλητος ἐκ τῆς

(1) Ἀκροπολ. K. 15 16 Ducange 11. 134. (2) Baudouin Ayasnes en ses chroniques ch. 97.

Ἀσίας, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν πρὸς τὸν δεσπότην τῆς Ἡπείρου καὶ συναγαγὼν στρατὸν ἀξιόμαχον παρεσκευάζετο νὰ κατευθυνθῇ ἐπ' αὐτὸν, ὅτε ἐπληροφορήθη ὅτι ἐκεῖνος ἀπεβίωσε δολοφονηθεὶς ἐν τῇ κλίνῃ του ὑπὸ τινος τῶν ὑπηρετῶν του (1).

Τὸν Μιχαήλ μὴ ἔχοντα τέκνα διεδέξατο ἐν τῇ δεσποτείᾳ τῆς Ἡπείρου ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Θεόδωρος, ὁ τοῦ Ἰωάννου Σεβαστοκράτορος υἱὸς, ἀνὴρ πολμηρὸς καὶ γενναῖος. Οὗτος μάλισ λαβὼν τὰς ἡνίας τῆς διοικήσεως, ἐπιτεθεὶς κατὰ τῶν Βουλγάρων, ἐκυρίευσε δύο πόλεις αὐτῶν, τὰς Ἀχρίδας καὶ τὸ Πρίλαπον, πρὸς δὲ κατέλαβε τό τε Δυρράχιον καὶ τὸ Ἀλβανὸν, ἅτινα ἦσαν τιμάρια τοῦ κράτους, ἀνήκοντα τοῖς Ἑνετοῖς. Ὁ Ἑρρίκος μαθὼν τὴν εἰσβολὴν ταύτην τοῦ Θεοδώρου ἀνεχώρησε μετὰ στρατοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὅπως ἀνακτήσῃ τὰς δύο ἐκεῖνας πόλεις, ἀλλ' ἀφικόμενος εἰς Θεσσαλονίκην ἀπεβίωσε τῇ 14 Ἰουνίου 1216, τὸ τεσσαρακοστὸν πέμπτον τῆς ἡλικίας του ἔτος ἄγων.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν, οἱ περὶ Ἑρρίκου πραγματευσάμενοι, ἔγραψαν ὅτι οὗτος ἀπεβίωσε δηλητηρικθὲς, καὶ οἱ μὲν ἀποδίδουσι τὸ κακούργημα εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ, ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς ὁποίας ἐκρύπτετο τὸ ἄσπονδον μῖσος, ὅπερ ὁ πατήρ τῆς Ἰωάννης τῇ ἐνέπνευσε κατὰ τῶν Γάλλων, οἱ δὲ κατηγοροῦσι τοὺς Γραικοὺς, ἐκδικουμένους αὐτὸν, δι' ὅσους ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Πελαγίου ὑπέστησαν διωγμούς. Ἀνεξαιρέτως πάσης προλήψεως καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀναγνώσεως τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων κρίνοντες τὸν Ἑρρίκον, βλέπομεν αὐτὸν ἄνδρα γενναῖον, εὐθὺν καὶ αποφασιστικόν. Μόνη ἡ γενναιότης δὲν ἐξήρκει βεβαίως ὅπως περιάψῃ τιμὴν εἰς τινα κατὰ τοὺς ἱπποτικούς ἐκείνους χρόνους, διότι

(1) Ἀκροπολιτ. Κ. 16.

πολλοὶ ἦσαν οἱ γενναῖοι (1), ἀλλ' ἀπητοῦντο ἀρεταὶ ὑπέρτεραι· δέον δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ αὐτῶν τῶν συγχρόνων ἱστοριογράφων, ὅτι ὁ Ἐρρίκος ἐκέκτητο οὐχὶ μόνον στρατιωτικὰς, ἀλλὰ καὶ ἀστυκὰς ἀρετάς. «Οὗτος ὁ Ἐρρίκος, λέγει ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης (2) πολλὰ πράγματα παρέσχε τοῖς Ῥωμαίοις καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ, ἀνδρεῖος ὢν καὶ περὶ μάχας ὀξύρροπος» καὶ ἀλλαχοῦ. «Ὁ Ἐρρίκος, εἰ καὶ φράγκος τὸ γένος ἐτύγχανεν, ἀλλ' οὖν τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἰθαγενέσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἰλαρώτερον προσεφέρετο καὶ πολλοὺς εἶχε τοὺς μὲν τοῖς μεγάλοις τούτου συντεταγμένοις, τοὺς δὲ τοῖς στρατιώταις, τὸ δὲ κοινὸν πλῆθος ὡς οἰκεῖον περιεῖπε λαόν.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΠΕΤΡΟΣ

Τρίτος Φράγκος αὐτοκράτωρ τῆς

Κωνσταντινουπόλεως

1217—1218.

Ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Φραγκικὴ κυριότης ὥμοιάζε πρὸς φυτὸν ξένον, τὸ ὁποῖον θέλει τις νὰ ἐγκλιματίσῃ εἰς γῆν μὴ δεχομένην αὐτό. Σαθρὰς τὰς βάσεις ἔχουσα καὶ ἐπομένως σερούμενη πάσης ζωτικότητος δὲν ἐδύνατο ἐξ ἰδίων νὰ διατηρηθῇ, ἀλλὰ τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς συνεκέντρον εἰς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον ὅστις ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου. Διὰ τοῦτο ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος Ἐρρίκου, ἀνδρὸς ἀνδρείου καὶ ἱκανοῦ, ὑπῆρξε τὸ προοίμιον τῆς πτώσεως αὐτῆς.

(1) Gibbon Hist. de la Decadence etc 1. II. III. (2) Γ. Ἀκροπολ. Χ. γ 15. 16.

Συναισθανόμενοι τὴν κατάστασιν ταύτην καὶ οἱ βαρῶνοι καὶ μὴ θέλοντες νὰ ἀφήσωσι τὸ κράτος ἄνευ διοικήσεως, ἅτε τοῦ Ἑρρίκου ἀποβιώσαντος ἄνευ ἀρρένων, ἅμα ἐπληροφορήθησαν τὸν θάνατον αὐτοῦ συνῆλθον, καὶ πρῶτον μὲν συνεστήσαντο προσωρινὴν ἀντιβασιλείαν, ὅπως ἔπραξαν καὶ κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Βαλδουίνου, προσκχλεσάμενοι δὲ καὶ τοὺς ἀπόντας βαρῶνους Γάλλους, ἤρξαντο ἐπομένως σκεπτόμενοι ποῖον νὰ ἐκλέξωσι κατάλληλον διάδοχον τοῦ Ἑρρίκου. Δύο δ' ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκρίθησαν πρὸς τοῦτο ἀρμοδιώτεροι, ὁ Πέτρος κόμης τοῦ Κουρτεναὶ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Ἀνδρέας (1).

Ὁ Πέτρος κόμης τοῦ Κουρτεναὶ ἦτο υἱὸς Πέτρου τοῦ τῆς Γαλλίας καὶ ἑγγονος τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ Χονδροῦ, κατὰ συνέπειαν δὲ πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ τότε βασιλεύοντος τῶν Γάλλων Φιλίππου Αὐγούστου. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ νυμφευθεὶς τὴν Ἰσαβέλλαν, κυρίαν τοῦ Κουρτεναὶ καὶ τῆς Μοντάργης, προσέθηκε διὰ τοῦ γάμου του τὰς δύο ταύτας κομητείας εἰς τὰς οἰκογενιακάς του κτήσεις, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος νυμφευθεὶς τὴν Ἀγνὴν, θυγατέρα καὶ κληρονόμον τοῦ Γουῆ, κόμητος τοῦ Νεβέρ, ἀπῆλκυσε τὴν κυριότητα τῶν κομητειῶν Ὠξέρου καὶ Τοννέρης διὰ συμβολαίου, συνταχθέντος κατὰ Μάϊον τοῦ 1199, συνεπεία τοῦ ὁποίου μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1215 ἐπελθόντα θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Φιλίππου τῆς Φλάνδρας ἐγενέτο αὐτὸς κόμης καὶ μαρκήσιος τοῦ Ναμούρ. Ἐκ τῆς Ἀγνῆς ἔσχε μίαν θυγατέρα καλουμένην Μαχώτην, ἣν, διὰ συμβάσεως γενομένης τῇ μεσολαβήσει τοῦ βασιλέως Φιλίππου Αὐγούστου, κατόπιν πολέμου ἐπελθόντος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἑρβαίου δὲ-Δονζῦ, κυρίου τῆς Κόσνης καὶ τοῦ Γιένου, καθ' ὃν ὁ Πέτρος, τῇ 3 Αὐγού-

(1) Honorius Le. 1. ep. 15.

στου 1199, ἔπεσεν αἰχμάλωτος εἰς χεῖρας τοῦ ῥηθέν-
τος Ἐρβασίου, ἐνύμφευσεν μὲ αὐτόν. Ἀποθανούσης δὲ τῆς
πρώτης αὐτοῦ συζύγου Ἀγνῆς, ὁ Πέτρος ἦλθεν εἰς δεύ-
τερον γάμον μὲ Ὑολάνδην, ἀδελφὴν τῶν πρώτων τῆς
Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκρατόρων Βαλδουίνου καὶ Ἐρ-
ρίκου ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱοὺς καὶ πολλάς θυγατέρας, ὧν
ἡ μία καλουμένη, ὡς καὶ ἡ μήτηρ τῆς Ὑολάνδης, συν-
εζεύχθη τῷ βασιλεῖ τῆς Οὐγγαρίας Ἀνδρέα. Ἦτο λοι-
πὸν ὁ Πέτρος ἐκ τῆς συζύγου αὐτοῦ γαμβρὸς τῶν δύο
Φράγκων αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, καὶ ἐπειδὴ ἡ
μνήμη ἀμφοτέρων τούτων ἦτο παρὰ τοῖς Φράγκοις σε-
βαστὴ, ἔστρεψαν, θανόντος τοῦ Ἐρρίκου, τὰ βλέμματά
των πρὸς αὐτόν (1).

Ἀλλὰ τὴν πλειοψηφίαν τῶν ἐκλογέων εἶχεν ὁ τῆς
Οὐγγαρίας βασιλεὺς Ἀνδρέας, ἀνεψιὸς ἐκ τῆς γυναικὸς
αὐτοῦ τῶν δύο αὐτοκρατόρων, διότι ἦτο ἀνὴρ δεδοκι-
μασμένης γενναιότητος καὶ πείρας, ἱκανὸς δὲ οὐ μόνον
νὰ διατηρήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαυξήσῃ τὸ κράτος του.
Ἄλλως τε διὰ τῆς συνενώσεως τῆς Οὐγγαρίας μετὰ τοῦ
Βυζαντίου ὑπὸ ἓνα μονάρχην ἔμελλον νὰ διπλασιασθῶ-
σιν αἱ δυνάμεις τοῦ κράτους (2).

Πρὶν ἢ ἀποφασίσωσιν οἱ βαρῶνοι περὶ τῆς ἐκλογῆς
αὐτοῦ, ἐθεώρησαν καλὸν νὰ τὸν προειδοποιήσωσι περὶ
τοῦ σκοποῦ, ὃν εἶχον, καὶ νὰ πληροφορηθῶσιν ἂν ἐκ-
λεγόμενος ἐδέχετο τὸ στέμμα, παρορωμένων τῶν δικαι-
ωμάτων τοῦ πενθεροῦ του Πέτρου. Ὁ Ἀνδρέας ἡτοιμάζε-
το κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ ἐκστρατεύσῃ πρὸς κατὰκτη-
σιν τῆς Ἀγίας Γῆς· συνεβουλεύθη λοιπὸν, ἐρωτώμενος ὑπὸ
τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκλογέων τί ἐσκόπει, περὶ τοῦ
πρακτέου τὸν Πάπαν Ὁνώριον Γ'. ὅστις διεδέξατο ἐπὶ τοῦ

(1) Ducange II. 150 — Doutreman 5. 5 — Fleury. Hist. Eccles.
78. 1. (2) Honorius Let. 4. 9. 211.

παπικοῦ θρόνου, τὸν τῇ 16 Ἰουλίου 1216 ἀποβιώσαντα Ἰννοκέντιον Γ'. ὁδὲ Ὀνώριος τὸν συνεβούλευσε νὰ μὴ παραιτήσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς εὐσεβοῦς εὐχῆς ἣν ἐποίησε τοῦ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἀγίαν Γῆν, διότι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιχειρήσεως ἐκείνης ἤθελε τῷ περιάψει δόξαν λαμπροτέραν καὶ μονιμωτέραν ἢ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως στέμμα. Εἴτε λοιπὸν διότι ὁ Πάπας τὸν συνεβούλευσεν οὕτως, εἴτε διότι φύσει εὐσεβὴς καὶ δίκαιος ὢν δὲν ἠνέχετο νὰ θυσιάσῃ εἰς τὴν φιλοδοξίαν τοῦ τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως δικαιώματα τοῦ πενθεροῦ του, γυνωτέρου συγγενοῦς τῶν ἀποβιωσάντων αὐτοκρατόρων ὄντος, ὁ Ἀνδρέας ἀπέρριψε τὴν γενομένην αὐτῷ ὑπὸ τῶν βαρύνων πρότασιν, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐκεῖνοι ἀναγκασθέντες ἔπεμψαν πρέσβεις πρὸς τὸν Πέτρον κόμητα τοῦ Κουρτεναί, προσφέροντες αὐτῷ τὸ σέμμα, καὶ προσκαλοῦντες τὸν νὰ σπεύσῃ ὅσῳ τάχιον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα λάβῃ τὰς ἡνίας τοῦ κράτους (1).

Βεβαίως ἡ προσφορὰ αὕτη δὲν ἦτο μικροῦ λόγου ἀξία· ἀποδεξάμενος λοιπὸν ὁ Πέτρος τὸ στέμμα, ἤρξατο ποιῶν τὰς ἀναγκαίας πρὸς ἀναχώρησιν προπαρασκευάς, καὶ πρῶτον ἐστρατολόγησε πεντακισχιλίους καὶ πεντακοσίους λογάδας πεζοὺς τε καὶ ἵππεῖς ὅπως τὸν συνοδεύσωσι καθ' ὁδὸν καὶ ἐνισχύσωσι τὰς δυνάμεις τοῦ κράτους του· εἰς δὲ τὴν πολυάριθμον ταύτην συνοδείαν προσετέθη ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Γουλλιέλμος, κόμης τοῦ Σανσέρ μετὰ ἑκατὸν ἐξήκοντα ἵπποτων καὶ πολλῶν εὐγενῶν Γάλλων. Ὅπως δ' ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς δαπάνας τοῦ ταξειδίου του ὁ Πέτρος ὑπεθήκευσεν εἰς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Ἐρβαῖον δὲ-Δονζὺ τὴν κομητείαν τῆς Τοννέρης καὶ τὰ κτήματα τοῦ Κρουζῆ ἐπὶ τῷ ὄρῳ ἃν ἀπέθνησκεν ἐντὸς ἑξ ἐτῶν, αἱ κτήσεις αὗται νὰ μένω-

(1) Chron. Nangii 1216 — Ducange II. 150.

σιν ἐσαεῖ ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ Ἑρβαίου καὶ τῶν διαδόχων του, ἂν δ' ἐπανεέλθῃ παρελθόντων τῶν ἐξ ἐτῶν, νὰ τῷ ἐπιστρέφονται ἰσοβίως. Ὅλως δὲ ἀπησχολημένος εἰς τὰ σχέδια καὶ τὴν δόξαν, ἣν συνήθως γεννᾷ ἡ ἀρχὴ μεγάλης ἐξουσίας, ἀνεχώρησεν ἐκ Γαλλίας μετὰ τῆς συζύγου καὶ τεσσάρων θυγατέρων του, καταλιπὼν εἰς Ναμουρ τοὺς δύο υἱοὺς του Φίλιππον καὶ Ροβέρτον, καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἰταλίαν, ἀρχομένου τοῦ ἔτους χιλιοστοῦ διακοσιοστοῦ δεκάτου ἐβδόμου (1).

Διερχόμενος ἐκ Βολωνίας ὁ Πέτρος κατέλυσεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λαβερτίνη καὶ δυνάμει τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας προεδίβασεν εἰς τὸ ἱπποτικὸν ἀξίωμα τὸν Γουῆν Λαμβέρτην καὶ δύο ἑτέρους εὐγενεῖς Βολωνοὺς, τὸν Λουδοβίκον δηλονότι Ραμπῶνα καὶ τὸν Τέσταν Πέτρον· ἀφίκετο δὲ εἰς Ρώμην μετὰ τῆς συνοδείας του κατ' Ἀπρίλιον μῆνα καὶ ἐγένετο δεκτὸς ἐν αὐτῇ παρὰ τε τοῦ Πάπα, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ λαοῦ, μεθ' ἀπάσης τῆς ὀφειλομένης εἰς τὸν βαθμὸν καὶ τὴν γέννησιν αὐτοῦ τιμῆς. Ἐν πρώτοις ἠτήσατο μετ' ἐπιμονῆς παρὰ τοῦ Ὀνωρίου Γ'. νὰ στέψῃ αὐτόν τε καὶ τὴν σύζυγόν του Ἰολάνδην αὐτοκράτορας Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ' ὁ Πάπας ἀντέστη εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην λόγῳ μὲν διότι δὲν ἤθελε νὰ διεκδικήσῃ δικαίωμα ἀνῆκον ἀνέκαθεν εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην καὶ τὸ ὅποιον καὶ ἐπ' ἐσχάτοις ἐπεκύρωσεν εἰς τὸν Θωμᾶν Μοροζίνην ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Ἰννοκέντιος, πράγματι δὲ διότι ἐφοβεῖτο μὴ διὰ τῆς στέψεως ἐπικυρώσῃ καὶ νομιμοποιήσῃ τὰς ἀξιώσεις, ἃς οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες εἶχον τηρήσει ἐπὶ τῆς Ρώμης καὶ τῆς δυτικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τούτοις ἐκβιασθεῖς ἀπὸ τὰς ἐκλιπαρήσεις τοῦ κόμητος καὶ τῶν μεσολαβησάντων

(1) Ducange 11. 151,

φίλων του, ἐπέσθη τέλος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του· ἀλλ' ὅπως προλάβῃ τὰς συνεπείας ἠρνήσατο νὰ τελέσῃ τὴν τῆς στέψεως τελετὴν ἐντὸς τῆς Ῥώμης (1).

Χρονογράφος τις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (2) ἱστορεῖ ὅτι τὰς δυσχερείας ταύτας περὶ τὴν στέψιν τοῦ Πέτρου προὐκάλεσεν ἰδίως ὁ Οὐλρίχος, ἀββᾶς τοῦ Ἀγίου Γιλίου ἐν Ἐλβετίᾳ καὶ πρεσβευτῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ὁθωνος ἐν Ῥώμῃ, ὅστις οὐχὶ μόνον ἀντέστη ὅπως ὁ Πάπας στέψῃ τὸν νέον αὐτοκράτορα ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Πέτρου, λέγων ὅτι οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ τῷ προσφέρῃ στέμμα αὐτοκρατορικὸν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Ὁθωνος, ὃν ὡς πρέσβυς ἀντιπροσώπευεν, ἀλλὰ καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐλθόντος τοῦ Πέτρου πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Πάπα, ἐνῶ πάντες οἱ παρατυχόντες καρδινάλιοι καὶ εὐγενεῖς ἔσπευσαν νὰ τῷ προσφέρωσι πάσας τὰς τιμὰς, ὁ Οὐλρίχος ἐκεῖ ἐντυχὼν οὐδεμίαν τιμὴν τῷ προσέφε-
 ρεν, μάλιστα δὲ οὐδὲ τὰ βλέμματα νὰ στρέψῃ πρὸς τὸν εἰσελθόντα Πέτρον κατεδέχθη περιφρονῶν αὐτόν. Ἐν τούτοις ὁ Πέτρος καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἰολάνδη, ἐστέφθησαν τῇ 9 Ἀπριλίου 1217 ὑπὸ τοῦ Πάπα μεθ' ὅλης τῆς ἐπιστημότητος αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς Ῥώμης ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου, ἐξ ἧς ἔμελλον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν φέροντες τὸ στέμμα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καὶ μετὰ μεγίστης παρατάξεως, εἰ μὴ ὁ Οὐλρίχος ἐπιμόνως ἀνθιστάμενος διεκώλυεν αὐτόν (3). Μετὰ τὸ τέλος τῆς στέψεως, καθ' ἣν παρῆν ὁ Γουλλιέλμος μαρκήσιος τῆς Μοντφεράτης, ὁ νέος αὐτοκράτωρ παρέχων αὐτῷ δεῖγμα εὐνοίας καὶ τιμῆς, τῷ ἀπένειμεν ἐπ' ὀνόματι αὐ-

(1) Sigon, hist. Bonon. l. V.—Cron. Fossae Novae apud Duncange. —(2) Corrad de Faltaria, de Casibus Gall. C. 8. —(3) Fleury, hist. Eccles. 78, 8.

τοῦ καὶ ὡς φύλαξ καὶ κηδεμὼν Δημητρίου τοῦ ἀδελφοῦ
 του, τὸ βασιλεῖον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλας γαίαις,
 ὁποῖαι εἶχον παρὰ χωρήσει εἰς τὸν μαρκήσιον Βονιφά-
 τιον οἱ αὐτοκράτορες Βαλδουῖνος καὶ Εἰρρίκος· ἀφ' ἐτέ-
 ρου δὲ Πάπας, ἐπόμενος τῷ παρὰδείγματι τοῦ προκα-
 τόχου τοῦ Ἰννοκεντίου, τὸν κατέστησε προσιάτην τοῦ
 νεαροῦ αὐτοῦ ἡγεμόνος, ὡς καὶ τῆς μητρὸς του αὐτο-
 κρατεῖρας Μαργαρίτας, ἣ ἔδωκε τὸ προνόμιον τοῦ νὰ
 μὴ δύνηται νὰ ἀφορισθῇ παρ' ἐτέρου ἐπισκόπου ἐκτὸς
 τοῦ Πάπα. Ἐγραψε δὲ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν στέψιν
 καὶ πρὸς τὸν Πατριάρχην Γερβασίον, λέγων αὐτῷ ὅτι
 καὶ τοι ἦν ἀγκάσθη νὰ στέψῃ τὸν κόμητα ἐνδίδων εἰς τὰς
 θερμὰς αὐτοῦ ἐκλιπαρήσεις καὶ ἐπιθυμῶν νὰ παγιώσῃ
 τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἣν ἄλλως ἐδύναντο νὰ διχωφι-
 σθητήσωσιν οἱ τινες, μὴ εὐαρεστηθέντες τυχὸν εἰς τὴν ἐκ-
 λογὴν του, κατ' οὐδὲν ὁμῶς ἡννόει νὰ προσβάλῃ τὰ
 δικαιώματα ἅτινα ἐκέκτηντο οἱ τῆς Κωνσταντινουπό-
 λεως Πατριάρχαι κατὰ τοιαύτας περιστάσεις (1).

Παρελθουσῶν ἐννέα ἡμερῶν μετὰ τὴν στέψιν, ὁ Πέτρος
 ἀνεχώρησεν ἐκ Ρώμης μετὰ τῆς συζύγου, τῶν θυγα-
 τέρων καὶ ἀπάσης τῆς συνοδείας αὐτοῦ, ἣ προσετέθη καὶ
 ὁ καρδιάλιος Ἰωάννης Κολόνας, ἀποστελλόμενος ὑπὸ
 τοῦ Πάπα ἑξάρχος αὐτοῦ παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Κωνσταν-
 τινουπόλεως. Ἀφικόμενος εἰς Βρίνδισι, ἐπέβη ἐπὶ τοῦ
 Ἑνετικοῦ στόλου, τὸν ὁποῖον ἡ Ἑνετία τῷ εἶχεν ἐτοι-
 μάσει ὅπως τὸν μεταφέρῃ εἰς Ἀνατολὴν, ἀνθ' οὗ ὁ Πέ-
 τρος ὑπεσχέθη νὰ πλεύσῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν
 αὐτοῦ εἰς Ἡπειρον καὶ κυριεύσας τὸ Δυρράχιον ὅπερ,
 ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις εἵπομεν, κατέλαβεν ὁ τῆς
 Ἡπείρου δεσπότης Θεόδωρος, ἀποδώσῃ αὐτὸ τῇ Δη-
 μοκρατίᾳ. Ἀποστείλας λοιπὸν τὴν σύζυγον καὶ τὰς θυ-

(1) Honorius L. 1. ep. 178 — ep. 378.

γατέρας αὐτοῦ κατ' εὐθείαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἀπέβη πλησίον τοῦ Δυρράχίου καὶ ἐλθὼν ἐπολιόρκησεν αὐτὸ· ἀλλ' ἡ πολιορκία τῆς πόλεως ταύτης τῷ ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν του καὶ ἔρριψεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του τὸ στέμμα πρὶν ἢ φθάσῃ ἔτι εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Περὶ τῆς ἀποτυχίας ταύτης καὶ τῆς ἐπελθούσης τῷ Πέτρῳ καταστροφῆς πολλαὶ παρὰ τῶν ἱστορικῶν ἐκφέρονται γινῶμαι. Τινὲς ἱστοροῦσιν ὅτι ἐνῶ ἐπολιόρκει τὸ Δυρράχιον, ἐξόδου ποιησαμένης τῆς φρουρᾶς, συνελήφθη παρ' αὐτῆς καὶ ἀπήχθη αἰχμάλωτος· ἕτεροι, ὅτι ἔπεσε πολεμῶν. Ἄλλοι ἀφηγοῦνται, ὅτι ὁ Θεόδωρος προσποιηθεὶς ὅτι μέλλει νὰ παραδοθῇ, παρέσυρε τὸν Πέτρον μετὰ ὀλιγαρίθμου συνοδείας πρὸς τὴν πόλιν καὶ ἐκεῖ τὸν ἐφόνευσεν· ἀλλὰ τὰς δύο ταύτας τελευταίας ἐξιστορήσεις διαψεύδουσιν αὐταὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Ὀνωρίου, ὅστις γράφων πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας, παροτρύνει αὐτοὺς ν' ἀναλάβωσι τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ ἐξάρχου Κολώννα· ὥστε πιθανώτερόν ἐστι τὸ ἐξῆς. Ὁ Πέτρος μετὰ πολυήμερον καὶ ἐπιζήμιον πολιορκίαν τοῦ Δυρράχίου ἀναγκασθεὶς νὰ λύσῃ ταύτην ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ διὰ ξηρᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, διερχόμενος τὰς χώρας τοῦ Θεοδώρου καὶ τὸ βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης· ἀλλὰ μόλις περιεπλήχθη εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀλβανίας, προσεβλήθη πανταχόθεν ὑπὸ τῶν Γραικῶν, οἵτινες καὶ τὰς τροφὰς τοῦ ἀπέκοψαν καὶ τὸν στρατόν του ἐδεκάτιζον. Εἰς τοιαύτην δεινὴν θέσιν τῷ Πέτρῳ εὐρισκομένῳ καὶ ὑπὸ τῆς ἀσιτίας κινδυνεύοντι νὰ ἀποθάνῃ, μόνον μέσον τῷ ἀπελείπετο ὁ πόλεμος, τὸν ὁποῖον ὅμως ὁ Θεόδωρος ἀπέφευγε, φρονῶν ὅτι ἐδύνατο νὰ καταστρέψῃ τοὺς ἐχθροὺς, χωρὶς αὐτὸς οὐδὲν νὰ κινδυνεύσῃ ἢ νὰ ζημιωθῇ. Προσεποιήθη

λοιπὸν ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πρὸς τοῦτο ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν ἑξάρχον ὅπως δι' αὐτοῦ ἐπέλθῃ ὁ συμβιβασμός. Μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις συνεφωνήθη νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὸν Πέτρον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἢ διὰ τῶν χωρῶν τοῦ Θεοδώρου διάβασις, χωρὶς οὗτος κατ' οὐδὲν νὰ τὸν παραβιάσῃ, ἀλλὰ τοῦναντίον ἀνεδέχετο νὰ τῷ παράσχη καὶ τὰς ἀναγκαίας διὰ τὸν στρατὸν του τροφάς. Ἀρχαῖός τις Χρόνογράφος παρὰ Δουκαγγίῳ (1) ἀναφέρει ὅτι μετὰ τῶν ἄρθρων τῆς συνθήκης ὑπῆρχε καὶ ἓν, διὰ τοῦ ὁποίου ὑπεχρεοῦντο οἱ Γάλλοι νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα των εἰς τὸν Θεόδωρον, οὗ γενομένου, οὗτος συνέλαβε τὸν αὐτοκράτορα, τὸν παπικὸν ἑξάρχον, τὸν κόμητα τοῦ Σανσέρ καὶ τοὺς λοιποὺς εὐγενεῖς· ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται πιστευτόν. Ἕτεροι τέλος ἱστορικοὶ λέγουσιν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ ἐπισημότεροι τῆς συνοδείας του, προσκληθέντες μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης εἰς συμπόσιον, συνελήφθησαν, καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἀνύποπτοι ἐπίσης διατελοῦντες ἕνεκα τῆς συνθήκης, προσβληθέντες ἐξαπίνης ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου, ἡχμαλωτίσθησαν καὶ οἱ μὲν ἐκλείσθησαν εἰς τὰς φυλακάς οἱ δὲ, ἐν τοῖς ὅρεσιν ἐκτεθέντες, κακῶς ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν (2).

Τὸ δυστύχημα τοῦτο γνωστὸν γενόμενον προὔξενησε, τὴν ἀλγεινοτέραν ἐντύπωσιν εἰς τε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς Εὐρώπην· ὁ δὲ Πάπας ἐθλίβη καιρίως διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν μάλιστα τοῦ ἐξάρχου αὐτοῦ. Ἐγράψε λοιπὸν περὶ τούτου πρὸς τὸν Θεόδωρον, ὡς περὶ πράξεως ἱεροσύλου, ἀπειλῶν αὐτὸν μὲ ὅλους τοὺς κεραινοὺς τῆς

(1) Ducange 11. 155. (2) Sibellico 8. 169—Dutreman V. 5. Fleury. his. eccles. 78. 8. 13. 14.—Lebeau XVII 309.—Ducange 11. 155. 156.

ἀνθρωπίνης καὶ θείας ἐκδικήσεως, ἂν δὲν ἡλευθέρου πα-
 ραχρήμα τὸν ἑξαρχον· τὸ δὲ περίεργον ὅτι ἐν τῇ ἐπι-
 στολῇ τοῦ ἐκείνη οὐδεμίαν ἐποιεῖτο μνείαν τοῦ αὐτο-
 κράτορος, ἴσως διὰ νὰ μὴ ἐλαττώσῃ τὴν ἰσχὺν τῶν
 ἀπειλῶν, διανέμων αὐτάς μεταξὺ δύο ἀντικειμένων. Ἀ-
 πηθύνθη δὲ σύναμα πρὸς τὸν γαμβρὸν τοῦ αἰχμαλωτι-
 σθέντος Πέτρου, τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, ἐξορκίζων
 αὐτὸν νὰ μετέλθῃ τὰ πάντα πρὸς σωτηρίαν τοῦ πενθε-
 ροῦ του καὶ ἀπειλήσῃ τὸν Θεόδωρον ὅτι ἤθελε τὸν
 προσβάλλει μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ, ὃν ἠτοίμαζε διὰ τὴν
 ἐκστρατείαν τῆς Ἀγίας Γῆς. Δὲν ἔπαυσε δὲ ταῦτοχρό-
 νως, προσκαλῶν εἰς βοήθειαν τῆς Ἀγίας Ἐδρας καὶ τοῦ
 παθόντος αὐτοκράτορος, τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος,
 καὶ τοὺς Γάλλους ἀρχιεπισκόπους καὶ ἐπισκόπους, οἷς
 ἐπέταξε νὰ προκηρύξωσι νέαν σταυροφορίαν ὑπὸ τὰς
 διαταγὰς τοῦ Ροβέρτου. Ὁ Πάπας οὐδὲν μέσον ἀμελῶν
 ἐπεμψε καὶ πρὸς τὸν δεσπότην Θεόδωρον τὸν ἐπίσκοπον
 Κρότωνος καὶ τινὰ ἐρημίτην, κηλούμενον Εὐφραῖμ, ὅ-
 πως ὑποδείξωσιν αὐτῷ τὴν καταιγίδα, ἣν προῦκάλει
 ἀσυνέτως. Καὶ ὄντως ὁ Θεόδωρος ἰδὼν τὸν ἐπικείμενον
 κίνδυνον, ὥς μόνον μέσον ὅπως τὸν ἀποσοβῇ ἐκρίνε
 τὸ νὰ προσοικειωθῇ τὸν Πάπαν, δι' ὅπερ συνωμολόγη-
 σε κατὰ Ἰαννουάριον τοῦ 1218 συνθήκην, δυνάμει
 τῆς ὁποίας ὑπεχρεοῦτο ν' ἀπαλλάξῃ τῆς εἰρκτῆς τὸν
 ἑξαρχον καὶ ἀναγνωρίσῃ τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν
 τοῦ Πάπα. Τοιουτοτρόπως οὗτος ἀναλαβὼν ὑπὸ τὴν
 προστασίαν αὐτοῦ τὸν Θεόδωρον ἀπηγόρευσε εἰς
 τοὺς Ἑνετοὺς καὶ τοὺς μετ' ἐκείνων συνασπισθέντας
 σταυροφόρους ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ πᾶσαν κατὰ τοῦ
 τῆς Ἡπείρου δεσπότης προσβολὴν καὶ ἀπέτρεψε νέας
 συμφοράς, αἵτινες μετὰ τῆς νέας σταυροφορίας ἤθε-

λον ἐνσκήψει· ἐπὶ τῶν δυστυχῶν Γραικῶν τῆς Ἀνατο-
λῆς (1).

Ἐν τῇ γενομένῃ ταύτῃ μεταξὺ Ὀνωρίου καὶ Θεοδώ-
ρου συνθήκη οὐδόλως μνημονεύεται τὸ ὄνομα τοῦ αὐ-
τοκράτορος Πέτρου, ἐξ οὗ ὑπέθεσάν τινες ὅτι οὗτος δὲν
ἔζη πλέον, μαρτυρία πρὸς τοῦτο χρώμενοι καὶ τῷ Ἀ-
κροπολίτῃ λέγοντι (2) «Νικῶσι γοῦν κατὰ κράτος οἱ
τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου τὸ τῶν Λατίνων στράτευμα
ὥς πάντας ἄρδην δεσμώτας ποιῆσαι σὺν πᾶσι σκεύεσι
καὶ αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Πέτρον ἔργον μα-
χαίρας γενέσθαι.» Ἀλλὰ ὁ βίος τοῦ ἀτυχοῦς
αὐτοκράτορος φαίνεται ὅτι παρετάθη καὶ μετὰ τὴν
αἰχμαλωσίαν. Χρονογράφος τις ἱστορεῖ ὅτι ὁ Θεόδωρος
συλλαβὼν τὸν τε Πέτρον καὶ τὸν καρδινάλιον ἀπεφά-
σισε νὰ φονεύσῃ ἀμφοτέρους· ἀλλ' ἀναλογισθεὶς ὅτι ὁ
φόνος αὐτῶν ἐδύνατο νὰ προκαλέσῃ γενικὸν κατ' αὐτοῦ
τῶν Φράγκων συνασπισμὸν, ἐνῶ, ἂν τοὺς διατήρῃ ζῶν-
τας, ἤθελεν ἀναγκάσει αὐτοὺς διὰ πάσης θυσίας νὰ αἰτή-
σωσι τὴν ἀπελευθέρωσίν του, δὲν ἐπραγματοποίησε τοὺς
φονικοὺς αὐτοῦ σκοποὺς, ἀλλὰ μεταχειρισθεὶς τὸν ἑξαρχον
φιλανθρώπως, κατέκλεισεν εἰς φυλακὴν τὸν αὐτοκράτορα,
ἐνθα οὗτος μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπεβίωσεν ἐκ θλίψεως (3)

Ἐν τούτοις οἱ Ἐνετοὶ κωλυόμενοι ὑπὸ τοῦ Πάπα νὰ
προσβάλωσι τὸν Θεόδωρον, συνωμολόγησαν μετ' αὐτοῦ
πενταετῇ ἀνακωχὴν, ὁ δὲ καρδινάλιος Κολώνας, λυ-
τρωθεὶς τῆς φυλακῆς, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν
ἐνθα ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ. Ἦλθε δὲ μετ' οὐ
πολὺ εἰς ἔριδας πρὸς Γοδοφρέδον τὸν πρίγγιπα τῆς Ἀ-
χαΐας καὶ Ὄθωνα τὸν κύριον τῶν Ἀθηνῶν, οἵτινες κα-
τέλαβον κτήματά τινα, ἀνήκοντα τῇ ἐκκλησίᾳ. Οὗτοι

(1) Honor. I. 11 Ep. 881-Chron. Rich. de S. Germ. ann
1218. (2) Ἀκροπολιτ. Χρ. Συγγρ. 18. (3) Lebeau XVII 312.

ἀφορισθέντες ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου, ἀνεφέρθησαν πρὸς τὸν Πάπαν, ὅστις κατὰ πρῶτον μὲν ἐδικαίωσεν αὐτοὺς καὶ σφοδρῶς ἐπετίμησε τὸν καρδινάλιον ὡς καταχρώμενον τῆς ἐξουσίας του, ἀλλὰ γνοὺς ὀψιαιότερον τὴν ἀπάτην του, ἐδικαίωσε τὸν ἑξαρχον καὶ ἐπεκύρωσε τὸν ἀφορισμὸν, εἰς ὃν ὑπέβαλεν ἐκεῖνος τὸν Γοδοφρέδον καὶ τὸν Ὄθωνα (1).

Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Πέτρου ἡ διοίκησις τοῦ κράτους ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνηργεῖτο ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Ἰολάνδης, ἥτις ὁμῶς μικρὸν ἐπέζησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς. Περὶ δὲ τῆς βασιλείας τῆς οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν, ἢ ὅτι ἐπεκύρωσε τὴν ἐπὶ πέντε ἔτη γενομένην πρότερον συνθήκην μετὰ τοῦ Λασκάρεως καὶ ὅπως συσφίγξῃ τοὺς μεταξὺ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας καὶ τῆς τοῦ Βυζαντίου δεσμοὺς, ἐξέδωκεν αὐτῷ εἰς γάμον τὴν τριτότοκον θυγατέρα τῆς Μαρίαν. Ἀπέβίωσε δὲ ἡ Ἰολάνδη ὀλίγον μετέπειτα, ἐν ἔτει 1219, καταλιποῦσα ἐκ τοῦ συζύγου αὐτῆς Πέτρου ἑνδεκα τέκνα, ὧν τέσσαρα ἄρρενα, τὸν Φίλιππον, κόμητα τοῦ Ναμουρ, τὸν Ροβέρτον, ὅστις διεδέξατο τὸν πατέρα του ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν Ἐρρίκον, ὅστις ἐγένετο μετὰ τὸν Φίλιππον κόμης τοῦ Ναμουρ, καὶ τὸν Βαλδουῖνον, ὃν ἔτεκε μόλις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλθοῦσα, καὶ ἑπτὰ θυγατέρας, ὧν ἡ πρώτη Ἰολάνδι ἐνυμφεύθη τὸν Ἀνδρέαν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, ἡ δευτέρα Ἀγνή, τὸν Γοδοφρέδον πρίγγιπα τῆς Ἀχαΐας, ἡ τρίτη Μαρία τὸν Λάσκαριν αὐτοκράτορα Νικαίας, ἡ τετάρτη, Μαργαρίτα, τὸν κόμητα τοῦ Βιανδέρ, ἡ πέμπτη, Ἰσαβέλλα, εἰς πρῶτον μὲν γάμον τὸν Γοσέρον, κόμητα Βαρσουρσέης, εἰς δεύτερον δὲ τὸν Εὐδον δὲ-Μονταιγοῦ, ἡ ἕκτη, Σίβυλλα, ἐγένετο μοναχὴ, καὶ

(1) Honor L. 11. p. 1002—111 p. 237, 416.

ἡ ἐβδόμη τέλος, ἥς τὸ ὄνομα διχτελεῖ ἄγνωστον, ἐνυμ-
φεύθητὸν Ραούλ, κύριον τοῦ Ἰσουδούμ. (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ROBERTOS

Τέταρτος Φράγκος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως

25 Μαρτίου 1212—1228.

Τρεῖς μέχρι τοῦδε αὐτοκράτορας προσέφερεν ἡ Δύσις
πρὸς τὴν Ἀνατολήν, καὶ τῶν τριῶν τὸ τέλος ὑπῆρξεν
οἰκτρὸν καὶ ἐπώδυνον. Τὴν καταδυνάστευσιν, τὴν εἶαν,
τὴν ἀρπαγὴν προσέφερεν ἡ Δύσις, τὴν αἰχμαλωσίαν,
τὸ δηλητήριο, τὸν θάνατον ἀνταπέδωκεν ἡ Ἑὼ. Οἱ Εὐ-
ρωπαϊοὶ ἱστοριογράφοι, οἱ περὶ τῆς Φραγκικῆς ἐν Κων-
σταντινουπόλει κυριαρχίας πραγματευσάμενοι, ἐκάκι-
σαν πικρῶς τοὺς Γραικοὺς, καὶ ἐν τῇ ἀγανακτήσει αὐτῶν
διὰ τὰ τῶν ὁμοφύλων παθήματα, δὲν ἔλειψαν νὰ τοῖς
προσάψωσι τὰς φαυλοτέρας προσωυμίας· ἀλλ' ἂν μέμ-
φονται ἐκεῖνοι ἔθνος, ὅπερ κατ' οὐδὲν ἄλλο ἔπταισεν
αὐτοῖς εἰμὴ ὅτι προσεπάθησε διὰ παντοίων μέσων, ἔστω
καὶ οὐχὶ τόσῳ ἐπιζήλων, ν' ἀποτινάξῃ τὸν βαρὺν ζυγὸν
ἀνδρῶν ἁλλοφύλων καὶ ἁλλοθρήσκων, τί δύνανται ἄρα
καὶ οἱ Γραικοὶ νὰ εἴπωσι περὶ ἐκείνων, οἵτινες ἐπιδρα-
μόντες δίκην ληστῶν εἰς τὰς χώρας αὐτῶν, ἔθυσαν,
ἐδήωσαν, ἐλαφυραγώγησαν καὶ ἐξηνδραπόδισαν πλήθη
ὅλα χριστιανῶν, μεθ' ὧν κοινὸν εἶχον οὐδὲν ἄλλο πλὴν
ἢ τοῦ βαπτίσματος;

Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τῆς Ἰολάνδης, τὴν ὁποίαν ἐν
τῷ τάφῳ παρηκολούθησε μετ' οὐ πολὺ ὁ Πατριάρχης
(1, Ducange 11. 164.

Γερβάσιος, ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου κατὰ δίκαιον ὤφειλε νὰ περιέλθῃ εἰς τὸν πρωτότοκον τοῦ Πέτρου υἱὸν Φίλιππον, ὅστις διέμενεν εἰς Γαλλίαν ἄρχων τοῦ Ναμούρ. Τούτου ἔνεκα, ἅμα ἐγένετο γνωστὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ θάνατος τοῦ Πέτρου, οἱ βαρῶνοι, ἀναλογιζόμενοι ὅτι δὲν ἔπρεπεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ν' ἀφήσῃσι τὸ κράτος ἄνευ ἡγεμόνος, συνῆλθον, καὶ πρῶτον μὲν ἐξελέξαντο τοποτηρητὴν αὐτοκρατορικὸν τὸν Κόνωνα Πετρίνην, γεγαρὸν λείψανον τῶν πρώτων κατακτητῶν καὶ ἄνδρα ἐξειδικασμένης πείρας καὶ ἐξόχου ἀνδρίας, εἴτα δὲ ἐπειδὴ νόμιμος τοῦ θρόνου διάδοχος ἦτο ὁ Φίλιππος, κόμης τοῦ Ναμούρ, ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ὅπως τῷ προσφέρῃσι τὸ στέμμα καὶ τὸν προσκαλέσῃσιν ἵνα, σπεύσας εἰς Κωνσταντινούπολιν, παραλάβῃ τὴν πλουσίαν καὶ πολύδοξον αὐτοῦ κληρονομίαν· ἀλλ' ἐκεῖνος εἴτε ἐκ φίλτρου πρὸς τὴν γεννέτειραν αὐτοῦ γῆν, εἴτε διότι προὔτιμα τὰ ἐνεστῶτα καὶ βέβαια τῶν μελλόντων καὶ ἀβεβαίων, εἴτε τέλος, ὡς ἕτεροι ἰσχυρίζονται, διότι ἦτο περιπεπλεγμένος εἰς πεισματώδη πόλεμον πρὸς Γαλερανὸν τὸν Δοῦκα τοῦ Λιμβούργου, εὐχαριστήσας τοὺς βαρῶνους διὰ τὴν γενομένην αὐτῷ προσφορὰν, ἡρνήσατο νὰ δεχθῇ τὸ στέμμα, προτείνων ὡς διάδοχον αὐτοῦ τὸν νεώτερον ἀδελφόν του Ροβέρτον. Ζητηθείσης δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τῆς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λοδουβίκου Η΄ γνώμης καὶ ἐγκρίναντος αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνάβασιν τοῦ Ροβέρτου, οἱ βαρῶνοι ἐξελέξαντο αὐτὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Κατὰ τὴν διοίκησιν τοῦ Κόνωνος ὡς ἀντιβασιλέως, γεγονότα ἄξια λόγου οὐδόλως συνέβησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καθόσον ὁ ἀνὴρ οὗτος κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν καὶ μέριμναν ὅπως καταπαύσῃ τὸν εἰς τὰ

πνεύματα τῶν Φράγκων ἐνυπάρχοντα ἐρεθισμὸν, καὶ συνδιαλλάξῃ αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους. Τὸ μόνον κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐπελθὼν σπουδαῖον γεγονὸς εἶνε ἡ μεταξὺ κλήρου καὶ εὐγενῶν ἀναφυεῖσα ἔρις, ἀφορμὴν λαβοῦσα τὸ φιλάρπαγον καὶ ἀκόρεστον ἀμφοτέρων. Οἱ κληρικοὶ, ἀχόρταστοι πάντοτε, δὲν ἠρέσκοντο εἰς τὰ στενὰ ὅρια, ἐν τοῖς ὁποίοις περιστάλῃ ἡ φιλοχρηματία καὶ ἡ κενοδοξία αὐτῶν· οἱ δ' εὐγενεῖς ἔμπαλιν, πλουτήσαντες ἐκ τῶν λαφύρων τοῦ ἀρχαίου κλήρου, ἐζήτουν ἐπὶ μᾶλλον νὰ ἐπαυξήσωσι τὰ πλούτη των, ὁλοσχερῶς γυμνοῦντες τοὺς κληρικούς. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐπῆλθον ἔριδες καὶ διχοστασίαι καὶ θόρυβοι ἀδιάλειπτοι· ὅπως δὲ δοθῇ ἐν πέρας εἰς τὴν ἀνώμαλον ταύτην κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἀπεφασίσθη νὰ συνέλθωσιν οἱ διαφερόμενοι εἰς συνδιάσκεψιν, καὶ ὧντως συνῆλθον, τῷ 1219, οἱ μὲν κληρικοὶ, προεδρεύοντος τοῦ παπικοῦ ἐξάρχου καὶ καρδινάλιου Ἰωάννου Κολώννα, οἱ δὲ εὐγενεῖς τοῦ Κόνωνος Πετούνη, καὶ συζητήσαντες τὰς ἐφισταμένας διχοφράς συνέταξαν συμβόλαιον συμβιβασμοῦ, τὸ ὁποῖον ὑπέγραψαν πάντες. Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ κληρικοὶ ὑπῆρξαν εὐτυχέστεροι κατὰ τὴν συνδιαλλαγὴν, διότι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπέτυχον τὴν εἰς τὰς μητροπολιτικὰς ἐκκλησίας παραχώρησιν πάντων τῶν κτημάτων, ἅτινα κατεῖχον αὐταὶ βασιλεύοντος τοῦ πρώτου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1).

Ἐν τούτοις ὁ Ροβέρτος, περατωθεῖσων τῶν διὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐκ Γαλλίας προπαρασκευῶν, ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν, φθίνοντος τοῦ ἔτους 1220, καὶ διελθὼν τὴν Γερμανίαν καὶ Οὐγγαρίαν ἐνθα παρέμεινε μέχρι τῆς τελέσεως τοῦ γάμου Ἄννης τῆς ἀνεψιάς αὐτοῦ καὶ θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Ἀνδρέου μετὰ Ἰωάννου Ἀζάν βα-

(1) Ducange 11. 167.

αὐτοὺς τῶν Βουλγάρων, ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ, τῇ 25 Μαρτίου 1224 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ματθαίου, ὅστις εἶχε δεχθῇ τὸν ἀποβιώσαντα Γερβάσιον. Τριυτοτρόπως ἔλαβε τὸ σκήπτρον τῆς ἐν Ἀνατολῇ Φραγκικῆς αὐτοκρατορίας ὁ Ροβέρτος (1).

Πρῶτον ἔργον τοῦ νέου αὐτοκράτορος ὑπῆρξε νὰ ἐπιθεωρήσῃ καὶ ἐπικυρώσῃ τὰς πράξεις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τοποτηρητοῦ, Κόνωνος, ὅστις ἀπεβίωσε σχεδὸν ἅμα ὁ Ροβέρτος παρέλαβε τὴν ἐξουσίαν. Μετὰ ταῦτα συναγαγὼν, τοὺς Γάλλους καὶ Ἐνετοὺς βαρὼνους ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, ὅπως δυνηθῇ ὑπ' ἐκείνων ἐνισχυόμενος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν δυσχερῆ ἀποστολὴν, τὴν ὁποίαν ἡ θεία Πρόνοια τῷ ἀνέθηκεν. Ἀνανεώσας τὰς μετὰ τῶν Ἐνετῶν συνθήκας τῶν προκατόχων τοῦ αὐτοκρατόρων, παρετήρησε μετὰ λύπης τὴν οἰκτρὰν διαφωνίαν, ἣτις ὑπῆρχε μεταξὺ Γάλλων καὶ Ἐνετῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ μεναξὺ εὐγενῶν καὶ κλήρου ἀφ' ἑτέρου. Οἱ Ἐνετοὶ αἰσθανόμενοι, ὅτι εἰσὶν ἡ μόνη δύναμις τοῦ κράτους, διότι αἱ ἐκ Δύσεως ἐπικουρίαι ἦσαν ἀσήμεντοι, εἶχον μεγάλας ἀξιώσεις, τὰς ὁποίας ἀπέκρουον οἱ Γάλλοι, ἑτέρως προβάλλοντες· ἐκ τοῦ ἄλλου τιμαριούχοι τινες εἶχον κηρύξει ἀμείλικτον κατὰ τοῦ κλήρου πόλεμον. Εἷς αὐτῶν καὶ ἀσπονδότερος ἐχθρὸς τοῦ ὁ Γοδοφρέδος Βιλλαρδουῖνος, πρίγκηψ τῆς Αἰχίας καταλαβὼν τὰς ἐκκλησίας, ἐνέμετο τὰς περιουσίας αὐτῶν, ὁ δὲ παπικὸς ἑξάρχος θελήσας νὰ τὸν σωφρονίσῃ καὶ μὴ εἰσακουσθεὶς, ἐξηκόντισε κατ' αὐτοῦ δεινὸν ἀφορισμὸν· ἀλλ' ἐκεῖνος θρασύτερος ἐκ τούτου

(1, Sal.ell. dec. 1. VIII—Chron. Danduli apud Spond. 1216 N 12

γενόμενος, ἤρξατο ἐκδιώκων ἐκ τοῦ κράτους του καὶ καθείργων ἱερεῖς τε καὶ ἐπισκόπους, βεβηλῶν καὶ διαρπάζων τὰ θυσιαστήρια καὶ τοὺς ναοὺς καὶ τιμωρῶν τοὺς παρέχοντας ἄσυλον εἰς τοὺς παρ' αὐτοῦ καταδιωκομένους ἱερεῖς. Ὁ Πάπας πληροφορηθεὶς τὰ γενόμενα, ἐξεσπρενδόνισε τοσοῦτον σφοδρὰ κατ' αὐτοῦ ἐπιτίμια, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ κλίνη τὸν αὐχένα, καθ' ὅσον καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ροβέρτος, ὅστις μόνος δὲν ἐτόλμα τέως νὰ καταπολεμήσῃ ἡγεμόνα τοσοῦτον ἰσχυρὸν, ἐν θάρρυνθεὶς ἐκ τῶν πνευματικῶν κεραυνῶν τοῦ Πάπα ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὰ δικαιώματα τῆς ἐκκλησίας, ὑπὲρ ἧς εἶχεν ἐκδώσει καὶ προνομιακὸν διάταγμα. Τοῦτ' αὐτὸ διέπραξε καὶ ὁ Γουλλιέμος, μαρκήσιος τῆς Βουδονίτζης, τοποτηρητῆς δὲ τοῦ βασιλεῖου τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ νέου Δημητρίου (1).

Ἐν τούτοις Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις δραξάμενος τῆς περιστάσεως τοῦ θάνατου τῆς αὐτοκρατείας Ὑολάνδης, ἧς τὴν θυγατέρα εἶχε σύζυγον, καὶ πρὸ πολλοῦ ἐπιθυμῶν νὰ λύσῃ τὴν εἰρήνην, ἀνέλαβε τὰ ὅπλα ἀξιῶν ὅτι ἡ σύζυγός του ὤφειλε νὰ λάβῃ τὸ ἐπιβάλλον αὐτῇ μέρος ἐκ τῆς κληρονομίας τῆς αὐτοκρατείας μητρός της. Βεβαίως τὸ παράβολον τῆς ἀξιώσεως συνησθάνετο καὶ αὐτός· ἀλλ' ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ φιλοπόλεμος ὢν, σκιὰν ἀφορμῆς ἐζήτει ἵνα κηρύξῃ τὸν πόλεμον. Ὁ τοποτηρητῆς τοῦ αὐτοκράτορος Κόνων Πετούνης εἶχε πέμψει κατ' αὐτοῦ Γάλλους τινὰς βαρῶνους μετὰ στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ Γεράρδου Δελατροῦ· ἀλλὰ μὲν ἤρξαντο αἱ ἐχθροπραξίαι, οἱ Βαρῶνοι πληροφορηθέντες τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφίξιν τοῦ Ροβέρτου ἔσπευσαν νὰ ἐπανέλθωσι, τὸ μὲν ὅπως τῷ

(1) Fleury, hist. eccles. 75, 50 — Leb'au XVII. 317.

προσφέρωσι τὰ σεβάσματά των, τὸ δὲ, ὅπως παρασῶ-
 σιν εἰς τὴν στέψιν του. Ἀφ' ἑτέρου ὁ δεσπότης τῆς Ἡ-
 πείρου δὲν ἔπαυε παραβλάπτων καὶ ποικιλοτρόπως ἐ-
 νοχλῶν τοὺς Φράγκους. Τούτου ἕνεκεν ὁ Ροβέρτος βλέ-
 πων ὅτι ἀδύνατον τῷ ἀπέβαινε νὰ καταπολεμήσῃ ταύ-
 τοχρόνως δύο ἀντιπάλους, ἀπεφάσισε νὰ εἰρηνεύσῃ πρὸς
 τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν, ὅπως καταβάλῃ τὸν ἕτερον, καὶ ἐ-
 πειδὴ ὁ Λάσκαρις ἦτο εἰρηνικώτερος καὶ εἰλικρινέστε-
 ρος τοῦ Θεοδώρου, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν τὸν Γεράρδον
 Δελατρουῆ καὶ τὸν Θιερρῆν δὲ-Βαλλιγκουὺρ πρέσβεις,
 οἵτινες τῇ ἀρρώγῃ καὶ τῆς συζύγου ἐκείνου Μαρίας, ἐ-
 πέτυχον νὰ συνομολογήσωσιν εἰρήνην, δι' ἧς μεταξὺ
 τῶν ἄλλων ὁ Ροβέρτος ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν
 ἀδελφὸν τοῦ Λασκάρεως, ὃν ἐκράτει αἰχμάλωτον, ὁ εἰ-
 λοντος σύναμα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας νὰ
 ἐλευθερώσῃ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ αἰχμαλωτιθέν-
 τας Φράγκους. Πρὸς πλείω δὲ παγίωσιν τῆς μεταξὺ
 τῶν δύο αὐτοκρατόρων συμπνοίας, ἀπεφασίσθη νὰ λάβῃ
 ὁ Ροβέρτος εἰς σύζυγον Εὐδοκίαν, τὴν τετάρτην θυγα-
 τέρα ἣν ὁ Λάσκαρις εἶχεν ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύ-
 γου Ἄννης, θυγατρὸς Ἀλεξίου Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνη-
 νοῦ. Τὸ μελετώμενον τοῦτο σχέδιον κατεπολέμησεν ἐν-
 τόνως ὁ ἐν Νικαίᾳ Πατριάρχης Μανουὴλ καὶ ὁ τούτου
 διάδοχος Γερμανὸς, προβάλλοντες ὅτι κατὰ τοὺς τῆς
 Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κανόνας δὲν ἦτο ἐπιτετραμμέ-
 νον νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν ἀδελφόν τῆς
 συζύγου του· ἀλλ' ὁ Λάσκαρις μικρὰν προσοχὴν εἰς τῶν
 Πατριαρχῶν τοὺς λόγους δίδων, καὶ κολακευόμενος
 ὑπὸ τῆς ιδέας τοῦ ὅτι ἡ θυγάτηρ του θὰ καθίσῃ ἐπὶ
 τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου
 ἡτοιμάζετο ὅπως ἀποστείλῃ αὐτὴν πρὸς τὸν μελλόνυμ-
 φόν της, ὅτε ἐπελθὼν, ἐν ἔτει 1222 ὁ θάνατος δις-

σκέδασε τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ. Ἀπεβίωσε δὲ ὁ Λάσκαρις εἰς ἡλικίαν πεντήκοντά που ἐτῶν καὶ μετὰ δεκαοκταετῇ βασιλείᾳ, καὶ ἐτάφη ἐν Νικαίᾳ ἐν τῇ τοῦ Ὑακίνθου μονῇ, ἔνθα ἐτέθαπτο ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἄννα. Ἰδοὺ δὲ πῶς ὁ Ἀκροπολίτης εἰκονίζει αὐτόν. «Ἦν τὸ δὲ σῶμα μικρὸς, οὐκ ἄγαν δὲ, μελάγχρους ἐρ' ἰκχνὸν, καθήμενον ἔχων τὸ γένειον καὶ περὶ τὸ ἄκρον σχιζόμενον, ἐπ' ὀλίγον ἑτερόφθαλμος, πρὸς τὰς μάχας ὀξύς, θυμοῦ τε καὶ ἀφροδισίων ἡττώμενος, ἐλευθερώτερος ἐν ταῖς δωρεαῖς» (1).

Ὁ Θεόδωρος Λάσκαρις ἀποβιώσας κατέλιπε τέσσαρς ἀδελφοὺς, τὸν Ἀλέξιον, Ἰσαάκιον, Μανουὴλ καὶ Μιχαήλ· ἐκ δὲ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου Ἄννας ἔσχε δύο υἱοὺς εἰς βρεφικὴν ἡλικίαν τελευτήσαντας καὶ τέσσαρας θυγατέρας, ὧν ἡ μὲν πρωτότοκος Εἰρήνη, εἶχε νυμφευθῇ πρῶτον μὲν μετὰ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, εἶτα δὲ μετὰ Ἰωάννου Δούκα τοῦ Βατάτζη, ἡ δὲ δευτέρα μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐστρίας, ἡ τρίτη μετὰ Βήλα τοῦ τῆς Οὐγγαρίας βασιλέως καὶ ἡ τετάρτη Εὐδοκία, ἦτο ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ ἐκδώσῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ροβέρτον. Διάδοχος λοιπὸν αὐτοῦ ἦτο ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς αὐτοῦ Ἰωάννης Δούκας Βατάτζης, ἀνὴρ κεκοσμημένος ταῖς πολιτικαῖς καὶ στρατιωτικαῖς ἀρεταῖς. «Σύνεσιν πλουτῶν φυσικὴν, λέγει Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς (2), καὶ τρόπου εὐστάθειαν καὶ βεβηκὸς ἦθος, κάλλιστα τὴν ἀρχὴν διέθυνε καὶ ἐκόσμει, καὶ τοῖς τε Ῥωμαίων πράγμασι καὶ στρατεύμασι πλείστην ἐν βραχεὶ τὴν ἐπίδοσιν ἐδεδώκει κατὰ τὸ ἑκατέρωθεν ἀνάλογον, μήτε πρὸ βουλῆς ἐργαζόμενος οὐδὲν, μήτε μετὰ τὴν βουλὴν ἀμελῶν οὐδενός, ἀλλὰ πάντα

(1) Ἀκροπολ. Χ. Συγγ. 18. (2) Νικηφ. Γ. γρηγορ. Ῥωμ. I. τ. 11. 2 24.

»μέτρῳ καὶ κανόνι διδοὺς καὶ καιρῷ τῷ προσήκοντι.»

Ἡ ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Νικαίας ἀνάβασις τοῦ Βατάτζη ἐγέννησε μεγίστην χαρὰν, καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς Γραικοὺς γιγνώσκοντας τὰ τοῦ νέου αὐτοκράτορος προτερήματα, ἀλλ' ἐξώργισε καὶ ἐξηρέθισε σφόδρα τοὺς δύο πρεσβυτέρους ἀδελφοὺς τοῦ αὐτοκράτορος Λασκάρεως καὶ θείους αὐτοῦ ἐκ γυναικὸς, τὸν Ἀλέξιον καὶ τὸν Ἰσαάκιον, οἵτινες φθόνῳ στρατηγούμενοι καὶ ζηλοτυπία μακρᾷ, διότι δὲν ἐγένοντο αὐτοὶ τῆς βασιλείας διάδοχοι, τοῦ βασιλικοῦ αἵματος τυγχάνοντες οἰκειότεροι, κατέφυγον παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ροβέρτον καὶ ἤρξαντο δι' ὑποσχέσεων καὶ χρημάτων νὰ ἐμπνέωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ τὸν Βατάτζην. Προσεπάθησαν μάλιστα φεύγοντες ἐκ Νικαίας νὰ παραλάβωσι καὶ τὴν ἀνεψιὰν αὐτῶν Εὐδοκίαν, ὅπως τὴν δώσωσιν εἰς τὸν Ροβέρτον, καθ' ἃ προηγουμένως εἶχε συμφωνήσει ὁ Λάσκαρις· ἀλλ' ὁ Βατάτζης ὑπονοήσας τὸν σκοπὸν τῶν, ἐματαίωσεν αὐτόν. Ἐντούτοις εἴτε διότι ὁ Βατάτζης ἐμποδίσας τὸν γάμον παρώργισε τὸν Ροβέρτον, εἴτε διότι ὁ Ροβέρτος δεχθεὶς εἰς τὴν αὐλήν του τοὺς δύο φυγάδας ἐκ Νικαίας ἠρέθισε τὸν Βατάτζην, ἢ μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατόρων ὁμόνοια ἔπαυσε καὶ μῖσος ἀδιάλλακτον διεδέξατο αὐτήν (1).

Ὁ Ροβέρτος προτρεπόμενος τοιουτοτρόπως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου καὶ τοῦ Ἰσαακίου, ἡτοιμάζετο νὰ προσβάλῃ τὸν Βατάτζην, ἀλλὰ ἐχθρὸς μᾶλλον γειτνιαζών, δραστηρίως, δεινὸς περὶ τὸ ἐπινοεῖν αἰείποτε καινὰ καὶ πάντοτε τοῦ πλείονος ἐφιέμενος παρεῖχεν αὐτῷ ζωηροτέρας ἀνησυχίας· ἦν δὲ οὗτος ὁ τῆς Ἡπείρου δεσπότης. Ἄμα ὁ Θεόδωρος ἀπαλλάξας τοῦ δεσποτηρίου τὸν Πα-

(1) Ἀκροπολ. 22. Νικ. Γρηγορ. 11. 2. 25.

πικρὸν ἔξαρχον Κολώναν καὶ ὑποσχεθεὶς νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν πνευματικὴν τοῦ Πάπα ὑπεροχὴν, ἀπέτρεψε τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην σταυροφορίαν, λησμονήσας παρχρῆμα καὶ Πάπαν καὶ ὑποσχέσεις, ἤρξατο ἐκ νέου τὰς ἐχθροπραξίας, οὐδὲ τῶν Ἐνετῶν, οὐδὲ τῆς Θεσσαλονίκης, οὐδὲ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως φειδόμενος, ἀλλὰ τοὺς πάντας προσβάλλων καὶ λαφυραγωγῶν. Ὁ νεαρὸς τῆς Θεσσαλονίκης βασιλεὺς Δημήτριος, ἀντὶ μένων νὰ ὑπερασπισθῇ τὸ κράτος τοῦ ἀπεχώρησεν εἰς Ἰταλίαν, ὅπως ζητήσῃ τὴν προστασίαν τοῦ Πάπα καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γουλλιέλμου, μαρκησίου τῆς Μοντφεράτης. Ὁ Πάπας ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἐδυνήθη ὅπως πείσῃ τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ πρὸς τοῦτο ἔγραψε πανταχοῦ παρέχων πλήρη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς ὅσους ἤθελον σπεύσει νὰ στρατολογήθωσι διὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Προσέφερεν ἐκ τῶν ἰδίων χρήματα εἰς τὸν μαρκήσιον ἐξοπλίζοντα ἰσχυρὸν στόλον ὅπως καταπλεύσῃ εἰς Θεσσαλίαν, ἐξώρκισε δὲ τοὺς ἀρχιεπισκόπους, ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς τῆς Ἑλλάδος νὰ δανείσωσιν αὐτῷ τὸ ἥμισυ τῶν προσόδων ἐκυτῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν των διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας του, ὀρκιζομένου καὶ κείνου ὅτι ἤθελεν ἀποδώσει πάντα ταῦτα ἅμα ἀνέκτα τὸ βασίλειόν του. Ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ Πάπα ἦν φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, διότι ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Φραγκικὴ κυριαρχία προσήγγιζεν ἤδη εἰς τὸ τέλος της (1).

Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ροβέρτος βλέπων τὴν ἀπειλοῦσαν αὐτὸν καταιγίδα, ἔπεμψε πρέσβυν πρὸς τὸν Πάπαν Ὀνώριον, ὅπως τῷ ὑποδείξῃ τὴν οἰκτρὰν τοῦ κράτους, πανταχόθεν καταπολεμουμένου, κατὰστασιν καὶ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ. Ὁ Πάπας δι' ἐπιστολῆς του

(1) Honor. I. VII. p. 147, 148, 149 I. IX. p. 83

τῇ 27 Ἰουνίου 1822 ἀπήντησε πρὸς ταῦτα ὅτι ἀπαρμείωτον τρέφει τὴν ἀγάπην του πρὸς τε τὸ ἄτομον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πρὸς τὸ κράτος ἐν γένει, ὅτι εἶχεν ἀφορίσει ὅλους ὅσοι συνεμάχουν τοῖς Γραικοῖς, ὅτι ἐδημοσίευσεν τὸν ἀφορισμὸν εἰς πάσας τὰς παράλους πόλεις ἵνα γένηται τοῖς πᾶσι γνωστὸς, καὶ ὅτι ἐφωδίασε τὸν Οὐβέρτον κόμητα τῆς Βλάνδρας, ὅστις εἶχεν ἀναχωρήσει πρὸς ἐπικουρίαν τῆς αὐτοκρατορίας, διὰ τῶν αὐτῶν συγχωροχαρτίων, δι' ὧν ἐφωδιάζοντο καὶ οἱ πρὸς κατὰκτισιν τῆς Ἀγίας Γῆς ἀπερχόμενοι. Δι' ἐτέρας ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς βαρῶνους ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν, συνίστα καὶ αὐτοῖς τὰ ἴδια, προτρέπων αὐτοὺς νὰ ᾧσι πιστοὶ καὶ πειθήνιοι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ πρὸ πάντων νὰ ὁμολοῶσι πρὸς ἀλλήλους. Γράφων καὶ πάλιν τῇ 24 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ροβέρτον, ἐξώρκιζεν αὐτὸν νὰ τηρήσῃ ἐν μέσῳ τῶν θλίψεων καὶ τῶν ταραχῶν αὐτοῦ τὴν μεγαλοψυχίαν ἐκείνην, ἥτις τῷ ἦτο φυσικὴ, καὶ ἰδίως νὰ συστήσῃ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἔνωσιν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του, τῷ φόβῳ μὴ διὰ τῆς διαιρέσεως ὑποσκελίσωσιν αὐτοὺς οἱ Γραικοί. Οὐχ ἦττον δὲ περίεργος εἶνε καὶ ἐτέρα τις ἐπιστολή, ἣν τῇ 26 Ὀκτωβρίου ἀπηύθυνε πρὸς τὸν τῆς Ἠπείρου δεσπότην, καὶ ἐξ ἧς παρατιθέμεθα ἐνταῦθα ταῦτα (1).

«Καίτοι προσῆψας ἡμῖν τε καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ (ἔγραψεν ὁ Πάπας) δεινὴν ὕβριν, συλλαβὼν καὶ αἰχμαλωτίσας ἓνα καρδινάλιον, ἡ θεραπεία ὅμως ἣν ἔλαβε παρὰ σοῦ κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν του, καὶ αἱ τιμαὶ ἃς τῷ ἀπέδωσας, ὅτε τὸν ἠλευθέρωσας, ἐξασθενούσι τὴν ἀνὰ μνησιν τῆς ἀδικίας σου καὶ θέλουσιν ἴσως τὴν ἐξαλείψει διὰ παντὸς, ἂν ἀρχίσῃς νὰ ᾧσαι δίκαιος. Ἡμεῖς ἔ-

(1) Honor l. VI. ep 447 l. VII p. 14 15. 140 l. VI p. 280.

χομεν τὴν διάθεσιν νὰ σὲ ἀγαπῶμεν, καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμεθα πάντοτε τὰ τε σωματικά καὶ ψυχικά σου συμφέροντα, ἀλλὰ διὰτὶ σὺ παρεμβάλλεις ἐμπόδια εἰς τοὺς σωτηρίου ἡμῶν σκοπούς; Γνωρίζεις ὅτι ἡ σύμπνοια ἀποτελεῖ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν κρατῶν, καὶ ὅτι ἡ διχόνοια τὰ ὑποσκάπτει καὶ κατακρημνίζει. Οἱ διχονοῦντες ἡγεμόνες καταστρέφοντες ἀλλήλους, καταστρέφονται ἀμφότεροι. Ὑπὸ τῆς ἀληθείας ταύτης ὁδηγούμενοι, ἐργαζόμεθα ὅπως ἐπαγάγωμεν τὴν σύμπνοιαν μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ λίαν περιποθήτου ἡμῖν υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ σύμπνοια δὲ αὕτη θέλει σᾶς φέρει τὴν σωτηρίαν, τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν τιμὴν. Ἀναλογίσθητι τοὺς κινδύνους, τὰς δυστυχίας, τὰς ἀνεπανορθώτους ζημίας, ἃς συνεπάγει ἡ αἵματηρὰ διχόνοια εἰς τε τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχάς. Εἶσαι χριστιανὸς· ζῇ· θι λοιπὸν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου, ἔμπνευσον ἡμῖν ὑπὲρ σοῦ αἰσθήματα πατρικά. Εἴθε δὲ νὰ δυνηθῶμεν νὰ σὲ περιπτυχθῶμεν ὡς μέλος τῆς οἰκογενείας ἡμῶν καὶ νὰ μὴ ἀναγκασθῶμεν νὰ σὲ μεταχειρισθῶμεν ὡς ἀλλότριον.»

Ἀλλ' ὅμως ὁ Θεόδωρος μηδεμίαν προσοχὴν εἰς τοῦ Πάπα τὰς προτροπὰς παρέχων, καὶ ἐπωφελούμενος ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ Δημητρίου, ἀποχωρήσαντος, ὡς προείπομεν, εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐπελθὼν μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ, ἐκυρίευσεν τὰς τε γειτνιαζούσας τῇ Θεσσαλονίκῃ πόλεις, καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ, ἐξ οὗ πλήρης ἐπάρσεως γενόμενος ἀπεξάσισε νὰ προσλάβῃ καὶ τὸν τοῦ αὐτοκράτορος τίτλον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, Κωνσταντῖνος ὁ Μεσοποταμίτης, ἀντέστη στεῖρότατα, καὶ τοὶ πολλοὶ καταδίωξεσι καὶ κακουχίαις ὑποβληθεὶς, νὰ τὸν στέψῃ, περι-

έβαλεν αὐτὸν μὲ τὴν πορφυρίδᾳ καὶ τὸ διάδημα· ὁ τῆς Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος, ὅστις ἤξιον ὅτι, αὐτόνομος ὢν καὶ μηδενὶ ὀφείλων νὰ δίδῃ εὐθύνας, εἵχεν ἐξουσίαν νὰ κρίνῃ βασιλεῖς οἷους καὶ ὅπου ἐβούλετο. Αὐτοκράτωρ λοιπὸν ἀναγορευθεὶς ὁ Θεόδωρος, βασιλικοῖς ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, δεσπότης προχειριζόμενος καὶ σεβαστοκράτορας καὶ μεγάλους δομεστίκους καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν βασιλικὴν τάξιν, μὴ τηρῶν ὅμως τοὺς τύπους καὶ τὰ ἔθιμα τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἀλλὰ Βουλγαρικώτερον ἢ μᾶλλον βαρβαρικώτερον, καθὼς λέγει ὁ Ἀκροπολίτης, (1) ταῖς ὑποθέσεσι προσφερόμενος. Ὁ Βατάτζης, ὅστις ἰσχυρίζετο ὅτι μόνος αὐτὸς ἐδικαιοῦτο νὰ φέρῃ τὸν τοῦ αὐτοκράτορος τίτλον βεβαίως μετὰ ζηλοτυπίας εἶδε τοῦ Θεοδώρου τὸν σφετερισμὸν, ἀλλὰ μὴ ὢν εἰς θέσιν νὰ κινήσῃ πόλεμον κατ' αὐτοῦ, τῷ ἐπρότεινε νὰ τῷ παραχωρήσῃ ἐν πάσῃ κυριότητι πάσας τὰς κτήσεις, ἃς κατέλαβεν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως τοῦ νὰ παραιτηθῇ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τίτλου. Ἀλλ' ὁ Θεόδωρος ἀπέρριψε τὴν πρότασιν μετ' ἐπάρσεως καὶ τοιουτοτρόπως ἐπὶ τῶν λειψάνων τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἄλλοτε Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἀνιδρύθησαν τέσσαρες τοιαῦται, ἡ ὑπὸ τὸν Ροβέρτον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ ὑπὸ τὸν Βατάτζην ἐν Νικαίᾳ, ἡ ὑπὸ τὸν Θεόδωρον ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον Κομνηνὸν ἐν Τραπεζοῦντι· οὐδὲ σφάλλει ὁ Γρηγορᾶς λέγων, «Συνέβη τὴν »τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, καθάπερ ὀλκάδα μεγάλην, »ἀνέμοις ἀγρίοις καὶ κύμασι θαλαττίοις συνειλημμένην, »κατὰ τεμάχια καὶ μέρη πλεῖστα διαιρεθῆναι καὶ ἄλλον »ἄλλοθι κατὰ μόρια, καὶ ὥς ἕκαστος τύχοιεν, ταύτην »διαλαχόντας κληρώσασθαι.» (2)

Πληροφορηθεὶς ὁ Ροβέρτος τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου

(1) Ἀκροπολ. 22 Γρηγορ. 11. 2. 27. (2) Γρηγορ. 1. 2. 13.

ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης, ἔπεμψε κατ' αὐτοῦ ἰσχυρὸν στρατὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Θιερρή δι-Βαλιγκοῦρ καὶ τοῦ Νικολάου δι-Μεντῶ, πρωτοστράτορος τῆς Ῥωμανίας οἵτινες, ἐλθόντες ἐπολιόρκησαν τὰς Σέρρας· αὐτὸς δὲ συναγαγὼν ἕτερον στρατὸν πολυπληθέστερον ἔστειλεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀλεξίου καὶ τοῦ Ἰσακίου κατὰ τοῦ Βατάτζη. Δυστυχῶς διὰ τοὺς Φράγκους οἱ ἥρωες τῆς κατακτήσεως εἶχον ἤδη ὀλοσχερῶς σχεδὸν ἐκλίπει· ὁ Κόνων Πετούνης, Παγιανὸς ὁ ἐξ Αὐρηλίας, ὁ Πέτρος Πλάντζης δὲν ἦσαν πλέον ἐν τοῖς ζῶσιν, οἱ δὲ νεώτεροι Φράγκοι ἐκτεθηλυμένοι καὶ ἐκκεχαυνωμένοι δὲν ἐδύναντο νὰ παραβληθῶσι πρὸς τοὺς ἀτρομήτους πατέρας των. Διαβάντες λοιπὸν οὗτοι εἰς Ἀσίαν, τὰς μὲν ναῦς ἀφῆκαν περὶ τὴν Λάμψακον, αὐτοὶ δ' ἀναβάντες εἰς τὴν Μεσόγειον ἡμέρας ὁδὸν συναντῶσι τὸν Βατάτζην περὶ τὸ Ποιμανηνὸν καὶ ἀρχίζουσι τὴν μάχην μετὰ μανίας καὶ πείσματος. Ἐκαστος αὐτῶν διημφισβήτει τὴν νίκην, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Γραικοὶ ἀποθάρρυνθέντες ὠπισθοχώρησαν· ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ Βατάτζης μετὰ τῶν ἐπιλέκτων, συνήγαγε τοὺς ὠπισθοχώρησαντας, καὶ συμπυκνώσας τὰς φάλαγγας του ἐξορμᾷ κατὰ τῶν Φράγκων μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε οὗτοι τρέπονται εἰς φυγὴν, πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης καταλιπόντες, ἐν οἷς τὸν Μακάριον δι-Σαίντ-Μενεχοῦλ, τὸν Βουργέν δι-Φρεσσῖνον, τὸν Γοβέρτον δι-Μάρκ καὶ ἄλλους· πλεῖστοι δὲ αἰχμαλῶτοι πίπτουσιν εἰς χεῖρας τοῦ νικητοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ δύο θεῖοί του Ἀλέξιος καὶ Ἰσαάκιος, οὗς ὑπαιτίους εὐρῶν τυφλοῖ, τοὺς δὲ λοιποὺς αἰχμαλῶτους διαπερᾷ ἐν σωματί μαχαίρας (1).

Ἡ φρικώδης αὕτη τῶν Φράγκων ἦτα ἀποθάρρυν-

(1) Ἀκρ. πρλ. 28 — Γρηγορ. 11. 2. 25. — Lebeau XVII. 332.

νασα αὐτοὺς, ἀνεπτέρωσε τῶν Γραικῶν τὰς ἐλπίδας. Οἱ τὰς Σέρρας πολιορκοῦντες Θιερρῆς δ' -Βαλιγκοῦρ καὶ Νικόλαος δὲ-Μαينتῶ, πληροφορηθέντες τὰ γενόμενα ἔσπευσαν, λύσαντες τὴν πολιορκίαν, νὰ ὑποχωρήσωσιν· ἀλλ' ἐν τῇ ὑποχωρήσει των, ἐπιπεσὼν αἰφνης ὁ Θεόδωρος, αὐτοὺς μὲν ἠχμαλώτισε, τὸν δὲ στρατόν των κατεσκόρπισεν. Ἀφ' ἐτέρου ὁ Βατάτζης ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς νίκης αὐτοῦ ἐκυρίευσεν ἀλληλοδιαδόχως ποῖ μὲν διὰ τῆς πειθοῦς, ποῖ δὲ διὰ τῆς βίας ὅλας τὰς ὑπὸ τῶν Φράγκων πρότερον ἀλωθείσας πόλεις, τὸ Ποιμανηνὸν, Λεντιανὰ, Χαρίορος, Βερβενιάκον, καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν, ναῦς δὲ μακρὰς κατασκευάσας ἐπόρθησε τὸ ἄστυ τῶν Μαδύτων καὶ τὴν Καλλιούπολιν καὶ ἐκυρίευσε τὰς κατὰ τὸ Αἰγαῖον, νήσους Λέσβον καὶ Χίον, Σάμον καὶ Ἰκαρίαν, Κῶ καὶ Ρόδον καὶ ὅσαι ταύταις εἰσὶ προσεχεῖς (1).

Τὰ πάντα λοιπὸν ἐδείκνυον ὅτι ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Φραγκικὴ κυριαρχία ἐξέπνεεν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀδριανουπόλεως πέμψαντες πρεσβείαν πρὸς τὸν Βατάτζην ἱκετεύον αὐτὸν ὅπως πέμψας στρατὸν τοὺς ἐλευθερώσῃ τοῦ ζυγοῦ τῶν Φράγκων· προθύμως δὲ ἀποδεξάμενος τὴν ἱκεσίαν αὐτῶν ἐκεῖνος ἔστειλε τὸν πρωτοστάτορα Ἰσὴν καὶ τὸν Ἰωάννην Καμύτζην μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ, ὅστις διαπεράσας τὸν Ἑλλάσποντον καὶ διὰ τῆς Μακεδονίας εἰς Ἀδριανούπολιν ἀφικόμενος, ἐξεδίωξε τοὺς Φράγκους φρουροὺς καὶ κατέλαβεν αὐτὸς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὅμως ὁ δεσπότης τῆς Ἡπείρου Θεόδωρος, ὅστις εἶχε κυριεύσει τὴν Μοσυνούπολιν, τὴν Ξάνθειαν, τὴν Γρατζιανὴν καὶ τὸ Διδυμότοιχον, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν κατὰκτησιν ταύτην τοῦ Βατάτζη, ἐλθὼν μετὰ στρατοῦ εἰς Ἀδριανούπολιν εὔρεν ἐντὸς τὸν δηλωθέν-

(1) Ἀκροπολ. — Γρηγορ. ὡς 11, 2, 25

τα Ἰσῆν καὶ τὸν Καμύτζην μετὰ τοῦ στρατεύματος ἐκείνου. Μὴ τολμήσας δὲ νὰ τοὺς ἐκβιάσῃ ἐνόπλως ὅπως κενώσωσι τὴν πόλιν, πέμψας κρυφίως ἀπεσταλμένους πρὸς τοὺς οἰκήτορας, ἔπεισεν αὐτοὺς δι' ἀπατηλῶν λόγων ὅτι θὰ τοὺς ἐμπλήσῃ τιμῶν καὶ πλούτου ὅπως ἐξαγάγωσι τὸ τοῦ Βατάτζη στρατεύμα καὶ δεχθῶσιν ἐντὸς τὸ τοῦ Θεόδωρου. Οἱ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας στρατηγοὶ μὴ ἔχοντες ὑφ' ἑαυτοὺς τοσαύτας δυνάμεις, ὥστε καὶ πρὸς τοὺς κατοίκους καὶ πρὸς τὸν Θεόδωρον ν' ἀντιστῶσιν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως ἐπὶ τῷ ὄρω τοῦ νὰ μὴ πάθωσι δεινόν τι, καὶ ὁ Ἰσῆς νὰ ἐκβῇ δι' ἄλλης πύλης ἵνα μὴ προσκυνήσῃ τὸν Θεόδωρον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Καμύτζης ἐξελθὼν μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ δεσπότης τῆς Ἡπείρου, οὐχὶ μόνον δὲν ἀφίππευσεν, ἀλλὰ περιφρονῶν αὐτὸν οὐδὲ τὸν ἠτένισε καὶ, ἀνθ' οὗ ὀργισθεὶς ἐκεῖνος τὸν ὕβρισε δεινῶς καὶ ὀλίγον ἔλειψε διὰ τῆς βακτηρίας νὰ τὸν πατάξῃ. Ὁ Βατάτζης εὐχαριστηθεὶς διὰ τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ Καμύτζη, τὸν ἐτίμησε διορίσας αὐτὸν ἐταιριάρχην, τοὔτέστιν ἀρχηγὸν τῶν μισθωτῶν· ὁ δὲ Θεόδωρος κύριος τῆς Ἀδριανουπόλεως γενόμενος ἐξέτεινε τὰς λεηλασίας αὐτοῦ μέχρι Βιζύης καὶ μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν τρόμον καὶ τὴν φρίκην τοῖς Φράγκοις φέρων. Ὁ Ῥοβέρτος θέλων ν' ἀποσοβήσῃ τὸν κινδυνώδη αὐτὸν ἐχθρὸν, ἔστειλε πολλὰ κατ' αὐτοῦ ἀποσπάσματα, τὰ ὅποια ὅμως οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἐπέφερον (1).

Ἐνῶ ὁ Βατάτζης ἀνεδείκνυτο νικητὴς ἐν τῷ πολέμῳ, μικροῦ ἐδέησε νὰ γείνῃ θῦμα μιᾶς ἐπιβουλῆς, ἧς πρωτουργὸς ἦτον ὁ πρωτεξάδελφος αὐτοῦ Νεστόγγος Ἀνδρόνικος, ὁ ἀγὴρ οὗτος παρ' οὐδὲν θέμενος

(1) Ακροπ. 25.

καὶ τὴν συγγένειαν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἔχων δὲ συνεργὸν τὸν τε ἀδελφὸν Ἰσαάκιον καὶ ἑτέρους τῶν ἐπιφανῶν οὐκ ὀλίγους, ἐν οἷς τὸν μέγαν ἑταιριάρχην Φλαμυρίδιον, τὸν Ταρχανειώτην Συναδηνὸν, τὸν ἐπ' ἀδελφῇ τούτου γαμβρὸν Στασηνὸν, τὸν Μακρηνὸν καὶ ἄλλους συνώμοσεν ἀνταρσίαν, τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτο ἡ ἀπώλεια τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ Βατάτζης διέτριβεν εἰς Λάμψακον, ἐχθρικός δὲ στόλος ἐπολιόρκει τὸν λιμένα, ἐν ᾧ ἡγκυροβόλει ὁ ἰδικὸς του, καὶ ἡ ναυμαχία ἐπέκειτο, ὅτε ἡ ἐπιβουλὴ ἀνεκαλύφθη. Ἐπειδὴ δὲ οἱ συνωμόται εἶχον συνεννοήσεις μετὰ τὸν ἐχθρῶν, ὁ Βατάτζης προὔργιαίτερον τὸν ἔσωθεν πόλεμον κρίνας τοῦ ἔξωθεν, ἀπάρας ἐκεῖθεν, ἐπὶ τὴν Ἀχυράους ἀφίκετο, τὰς τριήρεις αὐτοῦ πρότερον πυρὶ καταναλώσας, καὶ ἐκεῖ ἤρξατο ποιῶν τὰς ἐξετάσεις τῆς ἐπιβουλῆς. Πάντες οἱ συνωμόται κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, ἀλλ' ὁ Βατάτζης, φιланθρώπως φερόμενος, τὸν μὲν Νεστόγγον καὶ Μακρηνὸν, ὅστις ἀπεδείχθη ὅτι πολλάκις ἐφώρμησεν ἐκ τῶν ὀπισθίων κατὰ τοῦ βασιλέως ἵνα τὸν φονεύσῃ, κατεδίκασεν εἰς τύφλωσιν καὶ χειροκοπίαν, ἄλλους δὲ τινὰς εἰς μικρὰς ποινὰς καθυπέβαλε, τοὺς δὲ πλείστους κατέκλεισεν ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς εἰρκτὰς, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν πρωτουργὸν Νεστόγγον ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μαγνησίας συνέκλεισεν, ἀφ' ὅπου δραπετεύσας κατέφυγε παρὰ τοῖς Τούρκοις, παρ' οἷς ἔμεινε μέχρι τέλους. Ὁ δὲ Βατάτζης ἐντεῦθεν ἔλαβε πρόνοιαν περὶ ἑαυτοῦ τάξας φύλακας καὶ φρουροὺς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν εἰς τὰ ἀνάκτορά του, καὶ μὴ ἐπιτρέπων εἰς πάντα, ὥς πρότερον, τὴν εἴσοδον πρὸς ταῦτα δὲ συνέτεινε μάλιστα ἡ σύζυγος αὐτοῦ Εἰρήνη, ἀρρενωπότερον τὸ ἦθος ἔχουσα καὶ τοῖς πᾶσι βασιλικώτερον ἐντυγχάνουσα (1).

(1) Δκ:οπλ. 40.

Ἐν τούτοις οἱ Φράγκοι, ἀδυνατοῦντες νὰ πολεμήσωσι πρὸς δύο ἐχθροὺς, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἐπρότεινον τὴν εἰρήνην, παραχωροῦντες αὐτῷ τὸ ἄστυ τῶν Πηγῶν. Τοιουτοτρόπως εἰρήνευσεν ὁ Ἰωάννης μετ' αὐτῶν, παραχωρησάντων τῶν Φράγκων αὐτῷ πάσας τὰς πρὸς νότον χώρας καὶ διατηρησάντων μόνον τὰ πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέρη καὶ τὰ τῇ Νικομηδείᾳ ἐγγίζοντα· ἡ δὲ εἰρήνη αὕτη διετηρήθη μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατόρων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς βασιλείας τοῦ 'Ροβέρτου καὶ μέχρι τοῦ πέμπτου ἔτους τῆς τοῦ διαδόχου του (1).

Ἄμα μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ποιμανηνοῦ καὶ πρὶν ἢ συνομολογηθῇ ἔτι ἡ συνθήκη αὕτη, ὁ 'Ροβέρτος ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν Πάπαν, τὸ σύνηθες καταφύγιον τῶν Φράγκων αὐτοκρατόρων, ἐκτιθέμενος αὐτῷ τὴν ἀθλίαν τοῦ κράτους του κατάστασιν, καὶ ζητῶν τὸ τάχιον ἐπικουρίαν. Ὁ Πάπας ὅστις ἀπὸ δύο ἡδὴ ἐτῶν ἡσχολεῖτο νὰ σχηματίσῃ ὁμοσπονδίαν ὑπὲρ τῆς ἀνακτήσεως τοῦ βασιλείου τῆς Θεσσαλονίκης, ἐδιπλασίασε τὰς προσπάθειας αὐτοῦ καὶ ἔγραψε πανταχόθεν προτρέπων καὶ προσκαλῶν εἰς σταυροφορίαν. Ἀπηυθύνθη δὲ κυρίως πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἥτις ἀνέκαθεν συνέδραμε διὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτῆς τὴν Ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ἐπειδὴ ἐπεκάθητο τοῦ θρόνου ἡ Λευκὴ, γυνὴ μεγαλοφυῆς καὶ εὐσεβῆς, μεγάλην δ' ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ σύζυγος αὐτῆς Λουδοβίκου Η΄. ἔχουσα, ἔγραψε πρὸς αὐτὴν παριστῶν ὅποιον αἴσχος διὰ τὸν σύζυγόν της ἦθελεν εἶσθαι εἰ κατελύετο ἐπ' αὐτοῦ ἡ νέα ἐκείνη Γαλλία, ἥτις, βασιλεύοντος τοῦ πατρός του, συνέστη. Ἐνῶ δὲ ὁ Πάπας παρώτρυνε τοὺς πάντας ἵνα δράζωνται τῶν ὅπλων, ἀφ' ἑτέρου Γουλλιέλμος ὁ μαρκήσιος τῆς Μοντ-

(1) Δακρυπολ. 40.

φεράτης ἐξοπλίσας πολυάριθμον στρατὸν παρεσκευάζετο νὰ μεταβῇ εἰς Θεσσαλίαν, ὅτε δεινὴ νόσος, καταλαβοῦσα αὐτὸν, τὸν ἠνάγκασε ν' ἀναβάλῃ τὸν σκοπὸν του. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἔμενεν αὐτὸς νοσηλευόμενος εἰς Μοντφεράτην, ὁ στρατός του διελύθη καὶ ἐδέησε νὰ ποιήσῃ νέας στρατολογίας, ὅπως μεταβὰς εἰς Βρίνδισι, περιμείνῃ ἐκεῖ, χειμῶνος ἐφισταμένου, τὴν ἔλευσιν τοῦ ἔαρος διὰ νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα. Κατὰ Μάρτιον λοιπὸν τοῦ 1225 ἐπλευσεν εἰς Θεσσαλίαν, ἔχων παρ' ἑαυτῷ παπικὸν ἑξάρχον Νικόλαον τὸν ἐπίσκοπον Ῥηγίου. Οἱ πρίγγιπες τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἀχαΐας καὶ τῆς Εὐβοίας εἶχον ἐπίσης, προτροπῇ τοῦ Πάπα, συλλέξει πολυάριθμον στρατὸν, ἵνα συνεκστρατεύσωσι μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Θεόδωρον· ἀλλὰ καὶ πάλιν αἱ ἐλπίδες τοῦ Γουλιέλμου ἐψεύσθησαν, διότι συσχεθεὶς νόσῳ ἀπεβίωσε κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1225, καταλιπὼν ἄνευ ἀρχηγοῦ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὅστις οὐδεμίαν ἔχων εἰς τὸν Δημήτριον πεποιθήσιν ἀπεσυνετέθη, ὥστε ὁ νεαρὸς τῆς Θεσσαλονίκης βασιλεὺς ἀποβαλὼν τὸ κράτος, ὅπερ ὁ πατήρ του τῷ εἶχε κληροδοτήσῃ, ἀπесύρθη εἰς Μέλφην τῆς Ἰταλίας, ἐνθα τῷ 1230 ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν (1).

Ἐν ἔτει 1225 ἀπεβίωσε Ματθαῖος ὁ τῶν Φράγκων Πατριάρχης ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ ἑπταετῇ περιπόου πατριαρχίαν, ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ ἐπήγαγε διχοστασίαν δεινὴν μεταξὺ τοῦ κλήρου, τῶν μὲν ζητούντων τὸν Μίλην δε-Νοτέλ ἐπίσκοπον Βωβέας, τῶν δὲ ψηφίζόντων ἑτέρους. Ἐδέησε λοιπὸν αὐθις ν' ἀνανεχθῶσι πρὸς τὸν Πάπαν, ὅστις ἀκυρώσας τὰς γνώμας ἀμφοτέρων, ἐξελέξατο ὡς πατριάρχην τὸν Ἰωάννην δ' Ἀββεβίλλην, ἀρχιεπίσκοπον Βεζανσῶνος· ἀλλὰ τούτου μὴ συγκατατεθέντος ν' ἀνταλλάξῃ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν του

(1) Honor. I. VIII epis. 83. 84. 85. 288.

πρὸς τὴν πατριαρχίαν, ὁ τὸν Ὠνώριον διαδεξάμενος Γρηγόριος Θ΄. ἀπέστειλεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Σίμωνα ἀρχιεπίσκοπον Τύρου, ὅστις διετήρησε τὴν πατριαρχίαν μέχρι τοῦ ἐν ἔτει 1233 ἐπισυμβάντος θανάτου του (1).

Ὁ Ροβέρτος εἰρηνεύσας ἤδη πρὸς τὸν Βατάτζην διανοεῖτο τὴν ἀνάκτησιν τοῦ βασιλείου τῆς Θεσσαλονίκης· ἀλλὰ κατ' ἐχθροῦ τοσοῦτον ἰσχυροῦ καὶ πολυμηχάνου, οἷος ὁ Θεόδωρος, εἶχεν ἀνάγκην ἐξωτερικῆς ἐπικουρίας. Ἐπεμψε λοιπὸν εἰς Γαλλίαν πρεσβευτὴν τὸν φρούραρχον τοῦ Ἀρράς, ὅστις ἐπέτυχε παρὰ Λουδοβίκου τοῦ Η' τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ ὅτι θέλει πέμψει εἰς Κωνσταντινούπολιν διακοσίους ἢ τριακοσίους ἱππότες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἔλαβε δὲ καὶ παρὰ τοῦ νέου Πάπα Γρηγορίου τὴν ἄδειαν νὰ ἐκποιήσῃ τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου. Αἴσθημα ὁμῶς ὀλέθριον ἐματαίωσε καὶ τοὺς σκοποὺς του καὶ τὰς τοῦ Πάπα προσπάθειας. Ὁ Ροβέρτος ἦτο εἰσέτι ἄγαμος καὶ ἡ λαγνότης αὐτοῦ τὸν παρέσυρεν εἰς πράξεις, οὐ μόνον αὐτὰς καθ' ἑαυτοὺς ἐπιμέμπτους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ κράτος ὀλεθρίας. Ὑπῆρχε τότε ἐν Κωνσταντινοπόλει νεᾶνίς τις ἐκ Γαλλίας, περὶφημος ἐπὶ καλλονῇ, ἧς ὁ πατὴρ Βαλδουῖνος Νεβίλ, ἱππότης ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τοῦ Ἀρτοᾶ, εἶχε παρακολοθήσει τοὺς σταυροφόρους κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινοπόλεως. Ἀποθανὼν κατέλιπε τὴν σύζυγόν του καὶ μίαν θυγατέρα, ἣν ἐκείνη ἐμνήστευσε μετὰ τινος ἐκ Βουργουνδίας εὐπατρίδου. Ὁ Ροβέρτος, ὅστις ἐν τῇ κυριαρχίᾳ του δὲν ἐγνώριζε νόμους ἀνωτέρους αὐτοῦ, ἰδὼν τὴν περικαλλῆ ἐκείνην νεάνιδα καὶ ἀποφασίσας νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὴν, ἀπηυθύνθη πρὸς τὴν μητέρα της, ἣτις θαμβωθεῖσα ἐκ τῆς λάμψεως τῆς αὐ-

(1) Fleury his. eccles. l. 79 art. 23 — l. 80 art. 10.

τοκρατορικῆς πορφύρας καὶ ἀθεήσασα τὴν πρὸς τὸν Βουργούνδιον ὑπόσχεσίν της, παρέδωκε τὴν θυγατέρα της πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπὶ τῇ ἐλπίδι βεβαίως νομίμου γάμου.

Ὁ μνηστήρ τῆς νεάνιδος περιῦβρισθεὶς τοιουτοτρόπως ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὴν γενομένην αὐτῷ προσβολὴν τὴν τε μητέρα, τὴν θυγατέρα καὶ τὸν ἀκόλαστον τύραννον. Συναγαγὼν λοιπὸν τοὺς οἰκείους, τοὺς ὑποτελεῖς καὶ τοὺς φίλους του, οἵτινες δὲν ἦσαν εὐάριθμοι, ἐξεβίασε μιᾷ τῶν νυκτῶν τὰς θύρας τῶν ἀνακτόρων, καὶ εἰσορμήσας ἐντὸς συνέλαβε τὴν μητέρα καὶ τὴν θυγατέρα, ἔσυρε τὴν μητέρα ἐκτὸς τῶν ἀνακτόρων καὶ τὴν ἐβύθισεν εἰς τὸ ὀρμητικὸν τοῦ Βοσπόρου ῥεῦμα, ἀποταμὼν δὲ τὴν ῥίνα καὶ τὰ χεῖλη τῆς δυστυχοῦς κόρης, ἐγκατέλιπεν αὐτὴν φρικωδῶς ἡκρωτηριασμένην εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις ἐν τῷ πρώτῳ θορύβῳ ἐκρύβη ὅλως τρέμων εἰς τὸ ἀπροσβατώτερον μέρος τῶν ἀνακτόρων.

Πρᾶξις τοσοῦτον προσβλητικὴ ὥφειλε βεβαίως νὰ ἐξεγείρῃ ἅπαν τὸ κράτος κατὰ τοῦ μὴ σεβασθέντος τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως· ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπαίτιος ἦτο ὁ Ροβέρτος, τὸν ὁποῖον οἱ ὑπήκοοί του ἀπεχθαίνοντο διὰ τὸν ἐκδεδιητημένον αὐτοῦ βίον, τὰ πάντα παρῆλθον ἐν σιγῇ. Οὗτος δὲ οὐχὶ μόνον δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς προσβαλόντας αὐθαδῶς αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ μένῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἅτε παρὰ πάντων προπηλακιζόμενος, ἀπесύρθη εἰς Ἰταλίαν ὅπως παραπονεθῇ πρὸς τὸν Πάπαν καὶ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐπικουρίαν του. Ὁ Γρηγόριος τὸν ὑπεδέχθη μετ' οἴκτου καὶ παραμυθῶν αὐτὸν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς τιμῆς του, τὸν προέτρεψε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ πασχίσῃ διὰ καλλιτέρας διαγωγῆς νὰ ἐπανορθ-

θώση τὰ λάθη του. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ὁμως, ἐνῶ διήρχετο δι' Ἀχαΐας, νόσος δεινὴ, ἀποτέλεσμα βεβαίως βαθείας θλίψεως, τὸν κατεδίβασεν ἐν ἔτει 1228 εἰς τὸν τάφον, μετὰ ἐπταετῇ βασιλείαν, καὶ μὴπω εἰσέτι τὸ τριακοστὸν ἔτος ἄγοντα. Χαρακτηριστικὰ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἦσαν ἡ ἀσθένεια τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἔλλειψις γενναδιοπρεπείας· ταῦτα δ' ἐπήνεγκον δεινοὺς εἰς τὸ κράτος κλονισμοὺς, ἐξ ὧν ὀψιαιτέρον προῆλθεν ἡ καταστροφή του (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ

Πέμπτος Φράγκος αὐτοκράτωρ
τῆς Κωνσταντινουπόλεως

19 Ἀπριλίου 1229—23 Μαρτίου 1237.

Ἀποβιώσαντος τοῦ Ροβέρτου, τὸ αὐτοκρατορικὸν γέμμα κατὰ τὸν νόμον ἔπρεπε νὰ περιέλθῃ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βαλδουῖνον, μόλις τὸ δέκατον τῆς ἡλικίας ἔτος συμπληρώσαντα, καὶ ὃν ἡ Ἰολάνδη ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔτεκε. Βεβαίως, εἰς τὴν κρισιμωτάτην περίστασιν, εἰς ἣν διετέλει τὸ κράτος, ὁ Βαλδουῖνος ἦν πάντῃ ἀκατάλληλος διὰ τὸν θρόνον ἐνῶ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἴσταντο ὁ δεσπότης τῆς Ἡπείρου καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας, ἄνδρες πολεμικοὶ καὶ πολυμήχανοι, ἀπεκδεχόμενοι τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ. Ἀπῆρτεῖτο λοιπὸν χεῖρ οὐχὶ νηπιώδης, ἀλλ' ἀνδρική καὶ στιβαρὰ ὅπως κρατήσῃ τὰς κυβερνητικὰς ἡνίας καὶ ἀντεπεξέλθῃ ἐπιτυχῶς κατ' ἐχθρῶν τοσοῦτον ἐπικινδύνων.

(1) Sann. l. 2 part. 4. C. — Doutrém. l. 5.

Τὴν ἀνάγκην ταύτην συναισθανόμενοι οἱ Βαρῶνοι ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς τὰ πέρα τοῦ θρόνου ἐπιζητοῦντες τινά, εἰς ὃν πρὸς ὥραν νὰ ἀναθέσωσι τὴν ἐξουσίαν· ἀλλὰ δυστυχῶς δι' αὐτοὺς, οἱ ὡς ὁ Κόνων Πετούνης ἄνδρες, ἀπὸ πολλοῦ εἶχον ἤδη ἐκλίπει. Ἐζήτησαν λοιπὸν στήριγμα ἐν τοῖς ἔξωθεν, καὶ ὡς τοιούτον ἐνόμισαν ὅτι εὔρον τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἀσάν, ἡγεμόνα ἐξιδιασμένης τόλμης καὶ γενναιότητος· ὅπως δὲ προσελκύσωσιν αὐτὸν, τῷ προέτεινον τὸν γάμον τοῦ Βαλδουῖνου μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ. Ὅποια φορὰ τῶν πραγμάτων! Οἱ Φράγκοι οἱ θρασεῖς καὶ μεγαλάρχενες, οἱ ἡττηθέντες καὶ κατασχυνθέντες ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν Βουλγάρων, περιῆλθον εἰς τὴν ἐπονείδιστον ἀνάγκην νὰ ἀναθέσωσιν ἐπὶ τὸν Ἀσάν καὶ τοὺς Βουλγάρους, ὡς ἐπ' ἄγκυραν, πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἐλπίδα! Ὁ Ἀσάν προθύμως ἐδέξατο τὴν πρότασιν τῶν Φράγκων, τὸ μὲν, διότι ἐκολακεύετο ἡ φιλοτιμία του, τὸ δὲ, διότι ἐξεκεντᾶτο ἡ φιλοδοξία του, ἐπιθυμοῦντος σφόδρα νὰ πολεμήσῃ τὸν Βατάτζην καὶ τοὺς Γραικοὺς, ἀρχαίους τῶν Βουλγάρων ἐχθροὺς θεωρουμένους. Ἰπεγράφη λοιπὸν συνθήκη, καθ' ἣν ὁ μὲν Βαλδουῖνος ὤφειλεν ἐν καιρῷ νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀσάν, οὗτος δὲ ἀνεδέχετο ἰδίᾳ δαπάνη νὰ ἀνακτήσῃ καὶ ἐπαναγάγῃ ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅλας τὰς χώρας, ὅσας ὁ τῆς Ἡπείρου δεσπότης Μιχαήλ καὶ ὁ τούτου διάδοχος Θεόδωρος ἀπέσπασαν ἀπ' αὐτοῦ. Ἀπελείπετο δὲ πλέον νὰ γνωσθῇ ἂν ὁ Ἀσάν προὔτίθετο νὰ πραγματοποιήσῃ ὅ,τι ἀνεδέξατο, ἢ ἂν ἡλαύνετο ὑπὸ σκοπῶν ἰδιοτέλειαις (1).

(1) Sanut. l. 2. par. 4 C. 28 — Danduli Chor 180 — Ducange 11. 3. 201.

Ἐν τούτοις οἱ μετὰ τοῦ Βουργουνδίου εὐγενοῦς εἰσ-
ελάσαντες εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ περιυβρίσαντες τὴν
τοῦ Ροβέρτου παλλακίδα βαρῶνοι, φοβούμενοι μὴ ὁ
Βαλδουῖνος, ἰσχυρὸς διὰ τῆς συμμαχίας γενόμενος, ἤ-
θελε, διεκδικῶν τὴν τιμὴν τοῦ ἀδελφοῦ του, καταδιώ-
ξει αὐστηρῶς αὐτοὺς, ἤρξαντο διὰ δολοπλοκιῶν νὰ ἐν-
σπείρῳσιν εἰς τοὺς πάντας τὴν ιδέαν ὅτι ὁ Ἀσάν κυρι-
εύων παρὰ τοῦ Θεοδώρου τὰς διαφόρους χώρας ἤθελε
τὰς προσθέσει εἰς τὸ κράτος του, καὶ ὅτι ἀντὶ νὰ ταπει-
νωθῶσιν ἐπὶ τοσοῦτον οἱ Φράγκοι, ὥστε νὰ ζητήσωσι
τὴν συνδρομὴν ἔθους ἐχθρικοῦ καὶ βασιλέως βαρβά-
ρου καὶ ἀπίστου, προτιμότερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἦτο
εἰ ἀπηυθύνοντο πρὸς τινα Γάλλον ἄρχοντα, εἰς ὃν νὰ
ἀναθέσωσι τὴν τοῦ Βαλδουίνου κηδεμονίαν. Ἡ ιδέα αὗ-
τη γενικευθεῖσα ἐμπατίωσε τὴν πρὸς τὸν Ἀσάν συνθή-
κην, καὶ οἱ βαρῶνοι ἀπεφάσισαν νὰ ζητήσωσι μεταξὺ
τῶν ὁμοφύλων τὸν κατάλληλον ὅπως καὶ τὰ τοῦ κρά-
τους δεξιῶς διευθύνῃ, καὶ τοὺς ἐναντίους ἀποσοβήσῃ· ὡς
τοιοῦτον δ' ἐξελέξαντο τὸν Ἰωάννην Βρυέννιον, κόμητα
τῆς Μάρχης (1).

Ὁ Ἰωάννης Βρυέννιος, υἱὸς Ἐράρδου τοῦ κόμητος Βρυ-
εννίου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Γωτιέρου Βρυεννίου, παιδιόθεν
εἶχε προορισθῇ διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον· ἀλλ'
ἅμα ἔφθασεν ὅπως οὖν εἰς ἡλικίαν, τοσοῦτον οἰκτρὸν
στάδιον τῷ ἐφάνη ἐκεῖνο, ὥστε δραπετεύσας τοῦ πα-
τρικοῦ του οἴκου, κατέφυγεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Κλερ-
βῶ, ἐνθα ἐδεξιώσατο καὶ ἐξεπαίδευσεν αὐτὸν κληρικός
τις θεῖός του. Μιᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐνῶ ἴστατο παρὰ
τῇ θύρᾳ τῆς μονῆς ταύτης, ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ στε-
νοῦ αὐτοῦ συγγενοῦς Σίμωνος δὲ-Βροᾶ, ἄρχοντος τῆς
Σατωβιλαίνης, ὅστις συγχρόνως πρὸς τὰς εὐχὰς του τῷ

(1) Doutreman l. 5. c. 5. Ducange 111 15.

ἔδωκεν ἀγωγὴν στρατιωτικὴν καὶ τὸν καθιέρωσεν ἱπ-
 πότην. Ὁ πατήρ τοῦ Ἰωάννου, δυσηρεστημένος ὢν κατ'
 αὐτοῦ, διότι ἐφάνη ἀπειθής, τὸν ἐλησμόνησε σχεδὸν καθ'
 ὀλοκληρίαν· ἔλαβε λοιπὸν οὗτος τὸν σταυρὸν μετὰ τοῦ
 ἀδελφοῦ τοῦ Γωτιέρου καὶ τῶν ἄλλων κυρίων, οἵτινες
 ἐπορεύθησαν πρὸς ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
 Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Γωτιέρος περιεβλήθη τὸ βασιλικὸν στέμμα
 τῆς Σικελίας, ὁ Ἰωάννης τὸν συνώδευσεν εἰς Νεάπολιν,
 καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, ἀνέλαβε τὴν κηδεμο-
 νίαν τῶν τέκνων τοῦ· ἀποβιώσxnτος δὲ τοῦ Ἀμορῆ
 Β' ῥηγὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, οἱ βαρῶνοι γνωρίζοντες ἐκ
 φήμης τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἔπεμψαν
 πρέσβεις πρὸς τὸν Ἰωάννην Βρυέννιον, ὅπως τῷ προσ-
 φέρωσι τό τε στέμμα τοῦ βασιλείου τῆς Ἱερουσαλήμ,
 ὅπερ τότε ἀπηρτίζετο ἐκ μόνης τῆς Πτολεμαίδος καὶ
 τῆς Τύρου, καὶ τὴν χεῖρα Μαρίας τῆς θυγατρὸς Κονρά-
 δου τοῦ μαρκησίου τῆς Μοντφεράτης καὶ τῆς βασιλίς-
 σης Ἰσαβέλλας. Ὁ Ἰωάννης ἐδέξατο προθύμως τὰς λίαν
 κολακευτικὰς δι' αὐτὸν προτάσεις ταύτας, καὶ ἐνυμ-
 φεύθη μὲν τὴν Μαρίαν, ἐξ ἧς ἔτεκε τὴν Ὑολάνδην, σύ-
 ζυγον τοῦ Φριδερίκου Β' ὀψιαιτέρον γενομένην, ἔλαβε
 δὲ τὸ σκῆπτρον καὶ μεταβάς εἰς τὸ κράτος τοῦ κατε-
 πολέμησε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Αἴ-
 γύπτῳ· ἀλλ' οἱ ἥρωικοὶ αὐτοῦ ἀγῶνες δὲν ἐδύνατο νὰ
 κρατήσωσι τὸ σεσαθρωμένον οἰκοδόμημα τοῦ βασιλεί-
 ου τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ τῷ
 1222 εἰς Γαλλίαν καὶ ἐκεῖθεν παρὰ τῷ Πάπα εἰς Ῥώ-
 μην, ὅπως ζητήσῃ βοήθειαν κατὰ τῶν ἀπίστων. Ἀπο-
 βιωσάσης δὲ τότε τῆς συζύγου τοῦ Μαρίας, ἐνυμφεύ-
 θη εἰς δεύτερον γάμον, καὶ ἐβδομήκοντα τεσσάρων ἤδη
 ἐτῶν ὢν, Βεραντζέρην τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς
 Καστιλλίας Ἀλφόνσου, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱοὺς καὶ μίαν

θυγατέρα, ἐκδοθεῖσαν Βαλδουίνῳ τῷ αὐτοκράτορι. Ἀλλὰ πληροφορηθεῖς ὅτι ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ἐκ Παλαιστίνης, ὁ γαμβρός του Φριδερίκος, μεταβάς ἐκεῖ, ἔλαβε τὸν τίτλον ῥηγὸς Ἱεροσολύμων, ἀπεκδύων οὕτω τὸν πενθερόν του τοῦ κράτους του, ἔμεινεν εἰς Εὐρώπην καὶ ἀποσυρθεὶς παρὰ τῷ Πάπᾳ Γρηγορίῳ Θ΄ ἔλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Φριδερίκου (1).

Ἡ πολεμικὴ φήμῃ τοῦ Ἰωάννου διὰ τὰ κατὰ τὴν Συρίαν κατορθώματα αὐτοῦ ἦτο μεγίστη· σύγχρονος δέ τις χρονογράφος, ἐγκωμιάζων τὰς ἀρετάς του, λέγει περὶ αὐτοῦ τάδε (2),

Οὐδὲ ὁ Ἐκτωρ, οὐδ' ὁ Ρολάνδος,
Οὐδὲ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος
Ἐπραξε τόσα, φανεῖς τοσοῦτον
Γενναῖος, ὅσον ὁ Ἰωάννης
Ὅστις ἐντός τε καὶ ἐκτὸς τοῦ κράτους
Παρέσχε δειγμάτων τεραστίας
Τόλμης, ἀνδρίας, νοημοσύνης.

Τὰ δὲ προτερήματα αὐτοῦ ταῦτα ἔκρυπτεν ὑπὸ σῶμα γιγάντειον, τὸ ὁποῖον μετ' ἐκπλήξεως περιγράφουσιν οἱ τότε χρονογράφοι. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Βυζαντινὸς Γεώργιος Ἀκροπολίτης, ἰδὼν κατὰ πρόσωπον τὸν Ἰωάννην, ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται περὶ αὐτοῦ. «Ὡς καὶ αὐτὸς τοῦτον εἶδον, ὑπερεξεπλάγην τὸ τοῦ ἀνδρὸς μῆκος ἐν πάσῃ διαπλάσει τούς ἄλλους ὑπερβάλλοντος κατὰ γε μῆκος καὶ πλάτος.» (3) Ἦτο δὲ τότε ὀγδοήκοντά που ἑτῶν, ἀλλ' ἐφαίνετο διατηρῶν ὅλην τὴν ζωηρότητα καὶ ῥώμην τῆς νεανικῆς ἡλικίας.

Τοιοῦτον λοιπὸν ἐκλεξάμενοι οἱ βαρῶνοι ὡς ἡγεμόνα αὐτῶν κατὰ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ Βαλδουίνου, ἔπεμψαν

(1) Lebean XVII. 371. (2) Cibon hist. de la decadence T. 14. 118. (3) Ἀκροπολ. Χρον. Σαγγ. 60.

καὶ ἐκ σεβασμοῦ καὶ ἐκ φόβου μὴ προσκρούσωσιν εἰς τὰς προθέσεις τῆς Ρώμης, πρέσβεις πρὸς τὸν Πάπαν ὅπως τῷ ἐκθέσωσι τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν καὶ ζητήσωσι τὴν ἐπιδοκιμασίαν του. Παρουσιασθέντες λοιπὸν οἱ πρέσβεις πρὸς τὸν Γρηγόριον Θ΄, τῷ ἐξέθησαν «Ὅτι ἡ μὲν μικρὰ ἡλικία τοῦ κυρίου τῶν ἐδεῖτο ὁδηγοῦ πεφωτισμένου, τὸ δὲ κράτος ἀρχηγοῦ ἀνδρείου καὶ ἐπιτηδείου ὅπως τῷ ὑπερασπίσῃ κατὰ τῶν περικυκλούντων αὐτὸ ἐχθρῶν. Ὅτι ἡ Μακαριότης του ἐγνώριζεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον πόσον ὁ Βρυέννιος συνεκέντρον ἐν ἑαυτῷ τὰ προτερήματα ταῦτα. Ὅτι διὰ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀνήλικος αὐτοκράτορος, ἤθελον συνδεθῇ οἱ δύο οὗτοι ἡγεμόνες διὰ δεσμοῦ ἀδιαρρήκτου, καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς εὐτυχοῦς ταύτης συμμαχίας καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγίας Ἐδρας ἡ αὐτοκρατορία ἐσωτερικῶς μὲν ἤθελεν εὐδαιμονήσει, ἐξωτερικῶς δὲ ἀποσοβήσει τῶν Γραικῶν καὶ τῶν Βουλγάρων τὰς ἐπιβουλάς.»

Ὁ Πάπας ἐπιδοκιμάσας τοὺς λόγους, ὑφ' ὧν ἐλαυνόμενοι οἱ βαρῶνοι προέβησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Βρυέννιου, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Ριέτιον, καὶ ἐκεῖ συνωμολόγησαν οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρέσβεις καὶ αὐτὸς τὴν ἐπομένην συνθήκην. «Ὅτι ὁ γάμος τοῦ Βαλδουίνου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰωάννου Μαρίας ἤθελε τελεσθῇ ἅμα οἱ δύο οὗτοι ἔφθانون εἰς ἡλικίαν ἐπίγαμον· ὅτι ἕνεκα τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ Βαλδουίνου ὁ Βρυέννιος ἤθελε στεφθῇ αὐτοκράτωρ καὶ διατηρήσει τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸν τίτλον τοῦτον ἐφ' ὅρου ζωῆς· ὅτι μετὰ τὴν ἀποβίωσίν του, ὁ Βαλδουῖνος καὶ οἱ νόμιμοι κληρονόμοι του ἔπρεπε νὰ ᾧσιν αὐτοκράτορες· ὅτι ὁ Βρυέννιος ἤθελε συντηρεῖ τὸν Βαλδουῖνον μέχρις ἡλικίας εἴκοσιν ἐτῶν συμφώνως πρὸς τὴν γέννησιν καὶ τὴν ἀ-

ξίαν αὐτοῦ· καὶ ὅτι τότε ὁ Βρυέννιος ἤθελε λάβει τὸ βασιλείον τῆς Νικαίας καὶ τὰς ἐν Ἀσία κτήσεις τῶν Γάλλων, ἐκτὸς τοῦ δουκάτου τῆς Νικομηδείας, ὅπερ ἐπεφυλάσσετο διὰ τὸν Βαλδουῖνον ἐν τέλει· ὅτι ὁ Βρυέννιος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κληροδοτήσῃ εἰς τοὺς κληρονόμους του κατ' ἐκλογὴν ἢ τὰς ἐκεῖθεν τοῦ Βοσπόρου χώρας ἢ τὰς ἐντεῦθεν, ἐξαίρουμένης τῆς Θράκης ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως οἱ κληρονόμοι του νὰ δώσωσιν ὄρκον εἰς τὸν Βαλδουῖνον ὅτι θὰ τὸν ὑπηρετῶσιν ἐν πολέμῳ ὡς ὑποτελεῖς καὶ θὰ συνεκστρατεύωσι προσωπικῶς ὅταν κακεῖνος ἐξεστράτευεν.» Ἡ συνθήκη αὕτη ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πάπα, ἐπεκυρώθη παρ' αὐτοῦ ἐν Περούζῃ τῇ 19 Ἀπριλίου 1229. Ταῦτοχρόνως δὲ ὁ Πάπας ἐξηκόντισε δεινὸν ἀφορισμὸν κατὰ τοῦ Θεοδώρου Κομνηνοῦ, καὶ καθ' ὅλων ὅσοι ἢ δι' ὅπλων ἢ διὰ στρατοῦ καὶ πλοίων τὸν συνέδραμον εἰς τὸν κατὰ τῶν Φράγκων πόλεμον (1).

Ὁ Βρυέννιος ἀνακηρυχθεὶς τοιουτοτρόπως ἔπεμψε πρέσβεις μετὰ πολυτίμων δώρων πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ αὐτοκράτορα Φριδερίκον, μετὰ τοῦ ὁποίου βεβαίως δὲν διετέλει ἐν ἀρμονίᾳ ἐξ ὅτου ἐκεῖνος ἀπογυμνῶν αὐτὸν τοῦ κράτους του, προσέλαβε τὸν τίτλον βασιλέως τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Φριδερίκος ὑπεδέξατο, τῇ 29 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, μετὰ μεγίστης ἐπιστημότητος τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ πενθεροῦ του, πρὸς ὃν δι' αὐτῶν καὶ συνθήκην συνωμολόγησεν· ὁ δὲ Βρυέννιος ἤρξατο ποιῶν τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν ἀναχώρησίν του προπαρασκευάς, αἵτινες ὅμως διήρκεσαν δύο ὅλα ἔτη· κατὰ δὲ τὴν πολυχρόνιον ταύτην ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπουσίαν του, διώκει τὸ κράτος ὡς τοποτηρητῆς αὐτοῦ ὁ Ταρζότος δὲ-Τουστῆ ἄρχων Γάλ-

(1) Gregor IX ep. l. III. p. 46. 51.

λος, οὗ σύζυγος ἦν ἡ θυγάτηρ τοῦ Θεοδώρου Βρανᾶ καὶ Ἀγνῆς τῆς Γαλλίδος ἡγεμονόπαιδος.

Ἐν τούτοις ἡ προσγενομένη εἰς τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων προσβολὴ ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἀδύνατον ἀπέβαινεν εἰς αὐτὸν νὰ μὴ ζητήσῃ ἐκδίκησιν, ἰδόντα προτιμώμενον τὸν Βρυέννιον καὶ ἐν τῇ κηδεμονίᾳ τοῦ θρόνου καὶ εἰς τὸν τῆς θυγατρὸς του γάμον. Ὅπως δὲ ἐκδικηθῇ ταχύτερον καὶ εὐχερέστερον, συνεμάχησε μετὰ τοῦ ἀσπονδοτέρου τῶν Φράγκων ἐχθροῦ, τοῦ δεσπότη τῆς Ἡπείρου Θεοδώρου, εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ ὀποίου Μανουὴλ, πρὸς πλείω παγίωσιν τῆς συμμαχίας, ἐξέδωκε καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν εἰς γάμον. Ἡλπίζε δὲ ὅτι διὰ τῆς ἀρωγῆς τοῦ Θεοδώρου ἤθελεν ἐπιφέρει πληγὴν καιρίαν εἰς τοὺς περιυβρίσαντας τοσοῦτον ἀπρεπῶς αὐτόν· ἀλλ' ἡ ἀπιστία τοῦ συμμάχου τούτου, τὰ πάντα εἰς τὸν βωμὸν τῆς φιλοδοξίας θύοντος, τὸν ἠνάγκασε ν' ἀναβάλλῃ μὲν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐκδικήσεώς του, νὰ στρέψῃ δὲ τὰ ὅπλα κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου συγγενοῦς καὶ συμμάχου του. Ὁ Θεόδωρος, «ἀνὴρ θρασύτερος, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀκροπολίτου, καὶ ἀτακτότερον φερόμενος οὐ μόνον ἐν βασιλείοις, ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσιν ἀπλῶς τοῖς πολιτικοῖς καὶ θαμὰ παραβαίνων τοὺς ὅρκους καὶ παρασπονδῶν τοῖς ἐν γειτόνων» ἀποσπάσας τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Θεσσαλονίκην, Ἀδριανούπολιν καὶ ὅλας τὰς μέχρις Ἐβρου Θρακικὰς πόλεις ἠθέλησε, μεταχειριζόμενος ὡς μέσον τὴν συνθήκην καὶ τὴν συγγένειαν ὅπως ἀπογυμνώσῃ ἐκείνους πρὸς οὓς συνεβάλετο, νὰ παρεκτείνῃ τὰς κτήσεις του καὶ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν. Συναγαγὼν λοιπὸν πολυάριθμον στρατὸν Γραικῶν καὶ Γερμανῶν, οὓς τῷ εἶχε πέμψῃ πρὸς ὑπηρεσίαν του ὁ αὐτοκράτωρ Φριδερίκος, κατηυθύνθη, ἡγούμενος αὐτοῦ, πρὸς τὴν Ἀδρια-

νούπολιν· τοῦτο πληροφορηθεὶς ὁ Ἀσάν καὶ ὑποπτεύων
 τοὺς δολίους τοῦ Θεοδώρου σκοποῦς, συνέλεξε καὶ αὐ-
 τὸς ἐκ τοῦ προχείρου ὅσους ἂν ἐδυνήθη στρατιώτας,
 οἷς προσετέθησαν καὶ ὥσεὶ χίλιοι Κουμάνοι, καὶ ἐστρατο-
 πέδευσε πρὸς τὴν παρὰ τῷ Ἐβρω Κλοκοτινίτζαν. Βε-
 βαίως ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἦτο ἀσυγκρίτως ὀλιγαριθμό-
 τερος τοῦ ἐχθρικοῦ, ἀλλ' εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ δίκαιον,
 διὰ τοῦτο ἅμα πληροφορηθεὶς τὴν προσέγγισιν τοῦ
 Θεοδώρου τολμηρῶς προέβη πρὸς συνάντησιν αὐτοῦ
 πλήρης θάρρους καὶ ὀργῆς. Ὅπως δὲ ἐμπνεύσῃ τὰ αἰ-
 σθήματα ταῦτα καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας τους, ἀπηώρη-
 σεν εἰς ἱστὸν, δίκην σημαίας, τὴν ἔγγραφον συνθήκην,
 ἣν ἀναίδην ὁ ἐχθρὸς παρεβίαζε, καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν
 ταύτην προσεκάλεσε τοὺς Ἡπειρώτας αὐτοῦ εἰς τὸν ἀ-
 γῶνα. Συναντηθέντες λοιπὸν οἱ δύο ἐχθροὶ, κατ' Ἀπρί-
 λιον τοῦ 1230, συνεπλάκησαν, καὶ μετὰ βραχυχρόνιον
 μὲν, ἀλλ' αἱματηρὰν καὶ πολύστονον μάχην, ἡττήθη κα-
 τὰ κράτος ὁ Θεόδωρος, καὶ ὁ μὲν στρατὸς του οἰκτρῶς
 κατεστράφη, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος μετὰ τῶν ἀρχηγῶν καὶ
 λογάδων του ἔπεσαν αἰχμάλωτοι, ἅπαν δὲ τὸ στρα-
 τόπεδόν του περιῆλθεν ὡς λεία εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νικη-
 τοῦ. Βεβαίως ἂν ἦτο ἕτερός τις εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἀσάν
 φρικωδῶς ἤθελεν ἐκδικηθῇ τὸν Θεόδωρον διὰ τὴν δο-
 λιότητα μεθ' ἧς προσεφέρθη· ἀλλ' αὐτὸς φιланθρωπό-
 τερον πρὸς τὸ ἄλωθὲν πλῆθος διατεθειμένος, τοὺς μὲν
 πλείστους τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἰδίᾳ τοὺς χυδαιοτέ-
 ρους καὶ σύγκλυδας, ἠλευθέρωσε καὶ πρὸς τὰς ἑαυτῶν
 ἀπέπεμψε πατρίδας, ἐκράτησε δὲ μόνον τὸν Θεόδωρον
 καὶ τοὺς ἀρχηγούς, οἷς ὅμως ἐπεδαψίλευσε πᾶσαν πε-
 ριποίησιν. Ἐπραττε δὲ ταῦτα οὐχὶ μόνον ἐξ αἰσθημά-
 των φιланθρωπίας ἐμπνεόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ
 τοῦ ἰδίου συμφέροντος ἐλαυνόμενος, διότι ἐπιθυμῶν νᾶ

δεσπόσῃ τῶν λαῶν, προπαρεσκεύαζεν αὐτοὺς διὰ τῆς ἀγαθότητος καὶ ἡπιότητος εἰς ὑποταγὴν· τοῦτο δὲ καὶ ἐπέτυχε, διότι μετὰ τὴν νίκην ἐκείνην προβάς ἐκυρίευσεν ἀνχιμωτὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, τὸ Διδυμότοιχον, τὸ Βολερὸν ἅπαν, τὰς Σέρρας, τὴν Πελαγονίαν, τὴν Πρίλεπον καὶ τὰ περίξ τούτων. Ἐξέτεινε δὲ σύναμα τὰς καταδρομὰς αὐτοῦ διὰ Θεσσαλίας ἄχρις Ἡπείρου, ἐκυρίευσεν τὸ Ἐλβανον καὶ ἐλήϊσε τὴν μέχρις Ἰλλυρικοῦ χώραν, οὐχὶ διὰ πυρὸς καὶ μαχαίρας, ὥς οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ, οὐδ' ἐντροφῶν εἰς τὰ αἵματα τῶν κατοίκων, ἀλλ' ἡπίως καὶ ἀβλαβῶς. Τοιοιυτοτρόπως προσείλκυσε τῶν πάντων τὴν ἀγάπην, θαυμαστὸς καὶ μακάριος τοῖς πᾶσι λογιζόμενος (1).

Ὁ Θεόδωρος αἰχμάλωτος μένων μετὰ τῶν οἰκείων καὶ ἀξιωματικῶν τοῦ καταστραφέντος στρατοῦ του, ἐφρουρεῖτο μὲν παρὰ τοῦ Ἀσάν, ἀλλὰ καὶ ἐφιλοφρονεῖτο τὰ μέγιστα· ἐπειδὴ ὅμως ἐφωράθη διενεργῶν συνωμοσίαις κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ἐξετυφλώθη ὑπ' αὐτοῦ, ἀπολέσας τοιοιυτοτρόπως διὰ παντὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ὑπέστη ζημίαν. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μανουὴλ Ἄγγελος, ὅστις καὶ δεσποτικῶς ἀξιώματι ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ ἐτιμᾶτο, σωθεὶς διὰ φυγῆς ὅταν κατεστράφη ὁ τοῦ Θεοδώρου στρατὸς, μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν αὐτῆς, δεσπότης ὀνομαζόμενος καὶ ἐρυθροῖς γράμμασι τὰς γραφὰς αὐτοῦ ἐπικυρῶν, καὶ κυριεύων ταύτης καὶ τῶν περὶ ταύτην· ἀνθ' οὗ καὶ τις πρέσβυς ἀπεσταλμένος πρὸς αὐτὸν παρὰ τοῦ Ἀσάν, τὸν ἔσκωψε διὰ τὰς βασιλικὰς αὐτοῦ ἀξιώσεις, εἰπὼν· «Εἰς σὲ ἐπ' ἀληθείας ἀρμόζει τὸ εἰς τὸν Χριστὸν ψαλτωδούμενον «Σὲ τὸν βασιλέα καὶ δεσπότην.» Ἐν τούτοις ὁ Μα-

(1) Ἀκροπολ. Χρον. Συγ. 46.

νουήλ θέλων νὰ παγιώσῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν τῶν γειτνιαζόντων πριγγίπων, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Γοδοφρέδου Βιλαρδούινου, πρίγγιπος τῆς Ἀχαΐας, πρὸς δὲ ἀπηυθύνθη, ὡς εἶχε πράξει ἐν ἀρχῇ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, πρὸς τὸν Πάπαν, ἐκλιπαρῶν τὴν προστασίαν αὐτοῦ, ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ Ἑλλήνος Πατριάρχου Γερμανοῦ, ὅστις τῷ ἔπεμψε τὸν Μητροπολίτην Ἀγκύρας, ὅπως τὸν ἀποτρέψῃ τοῦ σκοποῦ τούτου, καὶ ὑποσχόμενος αὐτῷ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς πνευματικῆς τοῦ Ῥωμαίου ποντίφικος ὑπεροχῇν. Τοιουτοτρόπως ὁ Μανουήλ ἐγένετο ἄρχων τῶν πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη χωρῶν καὶ πόλεων, μηδὲ παρὰ τῶν Βουλγάρων τὸ παράπαν ἐνοχλούμενος, διότι εἶχε λάβῃ ὡς σύζυγον τὴν ἐκ παλλακίδος θυγατέρα τοῦ Ἀσάν (1).

Ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ Βρυέννιος, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τῆς ἐκλογῆς του, ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ ὅπως λάβῃ κατοχὴν τοῦ θρόνου, ἐφ' ὃν ἀνῆλθε χάρις εἰς τὴν φήμην τῆς ἀνδρίας καὶ τῆς πείρας του· ἀλλὰ πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς Ἀνατολὴν ἀπεφάσισε νὰ στρατολογήσῃ στρατιώτας, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεσκέψατο διαφόρους χώρας, μηδ' αὐτῶν τῶν Παρισίων ἐξαίρουμένων. Ἐκεῖθεν μεταβὰς εἰς Ἐνετίαν ἀνενέωσε τὴν μεταξὺ τῶν προκατόχων του καὶ τῆς Δημοκρατίας ἐκείνης ἀνέκαθεν ὑπάρχουσαν συμμαχίαν, καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτῆς πλοῖα ἵνα μετακομισθῇ διαπόντιος εἰς Κωνσταντινούπολιν, διότι μὴ ἔχων λαὸν ἀξιόχρεων, καθ' ὃν λέγει ὁ Ἀκροπολίτης, δὲν ἐτόλμα νὰ ὑπάγῃ διὰ ξηρᾶς. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Πάπας δι' ἐγκυκλίων του πρὸς τοὺς χριστιανοὺς πρίγγιπας παρώτρυνεν αὐτοὺς νὰ παράσχωσι συνδρομὴν καὶ στρατιώτας δι' ἐν τοσοῦτῳ ἑνδοξον ἔργον· ἡ δὲ Ἐνετία συμμετέχουσα ὅλων τῶν ὠφελειῶν

(1) Ἀκροπολ. Χρον. Συγγρ. 47. — Gregor IX, l. VI. epist. 3.

τοῦ Φραγκικοῦ κράτους, τῷ προσέφερε δεκατέσσαρα πλοῖα πολεμικά καὶ πολλὰ ἄλλα φορτηγὰ διὰ τὴν μεταφορὰν χιλίων διακοσίων ἱππέων καὶ πεντακοσίων πεζῶν μετὰ ζωοτροφῶν διὰ τρεῖς μῆνας. Ταῦτοχρόνως ὁ Πάπας ἔγραψε πρὸς τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως Σίμωνα, ἐξαγγέλων αὐτῷ τὴν προσεχῆ ἄφικιν τοῦ Ἰωάννου, καὶ προσκαλῶν αὐτὸν νὰ παροτρύνῃ τὸν λαὸν, ὅπως διὰ πάσης τιμῆς ὑποδεχθῇ τὸν αὐτοκράτορα. Τοιουτοτρόπως ὁ Βρυέννιος παρσκευασμένος ἀνεχώρησεν ἐξ Ἐνετίας κατ' Αὐγουστον ἢ Σεπτέμβριον τοῦ 1231 καὶ ἀφικόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα περιεμένετο ἀνυπομόνως, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου αὐτοκράτωρ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ μετὰ πασῶν τῶν κατὰ τοιαύτας περιστάσεις διατυπώσεων (1).

Περιελθὼν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον ὁ Βρυέννιος διέψευσε τὴν ιδέαν, ἣν εἶχον σχηματίσει οἱ λαοὶ περὶ τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ, ἥς τοσαῦτα τέως παρέσχε τεκμήρια, διότι ἀντὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ τοὺς ἄνδρας οὓς ἐξ Ἰταλίας καὶ Γαλλίας ἤγαγε, καὶ ἀνακτήσῃ τὰς χώρας τὰς ὁποίας οἱ Γραικοὶ εἶχον ἀποσπάσει ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν, ἄφησε νὰ παρέλθωσι δύο ἔτη χωρὶς οὐδὲν κατὰ τῶν ἐχθρῶν του νὰ ἐπιχειρήσῃ, χωρὶς, ἐνὶ λόγῳ, οὐδὲ πόλεμον οὐδὲ εἰρήνην νὰ ποιήσῃ, ἀλλ' ἐγκαταλείπων τὸν στρατὸν του νὰ διαφθείρηται ἐν τῇ ἀεργίᾳ καὶ τῇ τρυφῇ. Τῆς ἀπραξίας του ταύτης ὁ μὲν Ἀκροπολίτης δίδωσι λόγον τὸν φόβον, ὃν εἶχε πρὸς τὸν Βατάτζην, στρατηγικώτατον ὄντα καὶ εἰς τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχας εὐμεθοδώτατον, ἕτεροι ὅμως ἀποδίδουσιν αὐτὴν εἰς τὴν φιλαργυρίαν, σύνηθες τῶν γερόντων ἐλάττωμα, ὑφ' ἧς κατείχετο καὶ ὁ Βρυέννιος. Ὅπως ποτ' ἂν ᾔ, ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐφάνη λίαν ἀδρανὴς, καὶ συγγνω-

(1) Gregor. IV. l. . V. ep. 73. 75.

στὸς μὲν ἤθελεν εἶσθαι ἂν πρὸ πολλοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος καὶ μετὰ βίον τρικυμιώδη καὶ πολυτάραχον ἐκοιμᾶτο ἐπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἀξιόμμεπτος θεωρεῖται διότι ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου ὅπως κοιμηθῇ.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βρυέννιου ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Φράγκος Πατριάρχης αὐτῆς Σίμων· ὁ δὲ Πάπας, μεινάσης ἐπὶ ἐν ἔτος κενῆς τῆς Πατριαρχικῆς ἑδρας, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτὴν τὸν ἐκ Πλακεντίας Νικόλαον, ἐπίσκοπον Σπολέτου. Τότε δὲ συνέβη καὶ σφοδρὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει σεισμὸς ὅστις πολλοὺς μὲν ναοὺς, πλείστας δὲ οἰκίας κατεκρήμνισε καὶ πολλὰς τῇ πόλει ἐπήνεγκε ζημίας.

Μετὰ διετῇ ἡρεμίαν ἀπεφάσισε τέλος ὁ Βρυέννιος νὰ ἐξέλθῃ εἰς ἐκστρατείαν, διότι ἔβλεπεν ὅτι ἡμαύρωσε κατὰ μέγα μέρος τὴν πολεμικὴν αὐτοῦ φήμην· ἐδράξατο δὲ τῆς εὐκαιρίας καθ' ἣν ὁ Ἰωάννης Βατάτζης ἦν ἀπησχολημένος εἰς τὸν πόλεμον πρὸς Λέοντα τὸν Γαβαλλᾶν, ὅστις τῷ τίτλῳ Καίσαρος παρ' αὐτοῦ τιμηθεὶς, ἤρε τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας καὶ κατέλαβε τὴν νῆσον Ρόδον (1). Ὁ Βατάτζης θέλων νὰ σωφρονίσῃ τὸν ἀχάριστον ἐκεῖνον ὑπήκοόν του ἔπεμψε κατ' αὐτοῦ ἕνα τῶν μᾶλλον διακεκριμένων στρατηγῶν του, τὸν Ἀνδρόνικον Παλαιολόγον, μέγαν δομέστικον, μετὰ στόλου ὅστις κατεπολέμησε τὸν ἀντάρτην καὶ ἐπανήγαγε τὴν Ρόδον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ αὐτοκράτορος. Τῆς εὐκαιρίας λοιπὸν ταύτης δραξάμενος ὁ Βρυέννιος, τριῆρεις οἰκονομήσας καὶ στράτευμα συναθροίσας, ἐξῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πλεύσας εἰς Λάμψακον, καθώρμισε τὰς νῆας αὐτοῦ περὶ τὸν τόπον τὸν ὀνομαζόμενον Ὀλκόν. Ὁ Βατάτζης ἔμπαλιν, πληροφορηθεὶς τὴν

(1) Περὶ τῆς οἰκογενείας Γαβαλλᾶ ἰδὲ τὴν ἐν τόμ. ΙΒ' .1. Ἰουνίου 1861 τῆς Ν. Παλῶρης πολύτιμον ὁ αὐτὴν τοῦ Κ. Παύλου Λάμπρου.

ἔξοδον τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκράτορος, ἐ-
 στρατοπέδευσε πρὸς τὰ μέρη τῆς Σιγρηνῆς· μὴ ἔχων δὲ
 μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν ἀξιόμαχον ὅπως ἀντικρούσῃ ἢ ἐ-
 πιτεθῇ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, προσεπάθει διὰ στρατηγη-
 μάτων νὰ κωλύσῃ τὰς κινήσεις αὐτοῦ. Ἐξελθόντων
 λοιπὸν τοῦ Βρυεννίου καὶ τῶν Φράγκων καὶ βαδιζόν-
 των τόπους τινὰς παραιγιαλίους, χωρὶς νὰ τολμῶσι ν'
 ἀπομακρυνθῶσι τῶν νηῶν αὐτῶν, ὁ ἀντιστρατηγὼν
 αὐτοῖς Βατάτζης τοὺς παρηκολούθει ὁδεύων παρὰ τὰς
 ὑπωρείας τῶν ὀρέων καὶ ποικιλοτρόπως παραβλά-
 πτων αὐτούς. Τοιουτοτρόπως προέβησαν ἀπὸ Λαμψά-
 κου μέχρι τῶν Κεγχριῶν, μικρὸν ἢ μηδὲν λυμήναν-
 τες, διότι ὁ Βατάτζης προφθάσας διέσωσε πάντα
 τὰ χρειώδη εἰς ὑψηλοτέρους τόπους, καὶ μόνον ἐν
 φρούριον παρὰ τὴν Κύζικον χειρωσάμενοι, ὅπερ ὠνομά-
 ζετο Κεραμιδὰς· εἶχον δὲ τὰς νῆας αὐτῶν ἐτοίμους ὅ-
 πως ἐπιστρέψωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἤθελον
 ὄντως ἐπανελθεῖν, αἰσχύνης καὶ ζημίας πεπληρωμένοι,
 εἰ μὴ ἐκυρίευσον τὸ ἄστυ τῶν Πηγῶν, εἰς τὴν ἀκρόπο-
 λιν τοῦ ὁποίου νυκτὸς ἀναβάντες καὶ κατὰ τῶν φυλά-
 κων αἴφνης ἐπιπεσόντες, ἐφόνευσαν αὐτοὺς καὶ κατέ-
 λαβον τὴν πόλιν. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἐνέβαλεν εἰς
 δειλίαν τοὺς Γραικοὺς, διότι ἡ πόλις ἐκείνη ἦν πλή-
 ρης στρατιωτῶν ἐκλεκτῶν· ἀλλ' ἡ τοῦ Βατάτζη περὶ
 τὰ τοιαῦτα οἰκονομία καὶ τοὺς Γραικοὺς ἐνεθάρρυνε
 καὶ τοὺς Φράγκους ἠνάγκασε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Κων-
 σταντινούπολιν, μικρὸν, ὡς εἵπομεν, ἢ μηδὲν ἐργασα-
 μένους (1).

Καθ' ὃν χρόνον ἡ Φραγκικὴ αὐτοκρατορία ἐξησθένει
 ἕνεκα τῆς ἀδρανείας καὶ ἀνικανότητος τῶν κυβερνών-
 των αὐτὴν, τὰ λείψανα τῆς Γραικικῆς αὐτοκρατορίας

(1) Ακροπολ. Συγ 30.

ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν συνεπυκνοῦντο καὶ ἐνεδυναμοῦντο. Ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἀνδρία τοῦ Βατάτζη εἶχον οὕτως εἰπεῖν μεταβιβάσει εἰς τοὺς ἡττημένους τὴν ψυχὴν τῶν κατακτητῶν αὐτῶν, καὶ εὐλόγως ἐδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ δύο λαοὶ μετέβαλον χαρακτῆρα. Ὁ Ἰωάννης μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν πλείστων νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους, ὃς ἐκυρίευσεν, ἐξοπλίσας νῆας πολυαρίθμους ἠθέλησε νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Φράγκους καὶ ἐκ Κρήτης· περίστασις δέ τις τῷ προσεφέρθη κατάλληλος πρὸς τοῦτο, τὴν ὁποίαν δὲν ἔλειψεν ἐκεῖνος νὰ ἐκμεταλλευθῇ.

Ἀφ' ὅτου οἱ Ἐνετοὶ ἐγένοντο κύριοι τῆς νήσου ταύτης ἡ κυριαρχία των ἀδιαλείπτως σχεδὸν διετέλει εἰς ἀνώμαλον κατάστασιν ἕνεκα τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν κατοίκων της. Οἱ Κρήτες μὴ δυνάμενοι νὰ βαστάσωσι τὸν βαρὺν καὶ καταθλιπτικὸν ζυγὸν τῆς ἀλαζόνος καὶ φιλάρπαγος Δημοκρατίας, ποικιλοτρόπως προσεπάθησαν ν' ἀποτινάξωσιν αὐτόν· ἀλλ' αἱ προσπάθειαι των ἐναυάγησαν πάντοτε ἀπέναντι τῆς ἀνωτέρας ὑλικῆς δυνάμεως καὶ τοῦ συμπαγοῦς τῶν ἐχθρῶν των, ἐπὶ τέλους δὲ ἀπηυθύνθησαν πρὸς τὸν Βατάτζην καὶ τῷ προσήνεγκον τὴν ἡγεμονίαν τῆς νήσου, ἂν τοὺς συνέδραμε νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς Ἐνετούς. Ὁ Βατάτζης νομίσας κατάλληλον τὴν περίστασιν ὅπως πραγματοποιήσῃ τοὺς κατακτητικοὺς αὐτοῦ σκοποὺς, ἔπεμψε πρὸς βοήθειαν τῶν Κρητῶν τριάκοντα πέντε γαλέρας. Ἡ Δημοκρατία πληροφορηθεῖσα ταῦτα διέταξε τὸν Μάρκον Σανοῦτον, δοῦκα τῆς Ναξίας νὰ πλεύσῃ εἰς Κρήτην ὅπως ἀντικρούσῃ τοὺς ἐχθρούς· οὗτος δὲ μεταβάς εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην ἅμα εἶδε μακρόθεν τὸν κατάπλουν τοῦ Γραικικοῦ στόλου, ἀνεχώρησεν ἀμέσως μεθ' ὅσου εἶχε φέρει στρατοῦ, ἡ δὲ κατεσπευσμένη αὕτη ἀναχώρησις

του παρέσχε τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἐπετεύχθη ἀντὶ χρημάτων ὑπὸ τοῦ Βατάτζη. Ἐν τούτοις ὁ Γραικικὸς στρατὸς ἐκπολιορκήσας τὴν Ρέθυμνον, ἠνάγκασε τὸν φρούραρχον αὐτῆς Μάρκον Κουερίνην νὰ παραδοθῇ, ἐκυρίευσεν δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς νήσου καὶ μόνον εἰς τὸ φρούριον τοῦ Βονιφατίου ἀπήντησε μεγίστην ἀντίστασιν· ἐνῶ δὲ ἡσχολεῖτο περὶ τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ, ὁ Μάρκος Κουερίνης συλλέξας στρατὸν πολυάριθμον ἦλθε πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Βατάτζη βλέπων ὅτι οἱ Κρήτες ἀντὶ νὰ συνδράμωσιν αὐτὸν, καθ' ἃ εἶχον ὑποσχεθῇ, ἔμενον ἀδιάφοροι καὶ μὴ θέλων νὰ διακινδυνεύσῃ τὸν στρατὸν του, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἐπιβάς ἐπὶ τῶν πλοίων του ἀνεχώρησεν· ἀλλὰ καθ' ὁδὸν καταληφθεὶς ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας ὑπέστη δεινὸν παρὰ τὰ Κύθηρα ναυάγιον, καὶ μόλις τρία ἐκ τῶν πλοίων αὐτοῦ ἐδυνήθη νὰ σώσῃ· ἀπώλοντο δὲ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ δύο πρέσβεις τῆς Ἑνετίας, οἵτινες μετέβαινον παρὰ τῷ Βατάτζη ὅπως ζητήσωσι τὴν εἰρήνην (1).

Ὁ Βατάτζης οὐδόλως ἀποθάρρυνθεὶς ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἀποτυχίας, συνενοήθη μετὰ τῶν Κρητῶν καὶ ἔπεμψε πάλιν μετ' οὐ πολὺ δώδεκα γαλέρας, ὅπως κυριεύσωσι τὴν νῆσον. Οἱ Ἑνετοὶ ἐπολιόρκουν τότε φρούριόν τι Σορβία καλούμενον, ἅμα λοιπὸν εἶδον τὴν ἔλευσιν τοῦ Γραικικοῦ στόλου, ἔπεμψαν ἓνα στρατηγὸν μετὰ ἰσχυρᾶς δυνάμεως πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ Μεγάλου Κάστρου, φοβούμενοι μήπως οἱ Γραικοὶ ἤθελον κυριεύσει αὐτό· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖά των καὶ κατηυθύνθησαν ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, οἵτινες δι' ἀνευδότου κωπηλασίας καὶ ἔχοντες τὸν ἄνεμον οὐριον, προσωρμί-

Sabelicus l. q. 113.—Dandul. Chron 88. Bizar. de Bello Veneto l. 3.

σθησαν εἰς τινὰ λιμένα τῆς νήσου. Ἐκεῖ οἱ Ἐνετοὶ τοὺς προσέβαλον μετὰ μανίας, οἱ δὲ Γραικοὶ μὴ ἔχοντες χώρον ὅπως ἀναπτύξωσι τὰς δυνάμεις των, ὑπερησπίζοντο τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, ἐκσφενδονίζοντες κατὰ τῶν Ἐνετῶν βέλη, τόξα καὶ λίθους, βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων ὁμοφύλων, οἵτινες ἔδραμον εἰς τὴν παραλίαν πρὸς ἐπικουρίαν τῶν Γραικῶν. Πληγωθέντος τοῦ Ἐνετοῦ στρατηγοῦ κατέπαυσεν ἡ μάχη· οἱ δὲ Γραικοὶ προβλέποντες ὅτι οἱ Ἐνετοὶ ἔμελλον τὴν ἐπιούσαν νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ναυμαχίαν καὶ συναισθανόμενοι τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, ἐξῆλθον νύκτωρ τοῦ λιμένος χωρὶς οἱ Ἐνετοὶ νὰ τοὺς ἐννοήσωσι. Καὶ ἀπέτυχε μὲν ὁ Βατάτζης κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας αὐτοῦ ἐν τῇ Κρήτῃ προσπαθείας, ἀλλ' ἐπηνύξησε τὴν φήμην αὐτοῦ ὡς τολμηροῦ καὶ μεγαλεπιβόλου ἀνδρὸς, τοῦτο δὲ δὲν ἦτο μικρὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν τὰ πνεύματα διετέλουν τεταπεινωμένα καὶ ἐκπεφθυλισμένα. Καθ' ὃν δὲ χρόνον προσέβαλε τοὺς Ἐνετοὺς, ἠπείλει καὶ τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν Γενουηνσίους, οἵτινες διαμφισβητοῦντες τὸ κράτος τῆς θαλάσσης πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς, ἀπελάμβανον εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας τοσοῦτον ἐκτεταμένα προνόμια, ὥστε ὁ Βατάτζης ἀπεφάσισε νὰ περιστείλῃ αὐτὰ ὡς ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ συμφέροντά του· ἀλλὰ τῶν Γενουηνσίων ἀντιστάντων ἐπιμόνως πρὸς τοῦτο, ὁ αὐτοκράτωρ παρητήθη τοῦ σκοποῦ του, τῷ φόβῳ μὴ ἐξοργίσῃ κατ' αὐτοῦ τὴν ἰσχυρὰν ἐκείνην Δημοκρατίαν, ἥτις ἀδιαφοροῦσα περὶ παντὸς ἄλλου, πρὸς ἓν μόνον ἀπέβλεπε, πῶς νὰ παγιώσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὸ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐμπόριον αὐτῆς ἐξ οὗ ἐπορίζετο μέγιστα κέρδη (1).

Ὁ Βατάτζης κατακτῶν τὴν Κρήτην ἤθελε καταστή

(1) Foglieta. Hist gen. I 3. 162.

κύριος ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀρχιπελάγους· ἀποτυχῶν ὁμῶς τούτου προσώραν, ἠθέλησε νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς Φράγκους διὰ ξηρᾶς, ἀναβάλλων εἰς καιρὸν εὐθελώτερον τὴν ἐπανάληψιν τῆς κατακτήσεως τῆς νήσου ἐκείνης. Πρὸς τοῦτο ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἀσάν, ὅστις παρωργισμένος ὦν κατὰ τῶν Φράγκων, δι' ἣν τῷ ἐποίησαν προσβολὴν, ἀποβαλόντες καὶ τὴν κηδεμονίαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Βαλδουίνου καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ γάμον τῆς θυγατρὸς του, ἐπεζήτει τὴν περὶστασιν ὅπως ἐκδικηθῇ, καὶ τῷ ἐπρότεινε συμμαχίαν ἀμυντικὴν καὶ ἐπιθετικὴν. Ὁ Ἀσάν προθύμως ἐδέξατο τὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας πρότασιν, καὶ ὅπως συσφίγξωσι τὸν πρὸς ἀλλήλους σύνδεσμον, συνέθεντο καὶ τὸν γάμον τῆς ἐννεατοῦς αὐτοῦ θυγατρὸς Ἑλένης, ἣν ἔσχεν ἐκ τῆς συζύγου του Μαρίας, τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, μετὰ τοῦ ἐνδεκαετοῦς τοῦ Βατάτζη υἱοῦ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως. Ἡ σύμβασις αὕτη γνωστὴ γενομένη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνέβαλεν εἰς δεινὴν ταραχὴν τὸν Βρυέννιον, ὅστις πέμψας πρέσβεις πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν Πάπαν καὶ τὴν ἐνετικὴν Δημοκρατίαν, ἐξητήσατο τὸ τάχιστον ἐπικουρίαν. Ὁ Πάπας, ὅστις ἐθεώρει τὸν Βρυέννιον ὡσεὶ προστατευόμενον αὐτοῦ, δὲν ἠμέλησε νὰ προσκαλέσῃ τοὺς Φράγκους πρίγγιπα, νὰ δράμωσι πρὸς βοήθειαν τῆς ἀπειλουμένης αὐτοκρατορίας. Πρὸς τοῦτο ἔγραψε πρὸς τὸν Θεβῶτον, βασιλέα τῆς Ναβάρας, ὅστις εἶχε λάβει τὸν σταυρὸν ὅπως μεταβῇ εἰς Παλαιστίνην, νὰ μεταβάλλῃ τὸν σκοπὸν του καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἥτις ἔπιπτεν εἰς χεῖρας τῶν σχισματικῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐξώρκιζεν αὐτὸν νὰ προσκαλέσῃ τὸν Ἐράρδον δὲ-Σατενέη καὶ τοὺς λοιποὺς Γάλλους ἄρχοντας νὰ συνδράμωσι τὸν Βρυέννιον. Ταῦτοχρόνως προσεκά-

λεσε τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σένσης νὰ διατάξῃ γενικὴν στρατολογίαν, καὶ τοὺς ἀρχιεπισκόπους Στριγονίας καὶ Κολόσκης ἐν Οὐγγαρίᾳ νὰ πείσωσι τοὺς προτιθεμένους νὰ ὑπάγωσιν εἰς Συρίαν σταυροφόρους, νὰ μεταβῶσι κατὰ πρῶτον εἰς Κωνσταντινούπολιν (1).

Ἀρξαμένου τοῦ ἔχρος ἐν ἔτει 1235, ὁ Ἰωάννης Βατάτζης συναθροίσας πολυάριθμον στρατὸν προκατέλαβε τὴν Λάμψακον μεθ' ὃ διαπεραιωθεὶς εἰς Καλλιούπολιν ἐπολιόρκησε καὶ, μετὰ βραχυχρόνιον ἀντίστασιν τῶν φρουρούντων Ἐνετῶν, ἐκυρίευσεν αὐτήν. Ἦτο δὲ ἤδη κύριος τῆς πόλεως, ὅτε ἀφίκετο καὶ ὁ Ἀσάν μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαρίας τῆς ἐξ Οὐγγρων καὶ τῆς θυγατρὸς Ἑλένης. Οἱ δύο ἡγεμόνες ἐπεκύρωσαν τότε τὴν πρότερον μεταξὺ αὐτῶν συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην, καὶ ὁ μὲν Ἀσάν διέμεινεν εἰς Καλλιούπολιν, ὁ δὲ Βατάτζης λαβὼν τὴν ἐκείνου σύζυγον μετὰ τῆς θυγατρὸς Ἑλένης διεπεραιώθη εἰς Λάμψακον, ἔνθα ἦτο ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη καὶ ὁ υἱὸς τῆς Θεόδωρος, ἐκεῖ δὲ ἐπανηγύρισε τὸν γάμον τῶν παίδων, τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τὰ τῆς ἱερολογίας τελέσαντος. Τότε δὲ καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Τυρνόβου, ὅστις τέως διετέλει ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐτιμήθη δι' αὐτονομίας, καὶ πατριάρχης ἀνηγορεύθη βασιλικῶ καὶ συνδικῶ τῷ θεσπίσματι, χαριζομένου τοῦ τε Ἰωάννου καὶ τῆς Συνόδου εἰς τὸν βασιλέα Ἀσάν. Μετὰ τὸν γάμον, ἡ μὲν Εἰρήνη παραλαβοῦσα τὸν υἱὸν καὶ τὴν νύμφην αὐτῆς ἐπανῆλθεν εἰς Νίκαιαν, ὡς καὶ ἡ τῶν Βουλγάρων βασίλισσα εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀσάν παραλαβόντες τοὺς στρατοὺς αὐτῶν ἐπέδραμον εἰς τὰς ἀνηκούσας τοῖς Φράγκοις χώ-

(1) Ἀρχιεπ. Χρ. συγγρ. 31 — Gregor. IX. [l. IX op 313. — Haynald. 47. 58.

ρας καὶ ἐλήϊσαν αὐτάς· ὅπως δὲ ἐκτείνωσι ταχύτερον τὰς κατακτήσεις των, διήρεσαν τὸν στρατὸν των εἰς δύο σώματα, ὧν τὸ μὲν διώκει ὁ Ἰωάννης, τὸ δὲ ὁ Ἀσάν. Ὁ Βατάτζης τότε ἤρξατο κυριεύων τὰς παρὰ τὴν Προποντίδα πόλεις καὶ ἐν μικρῷ κατέκτησεν ἅπασαν τὴν ἀπὸ Καλλιουπόλεως μέχρις Ἑβρου χώραν, τὰ Μάδυτα, τὴν Σηστὸν, τὸν Κισσὸν καὶ πᾶσαν τὴν Χερρόνησον. Ἐκράτησε δὲ καὶ τοῦ ὄρους τοῦ Γάνου καὶ ἐν αὐτῷ ἐδείματο καὶ πολίχνιον, πρὸς φρούρησιν τοῦ ὁποίου καὶ ὅπως παρενοχλῇ τοὺς ἐν Τζουρουλῷ Φράγκους, ἐξέπεμψε τὸν Νικόλαον Κοτέρτζην, ἄνδρα, ὡς λέγει ὁ Ἀκροπολίτης, πολλοῖς κατεξητασμένον πολέμοις καὶ εἰς τοσοῦτον εὐδοκιμήσαντα, ὥς πάντας τοιαύτην δόξαν περὶ τούτου σχεῖν, μήτε πρὸ αὐτοῦ, μήτε μὴν μετ' αὐτὸν ἄλλον φανῆναι τοιούτοις ἔργοις ἐγκεχειρηκότα ἢ τοσαῦτα κατωρθοκότα.» Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἀσάν τραπεῖς ἐπὶ τὰ βόρεια, καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Κουμάνων, ἐξέτεινε τὰς ἐπιδρομὰς αὐτοῦ μέχρι τοῦ Αἵμου, μεγίστην προξενῶν τοῖς Φράγκοις φθοράν(1).

Μετὰ τὰς τοσαύτας τῶν δύο συμμάχων ἐπιτυχίας δὲν ἀπελείπετο πλέον εἰμὴ ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατάκτησις· ἀλλ' ἐνταῦθα συμβαίνει τι τοσοῦτω περίεργον, ὥστε καὶ ἡμεῖς ἀναγκαζόμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας, παρὰ πλήσιοι πρὸς ἐκείνους οἵτινες περιπατοῦσι κεκλεισμένους ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμούς. Οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ καὶ ἰδίως ὁ Ἀκροπολίτης, ὅστις χρησιμεύει ὡς πολύτιμος ὁδηγὸς τοῖς περὶ τὴν ἱστορικὴν ταύτην περίοδον ἀσχολουμένοις, ἐν σιγῇ παρέρχονται τὰ κατὰ τὴν προσβολὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὕτω πῶς τὸν λόγον καταλύοντες. «Μέχρι μὲν οὖν καὶ αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινῶς

(1) Ἀκροπολ. Χρ. Συγ. 33.

ἀμφότεροι κατηντήκεσαν, τοῦ ῥηγὸς Ἰωάννου ἐπ' αὐτῶν
καθεζομένου καὶ καθορῶν-ος, καὶ πτοίαν πολλὴν τοῖς
Λατίνοις ἐνέβαλον καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς
ἔθεντο. Ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦ μετοπώρου παρερρύη καιρὸς καὶ
ὁ χειμὼν ἤγγιζεν, ἀλλήλοις συνταξάμενοι, ὅ τε βασιλεὺς
Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀσάν, ὁ μὲν εἰς τὴν οἰκείαν χώραν τῶν
Βουλγάρων χωρεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἑὼ διαπερᾷ.»
Τοῦναντίον δὲ οἱ ἐξ Ἑσπερίας συγγραφεῖς, ἀφηγούμενοι
τὴν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίθεσιν τῶν δύο
συμμάχων καὶ τὴν ἀποτυχίαν αὐτῶν, ἐγκωμιάζουσι τὸν
Βρυέννιον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, ὡς ἀνταξίους τῶν πρῶ-
των ἱπποτῶν καὶ ὡς πρότυπα ἡρωϊσμοῦ καὶ ἀνδρίας.
Τῇ ἀληθείᾳ, αἱ μετὰ Φραγκικοῦ κόμπου γινόμενοι οὗ-
τοι ἔπαινοι πολλὴν παρέχουσι τὴν ὑπόνοιαν ψευδολο-
γίας, διότι ἀκατάληπτον ἡμῖν τυγχάνει πῶς δὲν ἀνέ-
πτυξαν οἱ Φράγκοι τὸν αὐτὸν ἀκαταγώνιστον ἡρωϊσμόν
καὶ ὅταν οὐ πρὸ πολλοῦ ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀσάν διατρέ-
χοντες τὰς τέως ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτωμένας χώρας κατέ-
κτων αὐτάς. Ὅπως ποτ' ἂν ᾗ, ἡμεῖς θέλομεν παραθέσει
τὰ κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐκείνην ὑπὸ τῶν Ἑσπερίων
συγγραφέων μυθεύμενα, ἅτε οὐδόλως παραβλάπτοντα
τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου (1).

Ἐκ πάσῶν τῶν ἐπικουριῶν, ἃς διὰ πρέσβεων πρὸς
τοὺς τῆς Εὐρώπης ἡγεμόνας εἶχε ζητήσῃ ὁ Βρυέννιος
οὐδεμία εἰσέτι εἶχεν ἀφίχθῃ, καὶ αἱ στρατιωτικαὶ αὐ-
τοῦ δυνάμεις περιορίζοντο εἰς ἑκατὸν ἐξήκοντα ἱππό-
τας, συνοδευομένους ἕκαστος ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν του,
εἰς ὀλίγους ἱππεῖς καὶ εἰς ἔτι ὀλιγωτέρους πεζοὺς στρα-
τιώτας. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν κατὰστασιν αὐτοῦ εὐρι-
σκομένου, πλέον τῶν ἑκατοντακισχιλίων Γραικῶν καὶ

(1) Philip. Mouskes apud. Ducang 111. 220 — Andr. Dan-
duli Chron 162 — Sabel. Decret I. IX. p.

Βουλγάρων εἰς τεσσαράκοντα ὀκτὼ φάλαγγας διηρη-
 μένων καὶ πολυάριθμος στόλος ὑπὸ τὸν Λέοντα Γαβαλ-
 λᾶν, στρατηγὸν δόκιμον προσέβαλον τὴν πρωτεύουσαν
 κατὰ τε ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, καὶ στήσαντες τὰς
 μηχανάς των, ἤρξαντο τὴν πολιορκίαν αὐτῆς. Ὁ Ἰωάν-
 νης Βρυέννιος συνενώσας τότε μετὰ τῆς γεροντικῆς
 του πολυπειρίας, νεανικὴν δραστηριότητα, πρῶτον μὲν
 ἀφώπλισε τοὺς ἐν τῇ πόλει Γραικοὺς, πρὸς οὓς ἔτρεφε
 μεγίστην δυσπιστίαν· διανείμας δὲ εἶτα τὰ ὅπλα αὐτῶν εἰς
 τοὺς Φράγκους, κατέλιπε τὸ ὀλιγάριθμον αὐτοῦ πεζι-
 κὸν πρὸς φρούρησιν τῆς πόλεως, καὶ παραλαβὼν ὁ ἴδιος
 τοὺς ἱππότες καὶ λοιποὺς ἐφίππους, δι' ὧν μόλις ἐδυ-
 νήθη νὰ καταρτίσῃ τρεῖς ἵλας, ἐξῆλθε τῆς πόλεως. Με-
 τὰ τοῦ ὀλιγαρίθμου δὲ τούτου στρατοῦ, ὅστις οὐδὲ
 πρὸς τὸ τριακοστὸν τῶν ἐναντίων ἐδύνατο νὰ ἐξισωθῇ,
 τοσοῦτον γενναίως ἀντέκρουσε τὴν προσβολὴν αὐτῶν,
 ὥστε τοὺς ἔτρεψε μετὰ μεγάλης αἰσχύνης εἰς φυγὴν.
 Ἐκ τῶν τεσσαράκοντα ὀκτὼ φαλάγγων μόλις τρεῖς διε-
 σώθησαν, μεθ' ὧν ὁ Ἀσάν καὶ ὁ Βατάτζης ἀπесύρθησαν
 ὥσει δαιμονιῶντες. Ἡ νίκη αὕτη, προσθέτουσιν οἱ ἐξ
 Ἑσπερίας ἱστορικοὶ, ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν ἀτρόμη-
 τον Βρυέννιον, ὅστις ἐμπνέων διὰ τοῦ παραδείγματός
 του θάρρος εἰς τοὺς στρατιώτας του, ἐνέσπειρε τὸν
 τρόμον εἰς τοὺς Γραικοὺς καὶ Βουλγάρους, ὧν ἐφόνευ-
 σεν ἀπείρους· διεκρίθη δὲ μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ὁ
 Ἰωάννης Πετούνης, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ περιφήμου Κόνω-
 νος (1).

Καθ' ὃν χρόνον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς οἱ Φράγκοι ἐκέρδιζον
 τὴν μεγάλην ταύτην νίκην, κατὰ θάλασσαν οἱ Ἐνετοὶ
 ἔστηνον νέα τρόπαια. Τῇ παρακλήσει τοῦ Ἰωάννου
 Βρυεννίου ἡ Δημοκρατία τῆς Ἐνετίας εἶχε πέμψει πρὸς

(1) Lebeau. XVII, 365.

ἑπικουρίαν εἴκοσι πέντε γαλέρας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν προβλεπτῶν Λεονάρδου Κουϊρίνη καὶ Μάρκου Γου-
σόνη, οἵτινες πρὸς μηδὲν λογισάμενοι τὸν ἐκ τριακο-
σίων πλοίων στόλον τῶν ἐναντίων, ὥρμησαν κατ' αὐ-
τῶν καὶ τοὺς κατέστρεψαν, ὥστε ὀλίγιστα τῶν πλοίων
ἐκείνων διεσώθησαν κακῶς εἰς Λάμψακον. Ὁ Βατάτζης
καὶ ὁ Ἰωάννης παρακολουθούμενοι ἀπὸ τὰ οἰκτρὰ λείψα-
να τοῦ στρατοῦ των, διήρχοντο φεύγοντες τὴν χώραν
ἐκείνην, ἐν ἣ πρὸ ὀλίγου εἶχον ἐνσπείρει τὸν φόβον. Πρὸς
ἐπίμετρον δὲ τῆς δυστυχίας των οἱ κάτοικοι τῶν πό-
λεων, πληροφορηθέντες τὴν ἥττάν των, ἐφώρμων κατ'
αὐτῶν καὶ τοῖς προσέθετον νέας δοκιμασίας καὶ νέας
πληγὰς. Οὕτω πῶς ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὴν πολιορκίαν
ταύτην· ἄπορον ὅμως, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, εἶνε πῶς
νὰ ὑποστῶσι τοιαύτην ἥτταν ἡγεμόνες τέως νικηφό-
ροι καὶ ἀνδρεῖοι, ὁδηγοῦντες στρατοὺς πολυπληθεῖς,
ὑπὸ δρακὸς πολεμιστῶν, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ὑποθεθῶ-
σιν ἀνδρείων (1).

Ἐν τούτοις ἡ ἀποτυχία αὕτη ἀντὶ νὰ ἀπελπίσῃ τοὺς
δύο βασιλεῖς (καὶ ἀκολουθοῦμεν τοὺς αὐτοὺς ἱστορικοὺς
θαυμάζοντες τὸ μεγαλόψυχον τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἀ-
σάν οὐδόλως ἀποθάρρυνθέντων ἐκ τῆς τοιαύτης ριζικῆς
καταστροφῆς) τοῦναντίον ἐξῆψε τὴν ὀργὴν αὐτῶν, πρὸς
ἐκδίκησιν ἀσπαιρόντων. Συνέλεξαν λοιπὸν νέον στρατὸν
καὶ διήνυσαν τὸν χειμῶνα εἰς νέαν προπαρασκευαζόμε-
νοι κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσβολήν, εἰς δὲ
τὸν στόλον προσέθηκε καὶ ὁ Ἀσάν εἴκοσι πέντε γα-
λέρας, καὶ οὗτος ἐγένετο ὁ πρῶτος φανεὶς ἐν τῷ Εὐ-
ξείνῳ Πόντῳ ναυτικὸς ἐξοπλισμὸς τῶν Βουλγάρων.
Ἡ φήμη τῶν προπαρασκευῶν τούτων κατετάραξεν, ὥς
εἰκὸς, τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς

(1) Ducange III.224.

τὸν ὁποῖον ἡ προηγουμένη ἐπιτυχία ὠμοίαζε πρὸς νίκην Καδμείαν· διότι ὅσονδήποτε μεγάλη καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἡ προσγενομένη τοῖς Γραικοῖς καὶ τοῖς Βουλγάροις βλάβη, οὐδόλως ὅμως ἐδύνατο νὰ ἐξισωθῇ πρὸς ἣν ὑπέστησαν οἱ Φράγκοι, ὁ μικρὸς τῶν ὁποίων ἀριθμὸς ἔτι μᾶλλον ἡλαττώθη, καὶ οἱ ὀλίγοι πόροι ἐπαισθητῶς ὠλιγόστευσαν. Ταῦτα ἀναλογιζόμενος ὁ Βρυέννιος ἀπηυθύνθη καὶ πάλιν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, πρὸς οὓς εἶχε γράψει καὶ πρότερον, ἱκετεύων αὐτοὺς νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν ἀποστολὴν τῶν ἐπικουριῶν, ἃς τῷ ὑπεσχέθησαν· ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν Πάπαν ἀγγέλλων αὐτῷ τὴν τε προγεγονυῖαν νίκην του καὶ τὸν κίνδυνον ὑφ' οὗ ἡπειλεῖτο. Ὁ Γρηγόριος ἐστράφη πρὸς τὸν Βήλαν Δ' βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, ὅστις, καθὼς γειτνιάζων περισσότερον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἠδύνατο εὐχερέστερον νὰ συνδράμῃ αὐτήν· ὅπως δὲ τὸν πείσῃ καθὼς καὶ τοὺς λαοὺς του νὰ δράμωσι πρὸς βοήθειαν τῆς κινδυνευούσης αὐτοκρατορίας, ἠνέωξε τοὺς θησαυροὺς τῶν συγχωροχαρτίων καὶ παρέσχε πλήρη ἄφεσιν ἀμαρτιῶν εἰς ὅσους ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν κατὰ τῶν Γραικῶν σταυροφορίαν. Ταῦτοχρόνως δ' ἔγραψε πρὸς τοὺς ἀρχιεπισκόπους Γράνης καὶ Κολόζης, προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ ἐπιταχύνωσι διὰ τῶν προτροπῶν των τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐπικουρίας. Ὅποῖον ἀποτέλεσμα ἐπέφεραν αἱ Παπικαὶ αὗται προτροπαὶ, περὶ τούτου οὐδὲν οἱ ἱστορικοὶ τῶν τότε χρόνων ἀναφέρουσι· φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ πόλεμος ἔληξε πρὶν ἢ ἐπέλθῃ τοιοῦτον.

Ἐν τούτοις ὁ Βατάτζης καὶ ὁ Ἀσάν, ἀρξαμένου τοῦ ἔαρος τοῦ 1236, ἡγούμενοι πολυαρίθμου στρατοῦ καὶ στόλου ἐκ τριακοσίων πλοίων ἦλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπολιόρκησαν αὐτήν. Ὁ Βρυέννιος διέκειτο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, διότι αἱ δυνάμεις του οὐχὶ

μόνον νὰ ἀποκρούσωσιν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ ἀντιστῶσι πρὸς τοὺς δύο συμμάχους ἦσαν ἐπαρκεῖς. Ἦθελε λοιπὸν ἀναγκασθῇ νὰ παραιτήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰ μὴ ἔσπευδε πρὸς βοήθειάν του ὁ Γοδοφρέδος Βιλλαρδουῖνος, πρίγγιψ τῆς Ἀχαΐας, ὅστις καταλιπὼν τὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους του εἰς τὸν ἀδελφόν του Γουλιέλμον, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν μετὰ ἑξ πλοίων πολεμικῶν, ἑκατὸν ἵπποτῶν, τριακοσίων πελταστῶν καὶ πεντακοσίων τοξοτῶν, μεθ' ὧν ἐτόλμησε νὰ προσβάλῃ τὸν Γραικικὸν στόλον. Ἀφ' ἑτέρου οἱ Ἐνετοὶ ἐξοπλίσαντες ἑκαίδεκα πλοῖα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰωάννου Μικιέλη προσέβαλον ἐπίσης τὸν στόλον ἐκεῖνον, βοηθοὺς ἔχοντες καὶ τοὺς Πισσαίους καὶ Γενουηνσίους· ὥστε τὰ πλοῖα τοῦ Ἰωάννου ὑπὸ τῶν διαφόρων τούτων ἔθνων καταπολεμούμενα, μέρος μὲν κατεστράφησαν μέρος δ' ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, συμπαρασύροντα καὶ τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Βατάτζης καὶ ὁ Ἀσάν ἀποτυχόντες καὶ κατὰ τὴν νέαν ταύτην ἀπόπειραν, ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀπесύρθησαν εἰς τὰ ἴδια(1).

Οἱ συνεχεῖς οὗτοι δονισμοὶ τοσοῦτον ἐξησθένησαν τοὺς Φράγκους, ὥστε εὐρέθησαν μετ' οὐ πολὺ ἐκεῖνοι ἐστερημένοι καὶ χρημάτων καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιτηδείων καθ' ὀλοκληρίαν· διηγοῦνται δὲ ὅτι ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θυσιάσας κατὰ τὰς παρελθούσας περιστάσεις τὰς προσόδους αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ κράτους, εἰς τοσαύτην διετέλει ἔνδειαν, ὥστε ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν Πάπαν, ἐκλιπαρῶν αὐτὸν νὰ τῷ ἀποστείλῃ τὰ πρὸς ζωάρκειάν του. Ὁ Πάπας ἔγραψε πρὸς τὸν πρίγγιπα τῆς Ἀχαΐας καὶ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τοῦ Μωρέως, προτρέπων αὐτοὺς νὰ συνδράμωσι τὸν πατριάρχην. Ἀφ' ἑτέρου ὁ αὐτοκράτωρ Βρυέννιος, φοβούμενος νέαν τινα

(1) Ph. Mousskès Alber. 1236 ap Ducang.

προσβολήν, ἐπεκαλέσθη ἐντονώτερον τὴν συνδρομὴν τῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων, καὶ ἐπειδὴ αἱ μέχρι τοῦδε ἐπικλήσεις τοῦ οὐδὲν ἔσχον ἀποτέλεσμα, ἔκρινεν εὖλογον νὰ στείλῃ πρὸς ἐκείνους τὸν Βαλδουῖνον, ὅστις εἶχε καὶ νὰ διεκδικήσῃ τὴν πατρικὴν του κληρονομίαν, ἣν τῷ εἶχον καταλάβει τινὲς τῶν συγγενῶν του. Ὁ χρονογράφος Νάγγιος ἱστορεῖ ὅτι μετὰ τοῦ Βαλδουῖνου ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέστειλε καὶ τοὺς τρεῖς υἱοὺς του Ἀλφόνσον, Ἰωάννην καὶ Λουδοβίκον· ἕτεροι δὲ προσθέτουσιν ὅτι καὶ ὁ ἴδιος μετέβη προσωπικῶς, ἀλλὰ περὶ τούτου οὐδεμία ὑπάρχει βεβαιότης.

Ἀναχωρήσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Βαλδουῖνος μετὰ τοῦ Ἰωάννου Πετούνη, μετέβη εἰς Ῥώμην, ἐνθα ὁ Πάπας τὸν ὑπεδέξατο μετὰ πλείστης ὅσης φιλοφροσύνης· μὴ ἀρκούμενος δὲ ν' ἀνανεώσῃ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ προκλήσεις πρὸς τοὺς ἐπισκόπους Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ Οὐγγαρίας, ἐξέδωκε θέσπισμα δι' οὗ οἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταβαίνοντες ὡς ὑπέρμαχοι αὐτῆς, ἐξισοῦντο κατὰ τὴν ἀπολαυτὴν τῶν πνευματικῶν δωρεῶν πρὸς ὅσους ἤθελον ἐκστρατεύσει ἐπὶ τὴν Ἁγίαν Γῆν. Προέβη δὲ ὁ Πάπας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Βατάτζην ἔγραψε προτρέπων αὐτὸν νὰ παύσῃ τὸν πρὸς τοὺς Φράγκους πόλεμον, καὶ ἐνῶν τὰς δυνάμεις αὐτοῦ μὲ τὰς ἐκείνων νὰ συνεκστρατεύσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἁγίας Γῆς. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς προείπομεν, ὁ Βαλδουῖνος προὔτιθετο νὰ διεκδικήσῃ δικαιώματα κληρονομικὰ, ἔγραψε καὶ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ Πάπας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Γαλλίας, προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ ἀναγκάσωσιν ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ τοὺς κρατοῦντας παρανόμως κτήματα τοῦ Βαλδουῖνου, ὅπως τῷ ἀποδώσωσιν αὐτά (1).

(1) Gregor. IX. l. X. Lp. 95. 282. 293. 294.

Ἀναχωρήσας ἐκ Ρώμης ὁ Βαλδουῖνος μετέβη εἰς Πα-
 ρισίους παρὰ τῷ βασιλεῖ Λουδοβίκῳ, τῷ ἐπικαλουμέ-
 νῳ Ἀγίῳ, ὅστις σενώτατος αὐτοῦ συγγενῆς ὢν, τὸν ὑπεδέχθη
 μετ' ἀνοικτῶν ἀγκάλων καὶ τὸν παρεμύθησεν, ὑπο-
 σχόμενος αὐτῷ πᾶσαν τὴν δυνατὴν συνδρομὴν. Τῇ με-
 σολαβήσει τοῦ Λουδοβίκου τῷ ἀπεδόθησαν αἱ ἐν Γαλ-
 λίᾳ κτήσεις του εἰς Κουρτεναίνην καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ πα-
 ρὰ τῆς κομήσσης Φλάνδρας Ἰωάννας αἱ εἰς Φλάνδραν
 καὶ Αἰνῶ. Μόνη ἡ ἀδελφὴ του Μαργαρίτα, ἥτις εἶχε
 νυμφευθῇ τὸν κόμητα τοῦ Βιανδέν, καὶ μετὰ τὸν θά-
 νατον τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Φιλίππου κατέλαβε τὴν κομη-
 τείαν τοῦ Ναμουρ, ἣν ἀπὸ ἐνδεκαετίας ἤδη ἐνέμετο,
 ἡρνήσατο οὐ μόνον νὰ τῷ ἀποδώσῃ ταύτην, ἀλλὰ καὶ
 ἃ τὸν ἀναγνώριση ὡς ἀδελφόν της· ἐκβιασθεῖσα ὁμῶς
 ἐνόπλως ἠναγκάσθη νὰ ἀναθέσῃ τὴν λύσιν τῆς διαφο-
 ρᾶς εἰς τὴν κόμησσαν τῆς Φλάνδρας, ἥτις, ἐρευνήσασα
 τὰ καθέκαστα, ἀπεφάνθη ὅτι ἡ Μαργαρίτα ὤφειλε νὰ
 παρὰδῶσῃ τὸ Ναμουρ εἰς τὸν Βαλδουῖνον, λαμβάνουσα
 ὁμῶς παρ' αὐτοῦ ὡς ἔξοδα πολέμου καὶ ἀμοιβὴν τῆς
 ἐπιστάσις της ἐπτακισχιλίας λίβρας. Τοιουτοτρόπως
 ἀνεκτήσατο ἐν βραχεὶ πᾶσαν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ(1).

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Βαλδουῖνος ἡσχολεῖτο περὶ τὴν ἀ-
 νάκτησιν τῶν δικαιωμάτων του, οἱ Γάλλοι ἄρχοντες,
 ἐπόμενοι εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ Πάπα, παρσκευάζον-
 το ὅπως μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν· μεταξὺ δὲ
 τῶν λαβόντων τὸν σταυρὸν εἰς τὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν
 ταύτην σταυροφορίαν διεκρίνοντο ὁ Πέτρος Δρέξιος
 κόμης Βρετάνης, ὁ Οὐγος Δ' δούξ Βουργουνδίας, ὁ Ἐρ-
 ρίκος Β' κόμης Βαρίου, ὁ Ραοῦλ Νέσλιος, κόμης Σοα-
 σῶνος, ὁ Ἰωάννης κόμης Μακῶνος, ὁ Ἰωάννης κόμης Φο-
 ρέτου καὶ Νεβερσίς, ὁ Ριχάρδος Σωμόντιος, ὁ Ἀνζῶ

(1) Ducang. III. 231.

Δελίλιος, ὁ Ἰμβέρτος δὲ-Βωζὼ καὶ πολλοὶ ἄλλοι βαρῶ-
νοι καὶ κύριοι. Ἦτοιμάζοντο δὲ οὗτοι ν' ἀναχωρήσωσιν
ἐκ Γαλλίας κατὰ Μάρτιον τοῦ 1237, ὅτε ἀνηγγέλθη
πρὸς αὐτοὺς ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος Βρυεννίου.
Ὁ δυστυχὴς οὗτος αὐτοκράτωρ εἰς τοσοῦτον οἰκτρὰν
κατάστασιν εἶχε περιέλθει, ὥστε δὲν ἐτόλμα νὰ στείλῃ
ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς εὗρεσιν ζωοτρο-
φιῶν· ἔνεκα δὲ τούτου μέγας λιμὸς ἐπεκράτει ἐν αὐτῇ.
Πρὸς ἐπίμετρον δὲ τοῦ κακοῦ, πολλοὶ τῶν ἵπποτῶν καὶ
ἀρχόντων Φράγκων μὴ δυνάμενοι ν' ἀντιστῶσι πρὸς
τὰς ἀλλεπαλλήλους κακουχίας, ἐπέστρεφον κρυφίως
εἰς τὰς πατρίδας των, ἐγκαταλείποντες ἄνευ βοηθῶν
τὸν αὐτοκράτορά των. Κατὰ πόσον δὲ συμβιβάζεται ἡ
κατάστασις αὕτη πρὸς τὰς νίκας, ἐφ' αἷς μεγαλαυχοῦ-
σι τοσοῦτον οἱ ἐξ Ἑσπερίας συγγραφεῖς, περὶ τούτου
ἕκαστος κρίνέτω.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἰωάννου Βρυεννίου ἱστορεῖται παρὰ τινων
συνοδευόμενος μὲ περιστάσεις μυθώδεις ἅμα τε καὶ λί-
αν περιέργους. Διηγοῦνται δηλονότι ὅτι παρακαλέσας
πολλάκις τὸν Θεὸν νὰ προγνώρισῃ τὴν ἡμέραν τοῦ θα-
νάτου αὐτοῦ, εἰσηκούσθη, καὶ ἐνῶ μίαν νύκτα ἐκοιμᾶ-
το, εἶδε κατ' ὄναρ σεβάμιον γέροντα, κρατοῦντα ἐν
χερσὶν ἱμάτιον τῶν Φραγκισκανῶν μοναχῶν μετὰ
σχοινίου καὶ σανδαλίων, ὅστις τῷ εἶπεν ὅτι κατὰ θεί-
αν βούλησιν ὤφειλε νὰ ἀποθάνῃ φέρων τὸ ἱμάτιον αὐ-
τό. Παραπλησίας ὁράσεις λευχειμονούντων ἀγγέλων εἶ-
δεν ἐπὶ τρεῖς ἔτι νύκτας· ἐξαγγείλας λοιπὸν ταῦτα
εἰς τὸν πνευματικόν του, ὀνομαζόμενον Ἄγγελον, τὸν
ἠρώτησε περὶ τοῦ πρακτέου, ἐκεῖνος δὲ τῷ ἀπεκρίθη
ὅτι τοιαύτας ὁράσεις εἶδε καὶ αὐτὸς καθ' ὕπνου, καὶ
ἐπομένως τεκμαίρεται ὅτι τὸ τέρμα τοῦ Βρυεννίου ἔ-
σεται προσεχές. Καὶ ὄντως μετὰ τινος ἡμέρας ὁ αὐ

τοκράτωρ κατελήφθη ὑπὸ τριταίου πυρεττοῦ, διαρκούν-
τος τοῦ ὁποίου, ἔλαβε τὸ ἱμάτιον τῶν μοναχῶν Φραγ-
κισκανῶν, συνεχῶς ἐπαναλαμβάνων, «ὦ γλυκύτατε
Ἰησοῦ! εἶθε ἀφοῦ ἔζησα μεγαλοπρεπῶς, ἡμφιεσμένος
ἐνδύματα πολυτελῆ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἶθε, καθὼς
εὐχομαι περιπαθῶς, νὰ ἀποθάνω μιμούμενος ἐν τῷ ἐν-
δύματι τούτῳ τὴν ἀγίαν σου πτωχίαν καὶ ταπεινοσύ-
νην.» Ὅπως ποτ' ἂν ᾔ, ὁ Βρυέννιος εἶνε γνωστὸν ὅτι
ἀπεδίωξε τὴν εἰκοστὴν τρίτην ἡ, κατὰ τὸν Δαροῦ, τὴν
20 Μαρτίου 1237, εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐννέα ἐτῶν,
καὶ ἀφοῦ ὀκτὼ ἔτη ἔφερε τὸν τίτλον αὐτοκράτορος (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ΒΑΛΔΟΥΙΝΟΣ Β'.

Ἐκτος Φράγκος αὐτοκράτωρ τῆς

Κωνσταντινουπόλεως

1239—1272.

Ἡ βασιλεία τοῦ Ἰωάννου Βρυεννίου δὲν ὑπῆρξε βε-
βαίως τοσοῦτον εὐτυχής· ἐπέτυχεν ὁμως νὰ διατηρήσῃ
τὴν σκιὰν τῆς ἐν τῇ Ἑὼ Φραγκικῆς κυριαρχίας, διὰ
τοῦτο ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐνέσπειρε μεγίστην εἰς τὰ πνεύ-
ματα ταραχὴν καθόσον πολλοὶ ἦσαν οἱ ἐπιχειρέοντες
κίνδυνοι. Ἡ Κωνσταντινούπολις εἶχεν ἔλλειψιν καὶ στρα-
τιωτῶν καὶ ἀργύρου καὶ τροφῶν· ἡ πρὸ πολλοῦ ἀναμε-
νομένη ἐπικουρία δὲν εἶχε φθάσει, ὁ Βαλδουῖνος ἦτο
ἀπῶν, οἱ ἐχθροὶ ἦσαν πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, τὰ
πάντα τέλος διέκειντο ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει. Τοῦτο
βλέποντες οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαρῶνοι, ἅμα ἐξ-

(1, Fleury, hist. Eccles 1. 81 art. p—Daru his. de Ven. 1. 265,

ἡγγειλον τῷ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Βαλδουίνῳ καὶ τῷ Πάπα τὸν θάνατον τοῦ Βρυεννίου, προέβησαν εἰς τὸν διορισμὸν τοποτηρητοῦ τοῦ αὐτοκράτορος· ὥς τοιοῦτον δ' ἐξελέξαντο τὸν Ἀνζῶ δὲ-Καχιέ, γόνον ἀρχαίας οἰκογενείας τῆς Πικκαρδίας, καὶ κύριον τῆς παρὰ τὴν θάλασσαν τοῦ Ἀγίου Βαλερίου χώρας Καχιέ. Ἦν δὲ οὗτος λείψανον τῶν πρώτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατακτητῶν, καὶ ἔχαιρεν ἔνεκα μὲν τῆς ἡλικίας καὶ πολυπειρίας αὐτοῦ μεγίστην ὑπόληψιν παρὰ τοῖς Φράγκοις, ἔνεκα δὲ τοῦ γάμου αὐτοῦ μετ' Εὐδοκίας τῆς θυγατρὸς τοῦ Λασκάρως καὶ τὸ τῶν Γραικῶν σέβας.

Ὁ θάνατος τοῦ Βρυεννίου ὑπῆρξεν ὄντως ζημία ἐπαισθητὴ διὰ τοὺς Φράγκους, αὕτη ὅμως ἐμετριάσθη ἔνεκα τῆς διχονοίας, ἥτις ἐνέσκηψε μεταξὺ τῶν δύο θανασίμων ἐχθρῶν τοῦ κράτους του, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται συνετέλεσεν ἐμμέσως καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Βήλας, ὅστις ἐπόμενος, τῷ πατρικῷ παραδείγματι, ἔτρεφεν οὐ σμικρὰν συμπάθειαν πρὸς τοὺς Φράγκους. Τῆς δὲ διχονοίας ταύτης αἷτιος ἐγένετο ὁ Ἀσάν, ὅστις μεταμεληθεὶς δι' ἣν μετὰ τοῦ Βατάτζη συνωμολόγησε συμμαχίαν, ἐκ φόβου μὴ οὗτος ἀποδιώξας τοὺς Φράγκους στρέψῃ τὰ ὅπλα του καὶ κατὰ τῶν ἀνέκαθεν τοῖς Βυζαντινοῖς ὑποτεταγμένων Βουλγάρων, ἐζήτει περίστασιν ὅπως διαλύσῃ τὴν συμμαχίαν ταύτην καὶ ἀποσπάσῃ τὴν θυγατέρα του Ἑλένην τῶν χειρῶν τῆς αὐτοκρατείας Εἰρήνης, παρ' ἣ διέτριβε παιδευομένη, μέχρις οὗ φθάνουσα εἰς νόμιμον ἡλικίαν ἤθελε παραδοθῇ εἰς τὸν σύζυγόν της. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν πέμψας πρέσβεις πρὸς τὸν Βατάτζην τῷ παρήγγειλεν ὅτι, ἐπειδὴ πολὺ ἐπεθύμησε αὐτός τε καὶ ἡ σύζυγός του νὰ ἴδωσι τὴν θυγατέρα των, τὸν παρεκάλουν νὰ τὴν πέμψῃ πρὸς αὐτοὺς καὶ ἅμα τὴν περιεπτύσσοντο, ἥθελον τὴν

ἀποσείλει ἐκ νέου εἰς τὸν πενθερόν της. Ὁ Βατάτζης ὑπώ-
 πτευσεν μὲν τὴν ἀπιστίαν· ἀλλὰ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ παρά-
 σχη ἀφορμὴν δυσαρесκείας, ἔστειλε τὴν θυγατέρα πρὸς
 τὸν Ἀσάν, προαγγείλας αὐτῷ ὅτι ἐὰν κρατήσῃ τὴν κό-
 ρην καὶ τὴν ἀποστερήσῃ τοῦ νομίμου συζύγου της,
 ὑπάρχει Θεὸς τὰ πάντα ἐφορῶν καὶ αὐστηρῶς τιμωρῶν
 τοὺς παραβαίνοντας τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας.
 Ἐναντίον ὅμως πάντων τούτων ὁ Ἀσάν λαβὼν τὴν θυ-
 γατέρα αὐτοῦ ἀνεχώρησε πρὸς τὸ Τύρνοβον καὶ ἀπέπεμ-
 ψε τοὺς ἐλθόντας πρὸς αὐτὸν εἰς συνοδείαν ἐκείνης.
 Ἡ Ἑλένη ἔκλαιε πικρῶς, ἀποδυρομένη τὸν χωρισμὸν τῆς
 Εἰρήνης καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἀλλ' ὁ Ἀσάν ῥαπίσας
 αὐτὴν τὴν ἡνάγκασε νὰ παύσῃ θρηνοῦσα (1).

Ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων διαλύσας οὕτω τὴν πρὸς
 τὸν Βατάτζην συμμαχίαν, ἠθέλησε νὰ πραγματοποιή-
 σῃ τοιαύτην μετὰ τῶν Φράγκων, ὅπερ ἐπεζήτουν καὶ
 ἐκεῖνοι ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀνάγκης, εἰς ἣν εἶχον περι-
 ἔλθει· ὅπως δὲ δείξῃ ὅτι ἔπραττε τοῦτο οὐχὶ προσπε-
 ποιημένως, ἐπρότεινε νὰ παραιτήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν θρη-
 σκεῖαν, νὰ ἐγκολπωθῇ τὸν καθολικισμόν καὶ νὰ ὑποβλη-
 θῇ ὥς καὶ οἱ λοιποὶ Λατῖνοι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ῥω-
 μαικῆς ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτο ἔγραψε τῷ Πάπα Γρη-
 γορίῳ Θ' παρακαλῶν αὐτὸν νὰ στείλῃ ἓνα ἑξάρχον εἰς
 τὸ βασίλειόν του διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἐν αὐτῷ τὴν
 ἀληθῆ θρησκείαν, καὶ μεθ' οὗ νὰ συνδιασκεφθῇ σπου-
 δαίως περὶ τοῦ κράτους καὶ περὶ τῆς πόλεως τοῦ Κων-
 σταντίνου. Ὁ Πάπας ἐδέξατο τὴν κομίζουσαν τὴν ἐπιστολὴν
 ταύτην ἐπιτροπὴν μετὰ μεγίστης χαρᾶς, παρουσιαζομένης
 αὐτῷ περιστάσεως προσφόρου ὅπως φέρῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν
 τοῦ λαὸν πολυάριθμον, ἐχθρὸν τέως ἀμείλικτον τῶν
 Φράγκων. Τῷ ἔπεμψε λοιπὸν ὡς ἑξάρχον τὸν ἐπίσκοπον

(1) Ἀκροπολ. Χρον. Συγγρ. 34.

Περουγίας, ἔχοντα βοηθὸν τὸν ἐπίσκοπον Βόσνης, καὶ δι' ἐπιστολῆς, ἣν τῷ ἔγραψε, τὸν προσεκάλεσε νὰ συνδράμῃ πάσῃ δυνάμει τὸν αὐτοκράτορα ὅπως ἐπαναφέρῃ τοὺς Γραικοὺς εἰς τὴν ὑποταγὴν. Ταῦτοχρόνως ἔγραψε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας καὶ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κολόζης ὅπως συντελέσωσιν εἰς τὴν σαρφοφορίαν ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Βουλγαρίας ὅπως ἐνισχύσωσι τὸν βασιλέα των εἰς τὸν ὅσιον καὶ θεοφιλῆ αὐτοῦ σκοπόν. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Γρηγορίου πρὸς τὸν Ἀσάν, γεγραμμένη τῇ 21 Μαΐου 1237, δεικνύει ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἐγράφη, ἡ εἰδήσις τῆς ἀποδιώσεως τοῦ Βρυεννίου δὲν εἶχεν εἰσέτι περιέλθει εἰς Ῥώμην, καθόσον προσκαλεῖ τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων νὰ συνδράμῃ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1).

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συμμαχίας ταύτης ἐφάνη οὐ μετὰ πολὺ, διότι ὁ Ἀσάν συλλέξας ἰσχυρὸν στρατὸν, τὸν ὠδήγησεν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς Θράκην, μετ' αὐτοῦ δὲ ἠνώθησαν καὶ οἱ Φράγκοι μετὰ πολλῶν μισθοφόρων Σκυθῶν, οὓς εἴλκυσεν πρὸς ἑαυτοὺς διὰ χρημάτων καὶ πολλῶν ὑποσχέσεων, καὶ κατηυθύνθησαν κατὰ τοῦ Βατάτζη, ὅστις ἠύρισκετο τότε πλησίον τῆς Τζουρουλοῦ. Φρουρὸς δὲ τῆς πόλεως ταύτης παρὰ τοῦ βασιλέως τεταγμένος ἦτο ὁ Νικηφόρος Ταρχανιώτης, ὅστις τότε μὲν ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλέως, ὕστερον δ' ἐτιμῆθη τῷ τοῦ μεγάλου δομεστίκου τίτλῳ· ἦτο δὲ γαμβρὸς τοῦ Δομεστίκου Παλαιολόγου ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ θυγατρὸς Μαρίας. «Ἦν δὲ ὁ Ταρχανιώτης οὗτος, λέγει ὁ Ἀκροπολίτης, καὶ στρατιώτης καλὸς καὶ ἀγαθὸς στρατηγὸς, καὶ πολλῆς ἐπαπολαύων τῆς παρὰ Θεοῦ ἀντιλήψεως, καθὼς καὶ μέχρι τοῦδε ἐπέγνωσται μάλι-

(1) Gregor IX. l. II ep. 96. 97. 110. 112. 114.

στα· καὶ γὰρ ἐδόκει τοῖς πολλοῖς εὐτυχία κατορθούμενος τὰ πολλὰ ἢ εὐανδρία καὶ στρατηγία τῶν ἐναντίων περιγενόμενος.» Τῶν Φράγκων λοιπὸν ἀρξαμένων τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως, διὰ μηχανημάτων καὶ ἐλεπόλεων, δι' ὧν ἠδύναντο ὑψηλότερα καὶ εὐμεγεθέστερα τεῖχη νὰ κρημνίσωσιν, ὁ Ταρχανιώτης ἀνέπτυξε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν στρατηγικὴν, διότι ἀντιμηχανώμενος κατὰ τῶν ἐξωθεν μηχανημάτων, παρέλυε τὰς ἐνεργείας τῶν πολιορκούντων καὶ ἐματαίου τοὺς σκοποὺς αὐτῶν. Ἀλλ' ὅμως ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης διέκειτο εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν, ὅχι τόσον διότι ἔμελλε τάχιον ἢ βράδιον νὰ πέσῃ ἡ Τζουρουλὸς, ἀλλὰ διότι ἔβλεπεν ὅτι, πιπτούσης αὐτῆς, παρελύοντο πάντες οἱ ἐν τῇ δύσει ἀγῶνες αὐτοῦ. Εὐτυχῶς ἡ θεία πρόνοια, ἥτις ματαιοῖ τὰς βουλάς τῶν ἀσεβῶν, ἀπήλλαξε τάχιστα τὸν Βατάτζην τῆς τοιχύτης μερίμνης, διότι ἐνῶ οἱ ἐν Τζουρουλῷ πολιορκούμενοι διετέλουν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, αἰφνης ἐπληροφορήθη ὁ Ἀσάν ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μαρία ἀπεβίωσε, συγχρόνως δὲ ὅτι ἀπέθανον ὁ τε υἱὸς τοῦ καὶ ὁ τοῦ Τυρνόβου ἐπίσκοπος. Τοῦτο λοιπὸν θεομηνίαν ἐκλαβὼν ὁ Ἀσάν, ἔκαυσε παραχρῆμα τὰς ἐλεπόλεις καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια· οἱ δὲ Φράγκοι, μόνοι ἐγκαταλειφθέντες καὶ μὴ ἔχοντες τοσαύτας δυνάμεις, ὥς νὰ ἐλπίσωσι τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν, λύσαντες τὴν πολιορκίαν ἐπέστρεψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τοιούτου λοιπὸν ἀνελπίστου τρόπου ἠλευθερώθη ἡ Τζουρουλὸς καὶ οἱ ἐν αὐτῇ κάτοικοι τῆς Φραγκικῆς δυναστείας.⁽¹⁾ Ὁ δὲ Ἀσάν ὑπολαβὼν ὅτι τὰ προεκτεθέντα δυστυχήματα τῷ συνέβησαν ἕνεκα τῆς ἐπιτορκίας καὶ ἀσεβείας αὐτοῦ, μεταμεληθεὶς ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν Βατάτζην, ἑαυτὸν τε ἐξουθενῶν τῆς κακίστης πράξεως

(1, Ἀκροπολ. Χρ. Συγγ., 36.

καὶ τὰς συνθήκας ἀνγκυλούμενος καὶ συγγνώμην διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ ζητῶν. Ὁ Βατάτζης καὶ ἡ Εἰρήνη εὐχαρίστως δραξάμενοι τῆς περιστάσεως, ἐδέξαντο μετὰ τιμῆς τὴν πρεσβείαν τῶν Βουλγάρων καὶ ἐμπεδώσαντες δι' ὀρκων νέων τὰς προτέρας αὐτῶν συνθήκας, συνῆψαν νέαν μετὰ τοῦ Ἀσάν συμμαχίαν· τοιοιυτοτρόπως δὲ οἱ μὲν σκοποὶ καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ Πάπα Γρηγορίου καὶ τῶν Φράγκων ἐμηδενίσθησαν, ἡ δὲ τοῦ Ἀσάν θυγάτηρ Ἑλένη ἐστάλη καὶ πάλιν εἰς Νίκαιαν πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτῆς.

Ὁ Ἀσάν μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου ἦλθεν εἰς δεύτερον γάμον μετὰ Εἰρήνης τῆς θυγατρὸς Ἀγγέλου Θεοδώρου, τοῦ ἄλλοτε δεσπότη τῆς Ἡπείρου. Ὁ δυστυχὴς οὗτος, ἐστερημένος τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, διέτριβε παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀσάν, ζῶν ἐν πάσῃ ἀνέσει καὶ τιμῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του· εἶχε δὲ δύο υἱοὺς, Ἰωάννην καὶ Δημήτριον καὶ δύο θυγατέρας, Ἄνναν καὶ Εἰρήνην, ἧς, ἐρασθεὶς διὰ τὸ ἔξοχον αὐτῆς κάλλος ὁ Ἀσάν, ἐγένετο σύζυγος. Ἔνεκα λοιπὸν τοῦ συγγενικοῦ δεσμοῦ ὁ Ἀσάν οὐ μόνον ἀπέλυσε πάσης φρουρήσεως τὸν Θεόδωρον, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ ἄρχοντα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πάσης ἧς ἦρχε πρότερον χώρας. Πρὸς τοῦτο δὲ παρεχώρησεν αὐτῷ ἐπικουρίαν στρατιωτῶν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπειδὴ δὲν ἐδύνατο φανερῶς νὰ κινήσῃ πόλεμον κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μανουὴλ, ὅστις ἐκράτει τῆς Θεσσαλονίκης, ἀπεφάσισε νὰ καταλάβῃ αὐτὴν διὰ στρατηγήματος. Ἀμφισθεὶς ἱμάτια ἐπαίτου καὶ εἰσελθὼν ἀπαρατήρητος εἰς τὴν πόλιν, ἐγνωρίσθη πρὸς τινας, τοὺς ὁποίους ὅτε ἦτο δεσπότης εἶχεν εὐεργετήσῃ, καὶ συνεργοῖς αὐτοῖς τῆς συνωμοσίας χρησάμενος, ἐγένετο ἐγκρατὴς ἐντὸς βραχείως χρόνου τῆς τε Θεσσαλονίκης καὶ τῶν πέριξ πόλεων καὶ κωμῶν, τὸν δὲ ἀδελφὸν Μανουὴλ συλλαβὼν

ἔπεμψε πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς Ἀττάλειαν, οἵτινες ὁμῶς οὐ μόνον δὲν τὸν ἐκκακοποίησαν, ἀλλὰ καὶ ἐλεύθερον τὸν ἄφησεν νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν Βατάτζην, ὅπως παραπενεθῇ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ Βατάτζης ἀσμένως τοῦτον ὑποδεξιωθείς καὶ διὰ τὴν συγγένειαν μεθ' ἧς συνεδέετο πρὸς αὐτὸν, καὶ διότι ἦτο ἐκπαλαι δεσπότης, τῷ ἔδωκε χρήματα καὶ ἑξ τριήρεις, μεθ' ὧν ἐκεῖνος ἐκυρίευσεν τὰ Φάρσαλ, τὴν Λάρισσαν καὶ τὴν Πλαταμῶνα· ἄρχων δὲ τῶν χωρῶν τούτων γενόμενος, σπονδὰς ἐποιήσατο μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ Θεοδώρου, οἵτινες εἰς συνάφειαν πρὸς τοὺς Φράγκους ὄντες ἔπεισαν καὶ αὐτὸν νὰ φανῇ ἀχάριστος, συνθηκολογῶν μετὰ τῶν πριγγίπων τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ Μωρέως κατὰ τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ Βατάτζη· ἀλλὰ μεταμεληθεὶς ἐντὸς μικροῦ διὰ τὴν διαγωγὴν του ταύτην καὶ περιφρονούμενος ὑπ' αὐτῶν ἔτι τῶν συμμάχων του, ἀπέβίωσε πρὶν ἢ φθάσας ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα του. (1) Ὁ δὲ Θεόδωρος μὴ θέλων νὰ ὀνομάζεται βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης διὰ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάθος, ὠνόμασε βασιλέα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην, ἐρυθροῖς πεδίλοις τοὺς πόδας του ὑποδήσας καὶ ἐρυθροῖς γράμμασι ἐπιτρέψας αὐτὸν νὰ ὑπογράψῃ.

Ἐν τούτοις ὁ Βαλδουῖνος διατρέχων τὴν Γαλλίαν καὶ ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τῶν ἀρχόντων ὑπὲρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπέτυχεν, χάρις εἰς τὰ παπικὰ θεσπίσματα, νὰ παρασκευάσῃ περὶ τὰς ἐξήκοντα χιλιάδας πολεμιστῶν, ἐτοιμῶν νὰ μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως ὑποστηρίξωσι τὸν ἐτοιμόρροπον θρόνον αὐτοῦ. Μόνος ὁ κόμης τῆς Βρετάνης εἶχε στρατολογήσει μυρίους πεζοὺς καὶ δισχιλίους ἵππεῖς· ὁ κόμης τοῦ Βαρίου προσέφερεν ἑκατὸν λογάδας ἱππότας, πάντες δὲ

(1) Ἀκροπολ. Χρ. Συγγρ. 33. 37.

συλλήβδην οἱ ἄρχοντες προσέφερον ἀναλόγως στρα-
τιώτας καὶ χρήματα, ὅσιον τὸ ἔργον νομίζοντες καὶ
ψυχωφελές ἔνεκα τῶν παπικῶν συγχωροχαρτίων.
Ἐκ Γαλλίας ὁ Βαλδουῖνος μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ὅπως
πείσῃ τὸν βασιλέα αὐτῆς Ἐρρίκον Γ' νὰ συντελέσῃ ὁ-
μοίως εἰς τὴν ἐνδοξὸν ἐκείνην ἐπιχείρησιν· ἔμεινεν ὁ-
μῶς ἐκπληκτος, ὅταν φθάσας εἰς Δουβρον, εὔρεν ἀπε-
σταλμένους τοῦ βασιλέως ἐκείνου, οἵτινες ἐξ ὀνόματός
του τῷ εἶπον ὅτι δὲν τῷ ἐπέτρεπετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ
κράτος χωρὶς προηγουμένως νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειάν του,
διότι τοῦτο ἐδείκνυε περιφρόνησιν καὶ ἀξιόμειπτον ἀδι-
αφορίαν. Ὁ Βαλδουῖνος, περίλυπος ἐκ τούτου, ἡτοιμά-
ζετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Γαλλίαν, ὅτε ὁ Ἐρρίκος τῷ διε-
μήνυσεν ἐκ δευτέρου ὅτι ἐπειδὴ ἦλθεν ὡς φίλος, ἄνευ
ὀπλων καὶ στρατοῦ, τῷ ἐπέτρεπε νὰ διέλθῃ τὸ κράτος
του, ἀποδιδομένης αὐτῷ πάσης τιμῆς. Ἀφορμὴ τῆς
κκκῆς ταύτης ὑποδοχῆς λέγεται ὅτι ὑπῆρξε τὸ κατὰ
τοῦ Ἰωάννου Βρυεννίου μῖσος τῶν Ἀγγλων, διότι οὗτος
ἐλθὼν ἄλλοτε εἰς Ἀγγλίαν ὅπως ζητήσῃ ἐπικουρίας διὰ
τὴν ἐπὶ τὴν Ἀγίαν Γῆν ἐκστρατείαν, ἀφοῦ ἔλαβε τοι-
αύτας, συνεμάχησε μετέπειτα ὑπὲρ τοῦ Αὐγούστου Φι-
λίππου κατὰ τῶν Ἀγγλων. Ἐν τούτοις ἡ θέσις εἰς ἣν
ὁ Βαλδουῖνος διετέλει, δὲν τῷ ἐπέτρεπε νὰ φαίνεται
τόσον ἀκριβόλογος, δι' ὅπερ δεχθεὶς τὴν πρόσκλησιν τοῦ
βασιλέως Ἐρρίκου, μετέβη τὸν Μάϊον τοῦ 1238 εἰς
Λονδῖνον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βοσδόκην, ἔνθα συνηντήθη με-
τὰ τοῦ βασιλέως καὶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κό-
μητος τῆς Κορνουαλίας, οἵτινες τὸν ἐδέχθησαν μετὰ
πάσης τιμῆς. Μετὰ βραχυχρόνιον δὲ διατριβὴν ἐν Ἀγ-
γλίᾳ ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτακο-
σίας σχεδὸν μάρκας ἀργυρίου, τὰς ὁποίας οἱ δύο ἀδελ-

φοὶ ἐκεῖνοι τῷ προσέφερον ὅπως ἐπικρέσῃ εἰς τὰς πολεμικάς αὐτοῦ προπαρασκευάς (1).

Ἐνῶ ἄφ' ἐνὸς ὁ Βαλδουῖνος περιέτρεχε γῆν καὶ θάλασσαν ὅπως συλλέξῃ ὅσω τὸ δυνατόν πλείω στρατὸν, ἄφ' ἐτέρου ὁ Πάπας δραστηρίως διενήργει παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς ἡγεμόσιν ὅπως σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμοφύλων των, ὑποδεικνύων ὅτι ἡ παγίωσις αὐτῶν ἐκεῖ ἤθελε διευκολύνει καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Ἀγίας Γῆς. Πρὸς τοῦτο ὅλα τὰ χρήματα ὅσα εἶχον συλλεχθῇ διὰ τὴν σκοπευομένην σαυροφορίαν διέτασσε νὰ παραδοθῶσι πρὸς τὸν κόμητα τοῦ Μακῶνος διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς μισθοδοσίαν τῶν πολεμιστῶν καὶ ἐπειδὴ ἐπληροφορήθη παρὰ τῶν ἐξάρχων, οὓς εἶχε πέμψει εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τινων νεοσυλλέκτων, περὶ τῆς μεγάλης ἐλλείψεως ζωοτροφῶν ἥτις ὑπῆρχεν ἐκεῖ, καὶ συνέπεια τῆς ὁποίας πολλοὶ τῶν Φράγκων ἐλειποτάκτουν, προσεκάλεσε τὸν κόμητα τῆς Βρετάνης νὰ ἀναστείλῃ τὴν νεοσυλλεξίαν καὶ νὰ περιορισθῇ εἰς μόνον ἑξακισχιλίους πεζοὺς καὶ χιλίους πεντακοσίους ἵππεῖς, τῷ φόβῳ μὴ ἡ ἑλλειψὶς τροφῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιτηδείων τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ διασκορπισθῶσιν ἐὰν ἦσαν εἰς μεγαλείτερον ἀριθμόν. Ταῦτοχρόνως ἔπεμψεν εἰς Μωρέα καὶ εἰς τὸ δουκάτον των Ἀθηνῶν τὸν ἰδιαίτερον γραμματέα του διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἐκκλησιαστικούς τῶν Πατρῶν, τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Θηβῶν νὰ προσφέρωσι τὸ τρίτον τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθόσον ἐκ τῆς ἡσυχίας καὶ δυνάμεως αὐτοῦ ἐξήρτητο ἀπολύτως καὶ ἡ ἰδική των ἀνάπαυσις· προσεκάλεσε δὲ καὶ τὸν κόμητα Παλατῖνον τῆς Ζακύνθου νὰ συνδράμῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τροφῶν, καὶ τοὺς ἀρχιεπισκόπους

(1) Gregor. XI l. XI ep. 408. 409. XII. ep 351. XIII. ep. 317.

Λουγδούνων, Βεζανσῶνος, Βούργης, Καμβραίας, Τούλης, Μέτζης, Λιέγης καὶ Βερδούνης νὰ προκηρύξωσιν εἰς τὰς ἐπισκοπὰς αὐτῶν τὴν κατὰ τῶν σχισματικῶν Γραικῶν σταυροφορίαν, παραχωρουμένης πλήρους ἀφέσεως ἀμαρτιῶν εἰς τοὺς μετασχόντας αὐτῆς. Καὶ ὁ τὰ τοιαῦτα προκηρύττων ἡζίου νὰ θεωρῇται ἐπίτροπος ἐπὶ τῆς γῆς Ἐκείνου, ὅστις ὅτε εἰς τῶν μαθητῶν του ἔσυρε τὴν σπάθην διὰ νὰ κτυπήσῃ ἓνα τῶν ἐχθρῶν του, τὸν διέταξε νὰ βάλῃ τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην, διότι οἱ μάχαιρα παίοντες ἐν μάχαιρα ἀπολοῦνται! Τοιοῦτο ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν χρόνων ἐκείνων, τοιαύτη ἦτο ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ, ὑφ' ἧς ἐνεπνέοντο οἱ τῆς Ρώμης ποντίφικες! (1)

Αἱ τοσαῦται γενόμεναι προπαρασκευαὶ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ διηυθύνοντο κυρίως κατὰ τοῦ Βατάτζη, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀσάν δὲν ἦτο ὀλιγώτερον ἐκείνου ἐπίφοβος καὶ μισητός, ἀφότου μάλιστα ἐμπαίξας δι' ἀπατηλῶν ὑποσχέσεων τῶν Πάπαν ἐφείλκυσε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. Ὁ Γρηγόριος, μένεα πνέων κατ' αὐτοῦ, διότι ἀφοῦ ὑπεσχέθη ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν του καὶ νὰ συμμαχήσῃ τοῖς Φράγκοις κατὰ τῶν Γραικῶν, οὐχὶ μόνον τοῦτο δὲν ἔπραξεν, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ θερμὸς ὑπέρμαχος τοῦ Βατάτζη κατὰ τῶν Φράγκων ἀνεδείχθη, ἀπεφάσισε πλντοιοτρόπως νὰ τὸν καταστρέψῃ. Ἀπληθύνθη λοιπὸν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας Βήλαν, καὶ, πείσας τὸν Βαλδουῖνον νὰ παραιτηθῇ πάσης ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας ἀξιώσεως, ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν τὸ στέμμα τῆς Βουλγαρίας, ὡς ἂν ἦτο κύριος νὰ διαθέτῃ τὰ στέμματα τῶν διαφόρων κρατῶν κατ' ἀρέσκειαν, καὶ πρὸς τοῦτο προῦκήρυξεν εἰς Οὐγγαρίαν σταυροφορίαν γενικὴν κατὰ τοῦ Ἀσάν. Ὁ Βήλας κατὰ πρῶτον

(1) Gregor. IX. l. ep. 359. XII. ep. 10. 310.

ἐφάνη διστάζων ν' ἀναδεχθῇ τοιοῦτον ἀγῶνα, διότι ἐπίδοξος διάδοχος τοῦ Βουλγαρικοῦ θρόνου ἦτο ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς του καὶ δὲν ἐδύνατο νὰ προσβάλῃ τὸν Ἀσάν χωρὶς νὰ γείνῃ πολέμιος τοῦ συμμάχου καὶ γαμβροῦ αὐτοῦ Βατάτζη τοῦ ὁποίου, ὡς γνωστὸν, ἡ σύζυγος Εἰρήνη ἦτο ἀδελφὴ τῆς συζύγου τοῦ Ἀσάν Μαρίας· ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς φιλοδοξίας ὑπερίσχυσε καὶ τοιουτοτρόπως ἤρξαντο αἱ διαπραγματεύσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ὁ Βήλας ἐζήτησε οὐ μόνον βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, ἀλλὰ καὶ ἑξαρχος παπικὸς ὁ ἴδιος νὰ ἀναγνωρισθῇ, ἐζήτησε προσέτι νὰ τῷ ἐπιτραπῇ ὅπως προπορεύηται αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ὁ σταυρὸς, καὶ νὰ ἀναδεχθῇ ὁ Πάπας τὴν προστασίαν τοῦ βασιλείου του κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, ἐμποδίζων διὰ τῶν ὅπλων τοῦ πνεύματος πάντα ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ τὸν προσβάλῃ. Τὰ δύο τελευταῖα αἰτήματα τοῦ Βήλα ἦσαν εὐπρόσδεκτα, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀπῆντησε πολλὰς δυσχερείας, διότι οἱ Πάπαι, οἵτινες τόσον εὐκόλως κατεπάτουν τὰ δικαιώματα τῶν ἡγεμόνων, ἦσαν πολὺ ζηλότυποι εἰς ὅσα ἀπέβλεπον τὰ ἰδιά των δικαιώματα. Ἐν τούτοις μὴ θέλων ὁ Γρηγόριος νὰ δυσχρεστήσῃ τὸν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, τῷ ἐπρότεινε νὰ διορίσῃ ἑξαρχον, οἷον ἂν ἐπίσκοπον ἐκεῖνος ἐξέλεγε, καὶ τοῦτο ὅπως διατηρήσῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἐκκλησίας, ἥτις δὲν παρεῖχε τίτλους ἐκκλησιαστικοὺς εἰς κοσμικοὺς ἡγεμόνας. Ἀλλ' ὁμῶς αἱ τοσαῦται προσπάθειαι ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος, διότι ὁ Ἀσάν φοβηθεὶς τὴν κατ' αὐτοῦ σταυροφορίαν, εἰρήνευσε μετὰ τοῦ Βήλα καὶ τῶν Φράγκων εἰς τοὺς ὁποίους ἐπέτρεψε τὸ ἐπιὸν ἔτος τὴν διὰ τοῦ κράτους του διάβασιν (1).

Ἐν τούτοις ὁ Βαλδουῖνος ἐλάβανε καθ' ἑκάστην τὰς

(1) Gregor. I XII, ep. 211. 417.

πλέον δυσαρέστους περὶ Κωνσταντινουπόλεως εἰδήσεις
 πασχούσης καὶ στέρησιν τροφῶν καὶ ἔλλειψιν πολεμι-
 στῶν, ἔνεκα τοῦ ὁποίου οἱ τοῦ Βατάτζη στρατιῶται πε-
 ριτρέχοντες τὰς πέριξ χώρας, ἔσπειρον τὸν τρόμον καὶ τὴν
 φόβην μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, χωρὶς
 οὐδεμίαν νὰ ἀπαντῶσιν ἀντίστασιν. Ταῦτα λοιπὸν μαν-
 θάνων ὁ Βαλδουῖνος ἀπεφάσισε νὰ πέμψῃ κατὰ Μάρτιον
 τοῦ 1238 πολυαρίθμους πολεμιστάς εἰς Κωνσταντι-
 νούπολιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰωάννου Πετούνη, τὸν
 ὁποῖον ὁ Βρυέννιος τῷ εἶχε δώσει ὡς Μέντορα κατὰ τὴν
 εἰς Ἰταλίαν ἀναχώρησίν του. Ὁ γενναῖος οὗτος μαχη-
 τὴς ἔλαβε τὴν εἰς Ἰταλίαν ἄγουσαν ὁδὸν, προτιθέμενος
 νὰ ἐπιβιβάσθῃ ἐπὶ πλοίων ἐν Ἐνετία καὶ μεταβῇ δια-
 πόντιος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ἀποφύγῃ τὰς προσ-
 βολὰς τοῦ Βατάτζη καὶ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἦ-
 σαν διεσπαρμένοι καθ' ἅπασαν τὴν μεταξὺ χώραν γε-
 γονός τι ὅμως ἀπροσδόκητον ἐπελθὼν, ἐματαίωσε τὰς
 τοῦ Πετούνης προθέσεις. Ὁ αὐτοκράτωρ Φριδερίκος, ὅστις
 ἦτο θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ Ἰωάννου Βρυεννίου, καὶ κατὰ
 συνέπειαν καὶ τοῦ Βαλδουῖνου, ἔτι δὲ μᾶλλον τοῦ Πά-
 πα, μεθ' οὗ διέκειτο εἰς φανερόν πόλεμον, δραξάμενος
 τῆς περιστάσεως ἠθέλησε νὰ ἐκμηδενίσῃ τὸ σχέδιον ἐκεῖ-
 νο, ὅπερ ὁ Γρηγόριος περὶ τοσούτου ἐποιεῖτο· ἅμα λοι-
 πὸν ὁ Πετούνης διῆλθε τὰς Ἄλπεις, τῷ ἀπηγόρευσε νὰ
 διαβῇ διὰ τοῦ κράτους του, ἀπειλῶν ἐν ἐναντίᾳ περι-
 πτώσει ὅτι διὰ τῶν ὅπλων θέλει τοῦ ἐμποδίσει τὴν
 διάβασιν. Ὁ Πετούνης ἐκπλαγὴς γενομένος ἐκ τῆς
 ἀπειλῆς ταύτης τοῦ αὐτοκράτορος, ἦλθεν εἰς συνέντευξιν
 μετ' αὐτοῦ, καὶ παντοιοτρόπως προσεπάθησε νὰ τὸν πεί-
 σῃ, ὅπως τῷ ἐπιτρέψῃ τὴν διάβασιν· καὶ ἐκάμφθη μὲν
 ὁ Φριδερίκος, ἐπιτρέψας τοῦτο, ἀπήτησεν ὅμως ἵνα ὁ
 Πετούνης μένῃ παρ' αὐτῷ ὡς ὁμηρος διὰ τὴν καλὴν δι-

αγωγήν τὴν ὁποίαν οἱ σταυροφόροι ἤθελον τηρήσει διερχόμενοι διὰ τοῦ κράτους του. Μάτην ὁ Πετούνης προσέφερεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα μέγιστον ποσὸν χρημάτων διὰ νὰ παραιτηθῇ τοῦ ὅρου τούτου προφασίζόμενος ὅτι ὁ στρατός του ἄνευ ἀρχηγοῦ μένων ἤθελε διασκορπισθῇ. Ὁ Φριδερίκος ἐπέμεινεν εἰς τὸν ὅρον αὐτὸν καὶ ἐπειδὴ εἶχεν ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς Φραγκικῆς αὐτοκρατορίας, ἀπήτησε παρὰ τοῦ Βαλδουίνου νὰ τὸν ἀναγνώρισῃ ὡς κυρίαρχον, διότι ἄλλως θέλει τὸν ἀναγκάσει διὰ τῶν ὅπλων τοῦ δὲ Βαλδουίνου μὴ συγκατανεύσαντος εἰς τοῦτο, ἀπηγόρευεν αὐστηρῶς τὴν διὰ τοῦ κράτους του δάδασιν τῶν σταυροφόρων. Ὁ Πάπας σφοδρῶς λυπούμενος ἐπὶ ταῖς ἐχθροπραξίαις ταύταις, αἵτινες ἐματταίνον τοσοῦτους ἀγῶνας καὶ προσπάθειας, δι' ἐπιστολῶν προσεπάθησε νὰ τῷ ὑποδείξῃ πόσον ἀτόπως προσεφέρετο πρὸς ἅπασαν τὴν Χριστιανοσύνην, τῆς ὁποίας ἐφαίνετο πολέμιος· ἀλλ' ὁ Φριδερίκος περιφρονῶν καὶ τὸν Πάπαν καὶ τὰς ἐπιστολάς του, ἐπέμεινεν ἀκράδαντως εἰς τὰς ἀξιώσεις του. Ὁ δὲ Βαλδουῖνος βλέπων ὅτι ἐκτὸς τοῦ Ἀσάν καὶ Βατάτζη ἀνεφαίνετο τρίτος ἐχθρὸς. ὃν ὤφειλε νὰ πολεμήσῃ, ἐπέστρεψεν εἰς Ἰταλίαν ὅπως συμβουλευθῇ τὸν Πάπαν καὶ συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐν τούτοις οἱ ἐν Ἐνετία συνελθόντες στρατιῶται ὅπως μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν διεσπάρησαν ἐλλείψει στρατηγοῦ, ὁ δὲ Πετούνης ἀσθενήσας μετ' οὐ πολὺ καὶ ἀποβιώσας, ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος ἱππότης ἐκ τῶν ἀρχαίων κατακτητῶν.

Ἡ βραδύτης τῆς ἀποστολῆς ἐπικουρίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξήντηλθεν ὀλοσχερῶς τοὺς πόρους αὐτῆς. Πᾶσα καὶ δημοσία καὶ ἰδιωτικὴ περιουσία εἶχε δαπανηθῇ, ὁ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ αὐτοκράτορος, ἀφοῦ κατήντησε νὰ ἀφαιρέσῃ τὸν μόλυβδον ἀπὸ τὰς σκέπας

τῶν ἐκκλησιῶν διὰ νὰ κόψῃ νόμισμα, ἀπεφάσισε νὰ ὑποθηκεύσῃ καὶ αὐτὰ τὰ τιμαλφῇ λείψανα τῆς Χριστιανικῆς εὐσεβείας. Ὁ ἐξ ἀκανθῶν στέφανος, δι' οὗ περιεβλήθη ὁ τοῦ κόσμου Λυτρωτῆς, ἐσώζετο ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Βυζαντίου φέρων ἔτι τὰ ἴχνη τῶν φρικτῶν ἐκεῖνου παθημάτων· τοῦτον λοιπὸν τὸν στέφανον μὴ ἀπολειφθέντος πλέον ἐτέρου τι ὅς, ἀπεφάσισεν ὁ τοποτηρητῆς νὰ ἐνεχυριάσῃ ἀντὶ τῆς ποσότητος τεσσάρων χιλιάδων ἑκατὸν ἐβδομήκοντα πέντε ὑπερπύρων πρὸς τινὰς Ἐνετοὺς ἐπὶ συμφωνίᾳ, ἂν ἐντὸς ὠρισμένου χρόνου δὲν ἀποδώσῃ τὸ δάνειον, νὰ λαμβάνωσιν ἐκεῖνοι εἰς τὴν κατοχὴν των αὐτόν· ἐγένετο δὲ ἡ συνθήκη αὕτη τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1238. Ὁ Βαλδουῖνος πληροφορηθεὶς τὴν σύμβασιν ταύτην προσέφυγε πρὸς τὸν βασιλέα Λουδοβίκον, ὅστις παρέλαβε τὸν στέφανον ἀποτίων τὰ πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς ὀφειλόμενα. Κατὰ Δεκέμβριον λοιπὸν τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὁ στέφανος οὗτος ἐπιβιβασθεὶς εἰς πλοῖον Γαλλικὸν μετεκομίσθη εἰς Ἐνετίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Παρισίους, ἔνθα κατετέθη μετὰ πλείστης ὅσης ἐπιστημότητος καὶ πομπῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας τιμωμένην. Ὁ Βατάτζης πληροφορηθεὶς τὴν πώλησιν ταύτην τοῦ στεφάνου ἔστειλε πλοῖα ὅπως ἀρπάσωσιν αὐτόν, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπέτυχον ταῦτα νὰ συναντήσωσι τὸ κομίζον ἐκεῖνον πλοῖον· ὁ δὲ Λουδοβίκος ἐδωρήσατο διὰ τὸν στέφανον δεκασιχιλίας λίβρας εἰς τὸν Βαλδουῖνον, γενομένης καὶ δαπάνης ἐτέρων δισχιλίων διὰ τὴν μεταφορὰν αὐτοῦ (1).

Ἡ δεινὴ θέσις εἰς ἣν περιῆλθεν ἡ αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠνάγκασε τὸν Βαλδουῖνον νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν εἰς τὸ κράτος του ἐπάνοδον μετὰ τῶν στρατιωτῶν, οὓς ἐν τῇ Δύσει εἶχε συλλέξει. Τοιοῦτο-

(1) Fleury, hist. eccles. l. 81. art. 27 — Ducange IV 260.

τρόπως αὐτὸς μὲν παρεσκευάζετο ὅπως ἀπέλθῃ, ὁ δὲ Πάπας, παρὰ τῷ ὁποίῳ κατέλιπεν ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ τὸν Ἰωάννην Βαλενσιανόν, ἡσχολεῖτο ἀνενδύτως ὅπως πείσῃ τοὺς σταυροφόρους Γάλλους νὰ ἀναστείλωσι τὴν εἰς Συρίαν μετάβασίν των καὶ στρέψωσι τὰ ὅπλα των πρῶτον κατὰ τοῦ Βατάτζη. Ἐκ τούτων πολλοὶ μὲν ἐπείσθησαν εἰς τοῦ Πάπα τὰς παρακελεύσεις, ἕτεροι ὅμως ἐπέμενον εἰς τὸ ἀρχικὸν σχέδιόν των τῆς ἐπὶ τὴν ἁγίαν Γῆν ἐκστρατείας, μεμψιμοιροῦντες μάλιστα κατ' αὐτοῦ διότι παρενέλαβε προσκόμματα εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ των καὶ διότι διέθετε ἄλλως πως παρ' ὅπως ἀνέκαθεν ἦσαν προωρισμένα τὰ διὰ τὴν σταυροφορίαν συλλεχθέντα χρήματα. Μετὰ τῶν τελευταίων τούτων ἦσαν ὁ Θιβῶτος βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας, ὁ Οὐγγος δούξ Βουργουνδίας, ὁ Ἑρρίκος κόμης Βαρίου, ὁ Ἀμωρῆ κόμης Μοντφόρτης, ὁ Ριχάρδος δὲ-Σαμόντιος, ὁ Ἀνζῶ Δέλλιος, οἱ κόμητες Βενδόμης, Μακῶνος, Φορέτης, Νεβερσίας καὶ ἄλλοι, οἵτινες βλέποντες τοῦ αὐτοκράτορος Φριδερίκου τὴν διαγωγὴν καὶ μὴ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀναλάβωσιν ἀγῶνα, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἐφέρετο τοσοῦτον δυσμενῶς, ἐγκατέλιπον τὸν Βαλδουῖνον καὶ λαβόντες τὴν εἰς Μασσαλίαν ἄγουσαν ὁδόν, ἐπεβιβάσθησαν ἐκεῖθεν εἰς πλοῖα διὰ Παλαιστίνην, ἐναντίον τῆς παπικῆς ἐπιθυμίας (1).

Ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ἐπροοιμιάζε βεβαίως καλὸν τέλος· ἀλλ' ὁ Βαλδουῖνος μηδόλως ἀποθαῤῥυνθεὶς, ἀφοῦ διὰ τελευταίαν φορὰν μετέβη εἰς Ρώμην ἵνα σενεντευχθῇ πρὸς τὸν Πάπαν, ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν, καὶ μὴ ἔχων χρήματα ὅπως διαπλεύσῃ τὸν στρατὸν του ἐδανείσθη παρὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου πεντήκοντα χιλιάδας λιβρῶν, πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ὁποίων ὑπεθήκευσεν αὐ-

(1) Gregor. IX. l. XII ep. 168, 370, 392.

τῷ τὴν κομητείαν τοῦ Ναμουρ, ἣν ὁ βασιλεὺς παρε-
χώρησεν εἰς τοὺς ἱππότας Τεμπλιέρους νὰ τὴν διοικῶ-
σι μέχρις οὗ ὁ Βαλδουῖνος ἤθελε τῷ ἀποτίσει τὰ ὀφει-
λόμενα. Ἱστορικοὶ τινες λέγουσιν ὅτι πρὸς τῇ κομητείᾳ
τοῦ Ναμουρ ὑπεθήκευσε καὶ τὴν τῆς Ωξέρης· ἀλλὰ
περὶ τούτου οὐδεμίᾳ ὑπάρχει βεβαιότης. Τέλος τακτο-
ποιήσας τὰ οἰκιακὰ του πράγματα ἀπεφάσισε νὰ ἀνα-
χωρήσῃ, διερχόμενος διὰ Γερμανίας, τῆς ὁποίας ὁ αὐ-
τοκράτωρ Φριδερίκος, τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσῃ τοῦ βασιλέ-
ως τῆς Γαλλίας, τῷ ἐπέτρεψε τὴν διὰ τῆς χώρας του
διάβασιν διὰ χρυσοβούλου ἐκδοθέντος τῇ 7 Δεκεμβρίου
1238. Ταῖς προσπαθείαις τοῦ Πάπα καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς
Οὐγγαρίας Βήλας καὶ ὁ τούτου ἀδελφὸς Καλομάνος
δουξ Σκλαβουνίας καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς τῆς Βουλγα-
ρίας Ἀσάν, ὅστις οὐ πρὸ πολλοῦ εἶχε συμμαχήσει μετὰ
τῶν Φράγκων, ὑπεσχέθησαν οὐ μόνον κατ' οὐδὲν νὰ
παρενοχλήσωσι τοὺς σταυροφόρους διὰ τῶν κρατῶν
αὐτῶν διερχομένους, ἀλλὰ τὸναντίον καὶ νὰ τοῖς χο-
ρηγήσωσι πᾶσαν ἀντίληψιν. Ὁ Βαλδουῖνος ἠρίθμει ἐν
ταῖς τάξεσιν αὐτοῦ ἑξηκοντακισχιλίους ἄνδρας, ἐν οἷς
ἦσαν ἑπτακισχίλιοι ἱππῶται μετὰ τῶν ἱπποκόμων αὐ-
τῶν καὶ τριακοντακισχίλιοι ἑφιπποὶ τοξόται. Πολλοὶ
δὲ διακεκριμένοι ἄρχοντες εἶχον ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ, οἵ-
οι ἦσαν ὁ Θωμᾶς Μάρλιος κύριος τοῦ Κουσῆ, ὁ Ἰμβέρ-
τος κύριος τοῦ Βωζῶ, ὁ Ζοσεράνδος κύριος τοῦ Βρασιῶν,
ὁ ἄρχων τοῦ Βωμέζου, ὁ Γουλλιέλμος δὲ-Καχιέ, ὁ Βαρῖ-
νος δὲ-λα-Χαβερὶ καὶ ἄλλοι· συνώδευσε δ' αὐτὸν ὡς
Παπικὸς ἑξαρχος ὁ Βαλδουῖνος Σενιγαλλίας καὶ ὁ Βαρῖ-
νος, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐκ-
διώξει ὁ δεσπότης τῆς Ἡπείρου Θεόδωρος ὅτε ἐκυρίευ-
σε τὴν πόλιν ταύτην. Τοιουτοτρόπως ἀναχωρήσας ὁ
αὐτοκράτωρ μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ καὶ διελ-

θὼν τὴν Ἰταλίαν διὰ τῶν ὑπωρειῶν τῶν Ἄλπεων, ἀφίκετο εἰς τὸ Ὄστρίκιον· κατελθὼν δὲ εἰς Οὐγγαρίαν διέπέρασε τὸν Ἰστρον, καὶ διὰ τῆς Βουλγαρίας ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1239. Οἱ ἐν αὐτῇ ἐδέξαντο τὸν Βαλδουῖνον μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ, καὶ τῶν πάντων ἐλπίζόντων παντὸς δεινοῦ τὴν ἀπαλλαγὴν, οὗτος ἐστέφθη αὐτοκράτωρ μετὰ τῆς συνήθους ἐπισημότητος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας (1).

Καὶ ἀληθῶς ἔπρεπε νὰ ἐλπίσωσι πολλὰ ἐκ τῆς ἐλευσεως τοῦ Βαλδουῖνου καὶ τοῦ πολυαρίθμου ἐκείνου στρατοῦ· διότι ἐκτὸς τῆς ὕλικῆς δυνάμεως, ἣν ὁ αὐτοκράτωρ τοῖς ἐκόμιζεν, εἶχε προσέτι περιποιήσει ἐχυτῷ πολλοὺς συμμάχους, ἀποσπῶν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ Βατάτζη. Οἱ Οὐγγροι ἦσαν φίλοι αὐτοῦ, ὁ Ἀσάν εἶχεν ἐπίσης συμμαχήσει μετ' αὐτοῦ, οἱ Κουμάνοι, ἡγουμένων τῶν βασιλέων τῶν Ἰωνᾶ καὶ Σορονίου, ἐζήτησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν φιλίαν τῶν Φράγκων, καὶ ὁ πολεμικὸς οὗτος λαὸς, ὡς ἐκ τῶν προτέρων εἶδομεν, δὲν ἦτο μικροῦ λόγου ἐπίκουρος. Διὰ τοῦτο ὁ Βαλδουῖνος ἔσπευσε νὰ παραδεχθῇ τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ, καὶ πληρεξούσιοι διορισθέντες ἐκατέρωθεν συνωμολόγησαν εἰρήνην καὶ φιλίαν ἀδιάρρηκτον· μετὰ δὲ τὴν συνομολόγησιν αὐτῆς οἱ πληρεξούσιοι ἐκβαλόντες ὀλίγον αἷμα ἐκ τῶν φλεβῶν των, τὸ προσέφερον ἀλλήλοις ἵνα τὸ πίωνσιν, ὡς διὰ νὰ δείξωσι τρόπον τινὰ ὅτι τὸ αὐτὸ αἷμα ἐζωογόνει ἀμφοτέρους τοὺς λαοὺς εἰς τὸ ἐξῆς. Μετὰ τὴν αἱμοποσίαν ταύτην ταχθέντες εἰς δύο γραμμάς οἱ πληρεξούσιοι τῶν συμβαλλομένων ἐθνῶν, κατέκοψαν μεληδὸν διὰ τῶν ξιφῶν κύνα, ὃν ἠνάγκασαν νὰ διέλθῃ ἐν τῷ μέσῳ των φωνοῦντες, «Οὕτως ἀπωλεσθή-

(1) Ἀκροπολ. Χρον. Συγγρ. 37 Lebean. XVII. 389.

τω τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ὅπερ παρὰβιάσει τὴν ἑνορκον συμ-
μαχίαν.» Τοιαύτη ἦτο ἡ συνθήκη τὴν ὁποίαν οἱ Κου-
μάνοι συνέθεντο πρὸς τοὺς Φράγκους· ὅπως δὲ παγιώ-
σωσιν αὐτὴν ἠθέλησαν νὰ συσφίγξωσι τὴν συμμαχίαν
τῶν δι' ἰδιαιτέρων δεσμῶν. Βαπτισθεῖσιν λοιπὸν τῶν
δύο θυγατέρων τοῦ Σορονίου, τὴν μὲν ἔλαβεν εἰς γυ-
ναῖκα ὁ Γουλλιέλμος, υἱὸς τοῦ Γοδοφρέδου Μερῆ, τὴν
δὲ ὁ Βαλδουῖνος κόμης τοῦ Αἰνώ· τὴν δὲ θυγατέρα Ἰω-
νᾶ, τοῦ ἰσχυροτέρου τῶν δύο βασιλέων ἐνυμφεύθη ὁ Ναρ-
ζότος δὲ-Τουστῆ, ὅστις πρῶτην σύζυγον ἔσχε τὴν θυγα-
τέρα τοῦ Βρανᾶ (1).

Πρώτιστον ἔργον τῶν Φράγκων, τοιοῦτοτρόπως ὑπὸ
τῶν Κουμάνων ἐνισχυθέντων, ὑπῆρξεν ἡ πολιορκία τῆς
Τζουρουλοῦ, ἧς ὁ Βατάτζης ὑπῆρχε κύριος, διορίσας
ἐν αὐτῇ ρούραρχον τὸν Χαρτουλάριον Ἰωάννην Πετρα-
λείφαν, ἄνδρα γενναῖον καὶ παιδιόθεν ἐξησκημένον πε-
ρὶ τὰ πολεμικά. Καὶ ἀντέταξε μὲν οὗτος πρὸς τοὺς πο-
λυπληθεῖς ἐχθροὺς καὶ τὰς πολυποικίλους μηχανάς των με-
γίστην καρτερίαν καὶ ἀνδρίαν· ἀλλ' ἀναγκασθεῖς ὑπὸ
τῶν πολλῶν δυνάμεων τῶν πολεμίων, σύναμα δὲ καὶ
ὑπὸ τῶν προδοτῶν, οἵτινες δὲν λείπουσι πάντοτε κατὰ
τοιαύτας περιστάσεις ἀπὸ τὰς πολιορκουμένας πόλεις,
παρέδόθη. Οἱ δὲ Φράγκοι, χειρωσάμενοι τὴν πόλιν, συν-
έλαβον τὸν Πετραλείφαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ με-
ταγαγόντες εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπώλησαν ὡς ἀν-
δράποδα πρὸς τοὺς οἰκείους των (2).

Ὁ Βατάτζης μὴ αἰσθανόμενος ἑαυτὸν ἱκανὸν ὅπως
ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν Φράγκων, πολιορκούντων τὴν
Τζουρουλὸν, ἀπεφάσισε νὰ κατακτήσῃ ὅσα μέρη τοῖς ἔ-
μενον ἔτι κατὰ τὰ παράλια τῆς Προποντίδος. Ὅπως δὲ
ἐπιτύχῃ εὐχερέστερον τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἠθέλησε νὰ

(1) Ducange IV. 19. (2) Λεξοπολ. Χρον. Συγγρ. 37.

τούς προσβάλλη καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης· λαβὼν λοιπὸν αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ στρατοῦ καὶ ἀπὸ Νικομηδείας ἀπάρας προσέβαλε καὶ ἐκυρίευσεν τὸν Χάρακα, τὴν Δακίβυζαν καὶ τὸ τοῦ Νικητιάτου φρούριον, συσκευασάμενος δὲ τριήρεις ἱκανὰς ἔθηκεν αὐτὰς ὑπὸ τὰς διαταγὰς Ἰφρὲ τοῦ Ἀρμενίου, ἀνδρὸς ἀνικάνου καὶ ὀκνηροῦ περὶ τὰ μάχιμα τελούντος, παύσας τὸν πρότερον τὴν τῶν τριήρεων στρατηγίαν περιεζωσμένον Μανουὴλ Κοντοφρὲ, ἄνδρα γενναῖον καὶ πολεμοχάρμην, διότι οὗτος παρρησία καὶ φιλαληθεία χρώμενος παρίστα εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὅτι αἱ θαλάσσιαι αὐτοῦ δυνάμεις ἦσαν κατὰ πολὺ τῶν Φραγκικῶν ὑποδεέστεραι, καὶ ὅλως ἀνίκανοι ὅπως ναυμαχήσωσι πρὸς αὐτάς. Ὅτι δὲ ὁ Κοντοφρὲς ἔλεγε τ' ἀληθῆ ἐγνώσθη ἐκ τῶν ὑστέρων, διότι, ναυμαχίας γενομένης μεταξὺ τοῦ Γραικικοῦ στόλου ἐκ τριάκοντα πλοίων συγκειμένου καὶ τοῦ τῶν Φράγκων, ὃν τρισκαίδεκα μόνον νῆες ἀπήρτιζον, ὁ πρῶτος ἠττήθη αἰσχυρῶς, ἀπολέσας δεκατρεῖς τριήρεις, τὰς ὁποίας οἱ ἐχθροὶ σὺν ἀνδράσι καὶ ὅπλοις ἐκυρίευσαν καὶ ὡς λάφυρα ἔφερον εἰς Κωνσταντινούπολιν (1).

Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον (1240) ἐφάνη πρὸς τὸ μέρος τοῦ βορρᾶ κομήτης πωγωνίας, ὅστις διήρκεσε μῆνας τρεῖς, εἰς διάφορα μέρη φαινόμενος. Κατὰ περίεργον δὲ σύμπτωσιν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ κομήτου τούτου παρηκολούθησεν ἡ ἀποβίωσις πολλῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν, πρῶτος δὲ τούτων ἦν ὁ τῶν Βουλγάρων ἡγεμὼν Ἀσάν, «ἀνὴρ ἐν βαρβάροις ἄριστος ἀναφανείς, ὡς λέγει ὁ Ἀκροπολίτης, οὐκ ἐν τοῖς οἰκείοις μόνον, ἀλλὰ γε δὴ καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις· ἐχρήσατο γὰρ καὶ φιλανθρωπότερον τοῖς προσερχομένοις αὐτῷ ἐπήλυσι καὶ μάλιστα τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ φιλοτίμως αὐτοῖς παρεῖχε τὰ σιτη-

(1) Ἀκροπολ. Χρον. Συγγρ. 37.

ρέσεια.» Μετ' αὐτὸν ἀπεβιώσαν Ἰωνᾶς ὁ βασιλεὺς τῶν Κουμάνων καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Ναρζότος δὲ-Τουσή· ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰωνᾶς ἦν ἀδάπτιστος, τὸν ἐνεταφίασαν ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁκτὼ δὲ ἵπποκόμοι τοῦ καὶ εἴκοσιν ἕξ ἵπποι τοῦ ἀπηγγονίσθησαν ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κατὰ τὰ ἄγρια τῶν Κουμάνων ἤθη. Ὁ θάνατος τοῦ ὑπῆρξε ζημία ἐπαισθητὴ διὰ τοὺς Φράγκους, διότι ἔχι μόνον αὐτὸν ἀπώλεσαν, ἄνδρα πιστὸν καὶ γενναῖον, ἀλλὰ καὶ τὸν Σαρτόριον, ὅστις ἀποβιώσαντος τοῦ Ἰωνᾶ, ἀπεσπάσθη αὐτῶν καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ Βατάτζη. Συγγραφεὺς τις (1) ἀναφέρει ὅτι κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος, κοινοποιηθέντος ἐν Γαλλίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ Βαλδουίνου, ὁ Γοδοφρέδος Βιλλαρδουῖνος πρίγκηψ τῆς Ἀχαΐας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵν' ἀναλάβῃ τὴν ἀντιβασιλείαν τοῦ κράτους, διαρκούσης τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλίππου. Τέλος πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπεβίωσεν ἡ σύζυγος τοῦ Βατάτζη Εἰρήνη, «γυνὴ σωφρονικὴ τε καὶ ἀρχικὴ καὶ πολὺ τὸ μεγαλεῖον ἐπιδεικνυμένη τὸ βασίλειον, χαίρουσα δὲ καὶ λόγοις καὶ σοφῶν ἀκροωμένη μεθ' ἡδονῆς καὶ τιμῶσα τούτους ὑπερβαλλόντως,» καὶ ὁ Μανουὴλ Κομνηνὸς ἀδελφὸς τοῦ δεσπότη τοῦ Θεσσαλονίκης Θεοδώρου (1).

Ὁ στρατὸς τῶν Φράγκων ἐστρατοπέδευεν ἔτι πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε Γουλλιέλμος ὁ ἐκ Βερώνης κύριος τῆς Εὐβοίας καὶ υἱὸς τοῦ Ράβανου Δελλὰ Κάρσερε ἐλθὼν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν αὐτοκράτορα μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἐλένης, ἀνεψιᾶς δὲ Δημητρίου τοῦ βασιλέως τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ τῷ ἐζήτησε νὰ τὸν ἀναγνώρισῃ ὡς κληρονόμον ἐκ τῆς συζύγου αὐτοῦ, τοῦ βασιλέως ἐκείνου. Ὁ Βαλδουῖνος οὐδεμίαν ἀντίρρησην

(1) Philipp. Moussks ep. Ducan. IV. 3⁵5. (2) Ἀκροπ. λ. Χρ. ν. Συγγρ. 39—Γρηγορ. 11. 7.

ἐποιήσατο εἰς τοῦτο καὶ τὴν 5 Μαΐου 1240 ἀπέλυσε λόγον χρυσόβουλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεγνώριζε τὸν Γουλλιέλμον, βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης· τὴν δὲ ἀναγνώρισιν ταύτην ἐπεκύρωσεν ἐκεῖνος παρὰ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου Δ΄ τοῦ διχδεξαμένου τὸν Γρηγόριον Θ΄. Ἀλλὰ τὰ ἀπλᾶ ἔγγραφα οὐδὲν ἴσχυον ἀπέναντι τῆς κλαγγῆς τῶν ὀπλων, ἣτις ἠκούετο τότε καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν (1).

Ἐν τούτοις ὁ Βαλδουῖνος μὴ ἐπαρκῶν εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ δαπάνας, εἶχε δα εἰσθῆ μέγιστα ποσὰ παρὰ τοῦ πρίγγιπος τῆς Ἀχαΐας, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποτίσῃ αὐτὰ, ἠναγκάσθη νὰ τῷ παραχωρήσῃ τὴν κομητείαν τοῦ Κουρτεναί· ἀλλ' ὅμως ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος, τοῦ ὁποίου ἡ συγκατάθεσις ἦτο ἀναγκασία εἰς τὴν παραχώρησιν ταύτην, ἠρνήσατο νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Γουλλιέλμον ὡς κύριον τοῦ Κουρτεναί, καὶ δι' ἐπιστολῆς του ἤλεγξε πικρῶς τὸν Βαλδουῖνον, διότι ἀπεγυμνοῦτο τοιουτοτρόπως τῶν πατρικῶν αὐτοῦ κληροδοτημάτων. Ὁ Βαλδουῖνος ἀπαντῶν ἐδικαιολόγησε τὴν πράξιν του, προτείνων τὰς καταπειγούσας τοῦ κράτους ἀνάγκας, καὶ ὅπως πείσῃ αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν του, τῷ ἔπεμψε μέγα τεράχιον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἔφερεν ὁ Χριστὸς, ὅτε ὑπῆγαινεν εἰς τὸ Καλβάριον, τὴν αἰχμὴν τῆς λόγχης, τὸν σπόγγον καὶ τὰ ἄλλα ὄργανα τοῦ πάθους Του. Τὰ ἅγια ταῦτα λείψανα ἀφίκοντο εἰς Παρισίους κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ ἐγένοντο δεκτὰ παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς οἰκογενείας, μετὰ πλείστης ὅσης εὐλαθείας καὶ τιμῆς. Τοιουτοτρόπως ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπεγυμνοῦτο μικρὸν κατὰ μικρὸν ὅλων τῶν κειμηλίων μὲ ὅσα ἡ εὐσέβεια καὶ ὁ ζῆλος τῶν αὐτοκρατόρων τὴν εἶχε προικίσει (2).

(1) Innoc IV. l. I. p. 636. (2) Ducange IV. 23. 24.

Ὁ θάνατος τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων Ἀσάν παρήλλαξεν ἐπαισθητῶς τὴν κατάστασιν τῶν Φράγκων, διότι ὁ Βατάτζης βλέπων ὅτι διεδέξατο αὐτὸν μειράκιον ἐνδεκαετὲς, τοῦνομα Καλλιμάνος, ἐπομένως ἀνίκανον ὅπως ἐκστάσῃ τὰς ἡνίας τοῦ κράτους, ἔτι δὲ ὀλιγώτερον τὸ ἔαρὸς τοῦ πολέμου, ἀπεφάσισε νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ τῆς ἀνηλικιότητος αὐτοῦ ὅπως κατακτήσῃ τὴν Βουλγαρίαν· ἵνα δὲ μὴ τὸν ἀποτρέψωσι τοῦ σκοποῦ του οἱ Φράγκοι συνωμολόγησε μετ' αὐτῶν διετῇ ἀνακωχὴν. Ἐπεμψε δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Οὔγγρων Βήλαν προτείνων αὐτῷ φιλίαν καὶ τὴν ὑπὸ τὸ Πάπαν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ Βήλας χαίρων ἐπὶ ταῖς προτάσεσι ταύταις ἐξήγγειλεν εἰς Ρώμην τὸν τοῦ Βατάτζη σκοπὸν· ἀλλ' ὁ Πάπας δυσπιστῶν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Νικαίας, ἐνέπνευσε καὶ πρὸς τὸν Βήλαν τὴν δυσπιστίαν ταύτην. Καὶ ἀπέτυχε μὲν ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων συμμαχία, ἀλλ' ὁ Βήλας οὐδὲν παρενέβαλε πρόσκομμα καὶ αὐτὸ ἰδίως ἐπεθύμει ὁ Βατάτζης.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ μεγαλεπίβολος οὗτος ἡγεμὼν μὴ ἀνεχόμενος νὰ φέρωσιν οἱ δεσπόται τῆς Θεσσαλονίκης τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ἐνόμιζεν ὅτι αὐτῷ μόνῳ ἀνῆκε, διότι ἦτο διάδοχος τοῦ Λασκάρεως καὶ τῶν νομίμων τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκρατόρων, ἀπεφάσισε νὰ ταπεινώσῃ καὶ τὸν φέροντα τὸν τίτλον ἐκεῖνον Ἰωάννην τὸν Κομνηνὸν, ὅστις διώκει τὸν τόπον ταῖς συμβουλαῖς καὶ τῇ πείρᾳ τοῦ τυφλοῦ πκτρός του Θεοδώρου. Ὅπως δὲ ὁ Βατάτζης εὐχερέσειρον ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἠθέλησε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν ἀνίκανον ἐκεῖνον καὶ νωθρὸν ἡγεμόνα τὸν ἀόμματα Μέντορά του καὶ πρὸς τοῦτο κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξῆς στρατήγημα. Πέμψας πρέσβυν πρὸς τὸν Θε-

ὁδωρον, τὸν προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ εἰς Νίκαιαν ὅπως
 συσκεφθῶσι περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων· ἐκεῖνος δὲ
 μηδὲν κακὸν ἐπονοῶν προσῆλθε προθύμως, καὶ ὁ Ἰωάν-
 νης τὸν ἐνέπλησε τιμῶν, θεῖον αὐτὸν ὀνομάζων καὶ τῇ
 αὐτοῦ συγκαθίζων τραπέζῃ καὶ τῶν λοιπῶν φιλοφρο-
 νημάτων μεταδιδούς. Ἀφοῦ δὲ τοῦτον ἔσχεν εἰς τὰς
 χεῖράς του, συναγαγὼν πολυάριθμον στρατὸν Γραικῶν
 καὶ Σκυθῶν, τοὺς ὁποίους διὰ δώρων καὶ ὑποσχέσεων
 εἶχε προσελκύσει, διεπεραιώθη τὸν Ἑλλήσποντον καὶ
 κατηυθύνθη εἰς Θεσσαλονίκην, ἔχων παραπλέοντα καὶ
 τὸν στόλον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν Κοντοφρὲ Μανουήλ. Συνώ-
 δευον δὲ τὸν βασιλέα κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην
 ἄνδρες στρατηγικοὶ καὶ πολυμήχανοι, ὁ Δημήτριος Τορ-
 νίκης, ὁ δομέσικος Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος, ὁ πρωτο-
 βεσιάριος Ἀλέξιος Ραοῦλ, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Νικηφό-
 ρος Ταρχανιώτης, ὁ πρωτοσέβαστος Κοντοστέφανος,
 ὁ μέγας χαρτουλάριος Πετραλείφας καὶ ἄλλοι. Τοιου-
 τοτρόπως ὁ Βατάτζης μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ πα-
 ρελθὼν τὰ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας χωρία, κατέ-
 λαβε τὴν Χριστούπολιν καὶ τὸ φρούριον τῆς Ρεντίνης,
 τὸ ὁποῖον οἱ φυλάσσοντες παρήτησαν ἔρημον, ἰδόντες
 μακρόθεν τὸν στρατὸν αὐτοῦ, καὶ ἔλθων ἐστρατοπέδευσεν
 εἰς ἀπόστασιν ὀκτὼ σταδίων ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης,
 εἰς τόπον καλούμενον κῆπον τοῦ Προβατᾶ. Κατὰ τῆς
 ἀχανοῦς ἐκείνης πόλεως, δὲν ἦτο βεβαίως δυνατόν νὰ
 μεταχειρισθῇ ἐλεπόλεις καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολεμικὰ
 μηχανήματα· διέταξεν ὁμῶς τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ
 καὶ ἰδίως τοὺς εἰς ἀρπαγὴν προθυμοτάτους Σκύθας,
 νὰ περιέρχωνται καὶ ληΐζωσι τὰ περίχωρα, ὅπως εἰ
 δυνατόν διὰ τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς πείνης ἀναγκά-
 σῃ τοὺς ἐν τῇ πόλει νὰ παραδοθῶσιν· ἀλλὰ καὶ οἱ πο-
 λιορκούμενοι δὲν ἔμενον ἄπρακτοι, τὸν κιντῖον ἀνθί-

στάντο μετὰ πολλῆς καρτερίας, συνεχῶς δ' ἐφορμῶν-
τες ἐκ τῆς πόλεως ἐπέπιπτον κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ
βασιλέως καὶ ἐπέφερον αὐτῷ ζημίαν οὐ σμικράν.

Ἐν τούτοις ὁ Βατάτζης ἐξηκολούθει στενώτερον πο-
λιορκῶν τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ ὅτε ἐπληροφορήθη παρὰ
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου, ὃν εἶχε καταλίπει περὶ τὰ
μέρη τῶν Πηγῶν, μετὰ τοῦ μυστικοῦ συμβούλου Ἰωάν-
νου τοῦ Μουζάλωνος καὶ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου Μι-
χὴλ Λιβαδαρίου, ὅτι τὸ ἔθνος τῶν Τατάρων, ἡ, κα-
τὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, τῶν Ταχάρων, ἐλθὼν εἰς πόλεμον
πρὸς τοὺς Μουλσουμάνους τοῦ Ἰκονίου ἐνίκησεν αὐτοὺς
καὶ ὅτι φόβος ἦτο μὴ οἱ Βάρβαροι ἐκεῖνοι ἤθελον εἰσ-
βάλει εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Νικαίας. Ταῦτα μα-
θὼν ὁ Βατάτζης, εἰς οὐδένα μὲν ἀνεκοίνωσεν, ἀπαγο-
ρεύσας ἐπὶ ποινῇ θανάτου εἰς τὸν παρὰ τοῦ υἱοῦ του
ἀπεσταλμένον νὰ μαρτυρήσῃ τι τῶν ἐν Ἀσίᾳ συμβαι-
νόντων, προσκαλέσας δ' ἐκ Νικαίας εἰς τὸ στρατόπε-
δόν του τὸν Θεόδωρον, τῷ εἶπεν ὅτι οὐχὶ ἐκ μίσους ἢ
ἐκ κατακτητικῶν σκοπῶν προσέβαλε τὴν Θεσσαλονίκην,
διότι ἀμφοτέροί εἰσι Γραικοὶ καὶ ἐπομένως ἐχθροὶ τῶν
Φράγκων, ὅτι, καίτοι τὸ συμφέρον ἀμφοτέρων ἀπαιτεῖ
νὰ ἐνωθῶσι διὰ νὰ προσβάλωσιν ὁμοῦ τοὺς κοινούς ἐχ-
θροὺς, ὑπάρχων ὁμοῦς μόνος νόμιμος αὐτοκράτωρ, κατ'
οὐδὲν δύναται νὰ ἀνεχθῇ ἕτερον ἀντιποιοῦμενον τοῦ ὀνό-
ματος αὐτοῦ, καὶ ὅτι δὲν εἶνε συνέσεως ἔργον διὰ κε-
νὸν τίτλον ὁ Θεόδωρος νὰ διακινδυνεύσῃ πραγματικὸν
βασίλειον, οὐ οὐδόλως τῷ διαφιλονικεῖ τὴν κατοχὴν.
Ὁ Θεόδωρος, ὅστις ἠγνόει τὴν πραγματικὴν αἰτίαν,
ὅφ' ἧς ὁ Βατάτζης ἐπεθύμει νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν
καὶ ὅστις ἦν ἄλλως τε λίαν εὐγνώμων πρὸς αὐτὸν διὰ
τὰς τιμὰς καὶ τὰς φιλοφροσύνας, ὧν τὸν κατηξίωσεν
ἐν Νικαίᾳ, εὔρεν εὐλόγους τὰς αἰτιάσεις αὐτοῦ καὶ πρέσ-

βυς παρὰ τῷ υἱῷ του γένόμενος, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ ἐνδύσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ συνέπειαν ὁ Ἰωάννης ἤρκεσθη εἰς τὸν ἀπλοῦν τίτλον δεσπότη, ἀπέβαλε τὰ ἐρυθρὰ πέδιλα καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν λίθος ὑπερεκάθητο κόκκινος, ὡς σύμβολον τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος, καὶ ὠρκίσθη ὑποταγὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Οὗτος δὲ τυχὼν τοῦ ποθομένου καὶ ἐμπλήσας δωρεῶν τοὺς περὶ τὸν Ἰωάννην, ἀνεχώρησεν ἐκ Θεσσαλονίκης μετὰ τεσσαρακονθήμερον πολιορκίαν (1).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἤρξαντο αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Ταρτάρων Μογγόλων, οἵτινες διελθόντες ἀλληλοδιαδόχως τὴν Ῥωσσίαν, Πολωνίαν, Σιλεσίαν, Μορχυίαν, Κρακοβίαν, Οὐγγαρίαν, Βοσνίαν, Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, ἔλαβον τὴν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄγουσαν ὁδὸν, πανταχοῦ καταλείποντες ἵχνη δυσεξάλειπτα τῆς θηριώδους καὶ καταστρεπτικῆς διαβάσεώς των. Τρόμος πανικὸς κατέλαβεν ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, καὶ οἱ ἡγεμόνες αὐτῆς ἔστρεφον βλέμματα ἀπηλπισμένα πρὸς τὰς ἀγρίας ἐκείνας ὀρδὰς. Πανταχοῦ διετάχθησαν παρακλήσεις ἐπ' ἐκκλησίαις καὶ νηστείαι· ὁ Πάπας ἔπεμψε μοναχοὺς ὅπως τοὺς κατηχήσῃ καὶ τοῖς ἐμπνεύσῃ αἰσθήματα Εὐαγγελικῆς ἀγάπης. Ὁ αὐτοκράτωρ Φριδερίκος προσεκάλει ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τῆς ἀπειλουμένης Γερμανίας, Λευκὴ δὲ ἡ μήτηρ Λουδοβίκου τοῦ Ἀγίου ἔτρεμεν ὑπὲρ τῆς Γαλλίας. Τὰ πάντα ἐν γένει διετέλουν εἰς τρόμον καὶ ἀπόγνωσιν, καὶ μόνῃ ἡ παρήγορος θρησκεία ἐνέπνεεν ἐλπίδας εἰς τοὺς καταπεπονημένους ἡγεμόνας. «Ἐλπίζωμεν εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν, ἔλεγεν ὁ Λουδοβίκος, ἂν οἱ βάρβαροι ἐπελθόντες μᾶς

(1) Ἀκροπολ. Χρ. Συγγρ. 80

προσβάλωσιν ἢ ἡμεῖς θέλομεν πέμψει αὐτοὺς εἰς τὸν ἄ-
δην, ἢ ἐκεῖνοι ἡμᾶς εἰς τὸν παράδεισον.» (1)

Ἐνῶς ἡ Εὐρώπη διετέλει ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τρόμου, σῶμα
Μογγόλων ἐπιδραμὸν εἰς τὰς χώρας τοῦ Σουλτάνου τοῦ
Ἰκονίου Ἰαθατίνη καὶ νικήσας αὐτὸν, ἐλήϊσε τὴν Καππα-
δοκίαν καὶ τὴν Καισάρειαν καὶ ἠπείλει νὰ καταστρέψῃ
ὁλόκληρον αὐτοῦ τὸ κράτος. Ἀφ' ἑτέρου ὁ αὐτοκράτωρ
τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βαλδουῖνος στερούμενος χρη-
μάτων καὶ στρατιωτῶν, πρὸς δὲ ἀποσπασθέντων ἀπ' αὐ-
τοῦ καὶ τῶν Κουρμάνων, διετέλει εἰς δεινὴν θέσιν, μὴ
ἔχων πῶς νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὸν Βατάτζην. Ἡ ἀνάγκη
λοιπὸν προσεκάλει τὸν τε Βαλδουῖνον καὶ τὸν Σουλτά-
νον νὰ ἐνωθῶσιν ἀμοιβαίως, καὶ πρῶτος ὁ αὐτοκράτωρ
τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξέθηκεν εἰς τὸν Ἰαθατίνην
τὴν ἀνάγκην τῆς πρὸς ἀλλήλους συνδρομῆς. Ὁ Ἰαθατί-
νης ἐδέχθη τὴν πρότασιν, καὶ ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν συμμα-
χίαν ταύτην, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Βαλδουῖνου εἰς γάμον μί-
αν τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ὑποσχόμενος ὅτι θέλει τῇ ἐπιτρέ-
ψαι νὰ τηρῇ τὸ θρήσκευμα αὐτῆς καὶ ὅτι θέλει οἰκοδομή-
σει ἀνὰ μίαν ἐκκλησίαν εἰς ἐκάστην τῶν πόλεων τοῦ
κράτους του. Ὁ Βαλδουῖνος προθύμως παραδεχθεὶς τὰς
προτάσεις ταύτας, ἔπεμψεν εἰς Γαλλίαν τὸν ἱππότην
Ἐρρίκον Βέριον ἵνα φέρῃ τὴν ἀνεψιάν αὐτοῦ, θυγατέρα
τῆς ἀδελφῆς του Ἐλισσάβετ καὶ τοῦ Εὐδου, κόμητος
τῆς Μονταίγης ὅπως τὴν ἐκδώσῃ εἰς τὸν Σουλτάνον
Ἰαθατίνην. Ἀλλ' ὅμως ὁ Βατάτζης, ὅστις τότε ἦτο εἰς
Νύμφαιον καὶ κατεσκόπευε μετὰ προσοχῆς τὰς πράξεις
τοῦ Βαλδουῖνου, μαθὼν τοῦτο ἐδυνήθη νὰ διαλύσῃ τὴν
γενομένην συνθήκην καὶ νὰ λάβῃ αὐτὸς τὸ πρόσωπον
τοῦ Φράγκου αὐτοκράτορος. Ἐπέτυχε δὲ τοῦτο καθόσον
ὁ Σουλτάνος βλέπων τὴν μεγάλην ἀσθένειαν τοῦ Βαλ-

(1) Lebeau XVII. 409.

δουίνου, προὔτιμα φυσικῶ τῷ λόγῳ τὴν συμμαχίαν εὐσθενεστέρου καὶ μεγαλεπιβολωτέρου ἡγεμόνος, ὄντος ἄλλως τε ἐγγύτερον τοῦ κινδύνου καὶ μᾶλλον ἐνδιαφερομένου εἰς τὴν ἀποσόβησιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Οἱ δὲ λοιπὸν ἡγεμόνες συνῆλθον ἐν τῷ παρὰ τῷ Μαιάνδρῳ ποταμῷ ἅσται τῆς Τριπόλεως· ἐκεῖ δ' οἱ τοῦ Σουλτάνου ὑπηρέται εἰργάσαντο ἐκ τοῦ αὐτοσχεδίου γέφυραν ξυλίνην διὰ τῆς ὁποίας διελθόντες τὸν ποταμὸν οἱ ἡγεμόνες ἐδεξιώσαντο ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ συνωμολόγησαν ἐν ἔτει 1243 πρὸς ἀλλήλους συμμαχίαν ἀμυντικὴν καὶ ἐπιθετικὴν, τὴν ὁποίαν ἐνόρκως παρεδέχθησαν, ὑποσχόμενοι ἀλλήλοις πᾶσαν ἀντίληψιν καὶ συνδρομήν. Τοιουτοτρόπως ἀνταλλάξαντες διάφορα δῶρα ἑκατέρωθεν ἀπῆλθον ὁ μὲν Βατάτζης πρὸς τὴν Φιλαδέλφειαν, ὁ δὲ Σουλτάνος εἰς τὸ Ἰκόνιον, ἐνθα ἦσαν τὰ ἀνάκτορα αὐτοῦ (1).

Ἐξασφαλίσας διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ὁ αὐτοκράτωρ τὰ ἀνατολικά ὅρια τοῦ κράτους του καὶ μικρὸν φοβούμενος τοὺς Φράγκους ἀπесύρθη εἰς Λάμψακον, καὶ ἐκεῖ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὑπηκόων του, οἵτινες μετὰ τοὺς ἀδιαλείπτους ἐκείνους πολέμους εἶχον βεβαίως ἀνάγκην οὐ σμικρὰν ἀναπαύσεως. Ὅποια δὲ εὐδαιμονία ἐπῆλθε κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰρήνης ταύτης, ἐξιστορεῖ ὁ Βυζαντινὸς ἱστοριογράφος Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς διὰ τῶν ἐξῆς. «Ἄδειαν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι, λέγει, καὶ ἀνακωχὴν τῶν μακρῶν εἰληφότες πολέμων, εἰς τὴν τῶν οἰκείων κτημάτων καὶ πραγμάτων ἐπέδωκαν ἐπιμέλειαν· αὐτός τε γὰρ ὁ βασιλεὺς τοσοῦτο μέρος ἀποτεμομένος γῆς, ὅση τε ἀρόσιμος καὶ ὅση πρὸς ἀμπελουργίαν εὐθετος, ὅσην ἐξαρχεῖν ἔκρινεν εἰς τε βασιλικὴν τράπεζαν καὶ εἰς ὅσα ἢ εὐεργετοῦσα καὶ διαρκῶς

(1) Γεω. γ. Ἀκροπολ. 41.

χορηγοῦσα γνώμη τοῦ βασιλέως παρεκελεύετο (γηρο-
τροφεῖα δὲ ἦσαν ταῦτα καὶ πτωχοτροφεῖα καὶ ὅσα
τοὺς ἐκ παντοίων νοσημάτων ἐθεράπευον τραυματίας),
ἐπιμελητάς τε τούτοις ἐπιστήσας, ὅποσοι καλῶς γεωρ-
γεῖν τε καὶ ἀμπελουργεῖν ἴσασι, πολλήν τε καὶ ἄφθο-
νον τὴν τῶν καρπῶν ἐτήσιον ἡθροίζε χορηγίαν, οὐ μόνον
δὲ, ἀλλὰ καὶ ἵππων καὶ βοῶν καὶ ποιμνίων, ὁμοῦ
τε καὶ συῶν ἀγέλας προσεκτῆσατο ἐπὶ τούτοις καὶ παν-
τοίων ὀρνίθων ἡμέρων εἶδη, ἐξ ὧν πολύχους ὁ τῶν
γεννωμένων πορισμὸς ἐφαίνετο καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν.
Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρήνει ποιεῖν, ὅσοι τε τῶν
γένει προσηκόντων καὶ ὅσοι τῶν ἄλλως εὐγενῶν ἦσαν,
ἵν' ἕκαστος οἴκοθεν ἔχων τῆς χορείας τὸ διαρκές, μή τι
χεῖρα τοῖς ιδιώταις καὶ ἀσθενεστέροις ἐπάγῃ πλεονε-
κτοῦσαν, καὶ ἅμα καθαρεύουσα ἡ Ῥωμαίων τελέως
ἐντεῦθεν ἀδικημάτων ἢ πολιτεία. Καὶ μέντοι καὶ χρό-
νων ὀλίγων αἱ πάντων ἀποθῆκαι βρίθουσαι τοῖς καρ-
ποῖς ἐωρῶντο, αἱ τε ὁδοὶ καὶ ἀγυιαί καὶ πᾶσα μάνδρα
καὶ σηκὸς ἐστενοχωροῦντο τοῖς κτήνεσι καὶ ὅποσαι τῶν
ὀρνίθων ἦσαν ἀγέλαι.» Κατ' εὐτυχίαν τοῦ Βατάτζη ἐ-
πῆλθεν εἰς τοὺς Τούρκους λιμὸς ἰσχυρὸς καὶ σπάνις με-
γίστη τῶν χρειωδῶν, δι' ὅπερ αἱ ὁδοὶ πᾶσαι ἦσαν με-
σταὶ τῶν τοῦ ἔθνους ἐκείνου, κατερχομένων εἰς τὸ κρά-
τος τοῦ ἵν' ἀγοράσῃ τροφάς, καὶ φερόντων ὡς ἀντάλ-
λαγμα, ἄργυρον, χρυσόν, ὑφάσματα καὶ ἕτερα πολυτε-
λῆ εἶδη. «Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ, προστίθηςιν ὁ αὐτὸς
συγγραφεὺς, τάχιστα οἱ Ῥωμαίων οἶκοι πλούτου θαρ-
βαρικοῦ πλήρεις κατέστησαν, πολλῶ δὲ πλέον τὰ βα-
σιλικὰ ταμεῖα ἤδη τῇ τῶν χρημάτων ἐβρίθον δαψιλείᾳ
καὶ ἵν' ἐν βραχεὶ παρστήσω τὸ πᾶν, οἱ ταῖς τῶν ὀρ-
νίθων ἀγέλαις ἐπιστατοῦντες ὅποσα τίκτοιν αὐταὶ ὡς,
ἀνὰ πᾶν συναθροίζοντες ἕτος ἐπίπρασκον ὡς ὀλίγου χρό-

νου πρὸς τῶν συναχθέντων ἐντεῦθεν χρημάτων στέφανον κατασκευασθῆναι τῇ βασιλίδι, λίθοις καὶ μαργάραις λίαν πολυτελέσι διηνηθισμένον, ὃν καὶ ὦάτον ὁ βασιλεὺς ἐπωνόμασε, διὰ τὸ ἐκ τῆς τῶν ὦων πράσεως κατασκευάσθαι αὐτόν.» Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην ἀνάπτυξιν τῶν ὑπηκόων του, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι πολὺς πλοῦτος ἐκενοῦτο μάτην ἐκ τῶν ταμείων των εἰς τὰ ἐξ ἀλλοδαπῶν ἔθνων ἐνδύματα, ὅσα ἐκ Βαβυλωνίου καὶ Ἀσσυρίου σηριακοῦ κατασκευάζοντο καὶ παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἐπιτηδείως ἐξυφαίνοντο, διέταξεν ἵνα οὐδεὶς τῶν ὑπηκόων του μεταχειρίζηται αὐτὰ ἐπὶ ποινῇ ἀτιμώσεως, ἀλλὰ μόνον νὰ μεταχειρίζωνται ἐκεῖνα ὅσα ἡ χώρα γεωργεῖ, καὶ αἱ χεῖρες των κατασκευάζουσι, διὰ δὲ τοῦ διατάγματος τούτου περιστάλη ἡ πολυτέλεια καὶ ὁ πλοῦτος ἔμενεν εἰς τὰ ἴδια (1).

Ἐν τούτοις ἡ μεταξὺ Βατάτζη καὶ Βαλδουΐνου διετῆς ἀνακωχὴ ἤγγιζεν εἰς τὸ τέρμα της· ὁ δὲ δεύτερος, καίτοι πολλῶν πολλαχόθεν ἀποσταλειςῶν αὐτῷ ἐπικουριῶν, ὑπῆρχε πάλιν ἀνίκανος ν' ἀντιστῇ κατ' ἐχθροῦ τοσοῦτον δραστηρίου καὶ πολυμηχάνου, οἷος ἦν ὁ Βατάτζης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταβῇ πάλιν εἰς Ἰταλίαν διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ ἐκ νέου τὴν συνδρομὴν τοῦ ὑπερτάτου τῆς Ρώμης ποντίφικος. Ὁ Πάπας κατείχετο ὑπὸ μεγίστου ζήλου ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς ἣν ἔπεμψε καὶ μέρος τῶν χρημάτων, ἅτινα ἦσαν προωρισμένα διὰ τὴν ἐπὶ τὴν Παλαιστίνην ἐκστρατείαν, ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς διαφόρους ἡγεμόνας, προτρέπων αὐτοὺς νὰ συνδράμωσι τὸν Βαλδουΐνον· ἀλλ' οὗτος ἠσθάνετο ὅτι ὁ Πάπας ἦν ἀνίσχυρος ὅπως τὸν συνδράμη ἀποτελεσματικῶς, ἐνόσω διετέλει εἰς πόλεμον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας

(1) Νικηφ. Γρηγορ. 11. 6.

Φριδερίκον. Οἱ τῆς Ρώμης ἱεράρχαι ἀνέκαθεν συγγέροντες τὰ πνευματικά πρὸς τὰ κοσμικά, καὶ παραδίδόντες ῥητὴν ἐντολὴν ἐκείνου, ὃν ἠξίουσαν ὅτι ἀντεπροσώπουν ἐπὶ τῆς γῆς, προὔτιμών τὴν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου βασιλείαν τῆς ἐπηγγελημένης παρὰ τοῦ Σωτῆρος· διὰ τοῦτο ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος ἀναβάς ἐπὶ τὸν παπικὸν θρόνον, τρεῖς ταῦτοχρόνως ὑπεστήριξε σταυροφορίας, τὴν μὲν ὑπὲρ τῆς Παλαιστίνης κατὰ τῶν Μωαμεθανῶν, καὶ τὴν δευτέραν ὑπὲρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τῶν Γραικῶν καὶ τὴν τρίτην ὑπὲρ ἑαυτοῦ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Τὸν διαμερισμὸν λοιπὸν ὥς εἰπεῖν τοῦτον τῆς ἐνεργείας τοῦ Πάπα βλέπων ὁ Βαλδουῖνος ἔκρινεν ἀτελέσφορον πᾶσαν αὐτῷ ὑπισχνουμένην ἢ καὶ παρεχομένην συνδρομὴν, δι' ὅπερ ἀναχωρήσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἔτει 1244, μετέβη παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Φριδερίκου καὶ ἀντιλήπτορα προσλαβὼν τὸν κόμητα τῆς Τολώσης Ραϋμόνδον ἐπέτυχεν νὰ εἰρηνεύσῃ τοὺς τέως διαμαχομένους, τοῦ Πάπα ὑποβληθέντος εἰς τὴν διχιτησίαν αὐτοῦ ἐπὶ τινῶν ἀντικειμένων· ἀλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη μικρὸν διήρκεσεν, ὁ δὲ Πάπας ἀποσυρθεὶς ἐκ Ρώμης μετέβη πρῶτον μὲν εἰς Γενούην, εἶτα δὲ εἰς Λούγδουνον τῆς Γαλλίας, ἐν ᾧ συνεκάλεσε σύνοδον ὅπως συσκεφθῶσι πάντες πῶς ἠδύναντο νὰ συνδράμωσι τὴν Ἁγίαν Γῆν καὶ τὴν Παλαιστίνην, πῶς νὰ ἐμποδίσωσι τὰς εἰσβολὰς τῶν Τατάρων, πῶς τέλος νὰ συμβιάσωσι τὸν Πάπαν πρὸς τὸν Φριδερίκον.

Ἡ σύνοδος αὕτη συνῆλθε τῇ 25 Ἰουνίου 1245 ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ Λουγδούνου. Ὁ Πάπας ἐπιτελέσας μεγαλοπρεπῆ δοξολογίαν κατέλαβε τὴν πρωτοκαθεδρίαν, ἔχων δεξιόθεν μὲν τὸν αὐτοκράτορα Βαλδουῖνον, ἀριστερόθεν δὲ διαφόρους ἡγεμόνας καὶ ἀπέναντι τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν τῆς Ἀντιοχείας

καὶ τὸν Ἀκυιλίας. Ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπό-
 λεως Νικόλαος, λαβὼν πρῶτος τὸν λόγον, ἐξέθηκε διὰ
 μακρῶν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας του,
 ἥτις ἐκ τριάκοντα ὑποκειμένων αὐτῇ ἐπισκόπων, μόλις
 εἶχε πλέον τρεῖς, τῶν ἀσπόνδων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλη-
 σίας ἐχθρῶν, τῶν Γραικῶν, ἐκτεινάντων τὰς κατακτή-
 σεις αὐτῶν μέχρι πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως. Μετὰ ταῦτα ὁ Πάπας ἀφώρισε τὸν Φριδερίκον,
 τὴν συμμάχιν, ἣν οὗτος συνέθετο πρὸς τὸν Βαττάτζην
 καὶ τὴν συγγένειαν, ἣν συνῆψεν ἐκδοῦς εἰς ἓνα σχισμα-
 τικὸν (οἷος ἦτο ὁ Βαττάτζης) τὴν θυγατέρα του εἰς
 γάμον. Ἐπομένως συσχεψάμενοι περὶ τῶν μέσων δι' ὧν
 ἡ ὕψιντο νὰ συνδράμωσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπε-
 φάσισαν ὥστε, οἱ μὲν ἄρχοντες οἱ ἔχοντες προσόδους καὶ μὴ
 διαμένοντες εἰς τὰς κτήσεις των ἄνευ εὐλόγου αἰτίας ὥφει-
 λον νὰ προσφέρωσιν αὐτῇ τὸ ἥμισυ τῶν εἰσοδημάτων των,
 τὸ δὲ τρίτον ὅσοι διέμενον καὶ ὧν ἡ πρόσοδος ὑπερέ-
 θινε τὰς ἑκατὸν μάρκας ἀργυρίου, καὶ τὸ δέκατον
 ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία. Μὴ ἀρκούμενος δ' ὁ Πάπας εἰς
 μόνας ταύτας τὰς συνδρομὰς διέταξε βραδύτερον ὥσ-
 τε ὅλα τὰ κακῶς ἀποκτηθέντα ἐκ δόλου, τόκου ἀδί-
 κου ἢ ἄλλως πῶς χρήματα, ὅλα τὰ κληροδοτήματα
 ὅσα κατελείποντο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐκτελεστῶν τῆς
 διαθήκης ὑπὲρ ἀγαθοεργῶν σκοπῶν, καὶ ὅλα τὰ δι' ἄφε-
 σιν ἀμαρτιῶν προσφερόμενα ἐλέη, νὰ δοθῶσι πρὸς ἀνα-
 κορύφωσιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορίας.
 Τῆς συνόδου ληξάσης, ὁ Πάπας συνοδευόμενος μεταξὺ
 ἄλλων ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πατριάρχου τῆς
 Κωνσταντινουπόλεως, μετέβη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Κλου-
 νῆ, ἐνθα ἐτέλεσε τὴν εὐχαριστήριον ἱερουργίαν, παρόν-
 τος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου μετὰ τῆς
 μητρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του κόμητος τοῦ Ἀρτοῦ, τοῦ

υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρράγωνίας καὶ ἄλλων. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ ἔτος ἔμεινεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λουδοβίκου, ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης αὐτοκρατορίας του (1).

Βαρέως ὑπέμεινεν ὁ Βατάτζης τὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Εἰρήνης στέρησιν· παρελθόντος ὅμως χρόνου τινος, ἦλθεν εἰς δεῦτερον γάμον μετὰ Ἄννης τῆς θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ ἀδελφῆς Μανφρέδου τοῦ Βασιλέως τῆς Σικελίας· ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἦν πολὺ νέα τὴν ἡλικίαν, ὁ πατὴρ τῆς τῇ ἔδωκε σὺν πολλαῖς ἄλλαις ὑπηρετρίαις ὡς τροφὸν καὶ παιδαγωγὸν γυναικὰ τινα καλουμένην Μαρκεσίνην, τῆς ὁποίας ἡ κάλλονη τοῦ προσώπου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο σαγήνη, ἣν δυσκόλως ἐδύνατό τις νὰ ἀποφύγῃ. Ἡ γυνὴ αὕτη διὰ φίλτρων καὶ καταδέσμων ἐρωτικῶν καὶ διὰ τῶν χαρίτων αὐτῆς ἐξέκαυσε πρὸς τὸν ἔρωτά της τὸν βασιλέα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε παρορῶν ἐκεῖνος τὴν νόμιμον αὐτοῦ σύζυγον Ἄνναν καὶ ὅλως προσηλωμένος εἰς τὴν Μαρκεσίνην, τῇ ἐπέτρεψε νὰ φέρῃ καὶ τὰ βασιλικά σύμβολα, πέδιλα δηλαδὴ κοκκοβαφῇ καὶ ἐφεστρίδας τοιαύτας καὶ χαλινὰ καὶ νὰ ἔχῃ καὶ συνοδείαν, οἷαν, οὐδ' αὕτῃ ἡ βασιλίς. Βεβαίως ἡ τοιαύτη κατάστασις ἔπρεπε νὰ τῷ προσελκύσῃ τὴν κατάκρισιν καὶ τὸ μῖσος τῶν ὑπηκόων του· ἀλλ' ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀγαθότης του καὶ αἱ εὐποιίαι του περιέστελλον αὐτοὺς καὶ τοὺς ἠνέγκαζον νὰ μετριάζωσι τὴν ἀγανάκτησίν των. Καὶ αὐτὸς ὅμως ὁ Βατάτζης συναισθανόμενος τὸ ἄτοπον τῆς διαγωγῆς του ἐθλίβετο ἐνδομύχως καὶ ἐτήκετο· ἀλλ' ὁ πρὸς τὴν Μαρκεσίνην ἔρωσ του ἦν ἀνώτερος παντὸς ἄλλου αἰσθήματος. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἡ Μαρκεσίνη ὑπὸ

(1) Acta Conc. Lugd.—Fleury, hist. eccles. l. 82 art 23 et suiv.

τῆς πολυπληθοῦς αὐτῆς θεραπείας συνοδευομένη, εἰσ-
 ἤλθεν εἰς τὴν κατὰ τὰ Ἡμάθια μονὴν τοῦ ἁγίου Γρη-
 γορίου καθ' ἣν ὥραν ἐτελεῖτο ἡ θεία μυσαγωγία. Ὁ τῆς
 μονῆς προϊστάμενος Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης, ἰδὼν τὴν
 γυναικα ταύτην, ἣν ἐν σωζομένῃ ἐπιστολῇ του ὀνομά-
 ζει «ἀσελγῇ τε καὶ φαρμακὸν, τῆς οἰκουμένης τὸ πρόσ-
 κομμα, τὸ πηγκόσμιον σκάνδαλον μετὰ τοῦ αὐχένος
 καὶ τῆς ὀφρύος καὶ τοῦ φρυάγματος,» πρὶν ἢ εἰσέλ-
 θη εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ, διέταξε καὶ ἐκλείσαν τὰς
 θύρας, κρίνων ἀμάρτημα νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῇ ὅπως διὰ
 τῶν βεβήλων καὶ ἀθεμίτων ποδῶν της πατήσῃ ἔδαφος
 ἱερὸν, καὶ ἀποδιώξας αὐτὴν μετ' αἰσχύνης. Ἡ Μαρκε-
 σίνη θεωρήσασα τὴν προσβολὴν βαρείαν καὶ σκληρὰν
 ἐπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα ὀδυρομένη καὶ ἐπικαλου-
 μένη τὴν ἐκδίκησιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Βλεμμύδου· ἀλλ'
 ὁ βασιλεὺς ἔνδακρος γενόμενος, βύθιον στενάξας καὶ
 πλήρης κατηφείας εἶπεν. «Ἰνα τί με κολάζειν ἄνδρα
 δίκαιον συνωθεῖτε; Εἰ γάρ μοι πρὸς βουλήσεως ἦν ἀτι-
 μίας ὁμοῦ καὶ αἰσχύνης καθῆσθαι ἐκτὸς, ἀκίβδηλον ἂν
 τὸ τῆς βασιλείας ἐτήρουν σεμνὸν καὶ αὐτός· νῦν δὲ
 τὰς αἰτίας τῶν ἐμῶν ὕβρεων καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς
 αὐτὸς παρεχόμενος, προσηκούσας ἀπολαμβάνω λοιπὸν
 ἐντεῦθεν τὰς ἀμοιβὰς καὶ τῶν πονηρῶν σπερμάτων ἄ-
 ξια τὰ γεώργια.» Καὶ ἄδηλον μὲν εἶνε μετὰ ταῦτα
 ἂν ἡ Μαρκεσίνη ἐξηκολούθησε μέχρι τέλους τὴν αὐτὴν
 ἀπολαύουσα πᾶρὰ τῇ βασιλεῖ εὐνοίαν· ἀλλ' ὁ Βλεμμύ-
 δης δικαιολογῶν τὴν διαγωγὴν του, ἐδημοσίευσεν ἐγκύ-
 κλιον ἐπιστολὴν πλήρη χριστιανικῆς ἀρετῆς καὶ Εὐαγ-
 γελικῶν παραγγελημάτων, τὰ ὅποια ὀφείλουσι νὰ ρυθ-
 μίζωσι τὴν διαγωγὴν τοῦ καλοῦ ποιμένου. (1)

Ἐνῶ ὁ Βαλδουῖνος, περιφερόμενος εἰς Εὐρώπην ἐπῆ-

(1) Νικηφ. Γρηγορ. 11. 7. Ἀκρ. πολ. 2. 7 - Παχυμέρ. V. 6.

τει ὑπὲρ τοῦ καταρρέοντος θρόνου του τὴν συνδρομὴν
 τῶν διαφόρων ἡγεμόνων, ὁ Βατάτζης ἄγρυπνος πάντο-
 τε ὅπως ὠφελεῖται ἐκ τῶν περιστάσεων, ἰδὼν ὅτι οὐ-
 δὲν ἔχει νὰ φοβῇται ἐκ τῶν Τατάρων, ἀπησχολημένων
 ὄντων περὶ πολέμους ἄλλων ἐθνῶν, καὶ καταλιπὼν εἰς
 τὸ κράτος του τοποτηρητὴν τὸν υἱόν του Θεόδωρον
 διεπεραιώθη τὸν Ἑλλάσποντον, ὅπως ἐπισκεφθῇ τὰς
 χώρας αὐτοῦ, αἵτινες ἐξετείνοντο ἀπὸ τοῦ ἄστεως τοῦ
 καλουμένου Ζίχνα μέχρι τῶν Σερρών. Ἀφικόμενος δὲ εἰς
 τὰ μέρη τοῦ Κισσοῦ, διέβη τὴν ποταμὸν Ἐβρον, τῇ 4
 Σεπτεμβρίου 1246 καὶ ἐξηκολούθει τὴν πορείαν του,
 ὅτε ἔλαβε γραφὴν τοῦ τὴν δημόσιον τῆς Ἀχριδοῦ ἀρχὴν
 κρατοῦντος ὅτι ἀπεβίωσεν ὁ τῶν Βουλγάρων Βασιλεὺς
 Καλλιμάνος, ὡς μὲν τινες ἔλεγον νόσῳ φυσικῇ, ὡς δ'
 ἕτεροι, δηλητηριασθεὶς· καὶ ὅτι διάδοχος αὐτοῦ ἦτο
 ὁ νεώτερος ἀδελφός του Μιχαήλ. Τοῦτο μαθὼν ὁ βα-
 σιλεὺς παρამείψας τὴν Χριστούπολιν ἔφθασεν εἰς Φι-
 λιππούπολιν, καὶ ἐκεῖ σκέψιν ἐποιήσατο μετὰ τῶν στρα-
 τηγῶν του ἂν ἔπρεπε νὰ προσβάλῃ τοὺς Βουλγάρους,
 καὶ ἂν ἦτο δυνατόν νὰ κυριεύσῃ τὰς Σερράς. Ἐκ τοῦ
 τῶν τινὲς ἔλεγον ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ πράξῃ τοιοῦτό-
 τι, διότι ἦτο ἀνέτοιμος πρὸς πόλεμον (καὶ οὐδὲ τὰς ἀ-
 ναγκίας μηχανὰς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, ἐνῶ τὸ ἄστυ τῶν
 Σερρών ὑπὸ ἰσχυροῦ τείχους περιφρουρούμενον ἀπῆτει
 καὶ στρατὸν πολυάριθμον πρὸς πολιορκίαν καὶ ἐλεπό-
 λεις καὶ ἄλλας μηχανάς· τούναντίον δὲ ὁ μέγας δομέ-
 στικος Ἀνδρέας Παλαιολόγος συνεβούλευσεν ὅτι ἔπρεπε
 νὰ ἀποπειραθῇ τὴν ἄλωσιν τῶν Σερρών, καὶ εἰ μὲν
 ἐπετύγχανε, καλῶς· ἄλλως οὐδεμίαν ζημίαν ἤθελε
 πάθει, καθόσον οἱ Βούλγαροι ὑπὸ βρέφους ἀρχόμενοι,
 ἀδαοῦς πολέμων ὄντος, ἤθελον ἐπιζητήσῃ μᾶλλον τῶν
 μαχῶν τὴν εἰρήνην. Ἡ συμβουλὴ αὕτη ἤρρεσεν εἰς τὸν

βασιλέα ὡς ἡ ἀρίστη, καὶ δὴ λαβὼν τὴν πρὸς Σέρρα-
 ἄγουσαν ὁδὸν, ἐστρατοπέδευσεν ἀπέναντι τῆς πόλεως
 ταύτης, προσπαθὼν, ἐλλείψει ἱκανοῦ στρατοῦ, νὰ τὴν
 κυριεύσῃ διὰ στρατηγημάτων. Αἱ Σέρραι τὸ πάλαι ἦσαν
 πόλις μεγίστη καὶ εὐπορος, ἀλλ' ἀφ' ὅτου οἱ Βούλγα-
 ροὶ τὴν κατέλαβον, ἀπώλεσαν πᾶσαν αὐτῶν τὴν εὐδαι-
 μονίαν, διὰ τοῦτο κατέστησαν κώμη ἀπλῆ, καὶ μό-
 νη ἡ ἀκρόπολις ἦτο ὅπως οὖν ηὐτρεπισμένη καὶ τετει-
 χισμένη· ὁ ταύτης δὲ φρούραρχος ὀνομαζόμενος Δρα-
 γωτᾶς διέτριβε συνήθως εἰς Μελένικον. Ἐπειδὴ λοιπὸν
 ἡ κάτω πόλις ἦν ἀτείχιστος, συναθροίσας ὁ βασιλεὺς
 τοὺς ἐπὶ μισθῷ τοῖς στρατιώταις δουλεύοντας, οὓς
 κοινῶς Τζουλούκωνας ἐκάλουν, τοὺς ἔπεισε νὰ ἐφορμή-
 σωσι καὶ κυριεύσωσι τὴν πόλιν. Τούτου δὲ γενομένου
 εὐκόλως, ἰδὼν ὁ φρούραρχος Δραγωτᾶς ὅτι δὲν δύνα-
 ται ν' ἀντιστῇ κατὰ τῶν Γραικῶν, πέμψας πρέσβεις
 προσέφερε τὴν ὑποταγὴν του εἰς τὸν βασιλέα· ἐκεῖνος
 δὲ ἐνδύσας αὐτὸν χλαῖναν χρυσίῳ συνυφασμένην, καὶ
 δοὺς αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα ἀπέπεμψε πρὸς τὸ Μελέ-
 νικον, ὅπως προπαρασκευάσῃ καὶ τὴν τῆς πόλεως ἐκεί-
 νης ὑποταγὴν (1).

Ἀφικόμενος εἰς Μελένικον ὁ Δραγωτᾶς ἤρξατο προ-
 τρέπων τοὺς κατοίκους κρυφίως ὅπως παραδώσωσι τὴν
 πόλιν εἰς τὸν Βατάτζην, καὶ ἐπειδὴ ὁ ταύτης ἡγεμὼν
 Νικόλαος Λιτοβόης ἦν κλινήρης, ὑπὸ δεινῆς κατεχόμε-
 νος ποδαλγίας, ὁ Δραγωτᾶς ἐδύνατο νὰ ἐνεργῇ ἀπρο-
 καλύπτως τὰ κατὰ νοῦν· εἰς δὲ τῶν ἐπιφανεσέρων κατοί-
 κων τῆς πόλεως, Νικόλαος Μαγκλαβίτης τοῦνομα, ἀνὴρ
 δραστήριος καὶ πολυμήχανος, πληροφορηθεὶς τὰ γενόμενα,
 ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ αὐτὸς ἀντὶ τοῦ Δραγωτᾶ ἐκ τῆς πε-
 ριστάσεως. Συναθροίσας λοιπὸν τὸν λαὸν ἤρξατο φανερώς

(1) Ἀκροπολ. 43.

τοιαῦτα λέγων· «Πολλὰ μὲν ἡμεῖς ὑπέστημεν κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ ἀφήλικος Καλλιμάνου ὑπὸ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ἡλπίζομεν ὅμως πάντοτε ὅτι, αὐτοῦ ἀνδρωθέντος καὶ ἐλθόντος εἰς κατάστασιν νὰ διακρίνη τὸ φυχλὸν ἀπὸ τὸν ἀγαθόν, ἡθέλομεν ἀνταμειφθῆ δι' ὅσας κακοπαθείας ὑπέστημεν. Ἀλλὰ νῦν ὅτε κακῇ μοίρᾳ, ἐκείνου ἀποβιώσαντος, ἄλλο βρεφύλλιον ἀνέλαβε τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχὴν, εἴημεν ἂν ἀνοητότεροι πάντων τῶν ἀνθρώπων, εἰ συγκατενεύομεν πάλιν νὰ ὑποσῶμεν τὰ αὐτὰ δεινὰ καὶ νὰ μείνωμεν ἀδέσποτοι, ἐνῶ ἐκ τῆς ἐκρρύθμου ταύτης καταστάσεως καὶ τὰ πρότερα ἡμῶν δυστυχήματα ἐπήγασαν, καὶ ὅλα τὰ κακὰ συνήθως προέρχονται. Νομίζω λοιπὸν καλὸν ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἀνὴρ εὐθύς, πιστὸς, δίκαιος καὶ διακρίνων τὸ ἐσθλὸν ἀπὸ τοῦ φυχλοῦ, ἦλθεν ἐνταῦθα, νὰ παραδοθῶμεν εἰς αὐτόν, καθόσον μάλιστα ὁ τόπος οὗτος ἀνῆκεν ἑκπαλαί τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἡμεῖς ἐκ Φιλιππουπόλεως ὁρμώμενοι, ἐσμέν, καίτοι συγχρωτιθέντες τοῖς Βουλγάροις, καθαροὶ τὸ γένος Ῥωμαῖοι. Ἄλλως τε καὶ Βούλγαροι ἂν θεωρηθῶμεν, ὁ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς δικαιοῦται ἀληθῶς καὶ ἐν ἡμῖν· διότι ὁ υἱὸς τούτου καὶ βασιλεὺς Θεόδωρος πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἀσάν εἶχε συγγένειαν, καὶ νῦν ἡ τοῦ Ἀσάν θυγάτηρ δέσποινα παρὰ Ῥωμαίοις καὶ εἶνε καὶ ὀνομάζεται. Ἐνεκα λοιπὸν τούτων πάντων νομίζω δίκαιον νὰ ὑποταχθῶμεν καὶ νὰ κλίνωμεν τὸν αὐχένα εἰς αὐτόν· διότι ὁ ζυγὸς τῶν φρονίμων καὶ γηραιῶν βασιλέων εἶνε πολὺ ἐλαφρότερος τῶν ἔτι ἐν μείραξι διατελούντων.» Οἱ λόγοι οὗτοι ἔπεισαν τοὺς κατοίκους ὅπως ὑποταχθῶσι τῷ Βατάτζη, καὶ δὴ πέμψαντες πρέσβεις ἐσυνθηκολόγησαν πρὸς αὐτόν. Ἐπιστρεψάντων δὲ τῶν πρέσβεων μετὰ χρυσοβούλου ὑπὲρ τῆς πόλεως τοῦ Μελενίκου, ὑ-

πὲρ τοὺς πεντακοσίους τῶν κατοίκων ἐξῆλθον ὅπως προσκυνήσωσι τὸν βασιλέα, περὶ τόπον Λαβίσδαν καλούμενον· ἐκεῖνος δὲ ἰδὼν μακρόθεν αὐτοὺς, πλήρης χαρᾶς ἀνέκραξε· «Διὰ τίνος ἄρα μάχης ὑπετάξαμεν αὐτούς; διὰ πόσων φαλάγγων ἱππέων τοὺς ἐνίκησαμεν; ὀρθὸν λοιπὸν εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου εἰρημένον, «Οὐ τοῦ τρέχοντος, οὐδὲ τοῦ διώκοντος, ἀλλὰ τοῦ εὐδοκοῦντος Θεοῦ.» Μετὰ τὴν ὑποταγὴν δὲ ταύτην τοῦ Μελενίκου πολλὰ καὶ πόλεις περιῆλθον ἀναιμωτὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως, οἷον ὁ Στενίμαχος καὶ ἡ Τζέπκινα καὶ ὅσα παρέκειντο τῷ ὄρει τῆς Ροδόπης πρὸς μεσημβρίαν, πρὸς βορρᾶν δὲ τὸ Στούμπιον, ἡ Χοτοβὸς, τὸ Βελεβούδιον, τὰ Σκοπία, ἡ Βελεσὸς, ἡ Νευστάπολις, ἡ Πρόσακος καὶ ἅπαντα ἡ μέχρι Πριλάπου καὶ Πελαγονίας χώρα. Τοιουτοτρόπως ὁ Βατάτζης «πολλῶν ἄστεων καὶ χώρων πολλῶν ἐγεγόνει δεσπότης ἐν ἀκραιῇ, μὴ τινος πολέμου γεγεννημένου, μηδὲ τινος πεσόντος ἐν μάχῃ, μηδὲ χυθέντος αἵματος, μηδὲ ξίφους κατορχησαμένου σώματος, ἀλλ' ἡμέρως καὶ γαληνῶς, ὥσπερ κλήρου τινὸς πατρόθεν τούτῳ προσήκοντος ἀνιδρωτὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων κατήρξε» (1).

Διὰ τῆς ἐπαυξήσεως ταύτης τοῦ κράτους του πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς δυσμὰς ὁ Βατάτζης περιέζωσε πανταχόθεν ὥσπερ πολιορκῶν τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· παρεσκευάζετο δὲ, μεσοῦντος Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1245, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Νίκαιαν ὅτε τῆς τύχης νέα εὐνοια ἐμεγάλυνε περισσότερον τὸ κράτος αὐτοῦ. Ἐν τοῖς προηγουμένοις εἶπομεν ὅτι τὴν Θεσσαλονίκην διώκει τίτλῳ δεσπότης ὁ Ἰωάννης· ἀποβιώσαντος ὁμῶς αὐτοῦ μετ' ὀλίγον, ἀνέλαβε τὴν ἐξου-

(1) Ἀκριπολ. 44.

σίαν ὁ τοῦ Ἰωάννου ἀδελφὸς Δημήτριος, «ἀτάσθαλον, καθὼς λέγει ὁ Ἀκροπολίτης, μεράκειον καὶ παιδιαῖς ἐνσχολάζειν προσῆκον καὶ μεираκίων ἀθύρμασι, μήτι γε ἀνδρῶν προΐστασθαι συνετῶν καὶ πολιτείας κατάρχειν καὶ νομίμως ἐπιστατεῖν.» Τὴν φαύλην αὐτοῦ διοίκησιν μὴ ἀνεχόμενοί τινες ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ Καμπανὸς Ἰατρόπουλος, ὁ Σπαρτηνὸς, ὁ Κουτζουλάτος, ὁ Μιχαὴλ Λάσκαρις, ὁ Τζυρίθων καὶ ἄλλοι, συνώμοσαν ὅπως ἀπαλλάξωσι τὸν τόπον τοῦ ἀτασθάλου ἐκείνου μείρακος· ἔπεμψαν λοιπὸν πρέσβυν πρὸς τὸν Βατάτζην τὸν Καμπανὸν, λόγῳ μὲν ἐμπορίας, πράγματι δὲ ὅπως διαπραγματευθῇ μετ' ἐκείνου τὴν παράδοσιν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπὶ τῷ ὄρῳ τῆς διὰ χρυσοβούλου ἐπικυρώσεως τῶν ἀρχαίων ἐθῶν καὶ δικαιωμάτων τῶν κατοίκων. Παραχωρήσας τὸ αἰτούμενον ὁ βασιλεὺς, ἀπῆρεν ἐκ Μελενίκου, τοῦ Καμπανοῦ προαναχωρήσαντος, καὶ κατηυθύνθη εἰς Θεσσαλονίκην· πέμψας δὲ πρέσβεις πρὸς τὸν Δημήτριον τὸν προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ παρ' αὐτῷ ὅπως τῷ προσφέρῃ τὰ σεβάσματά του· ἀλλ' ὁ Δημήτριος βασιζόμενος εἰς τὰς ἀπατηλὰς συμβουλάς τῶν ἰδίων συνωμοτῶν, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ὑπακούσῃ εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Βατάτζη· ὁποῖαι δὲ ἦσαν αἱ σκευωρίαι, τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο ὅπως ἐξαπατήσωσιν οἱ περὶ αὐτὸν τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον δεσπότην μαρτυρεῖ τὸ ἐξῆς γεγονός. Ἐπανελθόντα τὸν Καμπανὸν ἐκ τῆς πρὸς τὸν Βατάτζην πρεσβείας, ἐπρόδωσαν τινες πρὸς τὸν Δημήτριον ὡς μετὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ συνεννοούμενον· προσκληθεὶς λοιπὸν παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐκατηγορεῖτο ὅτι ραδιουργεῖ τὸν λαὸν καὶ καταπροδίδει τὸν ἡγεμόνα αὐτοῦ· μὴ ἔχων δὲ τί πρὸς ταῦτα νὰ ἀντεῖπῃ, ἐκινδύνευε νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον. Τοῦτο μαθὼν ὁ συμμύστης αὐτοῦ Σπαρτηνὸς ἔδραμεν

εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ στραφεὶς πνευστιῶν πρὸς τὸν Δημήτριον, «Τί ἤκουσα, λέγει, δέσποτα, ὅτι οὗτος εἶνε προδότης; Ἀλλ' ἂν τοῦτο ἀποδειχθῇ ἀληθές, μυρίων θανάτων ἄξιος εἶνε ὁ κακοῦργος.» Ὁ Δημήτριος πιστεύσας εἰς τὴν προσπεποιημένην ἀγανάκτησιν τοῦ Σπαρτηνοῦ, «Ναὶ, ἀποκρίνεται, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ ὅτι εἶνε προδότης.» «Προδότης! ἐπιφωνεῖ ὁ Σπαρτηνὸς πλήρης ὀργῆς, καὶ ὀρμήσας ἐρράπισε τὸν Καμπανὸν ἐπανειλημμένως· εἶτα δὲ ἄρπάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ γένους, «Ἐγὼ, εἶπε, παραλαβὼν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν μου θὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν.» Καὶ λαβὼν αὐτὸν τὸν ἔφερεν εἰς τὸν οἶκόν του, ἐνθα τὸν ἐδεξιώθη λίαν φιλοφρόνως· ἀπαιωρήσας δὲ ἄσκον πλήρη ἀέρος ἤρξατο νὰ τύπτῃ αὐτὸν, τοῦ Καμπανοῦ ἐκπέμποντος γοερὰς κραυγὰς. Ἀφοῦ δὲ πολλάκις ἐπανέλαβε τὸν ἀελαβῇ τοῦτον τυμπανισμὸν ἐπανελθὼν πρὸς τὸν Δημήτριον, «Δέσποτα, λέγει, ὅρκω σε πιστώσω τὸ πρᾶγμα· Μὰ τὸν σὸν καὶ ἡμῶν ἀπάντων Δημήτριον, τὸν κηδεμόνα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πολιοῦχον (οὗτος δὲ ἦτο ὁ τῶν Θεσσαλονικέων ὅρκος) τοιοῦτός ἐστιν ὁ Καμπανός, ὅποῖος ὁ Σπαρτηνός καὶ οὕτω διάκειται περὶ σέ, καθάπερ δὴ καὶ ὁ Σπαρτηνός, ὃν ἀνθρώπων ἀπάντων πλεόν σε φιλοῦντα ἐπέγνως.» Τοιουτοτρόπως ὁ Καμπανός ἀπηλλάγη τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ κατηγορίας (1).

Ἐν τούτοις ὁ Βατάτζης ἀφικόμενος πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης ἔπεμψε τὸ δεύτερον πρέσβεις πρὸς τὸν Δημήτριον προσκαλὼν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ στρατόπεδόν του καὶ νὰ τῷ ἐξαποστείλῃ ζωοτροφίας· ἀρνούμενου δὲ τοῦ δεσπότη νὰ ὑπακούσῃ, ὁ αὐτοκράτωρ ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας πρὸ τῆς Θεσσαλονίκης περιμένων τὴν

(1) Ἀνρ. πολ. 4.

ἐκπλήρῳσιν τῆς ὑποσχέσεως τῶν συνωμοτῶν. Καὶ ὄν-
τως μιᾷ τῶν ἡμερῶν αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἠνοίχθησαν
αἰφνης, ὁ δὲ Βατάτζης μετὰ τῶν στρατιωτῶν του ἐ-
φορμήσας κατέλαβεν αὐτήν. Ὁ Δημήτριος ἰδὼν τὴν ἐ-
πιβουλὴν κατέφυγεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν· ἡ δὲ ἀδελφὴ
του Εἰρήνη καὶ χήρα τοῦ Ἀσάν ἐλθοῦσα, καὶ πρὸ τῶν
ποδῶν τοῦ Βατάτζη πεσοῦσα, τὸν παρεκάλει νὰ φει-
σθῇ τοῦ ἀφήλικος αὐτῆς ἀδελφοῦ καὶ μὴ τὸν στερήσῃ
τῶν ὀφθαλμῶν. Λαβοῦσα δὲ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ὅτι
δὲν θέλει τὸν τυφλώσει, μετέβη παρὰ τῷ ἀδελφῷ της
καὶ τὸν ἔπεισε νὰ παραδοθῇ· τοιουτοτρόπως περιῆλθε
καὶ ἡ Θεσσαλονίκη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ (1).

Ὀλίγας ἡμέρας ἐν τῇ πόλει ἐκείνη προσκαρτερήσας
ὁ βασιλεὺς καὶ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος κατεπειγόμενος ν' ἀ-
ναχωρήσῃ κατέλιπεν ἐν μὲν τῇ Θεσσαλονίκῃ φρούραρ-
χον τὸν μέγαν δομέστικον Ἀνδρόνικον Κομνηνὸν τὸν
Παλαιολόγον, ἐν δὲ τῷ Μελενίκῳ, ταῖς Σέρραϊς καὶ τοῖς
περιχώροις τὸν τούτου υἱὸν Μιχαὴλ Κομνηνὸν, καὶ κα-
τακλείσας τὸν τέως δεσπότην τῆς Θεσσαλονίκης Δη-
μήτριον εἰς τὸ φρούριον τῶν Λεντιανῶν, ἐπέστρεψε κα-
τὰ μῆνα Δεκέμβριον τοῦ 1246 εἰς Ἀσίαν· ἀποθανόντος
δὲ μετ' οὐ πολὺ τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ, ὁ Βατάτζης
ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὸν Θε-
όδωρον Φιλῆν. Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης
ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιθύμει ὥπως ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του ὑ-
ποτάξῃ καὶ τὰς μὴπω κυψάσας χώρας, ὅσας κατεῖχον
ὁ δεσπότης Θεόδωρος Ἄγγελος καὶ οἱ Φράγκοι.

Παραχειμάσας ὁ Βατάτζης εἰς Νυμφαῖον ἦρεν, ἕα-
ρος φανέντος, ἐκεῖθεν, προτιθέμενος νὰ προσβάλῃ τὴν
Τζουρουλὸν καὶ τὴν Βιζύην. Διαπεραιωθεὶς λοιπὸν τὸν
Ἑλλάσποντον, πρῶτον μὲν ἀφίκετο εἰς Τζουρουλὸν, ἧς

(1) Ἀκριπὸλ 45.

ἤρχεν ὁ Ἀνζῶ δὲ-Καχιέ, σύζυγος Εὐδοκίας τῆς ἀδελφῆς τῆς ἀποθανούσης αὐτοῦ γυναικὸς Εἰρήνης. Ὁ Ἀνζῶ ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ συγενείᾳ ταύτῃ ἤλπισεν ὅτι ὁ Βατάτζης δὲν θέλει κυριεύσει τὴν πόλιν· καταλιπὼν ὅθεν τὴν σύζυγον αὐτοῦ Εὐδοκίαν, αὐτὸς ἐξῆλθε τῆς Τζουρουλοῦ. Ἀλλ' ὁ Βατάτζης πολιορκήσας καὶ ἀλώσας τὴν πόλιν, τὴν μὲν γυναικαδέλφην αὐτοῦ ἀπέπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τοὺς δὲ φρουροὺς τοῦ ἄστεως ἀπέλυσεν. Ἐκυρίευσεν δ' ἐπίσης ἐντὸς μικροῦ καὶ τὴν Βιζύην (1).

Ἐνῷ ὁ Βατάτζης ἐπεζέτεινε τὰς κτήσεις αὐτοῦ, ὁ Βαλδουῖνος μετὰ τὴν ἐν Λουγδούνῳ σύνοδον εἰς Παρισίους διαμένων, ἐξηκολούθει ἐπαιτῶν χρηματικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἐπικουρίας παρὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ τῆς τὰ λοίσθια πνεούσης αὐτοκρατορίας του· ἀλλ' ἡ φήμη τῶν τεραστίων τοῦ Βατάτζη ἐπιτυχιῶν τὸν ἔπεισεν ὅπως ἐπανέλθῃ ὅσω τάχιον εἰς τὸ κράτος του. Πρὶν δὲ ἡ ἀναχωρήσῃ ἐκ Γαλλίας, μετέβη εἰς τὴν κομητείαν τοῦ Ναμοῦρ καὶ συνεφώνησε μετὰ τῶν οἰκείων του ὅτι ἂν αὐτὸς ἢ τὰ τέκνα του ἤθελον ἀποβιώσει ἄνευ κληρονόμων, τοιαύτη ἤθελε θεωρεῖσθαι ἡ ἀδελφή του Μαργαρίτα κόμησσα τοῦ Βιανδέν, καὶ ταύτης θανούσης, ἡ ἀδελφή του Ἐλισσάβετ, κυρία τοῦ Μονταγοῦ, καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν αὐτῆς ἡ τρίτη ἀδελφή του Ἀγνή, ἡγεμονὶς τῆς Ἀχαΐας. Ἐκ Γαλλίας μετέβη εἰς Ἀγγλίαν ὅπως ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἐρρίκου Γ'· διατρίψας δ' ἐκεῖ ὀλίγον χρόνον ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατὰ Ὀκτώβριον 1248. Ἄμα δ' ἐπανελθὼν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἔπεμψεν εἰς Γαλλίαν τὴν σύζυγόν του Μαρίαν, δοῦς αὐτῇ πλήρη ἐξουσίαν γὰ

(1) Ἀκροπολ. 47.

ὑποθηκεύσῃ ἅπαντα τὰ κτήματά του ὅπως ἐξοφλήσῃ διάφορα ποσὰ, τὰ ὅποια εἶχε δανεισθῇ (1).

Ὁ Πάπας Ἰννοκέντιος Δ΄, καί τοι ἀπησχολημένος περὶ πολλὰ σπουδαιότερα ἀντικείμενα, δὲν ἀπηξίου προσοχῆς καὶ τὴν κατὰστασιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Βλέπων ὅτι ἐνόσῳ ὑφίστατο ἡ θρησκευτικὴ διαίρεσις μεταξὺ Γραικῶν καὶ Φράγκων, ἀδύνατον ἦτο νὰ παγιωθῇ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, πᾶσαν κατέβαλλε προσπάθειαν ὅπως καταπαύσῃ τὸ σχῆμα ἐκεῖνο τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Ἀπὸ τοῦ 1247 εἶχεν ἤδη ἀποστείλει ὡς ἐξάρχον αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολήν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Τουρκίαν, τὸ Ἰκόνιον καὶ τὴν Βαβυλῶνα τὸν μοναχὸν Λαυρέντιον, εἰς ὃν ἐνετείλατο νὰ περιορίσῃ ὅσῳ ἐδύνατο τὰς κατὰ τῶν Γραικῶν βιαιοπραγίας τῶν Φράγκων, καὶ χύσῃ βάλσαμον παρηγορίας καὶ λήθης εἰς ὅσα οὗτοι ὑπ’ ἐκείνων ὑπέστησαν. Ὁ Λαυρέντιος ἐλθὼν εἰς Νίκαιαν συνδιελέχθη πρὸς τὸν πατριάρχην Μανουὴλ ἵνα τὸν πείσῃ νὰ συνεργασθῇ μετ’ αὐτοῦ περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, τὰς αὐτὰς δὲ προσπάθειας κατέβαλε καὶ παρὰ τῷ τῶν Ἀρμενίων πατριάρχῃ· μετεχειρίσθη δὲ ὡς ὄργανον καὶ παρὰ τῷ Βατάτζῃ τὴν βασίλισσαν τῆς Οὐγγαρίας καὶ σύζυγον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Βήλα, ἵνα τὸν πείσῃ ν’ ἀποβάλλῃ τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα καὶ ἐνωθῇ μετὰ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐμπαίζων τὸν Πάπαν καὶ θέλων νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς περιστάσεως ὅπως παρεμποδίσῃ τὰς περιμενομένας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐξ Ἑσπερίας ἐπικουρίας, ἔδειξε προθυμίαν τινὰ ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν ἐνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἀλλ’ ἡγεμῶν τοσοῦτω ἀγέρωχος καὶ γενναῖος ἐδύνατο ποτὲ κατὰ βάθος νὰ

(1) Lebeau XVII. 432.

ἐπιθυμήσῃ τοιαύτην ἔνωσιν, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὑποταγὴν τυφλὴν, οἵαν ἡννόει ὁ Ῥωμαῖος ποντίφιξ (1);

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (1250) ἡλώθη καὶ τὸ ἄστυ τῆς νήσου Ῥόδου ὑπὸ τῶν Γενουηνσίων νύκτωρ δι' ἀπάτης· διότι ἀπόντος τοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου Ἰωάννου Γαβαλλᾶ περὶ τὰ μέρη τῆς Νικομηδείας, οἱ Γενουήνσιοι πέμψαντες στόλον κατέλαβον αὐτό. Ὁ αὐτοκράτωρ γνοὺς τὸ γεγόμενον ἔπεμψε κατ' αὐτῶν τὸν ἐπὶ τοῦ κεράσματος δοῦκα Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνόν, ὅστις ἐλθὼν μετ' ὀλίγων δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἐδυνήθη νὰ συναγάγῃ, προσέβηκε τοὺς Γενουηνσίους καὶ κατέλαβε δύο φρούρια, τὸ Φιλέρημον καὶ τὸ Λικτὸν, λαβὼν δὲ μετὰ τινα χρόνον ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ βασιλέως κατηυθύνθη πρὸς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου καὶ ἐπολιόρκησε τοὺς Γενουηνσίους, οἵτινες ἐξελάσαντες τοὺς ἐγγχωρίους καὶ εὐρόντες ἀφθονίαν τροφῶν ἦσαν εἰς κατὰστασιν ἐπὶ πολὺν χρόνον ν' ἀντιστῶσι πολιορκούμενοι. Ἀλλ' ὅμως ἤθελον ἐπὶ τέλους ἀναγκασθῇ νὰ παραδοθῶσιν, εἰ μὴ τοῖς ἤρχετο ἐπικουρία τις ἑξωθεν πάντως ἀπροσδόκητος. Ὁ τῆς Ἀχαΐας πρίγγηψ Βιλλαρδουῖνος καὶ ὁ Δοῦξ τῆς Βουργουνδίας Οὐγὸς ἀναγόμενοι εἰς τὴν Συρίαν, ὅπως φέρωσιν ἐπικουρίαν εἰς τοὺς ἐκεῖ φράγκους, καὶ ἀράξαντες ἐν τῇ Ῥόδῳ, παρεχώρησαν εἰς τοὺς πολιορκουμένους πλέον τῶν ἑκατὸν ἱπποτῶν, ἡ δὲ νέα αὕτη ἐπικουρία ἠνάγκασε τὸν Καντακουζηνὸν νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκ τοῦ ἄστεως καὶ καταφύγῃ πρὸς τὸ φρούριον Φιλέρημον. Οἱ ἱππῶται καταλείποντες τότε εἰς τὴν φρούρησιν τῆς πόλεως τοὺς πεζοὺς, ἐξήρχοντο εἰς τὰ περίχωρα καὶ εἰσεκόμιζον πολλὰς τροφάς, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἐπῆλθεν εἰς τοὺς στρατιώτας

(1) Innoc. . IV. l. IV. ep. 38—Wading. 1247. n. 8. 9. 10.—1249 n. 4. 5.—1250 l. 2. Flury hist. eccles. l. 33. art. 13.

τοῦ Καντακουζηνοῦ σπάνις τῶν ἐπιτηδείων. Ἐν τούτοις ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης καταλαβὼν τὸ Νύμφαιον, καὶ σόλον ἀξιόλογον ἐν τῇ Σμύρνῃ συσκευασάμενος, τριήρεις τε ἱππαγωγούς οἰκονομήσας, ἐξαπέστειλεν αὐτάς εἰς Ῥόδον ὑπὸ τὸν πρωτοσέβαστον Θεόδωρον Κοντοστέφανον, εἰς ὃν ἔδωκεν ὁδηγίας ἐγγράφους περὶ τοῦ τί ἔμελλε νὰ πράξῃ. Ἀφικόμενος λοιπὸν οὗτος εἰς Ῥόδον κατετρόπωσε τοὺς Φράγκους, συναντήσας δὲ εἰς τοὺς ἀγροὺς ληϊζομένους τοὺς ἑκάτὸν ἱππότας, οὓς ὁ Βιλαρδουῖνος καὶ ὁ Οὐγὸς κατέλιπον, ἐπέρασεν αὐτοὺς ἐν σόματι μαχαίρας. Τοιουτοτρόπως οἱ Γενουήνσιοι στερηθέντες τῶν ἐπικούρων ἐκείνων κατεκλείσθησαν εἰς τὴν πόλιν καὶ πολιορκηθέντες ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ὁ βασιλεὺς ἤθελε φεισθῇ τῆς ζωῆς αὐτῶν· ὥστε καὶ πάλιν ἡ Ῥόδος περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βατάτζη (1).

Δὲς μέχρι τοῦδε ὁ Βαλδουῖνος εἶχε μεταβῇ εἰς Ἐσπερίαν ὅπως ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῶν ὁμοφύλων ὑπὲρ τοῦ εὐρωπιῶντος θρόνου του, χωρὶς κατ' οὐδὲν νὰ παραλλάξῃ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, εἴτε διότι οἱ ἡγεμόνες καὶ ὁ Πάπας δὲν συνέδραμον αὐτὸν ἀποτελεσματικῶς, εἴτε διότι αὐτὸς ἦτο ἀνίκανος ὅπως χρησιμοποιήσῃ τὴν συνδρομὴν ἐκείνων. Ἀπεφάσισε λοιπὸν καὶ τρίτον νὰ ἀπέλθῃ εἰς Εὐρώπην, καταλείπων τοποτηρητὴν αὐτοῦ τὸν Φίλιππον δὲ-Τουσσῇ καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Νικολάου τοῦ ἐκ Πλακεντίας, τὸν ὁποῖον μικρὸν μετέπειτα ἐν Μεδιολάνοις ἀποβιῶσαντα ἀντεκατέστησεν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰννοκεντίου διορισθεὶς Παντολέων Ἰουστινιάνης, εὐγενὴς Ἐνετός. Ὁ Πάπας διορίσας αὐτὸν ἠθέλησε νὰ κολακεύσῃ τοὺς Ἐνετοὺς, οἵτινες μόνοι σχεδὸν συνέδρα-

(1) Ἀκριβολ. 48.

μον μετὰ ζήλου τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· πρὸς τοῦτο δὲ τῷ ἔδωκε καὶ τὸν τίτλον ἐξάρχου Ῥωμανίας, τὸν ὁποῖον τῷ ἐπεκύρωσεν ὀψιαιτέρον ὁ Πάπας Ἀλέξανδρος Δ΄. Ὅπως δὲ δυνηθῇ νὰ ἐπικρέσῃς τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ, τῷ ἐπέτρεψε νὰ ἐκποιήσῃ ἢ ὑποθηκεύσῃ τὰ κτήματα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας ἀντὶ τοῦ ποσοῦ χιλίων μαρκῶν χρυσίου(1).

Αἱ περιοδεῖαι τοῦ Βατάτζη ἦσαν πάντα διάφοροι τῶν τοῦ Βαλδουίνου, διότι ἕκαστον βῆμα αὐτοῦ ἦτο καὶ μία κατὰκτησις. Ὁ μεγαλοφυῆς οὗτος ἀνὴρ σκοπὸν εἶχε νὰ ἀνακτήσῃ ὅ,τι οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ ἀπώλεσαν, καὶ ἀνορθώσῃ τὸ τεταπεινωμένον καὶ δεδουλωμένον Βυζαντινὸν Κράτος. Ὅπως δὲ δυνηθῇ νὰ στρέψῃ ἀπάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις κατὰ τῶν Φράγκων, συνέθετο εἰρήνην μετὰ τῶν Τούρκων τοῦ Ἰκονίου, κατέστρεψε τὸ βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης, ὑπέταξε μέρος τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐταπείνωσε τὸν βασιλέα αὐτῆς, μόνοι δὲ οἱ δεσπότες τῆς Ἠπείρου Θεόδωρος ὁ Τυφλὸς καὶ Μιχαὴλ ὁ Νόθος ἠδύναντο κατὰ τι νὰ ἀπασχολήσωσιν αὐτόν· ἀλλὰ καὶ τὴν δυσχέρειαν ταύτην ὑπερνίκησεν ὁ Βατάτζης, διότι τοῦ Μιχαὴλ πέμψαντος πρέσβεις καὶ ζητήσαντος παρ' αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ Νικηφόρου τὴν ἐγγονὴν τοῦ Μαρίας εἰς γάμον, ὁ Βατάτζης ἐνέδωκε προθύμως εἰς τὴν πρότασιν ταύτην. Παραλαβοῦσα λοιπὸν τὸν Νικηφόρον ἢ τοῦ Μιχαὴλ σύζυγος Θεοδώρα μετέβη εἰς τὴν πόλιν τῶν Πηγῶν ἔνθα ἦτο καὶ ὁ Βατάτζης μετὰ τῆς ἐγγονῆς αὐτοῦ, ἐκεῖ δὲ ἐτελέσθη ἡ μνηστεία τῶν παίδων, μεθ' ὃ ἡ Θεοδώρα ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια, ἐγγύας λαβοῦσα ὅτι ὁ γάμος αὐτῶν γενήσεται μετὰ ἓν ἔτος (2).

(1) Alex. IV. l. XI ep. 29. 162 l. XII. ep. 12. (2) Ἀκροπολ. 49. Γρηγορ. 2 8. Παχυμερ. 1. 7. 2. Καντζικουζ. 1. 17 Φραντζῆς 1. 1 2.

Ἀλλὰ τὸ τῆς παροιμίας «στρεβλὸν ξύλον οὐ ποτ' ἔρθον, καὶ ὁ Αἰθίωψ οὐκ οἶδε λευκαίνεσθαι» φαίνεται ὅτι ἐπηλήθευεν ἐπὶ τοῦ Μιχαήλ, διότι τὸ ἄστατον καὶ παλίμβουλον αὐτοῦ οὐδὲ ὁ φόβος, οὐδὲ ἡ προταθεῖσα συγγένεια ἐπέτυχεν νὰ μεταβάλλῃ. Μεταχειριζόμενος λοιπὸν σύμβουλον τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἄγγελον ἐφώρμησεν εἰς ἀποστασίαν κατὰ τοῦ βασιλέως, ὑπερέβη τὴν οἰκείαν χώραν καὶ ἐπέδραμεν εἰς τὰς πρὸς δυσμὰς πόλεις, αἵτινες ἀνῆκον εἰς τὸν Βατάτζην. Ταῦτα πληροφορηθεὶς οὗτος, ἐλθόντος τοῦ ἔκρους, συνήθροισε πολυπληθεῖ στρατὸν καὶ διεπερριώθη τὸν Ἑλλήσποντον, πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους ἔχων στρατηγοὺς, ἀνώτερον δὲ πάντων καταστήσας τὸν Νικηφόρον Ταρχανιώτην, καὶ καταλαβὼν τὴν Θεσσαλονίκην, ἐστρατοπέδευσε πρὸ τῶν Βοδηνῶν, ἔδρας Θεοδώρου τοῦ Τυφλοῦ. Οὗτος, πληροφορηθεὶς τὴν ἔλευσιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Βατάτζη, καταλιπὼν τὴν πόλιν ἔφυγε πρὸς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ· ὁ δὲ βασιλεὺς κυριεύσας τὰ Βοδηνά ἔστησε τὰς σκηνάς του παρὰ τῇ λίμνῃ τοῦ Ὀστροβοῦ, ἐνθεν ἐξαπέστειλε κατὰ τῶν χωρῶν τοῦ δεσπότη τοὺς στρατηγοὺς τοῦ Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον, Μιχαήλ Παλαιολόγον, Ἰωάννην Μικρηνὸν, καὶ Γουδέλην Τύραννον ὅπως λαφυραγωγῶσι τὰ πέριξ καὶ εἴ που τύχωσι τὰ στρατεύματα αὐτοῦ νὰ τὰ προσβάλωσι, καὶ ἂν δυνηθῶσι, νὰ πορθήσωσι καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσάν του. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐλαφυραγώγουν τὰς χώρας τοῦ Μιχαήλ καὶ λείαν πολλὴν ἔφερον, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μένων ἄπρακτος ἠγανάκτει, δυσηρεστεῖτο δὲ καὶ τὸ στράτευμα, διότι ὁ καιρὸς ἦτο χειμῆριος καὶ ὥφειλον νὰ πορίζωνται τὰ χρειώδη ἐκ Βερροίας διὰ καμήλων καὶ ἡμιόνων. Ἐν τοιαύτῃ δυσχερεῖ θέσει διατελοῦντι τῷ Βατάτζη, ἐπῆλθεν ἀνέλπιστος ἐπίκουρος, ὁ Θεόδωρος Πετραλείρας, οὗ ἡ μὲν ἀδελφὴ ἦν σύζυγος Θεοδώρου τοῦ

Τυφλοῦ, ἡ δὲ γυνή, θυγάτηρ Δημητρίου τοῦ Τορνίκη, στενοῦ φίλου τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ὅστις τοιοῦτοτρόπως ἐνείχετο καὶ εἰς τῶν δύο τὰς μερίδας. Ὁ Πετραλσίφας οὗτος φρούραρχος τῆς Καστορίας ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μιχαήλ ὦν, ἐλθὼν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῷ παρέδωκεν αὐτήν, τὸ δὲ παράδειγμα τῆς Καστορίας ἐμυμήθησαν αἱ δύο Δεσπόλεις καὶ ἄπαντα σχεδὸν ἡ Ἀλβανία. Ὁ Μιχαήλ ταραχθεὶς ἐκ τῆς προδοσίας ταύτης, ἥτις τοῦ ἀφήρει μέγα μέρος τῶν κρατῶν τοῦ ἀπεφάσισε νὰ διατηρήσῃ τὰ ἐπίλοιπα, προτείνων εἰρήνην διὰ πρέσβων τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ξηροῦ, τοῦ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβροῦ αὐτοῦ Μελισσηνοῦ καὶ τοῦ Λαμπέτου. Ὁ Βατάτζης ἐδέχθη τὰς προτάσεις, ἀλλ' ἐπέβαλεν ὅρους λίαν βαρεῖς, τοὺς ὁποίους ὅμως ὁ Μιχαήλ ἠναγκάσθη νὰ παραδεχθῇ· διὰ δὲ τῆς συνθήκης ταύτης ὁ Πρίγκις, ὁ Βελεσὸς καὶ τὸ φρούριον τῆς Κρόας περιῆλθον εἰς τὸν αὐτοκράτορα. Παραχειμάσας δ' οὗτος ἐν τοῖς Βοδηνοῖς καὶ καταλιπὼν στρατηγοὺς Ἀλέξιον τὸν Ραοῦλ καὶ Μιχαήλ Κομνηνὸν τὸν Πηλιολόγον, ἀπῆλθεν εἰς Ἄχριδα, καὶ εἰς Δεσπόλιν καὶ εἰς Καστορίαν (1).

Ἐνῶς ὁ αὐτοκράτωρ διέτριβε περὶ τὴν Ὀστροβὸν, Νικόλαος ὁ Μεγκλαβίτης, ἐκεῖνος ὅστις ἐπρόδωκε πρὸς αὐτὸν τὸ Μελένικον, κατήγγειλε τὸν Μιχαήλ Παλιολόγον ὡς συνώμοτοῦντα κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ τότε δὲν ἦτο καιρὸς εὐθετος ὅπως ἐξετασθῶσι τοιαῦτα πράγματα, ἄλλων σπουδαιοτέρων ἐπικειμένων, ὁ Βατάτζης ἀνέβαλε τὴν ἔρευναν, καὶ περιωρίσθη νὰ περικυκλώσῃ τὸν Μιχαήλ ὑπὸ κατασκόπων. Ὅτε δ' ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς περιοδείας του εἰς Φιλίππους, ὑπ' οὐδενὸς περισπώμενος, ἀπεφάσισε νὰ διευκρινίσῃ τὴν ὑπόθεσιν, διορίσας δικαστὰς ὅπως διεξαγάγωσι τὰ κατ'

(1) Αὐτοβιογρ. 49 Γρηγορ 11. 3.

αὐτήν. Ὁ Μαγκλαβίτης προσήγαγε δύο ἀξιωματικούς, ὧν ὁ εἷς ἐλθὼν τῷ ἀπεκάλυψε τὰ κατὰ τὸν Μιχαήλ καὶ κατήγγειλε τὸν ἕτερον ὥς εἰπόντα αὐτῷ ὅτι οἱ Παλαιολόγοι ἦσαν προωρισμένοι διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ὅτι τοῦτο οὐδόλως ἦν ἀδύνατον, καθόσον ὁ Μιχαήλ νυμφεύμενος Θάμαρ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Καλλιμάνου, τῇ συνδρομῇ τῶν Βουλγάρων ἤθελεν ἀνέλθει ἐπὶ τὸν θρόνον. Πρὸς ταῦτα ὁ ἕτερος τῶν ἀξιωματικῶν ἀπήντησεν ἢ θέλων νὰ σώσῃ τὸν Μιχαήλ ἢ ἐξ ἀληθείας, ὅτι εἶπε μὲν πραγματικῶς τοὺς λόγους τούτους, ἀλλ' οὐδόλως ἐνείχετο εἰς αὐτοὺς ὁ Μιχαήλ, διότι τοὺς εἶπεν ἐξ ἑχυτοῦ. Ἐπιμένοντος τοῦ κατηγοροῦ ἐλλείψει μαρτύρων, ἀπεφασίσθη νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα, κατὰ τὰ τότε ἦθη, διὰ μονομαχίας· εἰσελθόντες λοιπὸν εἰς τὸ στάδιον ἀμφοτέρω ἐφιπποὶ προσέβαλον ἀλλήλους, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ κατηγορούμενος ἡττήθη καὶ ἀπερρίφθη τοῦ ἵππου τραυματισθείς. Συλλαβόντες πάλιν αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ἐντολῇ τοῦ αὐτοκράτορος, τὸν ἠρώτησαν τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἤδη ἐπέμενεν ὅτι οὐδόλως ὁ Μιχαήλ ἐνέχεται εἰς τὴν ὀμιλίαν ἐκείνην κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ἀγόμενος δὲ εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ἔχων τὰς χεῖρας δεδεμένας ὀπισθεν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λινῷ ὑφάσματι κεκαλυμμένους, προσεκλήθη καὶ τρίτον νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν· ἐπειδὴ ὁμῶς καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἀπήντησεν ὅτι προὔτιμα νὰ ἀποθάνῃ μᾶλλον ἢ διὰ συκοφαντίας νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ζωὴν του, ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ μὴ φονεύσωσιν αὐτὸν, ἀλλὰ νὰ τὸν καθεύξωσιν εἰς φυλακὴν.

Τοιοιουτρόπως οἱ δικασταὶ ἀποροῦντες περὶ τοῦ πρακτέου συνέλαβον τὸν Μιχαήλ καὶ ἤρξαντο νὰ ἀνακρίνωσιν αὐτόν· ἐπειδὴ ὁμῶς καὶ ἐκεῖνος διεμαρτύρετο περὶ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ, οἱ δικασταὶ πρὸς ἐξέ-

λεγξιν δὴθεν τῆς ἀληθείας, τῷ ἐπέβαλον τὴν διὰ μύδρου ἀπόδειξιν, τοῦτέστιν ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον νὰ κρατήσῃ εἰς τὴν χειρὰ του σίδηρον πεφυρακτωμένον. Ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ ἠρνήσατο νὰ παρδεχθῇ τὴν βάσανον ταύτην, εἰπὼν, «Εἰ μὲν τις ἦν ὁ κατ' ἐμοῦ τι κατηγορῶν, πρὸς ἐκεῖνον ἂν ἐμχχεσάμην καὶ ἀπέδειξα ψεύδεσθαι· κατηγοροῦ δὲ μὴ πκρόντος ὑπὲρ τίνος κρίνομαι; Εἰ δὲ θαυματουργῆταί με θέλετε, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ εἰμι τοιοῦτος ὥστε καὶ τερατοποιῖαις ἐργάζεσθαι· σίδηρος δὲ πεφυρακτωμένος, εἰ ἐν χειρὶ ἀνθρώπου ζωοῦ ὄντος ἐμπέσοι, οὐκ οἶδα πῶς ἂν οὐ κάύσειεν αὐτήν, εἰ μήπου τις ἔξεσται τῷ Φειδία ἐκ λίθου ἢ τῷ Πραξιτέλει ἢ καὶ ἀπὸ χαλκοῦ ἐργασται.» Παρὼν τότε ὁ μητροπολίτης τῆς Φιλαδελφείας Φωκάς, παραλαβὼν κατὰ μόνας τὸν Μιχαὴλ προσεπάθησε νὰ τὸν πείσῃ ὅπως ὑποβληθῇ εἰς τὴν βάσανον ταύτην. «Εὐγενὴς μὲν ἀνὴρ εἶσαι σὺ, τῷ εἶπε, καὶ ἐξ εὐγενῶν κατὰγεςαι· πρέπει λοιπὸν ὑπὲρ τῆς σῆς ὑπολήψεως καὶ πίστεως καὶ ὑπὲρ τοῦ γένους σου νὰ πράξῃς ὅ,τι δέον. Διότι, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἔλεγχος μαρτύρων, καθῆκον ἔχεις διὰ μύδρου νὰ ἀποδείξῃς τὴν ἀλήθειαν.» Πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Μιχαὴλ ἀπήντησε. «Τῇ ἀληθείᾳ, δέσποτα, ἀγνοῶ, πῶς ἡ τοιαύτη βάσανος καλεῖται ἁγία. Ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς εἰμὶ ἐγὼ καὶ τερατουργίας νὰ πράξω δὲν δύνάμην, ἂν ὅμως μὲ συμβουλεύῃς νὰ πράξω τοιαύτας, σὺ μητροπολίτης ὢν καὶ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ἐνδύσαι τὴν ἱεράν σου στολὴν καὶ ἐκπύρωσον τὸν σίδηρον διὰ τῶν χειρῶν σου, αἵτινες καθ' ἐκάστην ἄπτονται τοῦ θείου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἔμβολον διὰ τῶν ἱερῶν σου χειρῶν τὸν σίδηρον εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα. Τότε θαρρῶ ἐπὶ τὸν δεσπότην Χριστὸν, ὅτι θέλει παραβλέψει τὰς ἁμαρτίας μου καὶ διαπράξει θαῦμα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.» Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Μιχαὴλ οὐ-

δόλως εὔρε καλὴν ὁ μητροπολίτης· ὑπολαβὼν λοιπὸν εἶπε πρὸς αὐτόν. «Ὡ καλὲ νεανία, τοῦτο δὲν εἶνε τῆς ἡμετέρας καταστάσεως, οὔτε τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρὰδόσεως, ἀλλ' οὔτε τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων· τοῦναντίον εἶνε νόμος βαρβαρικὸς καὶ προσταγῇ μόνον τοῦ βασιλέως ἐνεργεῖται.» Τότε ὁ Μιχαήλ μειδιάσας εἶπε πρὸς τὸν μητροπολίτην, «Ὡ μέγιστε ἱεράρχα τοῦ Θεοῦ, εἰ μὲν καὶ ἐγὼ ἐκ βαρβάρων ἐγενόμην καὶ ἤθεσι βαρβαρικοῖς ἐξεπαιδεύομην, προθύμως ἤθελον ὑποβληθῇ εἰς τοὺς νόμους τούτους, καὶ βαρβαρικῶς ἤθελον ἐκτίσει τὴν δίκην μου· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶμαι Ῥωμαῖος καὶ ἐκ Ῥωμαίων ἐγεννήθην, πρέπει κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς νόμους καὶ κατὰ τὰς παρὰδόσεις νὰ διεξαχθῇ ἡ δίκη μου.» Οἱ λόγοι οὗτοι νεανίου, μόλις τὸ εἰκοστὸν ἑβδομον τῆς ἡλικίας ἔτος διανύοντος, ἐξέπληξαν πάντας τοὺς παρόντας, πάντες δὲ καὶ Γραικοὶ καὶ Φράγκοι παρίστων πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν ἀθωότητα τοῦ Μιχαήλ, ὅστις ἦτο τοῖς πᾶσιν ἀγαπητὸς, διότι εἰς μὲν τοὺς νέους ἦτο ἡδὺς καὶ προσηνής, μέσῳ δὲ τῶν γερόντων γηραιὸς διὰ τὴν σύνεσιν. Ἡ θεία πρόνοια ἥτις τὸν προώρισε νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν βασιλείον περιωπὴν, ἐδοκίμασεν αὐτὸν τῷ τῶν βασάνων πυρὶ καὶ τῷ διὰ πείρας χωνευτηρίῳ, ἵνα μὴ εἰς τὸν θρόνον ἀναβὰς εὐκόλως πιστεύῃ εἰς διαβολὰς καὶ συκοφαντίας, μηδὲ ἀποφασίζῃ ταχέως πρὶν ἢ καλῶς σκεφθῇ. Ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ τῷ παρέσχε συγγνώμην καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν ἐτίμησε δι' ἀπάσης αὐτοῦ τῆς ἐμπιστοσύνης· λέγεται μάλιστα ὅτι προὔτίθετο νὰ τὸν συνάψῃ μετὰ τῆς ἐγγονῆς αὐτοῦ Εἰρήνης, εἰ μὴ ἐκωλύετο ὑπὸ τῆς συγγενείας, ἣν αὕτη εἶχε πρὸς τὸν Μιχαήλ (1).

Περαιώσας οὕτω τὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὁ αὐ-

(1) Ἀεροπολ. χειρ. Σ. γγρ. 50

τοκράτωρ μετέβη εἰς τὴν Ἀνατολὴν, τρέφων πάντοτε ὑπονοίας καὶ δυσπιστίας πρὸς τὸν Μιχαήλ· θέλων δὲ νὰ κατὰπύσῃ τὰς ὑπονοίας τούτας, χωρὶς νὰ προσβάλλῃ καὶ τὸ περιφανές τοῦ γένους του, ἀπέστειλεν αὐτὸν πρὸς τὸν πατριάρχην Μανουήλ ἵνα τὸν συμβουλεύσῃ καὶ δι' ὅρκου τὸν ἐμπεδώσῃ εἰς τὴν πρὸς τὸν βασιλέα πίστιν καὶ ὑποταγὴν. Τούτου δὲ γενομένου, ἐπέτρεψε τῷ Μιχαήλ νὰ φανῇ εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ ὅπως περιπλέον τὸν προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν, τῷ ἐξέδωκεν εἰς γάμον τὴν ἀνεψιάν αὐτοῦ Θεοδώραν, θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου Δούκα καὶ Εὐδοκίας τῆς τοῦ Ἀγγέλου Ἰωάννου, ἥτις νεωτάτῃ χηρεύσασα, ἡσπάσατο τὸν μοναστικὸν βίον καὶ διήνυσεν αὐτὸν ἐν ὁσιότητι καὶ ἀρετῇ (1).

Εἶχεν ἤδη ἐπιστρέψει εἰς Ῥώμην ὁ παρὰ τοῦ Πάπα κατὰ τὴν Ἀνατολὴν πεμφθεὶς ἑξάρχος Λαυρέντιος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κόμητος Ἀγγέλου καὶ τοῦ μεγάλου διερμηνέως Θεοφυλάκτου ἐκ μέρους τοῦ Βατάτζη, καὶ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων Κυζίκου καὶ Σάρδεων, ἐκπροσωποῦντων τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως διαπραγματευθῶσι μετὰ τοῦ Πάπα τὴν ἔνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Εἶπομεν ἄνωτέρῳ ὅτι σκοπὸς τοῦ Πάπα, ἀεννάως ἐπιζητοῦντος τὴν ἔνωσιν, ἦτο ἡ παγίωσις τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Φραγκικῆς κυριαρχίας, τῶν Γραικῶν ἀπὸ ἐχθρῶν διὰ τὸ ἐτερόθρησκον εἰς φίλους διὰ τὸ ὁμόθρησκον μεταβαλλομένων· σκοπὸς δὲ τοῦ Βατάτζη, προθυμοποιουμένου νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσιν, ἦτο νὰ ματαιώσῃ τὴν ἀποστολὴν ἐξ Εὐρώπης ἐπικουριῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ἐκδιώξῃ τοὺς Φράγκους. Παρουσιασθέντες λοιπὸν οἱ ἐξ Ἀνατολῆς πρέσβεις ἐξέθηκαν ὅτι δύνανται νὰ ἐπέλθῃ ἡ προθητὴ ἔνωσις ἐπὶ τοῖς ἐπομένοις ὅροις, νὰ ἀναγνωρισθῇ ὁ Πάπας ὡς ἄκρος

(1) Ἀκριβοῦς χρον. Συγγρ. 51.

ποντίφιξ καὶ ἀνώτερος τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν, καὶ ὡς τοιούτῳ νὰ τῷ ἀποδίδηται ἡ δέουσα τιμὴ καὶ ὑπόληψις· νὰ ἔχῃ τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συνόδοις· νὰ δύνανται οἱ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου, ὅσοι εἶχον παράπονα κατὰ τῶν προΐσταμένων των, ὅπως ἀναφέρωνται πρὸς αὐτὸν, ἀποφασίζοντα τελεσιδικῶς, νὰ ἐρωτῶσι τὴν γνώμην του, προκειμένων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, χωρὶς ὅμως νὰ πράττωσιν τι ἐναντίον τῶν ἀποφάσεων τῶν πατέρων καὶ τῶν συνόδων κλ. Ἀλλ' εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν παρχωρήσεων τούτων οἱ πρέσβεις ἀπήλθουν ν' ἀποδώτῃ ὁ Πάπας τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὸν Βατάτζην, καὶ τὰ δικαιώματα τῆς Πατριαρχείας εἰς τὸν Ἕλληνα Πατριάρχην, ἐπιτρεπομένου ὅμως εἰς τὸν Λατῖνον νὰ φέρῃ ἰσοβίως τὸν τίτλον πατριάρχου. Αἱ προτάσεις αὗται δὲν εὐηρέστησαν βεβαίως τῷ Πάπα, ὅστις ἠρκέσθη νὰ εἴπῃ ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἄδικον, ἂν ἀπεφασίζέ τι κατὰ τοῦ Φράγκου αὐτοκράτορος ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι ἐπιθυμῶν διαπύρως τὴν ἔνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἤθελε μεσολαβήσῃ ὅπως συμφιλίωσῃ τοὺς δύο ἡγεμόνας, καὶ εἰ τοῦτο ἀπέβαινεν ἀδύνατον, ὑπέσχετο νὰ δικαιώσῃ ἐν πάσῃ τῇ ἀμεροληψίᾳ κριτοῦ τὸν Βατάτζην. Καθ' ὅσον δ' ἀφώρα τοὺς πατριάρχας προσέθηκεν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο μόνον διὰ συνόδου ἐδύνατο νὰ λυθῇ, ὅτι ἤθελε προσκαλέσῃ τοιαύτην καὶ μέχρις οὗ ἡ σύνοδος ἀπεφαίνετο ἐνόμιζε καλὸν ἕκαστος τῶν πατριαρχῶν νὰ ἐνέμενεν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν του· ἂν δ' ὁ Βατάτζης ἐγένετο κύριος τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὶν τῆς συγκροτήσεως τῆς συνόδου, οἱ δύο πατριάρχαι ἐδύναντο νὰ διαμοιρασθῶσι τὴν δικαιοδοσίαν τῆς πόλεως (1).

Ὁ Ἰννοκέντιος δὲν ἐπίστευσε τοσοῦτον εἰς τὰς ὑπο-

(1) Alex. IV. l. 1, cp. 325.

σχέσεις τοῦ Βατάτζη, ὥστε νὰ παύσῃ μεριμνῶν ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Βαλδουίνου· τοῦτο δ' ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τῆς σταυροφορίας, ἣν ἐν ἔτει 1254, προῦκήρυξεν ὑπὲρ ἐκείνου (1). Ἀλλὰ καὶ ὁ Βατάτζης ἡσχολεῖτο ἀνενδότως ὅπως ὑποσκάψῃ τὸν Φραγκικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, μηδενὸς μέσου πρὸς τοῦτο φειδόμενος· ἤθελε δ' ἐπὶ τέλους ἐπιτύχει τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, εἰ μὴ ἡ ἀμείλικτος Ἄτροπος ἔκοπτε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, καθ' ὃν χρόνον ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιφέρῃ τὸ τελευταῖον μὀρσιμον τραῦμα. Μετὰ τὴν ἐκ Θεσσαλίας ἐπάνοδόν του διήνυσεν ἐν ἔτος ἐπισκεπτόμενος τὸ κράτος αὐτοῦ, ὅπως θεραπεύσῃ τὰς ἀταξίας, αἷς προῦξένησε διετῆς ἐκεῖθεν ἀπομάκρυνσίς του· ἐπέστρεψε δὲ εἰς Νίκαιαν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1255 καλῶς ἔχων. Μιᾶ δὲ ἐσπέρα καθήμενος ἐπὶ τῆς κλίνης του, αἴφνης ἔπεσεν ἀνείσθητος, καὶ ἔμεινεν ὥσεί ἐννεὸς καταληφθεὶς ὑπὸ δεινῆς ἐπιληψίας. Προσκληθέντες οἱ ἰατροὶ μετεχειρίσθησαν πάντα ὅσα ἡ τέχνη διδάσκει, ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὠφέλησε, διότι ὁ βασιλεὺς ἔμεινεν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα, τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν καὶ τὴν ἐτέραν νύκτα· μόλις δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν συνῆλθεν εἰς ἑαυτὸν, ἀλλ' ἔκτοτε εἶχεν ἀπωλέτῃ ἀπασαν αὐτοῦ τὴν ὑγείαν, καὶ νῦν μὲν πάσχων, νῦν δ' εὐρισκόμενος εἰς ἀνάρρωσιν, διήνυε βίον ἀβιώτον, πότε μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ καταλαμβάνόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, πότε δὲ ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἄλλοτε δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἵππου καταπίπτων. Ἀνπλαθὼν τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ὀλίγον μετέβη πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς τὸ Νύμφαιον τὴν πρὸ τοῦ πάσχα Κυριακὴν τῶν βαΐων ἐν ἔτει 1256. Ἐκεῖ διῆλθε τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα· ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ ἀσθένεια αὐτοῦ προ-

(1) Innoc. IV l. XII c. 4.

ώδευε, διότι ἄλλοτε μὲν βαδίζων ἔπιπτεν ἄφωνος, ἄλλοτε δὲ ἱππεύων καὶ ἄλλοτε καθήμενος, οἱ δὲ οἰκεῖοί του περικυκλοῦντες αὐτὸν τὸν ἐνοσθήλευον καὶ τὸν ἐπεριποιοῦντο, κρύπτοντες τὴν νόσον του ἀπὸ τὸν λαόν. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεμίαν εὔρισκεν ἀνακούφισιν εἰς τὴν ἱατρικὴν, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Σμύρνην διὰ νὰ προσκυνήσῃ τῷ Χριστῷ καὶ καταφύγῃ εἰς τὴν θεῖαν αὐτοῦ παντοδυναμίαν· ἀφικόμενος δ' ἐκεῖ ἐσκήνωσεν ἐν τοῖς Περικλύστοις, τόπῳ ἐγγὺς τῆς Σμύρνης κειμένῳ, χειροτερεύων μᾶλλον ἢ ἀναρρώων. Μὴ εὑρίσκων δὲ καὶ ἐκεῖ ἀνακούφισιν ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Νύμφαιον· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὴν χώραν ταύτην ἀπεβίωσε καθ' ὁδόν, τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1255, τὸ ἑξηκοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἄγων, καὶ τὸ τριακοστὸν τρίτον τῆς αὐτοκρατορίας του· ἐτάφη δὲ εἰς τὴν μονὴν τῶν Σωσάνδρων, ἣν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχεν οἰκοδομήσει, καὶ κατέλιπε διάδοχον τοῦ θρόνου τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον (1).

Ὁ Ἰωάννης Βατάτζης ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων βασιλέων τοῦ μεσχίωνος· πολεμιστῆς ἀτρόμητος, ἀποφεύγων τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ πολέμου, ἀλλὰ μὴ δειλιῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐγνώριζε νὰ ὠφελητῇ ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ νὰ καταβάλλῃ τοὺς ἐχθροὺς διὰ στρατηγημάτων μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὅπλων. Προσφιλὴς καὶ εὐεργετικὸς εἰς τοὺς φίλους του, καὶ γενναῖος πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του, ἐπέτυχεν νὰ ἀνυψώσῃ τὸ κεχυνωμένον ἔθνος του εἰς ἱκανὴν δόξης περιωπὴν, καὶ παρασκευάσῃ τὴν πτῶσιν τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ κυριαρχίας τῶν Φράγκων, ἣν ὅμως δὲν ἦτο πεπωμένον νὰ ἴδῃ καὶ αὐτός.

(1) Γρηγορ. 11. 8—Ἀκροπολ. 52.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

"Εξωσις τῶν Φράγκων ἐκ τῆς

Κωνσταντινουπόλεως.

25 Ἰουλίου 1261.

Ὁ τὸν Βαττάτζην διαδεξάμενος Θεόδωρος ὁ Λάσκα-
 ρις εἶχε λάβει παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀγωγὴν αὐστηρὰν
 καὶ ἐπιμελετημένην· ἦγε δὲ τὸ τριακοστὸν τρίτον τῆς
 ἡλικίας ἔτος ὅτε ἀνέβη ἐπὶ τὸν θρόνον, καὶ ἐκ τῆς συ-
 ζύγου αὐτοῦ Ἑλένης, θυγατρὸς τοῦ τῶν Βουλγάρων βα-
 σιλέως Ἀσάν, ἐκέκτητο πολλὰ τέκνα. Καί τοι δὲ παι-
 διόθεν διεκρίνετο ἐπὶ ποικίλαις ἀστυκαῖς καὶ στρατιω-
 καῖς ἀρεταῖς, ὁ πατήρ του ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν
 ἀναγορεύσῃ ζῶν, κατὰ τὰ τότε εἰθισμένα, βασιλέα, τὸ
 μὲν, διότι, τῆς νεότητος ὀξύρροπου οὔσης, ἐφοβεῖ-
 το μὴ ἐκεῖνος ὑποπέσῃ εἰς τὸ θανάσιμον ἀμάρτημα
 τῆς ἐπάρσεως καὶ τῆς ἀλαζονίας, τὸ δὲ, διότι ἐφοβεῖτο
 τὰς σαγήνας τῶν κολάκων, οἵτινες δὲν λείπουσί ποτε
 νὰ περιστοιχίζωσι τοὺς βασιλεῖς, καὶ μάλιστα ὅταν
 αὐτοὶ ᾔνε νεοί, καὶ ἐκμεταλλεύωνται τὴν ἀπειρίαν καὶ
 τὸ ὀρμητικὸν αὐτῶν πρὸς βλάβην τῶν ὑπηκόων των.
 Δὲν ἔλειπεν ὅμως ὁ Ἰωάννης παρασκευάζων τὸν υἱόν
 του εἰς τὸ δυσβάστακτον καὶ βαρὺ φορτίον τῆς βασι-
 λείας, αὐτὸς διδοὺς τὸ παράδειγμα τοῦ χρηστοῦ ἡγε-
 μόνος.

Ἀποδοὺς ὁ Θεόδωρος τὰς νενομισμένας τιμὰς τῷ
 πατρὶ αὐτοῦ καὶ καθεστῆς ἐπὶ ἀσπίδος, ὡς ἦτο ἔθιμον,
 καὶ ὑπὸ πάντων αὐτοκράτωρ φημισθεὶς, ἀνεχώρησεν ἐκ
 Νυμφαίου καὶ μετέβη εἰς Φιλαδέλφειαν· ὀλίγας δὲ ἡ-
 μέρας μείνας ἐκεῖ, μέχρις οὗ ἀνανεώσῃ τὴν πρὸς τὸν

Σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου συνθήκην, ἀπάρας, τῇ 29 Νοεμβρίου 1255, κατηνθύνθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους τοῦ τὴν Νίκαιαν, ὅπως στεφθῇ αὐτοκράτωρ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πατριαρχικὴ ἔδρα ἦν κενὴ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μανουήλ, μικρὸν πρὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τελευτήσαντος, ὁ Θεόδωρος κατὰ πρῶτον μὲν ἐπρότεινεν ὡς διάδοχον ἐκείνου τὸν Νικηφόρον Βλεμμύδην, οὗ ἐμνήσθημεν ἤδη ἐν τοῖς προηγουμένοις, μὴ συγκατατιθεμένου δὲ τούτου νὰ δεχθῇ τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν, ἐξελέχθη ὡς τοιοῦτος ὁ μοναχὸς Ἀρσένιος, ὅστις ἦν τὸν ἀσκητικὸν βίον εἰς ἓν τῶν παρὰ τὴν Ἀπολλωνιάδα λίμνην ἀσκητηρίων, καὶ ἦτο ἀνὴρ περιφανὴς μὲν τὴν καθ' ἑαυτὸν ἀρετὴν, τὸν δὲ τρόπον ἀπλοῦς καὶ ὁπωσοῦν λόγιος. Χειροτονηθεὶς λοιπὸν ὁ Ἀρσένιος πατριάρχης, ἔστειλε παραχρῆμα αὐτοκράτορα τὸν Θεόδωρον, σπεύδοντα ὅπως ἀπέλθῃ τῆς Νικαίας διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Βουλγάρων (1).

Αἰτίαν δὲ τῆς ἐκστρατείας πρέσχεν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Μιχαήλ, ὅστις μολὼν τὸν θάνατον τοῦ Βατάτζη παριδὼν τὴν συγγένειαν μεθ' ἧς συνεδέετο πρὸς τὸν Θεόδωρον, οὗ ἦτο γυναικάδελφος, ἔθετο κατὰ νοῦν νὰ ἀνακτήσῃ ὅσα ὁ ἀποβιώσας αὐτοκράτωρ εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους. Παρατηρήσας λοιπὸν ὅτι αἱ πρὸς δυσμὰς ἐπαρχίαι ἦσαν γυμναὶ στρατευμάτων, ἐξώρμησεν ἐκ τοῦ Αἴμου, καὶ τὸν Ἑβρον διαπεράσας, ἐκυρίευσεν ἐντὺς ὀλίγων ἡμερῶν πολλὰς πόλεις, καθόσον οἱ τῆς χώρας ταύτης κάτοικοι, Βούλγαροι ὄντες, ἀπεδιομποῦντο τοὺς Γραικοὺς, ἅτε ἀλλογλώσσους, καὶ προσέφευγον εἰς τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν. Τούτου ἕνεκα οἱ ὑπὸ τοῦ Βατάτζη τεταγμένοι φρουροὶ, ἀδυνατοῦντες ν' ἀντιστῶσι καὶ πρὸς τοὺς στρατιώτας τοῦ

(1) Γρηγορ. ΙΙΙ. Ι. Ἀκροπολ. 53. Παχυμέρ. Ι. 13.

Μιχαήλ καὶ πρὸς τοὺς κατοίκους σύναμα, κατέλιπον εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια, οἱ μὲν παραδιδόμενοι, οἱ δὲ φεύγοντες, ἅμα ἐμάνθανον τὴν προσέγγισιν αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως ἐντὸς μικροῦ οἱ Βούλγαροι ἐγένοντο κύριοι τοῦ Στενιμάχου, τῆς Πριστίτζας, τοῦ Κριτζιμοῦ, τῆς Τζεπαίνης, τῶν Ἀχριδῶν, τῶν Οὔστρων, τοῦ Περπερακίου, τῆς Κρυβοῦντος, καὶ πλείπτων ἄλλων μερῶν· αἱ δὲ ἐπιτυχίαι τῶν αὐτῶν μεγεθυνόμεναι ὑπὸ τῆς φήμης ἐτάρασσον τοὺς ἐν Νικαίᾳ καὶ ἔθλιβον καιρίως τὸν βασιλέα, βλέποντα τὴν βασιλείαν αὐτοῦ προοιμιαζομένην διὰ τῆς ἀπωλείας τοσούτων χωρῶν.

Τὴν οἰκτράν ταύτην κατάστασιν τῶν πραγμάτων θέλων νὰ καταπαύσῃ ὁ Θεόδωρος, συνήθραισε τοὺς ἐν τέλει καὶ τοὺς εἰς στρατηγοὺς τεταγμένους, σὺν οἷς ἦσαν καὶ οἱ πρὸς πάππου αὐτοῦ θεῖοι, Μανουήλ καὶ Μιχαήλ, ὅπως διασκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Καὶ οἱ μὲν περισσότεροι ἔλεγον ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔπρεπε νὰ διαπεράσῃ τὸν Ἑλλάσποντον καὶ νὰ στήσῃ τὴν τῶν Βουλγάρων ὁρμὴν, οἱ δὲ τοῦ βασιλέως θεῖοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκεῖνος εἶχε μεγίστην ὑπόληψιν καὶ σέβας διὰ τε τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, ἰσχυρίζοντο τοῦναντίον, ὅτι μεγάλη ἀφροσύνη ἤθελεν εἶσθαι ἂν ὁ βασιλεὺς διεπέρα πρὸς δυσμὰς καὶ εἰσήλαυνεν εἰς τόπον ἐχθρικὸν, ἐνθα οὐδὲ συνδρομὴν, οὐδὲ τροφὰς ἤθελεν εὑρεῖ, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ὁ στρατὸς ὃν εἶχεν ἦτο τοσούτον ὀλιγαριθμὸς, ὥστε οὐδὲ συνοδείαν βασιλέως ἐδύνατο νὰ ἀπαρτίσῃ, καὶ ὁ χειμὼν ἐκώλυε τὴν συνάθροισιν πλειοτέρων στρατιωτῶν· προσέθετον δὲ ὅτι ἡ ἄνευ μεγάλου ἀποτελέσματος προσωπικὴ ἐκστρατεία τοῦ βασιλέως ἤθελεν ἔχει ὀλέθρια ἀποτελέσματα, ἐξασφαλίζουσα τοῖς ἐχθροῖς τὰς κατακτήσεις αὐτῶν καὶ ἐνθάρ-

ρύνουσα αὐτοὺς εἰς ἄλλας μεγαλειτέρας. Καὶ ταῦτα μὲν ἔλεγον αὐτοί· ὁ δὲ μέγας δομέστικος Γεώργιος Μουζά-
λων, καὶ ἕτεροι εἰδήμονες τῶν πολεμικῶν, κατεπολέ-
μησαν ἐντόνως τὴν γνώμην ταύτην ἰσχυρίζόμενοι ὅτι
ὁ Θεόδωρος ἔπρεπε νὰ βαδίσῃ ἀμέσως κατὰ τῶν ἐχ-
θρῶν, ἐμπνέων ἀπ' ἀρχῆς ἔτι τῆς βασιλείας του πε-
ποιθήσιν εἰς τοὺς ὑπηκόους του καὶ τρόμον εἰς τοὺς ἐν-
αντίους. Ὑπερισχυσάσης λοιπὸν τῆς πλειονοψηφίας,
πρὸς ἣν συνετάσσετο καὶ ὁ Βασιλεὺς, προσλαβὼν οὗτος
ὅσας ἐδυνήθη δυνάμεις, διεπεραιώθη τὸν Ἑλλάσπον-
τον, καταλιπὼν εἰς τὴν Ἑὼ τὸν μέγα δομέστικον (1).

Ταχείαν τὴν πορείαν αὐτοῦ ποιούμενος ὁ Θεόδωρος
ἀφίκετο ἐντὸς ὀλίγου εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐνθα μίαν ἡ-
μέραν μόνην μέινας, ἐξῆλθε τὴν ἐπιούσαν πρὸς συνάν-
τησιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἰδὼν δὲ τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς τῶν
Βουλγάρων κατασκόπων, δραμὼν ἐξήγγειλε τὴν ἔλευ-
σιν αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαήλ, ὅστις ἐστρατο-
πεδεύετο περὶ τὸν Ἑβρον· ἡ δὲ φήμη αὕτη διασπαρεῖσα
παρὰ τοῖς Βουλγαροῖς, ἐπροξένισε μέγαν τρόμον εἰς
αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ πληροφορηθεὶς ποῦ
κατεσκήνουν οἱ ἐναντίοι ἐπέσπευσε τὴν πορείαν αὐτοῦ
ὅπως τοὺς προσβάλῃ, καὶ προκαταλαβὼν τινὰς τῶν προσ-
κόπων του ἐφόνευσεν αὐτούς· ὅσοι δὲ ἠδυνήθησαν νὰ
διαφύγωσιν, ἐπιστρέψαντες δρομαῖοι πρὸς τοὺς συστρα-
τιώτας των ἀνήγγειλαν τὴν ἔλευσιν τοῦ βασιλέως,
πολλαπλασιάζοντες ἀπείρως τὸν στρατὸν αὐτοῦ καὶ
διηγούμενοι ὅσα φαντασίᾳ πυρέσσουσα ἐκ φόβου δύνα-
ται νὰ πλάσῃ. Τότε οἱ Βούλγαροι, τρόμῳ συσχεθέντες
καὶ νομίζοντες ὅτι καταδιώκονται ὑπὸ ἀπειροπληθοῦς
στρατιᾶς, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν διὰ τῶν δασῶν
καταδρυπτόμενοι ὑπὸ τῶν κλάδων τῶν δένδρων καὶ

(1) Ἀκρο-ολ. 55.

πληγωνόμενοι, θυσιζόμενοι δὲ εἰς τέλματα καὶ πλείεα ἄλλα ὑφιστάμενοι. Ἐλθὼν δ' αὐτοκράτωρ ὅπου ἦσαν οἱ ἐχθροὶ ἐσκηνωμένοι καὶ μὴ εὐρὼν αὐτοὺς, ἐλυπήθη μὲν, ἀλλὰ ἐπροχώρησεν ἐπὶ τὴν Βερόην, ἣν κυριεύσας ἐφωδιάσθη διὰ πολλῶν τροφῶν καὶ ἐπιτηδείων· ἤθελε δὲ καὶ μέχρις Αἴμου προβῆ, εἰ μὴ ἐκωλύετο ὑπὸ σφοδροῦ χειμῶνος, ἐνσκήψαντος τότε καὶ καταστήσαντος τὰς ὁδοὺς ἀβάτους. Μείνας λοιπὸν ἕξ ἡμέρας εἰς Βερόην καὶ ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους καὶ κτήνη λείαν ποιησάμενος, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀδριανούπολιν (1).

Οἱ Βούλγαροι κύριοι σχεδὸν ἀπάσης τῆς Μακεδονίας ὄντες, ἐξετείνοντο μέχρι τῆς πόλεως Ἀχριδοῦ· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ πέμψας εἰς Μακεδονίαν πολλὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα ὑπὸ διαφόρους στρατηγοὺς ἐκυρίευσεν ἄνευ δυσκολίας τὰς πλείεας τῶν πόλεων, ὥς οἱ Βούλγαροι εἶχον κατακτήσει, διότι ἐκεῖνοι εἰς μόνην τὴν ἀγγελίαν τῆς προσεγγίσεως τῶν Γραικῶν ἐτρέποντο εἰς φυγὴν. Τοιουτοτρόπως ὁ Θεόδωρος ἀνέκτησεν ἅπαντα τὰ εἰς τὸ ὄρος τῆς Ροδόπης κείμενα φρούρια, πρὸς δὲ τὴν Περιστίτζην, τὸ Στενίμυχον, τὸν Κρυτζιμὸν καὶ τὴν Τζέπαιναν, ἔνθα ἠναγκάσθη νὰ διαχειμάσῃ διότι ἕνεκα τῶν βροχῶν δὲν ἐδύνατο νὰ προχωρήσῃ. Ἐπιλάμψαντος δὲ τοῦ ἔαρος, ἐμήνυσεν εἰς τοὺς ἐν Σέρβιαις ἐστρατοπεδευμένους Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον καὶ Κωνσταντῖνον Τορνίκην, νὰ ἔλθωσιν εἰς Τζέπαιναν· καὶ ἔλαβον μὲν ἐκεῖνοι τὴν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην ἄγουσαν ὁδὸν, ἀλλ' αἴφνης, ἐνῶ ἐπορεύοντο, ἀκούσαντες τὸν ἦχον τῶν κεραινῶν συβοτῶν τινῶν Βουλγάρων καὶ ὑπολαβόντες ὅτι κρύπτονται ἐχθροὶ ὅπως τοὺς προσβάλωσιν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καταλιπόντες εἰς τοὺς συβοτάς ἐκεῖνους πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν καὶ τοὺς πλεί-

(1) Ἀκροπολ. 56.

τους τῶν ἵππων των. Θυμῷ διὰ ταῦτα ἐμπλησθεὶς ὁ βασιλεὺς τοὺς προσέταξε νὰ σπεύσωσι τὴν εἰς Τζέπαιναν ἄφιξίν των, ἂν δὲν ἤθελον νὰ ὑποκαύσωσι τὴν ὀργὴν τοῦ ἄλλ' ἐκεῖνοι τὸν τρόμον ἐν τῇ καρδίᾳ ἔτι ἔχοντες προὔτιμησαν νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως μᾶλλον ἢ εἰς τὸ ξίφος τῶν Βουλγάρων.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συνέβη καὶ γεγονός τι πολλὴν ἐπαπειλῆσαν εἰς τοὺς Γραικοὺς ἐλάβην. Ὁ Δραγωτᾶς, αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις πρὸ δεκαετίας παρέδωκεν εἰς τὸν Βατάτζην τὴν πόλιν τῶν Σερρών, ἄρχων ἤδη τοῦ παρὰ τὸ Μελένικον στρατεύματος, δυσανασχετῶν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, τὸ μὲν διὰ τὸ φιλοβούλγαρον αὐτοῦ φρόνημα, τὸ δὲ διότι δῆθεν δὲν ἀντημείφθη καλῶς παρ' ἐκείνου διὰ τὰς πρὸς τὸν πατέρα του ἐκδουλεύσεις, ἀπεφάσισε νὰ παραδώσῃ τοῖς Βουλγάροις τὸ Μελένικον. Συναγαγὼν λοιπὸν τοὺς στρατιώτας καὶ ἄλλους ἐκ τῶν περιχώρων παρεκάθητε τοῦ Μελενίκου τὸ ἄγρυ, ὅπερ ἐφρούρουν Θεόδωρος ὁ Νεσόγγιος καὶ Ἰωάννης ὁ Ἄγγελος, καὶ προσεπάθει νὰ κυριεύσῃ αὐτό. Οἱ πολιορκούμενοι, ὀλίγοι ὄντες, ἐπέμενον εὐθαρσῶς τιτρώσκοντες διὰ βελῶν καὶ τόξων τοὺς ἔξωθεν· ἀλλ' ἔπασχον ἔλλειψιν ὕδατος, καὶ ἤθελον βεβαίως ἀναγκασθῇ νὰ παραδοθῶσιν, εἰ μὴ ὁ αὐτοκράτωρ πληροφορηθεὶς τὴν ἐπιβουλὴν ἤρχετο εἰς συνδρομὴν των μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ. Ἀφικόμενος δ' ἐντὸς δώδεκα ἡμερῶν εἰς Σέρρας καὶ διανυκτερεύσας ἐκεῖ τὴν νύκτα, ἔλαβε τὴν ἐπιοῦσαν τὴν πρὸς τὸ Μελένικον ἄγουσαν ὁδόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπληροφορήθη ὅτι εἰς Ροπώλιον, ἐνθεν ἔμελλενὰ διέλθῃ καὶ ὅπου ῥέει ὁ ποταμὸς Στρυμῶν μεταξὺ δύο ὁρέων συγκλειόμενος, ἐφρούρουν ἱκανοὶ Βούλγαροι, ὁ δὲ χῶρος ἦν στενώτατος καὶ παρέχων πρὸς διάβασιν πλείστας δυσχερείας οὐ μόνον ἐκ τῆς στενότητος αὐτοῦ,

ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν φραγμῶν, οὓς κατεσκεύασαν οἱ Βούλγαροι, ἐδράδυνε τὴν πορείαν αὐτοῦ μέχρις οὗ πέμψας διὰ τῶν δασῶν ἀποσπάσματα στρατιωτῶν του προσέβαλεν ἐξαπίνης ἐκ τῶν ὑψωμάτων καὶ ἐξεδίωξε τοὺς ἐχθροὺς μετὰ μεγίστης αὐτῶν ζημίας. Ὁ Δραγωτᾶς ἐλθὼν ὅπως ἐνισχύσῃ τοὺς ἐκεῖ φρουροῦντας, ἐφονεύθη καταπατηθεὶς κατὰ τὴν τροπὴν ὑπὸ τῶν ἵππων, ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἔνθα ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐγένετο δεκτὸς μετὰ πολλοῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Διαμείνας ἡμέρας τινὰς εἰς Μελένικον ὁ Θεόδωρος μέχρις οὗ παγιώσῃ τὴν τάξιν καὶ τιμωρήσῃ τοὺς ἐνόχους, ἀπάρας μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ ἐκεῖθεν τὸν Βαρδάριον διαπεράσας, ἐλθὼν ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὰ Βοδηνά, ἔνθα ἠναγκάσθη νὰ διακαρτερήσῃ μικρὸν ὅπως ἀναλάβῃ ἐκ νοσήματος ἐδρικεῦ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου, ἐπιδημίου ὄντος, ἔπαθον καὶ οἱ στρατιῶταί του. Ἐκ Βοδηνῶν μετέβη εἰς Πρίλαπον, ὅπου μηχανὰς προσλαβόμενος καὶ ἐλεπόλεις κατασκευάσας, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Βελεσὸν, ἵνα πολιορκήσῃ αὐτήν· ἀλλ' οἱ κάτοικοι περίτρομοι γενόμενοι ἐκ τῆς ἐλεύσεως τοῦ αὐτοκράτορος παρεδόθησαν ἐν ἀκαρεῖ, ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἐλευθέρως ἐκ τῆς πόλεως ἐξόδου μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Ἐκεῖθεν ἔλαβε τὴν πρὸς τὰς Σέρρας ἄγουσαν ὁδὸν, διερχόμενος χώρας ἀνοίκους καὶ ἀνύδρους· ἀφικόμενος δὲ εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἔλαβε γραφὰς τοῦ μεγάλου δομεστίκου Μουζάλωνος ἐξαγγέλλοντος αὐτῷ ὅτι στίρος Τατάρων διέτρεχε τὴν Καππαδοκίαν, ἐνσπεῖρον τὸν τρόπον πανταχοῦ ἄχρις αὐτῆς τῆς Νικαίας. Ταῦτα πληροφορηθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ ἔδραμε πρὸς βοήθειαν τῶν ἀπειλουμένων χωρῶν· ἀλλὰ μόλις ἀφίκετο εἰς Ἔβρον ἐπληροφορήθη ὅτι τὰ παρὰ τοῦ Μουζάλωνος γραφόμενα αὐτῷ δὲν εἶχοντο

ἀληθείας, τότε δὲ ἀναστείλας τὴν ταχύτητα τῆς πορείας αὐτοῦ ὥδοιπόρει σχολαιότερον, καὶ τοὺς συνήθεις ἐποιεῖτο βασιλικοὺς σταθμούς. Παρκαλίνας δὲ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πορείας του, μετέβη εἰς Διδυμότοιχον, καὶ κειθὲν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὥστε ἐξ ὅσων πόλεων καὶ φρουρίων οἱ Βούλγαροι εἶχον μετὰ τὴν ἀποδίωσιν τοῦ Βατάτζη κυριεύσει, δὲν τοῖς ἑμένον πλέον εἰμὴ δύο, ἓν φρούριον σμικρότατον ἐν τοῖς βουνοῖς κείμενον τῆς Ἀχριδοῦ, Πάτμος καλούμενον, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ μετ' οὐ πολὺ ἐκυρίευσεν ὁ Ἀλέξιος Φιλανθρωπινὸς Δούκας, καὶ τὸ ἄστυ τῆς Τζεπαίνης, κείμενον μεταξὺ Αἷμου καὶ Ροδόπης, ἔνθα ῥέει ὁ ποταμὸς Ἑβρος. Κατὰ τοῦ τελευταίου τούτου ἐκίνησεν ὁ Θεόδωρος ἐξ Ἀδριανουπόλεως· ἀλλ' ἀφικόμενος εἰς Μακρολιβάδα κατελήφθη ὑπὸ τοσοῦτον σφοδροῦ χειμῶνος, ὥστε εὗρέθη εἰς λίαν δεινὴν θέσιν, ἅτε τροφῶν στερούμενος καὶ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ἔχων. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διατελῶν ὁ αὐτοκράτωρ, προσεκάλεσεν εἰς διάσκεψιν τοὺς στρατηγοὺς αὐτοῦ, οἵτινες ὅλοι σχεδὸν ἐγνωμοδότησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἀδριανούπολιν· ἀλλ' ἐκεῖνος, καίτοι μὴ ἀπορρίψας τὴν γνώμην τῶν στρατηγῶν προέτεινεν ὁμῶς ἀντὶ νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν εἰς Ἀδριανούπολιν, νὰ προχωρήσωσιν εἰς Στενίμαχον, διότι ἢ ἐκ Μακρολιβάδος εἰς τὰς δύο πόλεις ἀπόστασις ἦτο ἢ αὐτὴ, καὶ τροφαὶ ὑπῆρχον εἰς ἀμφοτέρας ἐξίσου ἄφθονοι, ἐνῶ ἂν ἑτέρου δὲν ἔθελε δείξει εἰς τοὺς ἐχθροὺς ὅτι ἀναγκάζεται ἐκ δειλίας νὰ ὀπισθοχωρήσῃ. Τοιοῦτο-τρόπως κατηυθύνθη εἰς Διδυμότοιχον καὶ μικρὸν ἐκεῖ διαμείνας διεπεραιώθη τὸν Ἑλλήσποντον· εἰς Λάμψακον δὲ πανηγυρίσας τὴν ἐορτὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως διήνυσεν εἰς Νύμφαιον τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χειμῶνος (1).

(1) Ἀκριπλ. 54 — 61 Γρηγορ. 8. 1.

Τὸ ἐπὶ τὸν ἔτος ὁ Θεόδωρος ἡγούμενος πολυαρίθμου στρατοῦ ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους προσβολῶν εἰς Βιζύην ἐνίκησε μετὰ μεγίστης ζημίας, ὁ δὲ ἡγεμὼν αὐτῶν βλέπων ὅτι δὲν δύναται ν' ἀντιστῇ πρὸς ἀντίπαλον τοσοῦτο τολμηρὸν καὶ ἀκίματον, χρησάμενος τῇ μεσολαβήσει τοῦ πενθεροῦ του Οὔρου ἐζήτησεν εἰρήνην, ἥτις καὶ ἐγένετο δεκτὴ, παραχωρηθείσης τῷ αὐτοκράτορι τῆς Τζεπαίνης (1).

Αἱ ἀδιάλειπτοι ἐκστρατεῖαι, εἰς ἃς ἠναγκάζετο νὰ καθυποβάληται ὁ Θεόδωρος, ἐκλόνισαν μεγάλως τὴν ἄλλως ἀκροσφαλῇ ὑγείαν του. Τὸ φρικῶδες τῆς ἐπιληψίας πάθος ἤρξατο ἤδη μαστίζον αὐτὸν, μάτην δὲ κατέφυγεν εἰς τῆς ἱατρικῆς τὴν δύναμιν ὅπως ἐξαλείψῃ νόσον, ἥτις ἦτο αὐτῷ κληρονομική. Αἱ δυνάμεις του ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐξηντλοῦντο, αἱ δὲ προσβολαὶ τῆς ἐπιληψίας συνεχέστερον ἐπανελαμβάνοντο, ὥστε ὁ Θεόδωρος ἀποκαμὼν ἤδη εἰς τὸ ἄνθος ἔτι τῆς ἡλικίας του, ἀπεβίωσε κατ' Αὐγούστον τοῦ 1259 τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ὄν, καὶ μετὰ τριῶν ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν αὐτοκρατορίαν, καὶ ἐτάφη ὅπου καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν Σωσάνδρων μονῇ. Κατέλιπε δὲ θανὼν ἕνα υἱόν, Ἰωάννην καλούμενον, τὸ ὄγδοον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος διανύοντα, καὶ τέσσαρας θυγατέρας (2).

Ὁ Θεόδωρος ἀποθνήσκων κατέστησε διὰ διχοθήκης ἐπίτροπον τῆς βασιλείας διὰ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τὸν δομέστικον Γεώργιον Μουζάλωνα· ἀλλ' ὁ ἀνὴρ οὗτος δὲν ἀπελάμβανε τὴν συμπάθειαν τοῦ λαοῦ καὶ ἰδίᾳ τῶν τῆς πρώτης τυγχανόντων τάξεως, διότι ἀλχζονία καὶ σκληρότητι φερόμενος, οὓς μὲν καθεῖρξε καὶ ἐτύφλωσεν, οὓς δὲ ἀλλοτροπῶς ἡτίμασε. Συνωγο-

(1) Ἀεροπολ. 62 - 73 Γ. αγρ. 9. 2. καὶ σ ν (2) Πιχου. 1. 1
11 23 - φρ. ν. 1 3.

σίᾳ λοιπὸν ἐσχεδιάσθη κατ' αὐτοῦ, ἧς προεξῆρχον οἱ δυσ-
ηρεστημένοι, Ἀλέξιος Στρατηγόπουλος, Κωνσταντῖνος
Τορνίκης, Θεόδωρος Φιλῆς, Γεώργιος Ζαγαρομμάτης,
Νικηφόρος Ἀλυάττης καὶ ἕτεροι, καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἐ-
πιτρόπου ἀπεφασίσθη. Ἐνῶ λοιπὸν τὴν ἐννάτην μετὰ
τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Θεοδώρου ἡμέραν ὁ Μουζάλων ἐν
τῇ μονῇ τῶν Σωσάνδρων ἐτέλει τὸ μνημόσυνον ἐκείνου,
ἐφορμήσαντες κατ' αὐτοῦ οἱ συνωμόται τὸν κατέσφα-
ξαν μετὰ πάσης τῆς οἰκογενείας του, καὶ τοιουτοτρό-
πως ὁ αὐτοκρατορικὸς θρόνος ἔμεινε σχεδὸν κενός, τοῦ
Ἰωάννου ἀφήλικος ἔτι ὄντος (1).

Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Μουζάλωνος συνελθόντες οἱ στρα-
τηγοὶ καὶ οἱ ἐν τέλει, ἐσκέφθησαν ὅτι ὥφειλον νὰ ἐκλέ-
ξωσι τοποτηρητὴν τῆς αὐτοκρατορίας, ἄνδρα ἀκμαῖον
καὶ ἱκανόν, ὡς τοιοῦτον δὲ ἔκριναν τὸν Μιχαὴλ Κομνη-
νόν, υἱὸν τοῦ Ἀνδρονίκου Παλασιόλου καὶ μέγαν δο-
μέστικον ὄντα. Τοῦτον λοιπὸν περιβαλόντες τὸ πρῶ-
τον δι' ἀξιώματος δεσποτικοῦ, μικρὴν μετὰ ταῦτα καὶ
αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσαν, τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου
στέψαντος αὐτὸν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1260 ἐν Νικαίᾳ.
Ἀλλ' ἐνῶ οἱ Γραικοὶ αὐτοκράτορες, ἀνακτῶντες τὰς ἐπ-
αρχίας των, διεδέχοντο ἀλλήλους, τί συνέβαινεν ἐν
Κωνσταντινουπόλει; Τί ἔπραττεν ὁ Βαλδουῖνος; (2)

Ὁ τὸν Πάπαν Ἰννοκέντιον διαδεξάμενος Ἀλέξανδρος
Δ' ἀναβαίνων ἐπὶ τὸν παπικὸν θρόνον δὲν ἐλησμόνησε
τὰς ὑπὲρ ἐνώσεως τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ
Βαλδουῖνου προσπαθείας τοῦ προκατόχου αὐτοῦ. Ἐνῶ
λοιπὸν ἀφ' ἐνὸς ἐξελιπάρει τὴν Εὐρώπην νὰ συνδράμῃ
τὴν κατὰρρέουσαν Φραγκικὴν αὐτοκρατορίαν, ἀφ' ἐτέ-
ρου ἐπεμπε πρὸς τὸν Θεόδωρον τὸν ἐπίσκοπον Ὁρβιέτου
ὅπως προτρέψῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἔνωσιν. Ὁ Θεόδωρος

(1) Παχυμέρ. 1. 18. 19. Φραγκτζ. 1. 3. (2) Παχυμ. 2. 1—5.

ἀπασχολημένος ὢν κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα τῆς βασιλείας του εἰς τὸν πρὸς τοὺς Βουλγάρους πόλεμον, οὐδεμίαν πρυσοχὴν παρέσχεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἐπισκόπου ἐκείνου, διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν οὐδὲ εἰς ῥῆξιν ἤλθε πρὸς τοὺς Φράγκους· ἀλλ' αἱ ἐπιδρομαὶ καὶ αἱ λεηλασίαι ἃς οἱ Γραικοὶ ἐποιοῦντο εἰς τὰς χώρας ἐκείνων, εἰς τοσαύτην ἔκπτωσιν κατήντησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὥστε ὁ πατριάρχης αὐτῆς Ἰουστινιάνης, πάσχων δεινὴν ἔνδειαν ἤναγκάσθη νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Πάπαν ὅπως ἐπιχαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν του· ἐκεῖνος δὲ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1257 διέταξε τοὺς ἐπισκόπους τοῦ Μωρέως νὰ πέμψωσι βοηθείας πρὸς τὸν πειναλέον πατριάρχην. Τὸ γεγονός τοῦτο δεικνύει ἄριστα τὴν οἰκτρὰν κατὰστασιν, εἰς ἣν διετέλει ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ Φραγκικὴ δυναστεία (1).

Ὁ Βαλδουῖνος βλέπων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὰ ἐν Νικαίᾳ ἐπισυμβαίνοντα οὐδὲ τὰ μέσα, οὐδὲ τὴν τάλμην ἐκέκτητο ὅπως ἐπωφεληθῇ ἐξ αὐτῶν. Ἐνόμισε δὲ ὅτι ὁ Μιχαὴλ αὐτοκράτωρ ἀναγορευθεὶς καὶ ἔχων πλείστους παρ' ἑαυτῷ ἀντιζήλους, ἤθελε προτιμῆται τὴν μετὰ τῶν γειτόνων του εἰρήνην μᾶλλον ἢ τὸν πόλεμον. Πέμψας λοιπὸν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τῷ συνεχάρη διὰ τὴν ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάβασίν του, καὶ τῷ ὑπέβριλε προτάσεις παραλόγους, ἃς μόνον νικητῆς πρὸς ἡττηθέντα ἐδικαιοῦτο νὰ προτείνῃ· διότι ἐζήτησε παρὰ τοῦ Μιχαὴλ τὴν εἰς αὐτὸν παραχώρησιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀπάσης τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης μέχρι Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀκούσας τὰς τοιαύτας παραλόγους ἀπαιτήσεις τῶν Φράγκων, μετὰ σαρκασμοῦ ἀπήντησε πρὸς τοὺς πρέσβεις τοῦ Βαλδουί-

(1) Ἀκροπολ., 38 Alex. IV. l. II. ep. 325 - Wading. 1157 n 16.

νου, εἰπὼν· «Ἡ Θεσσαλονίκη εἶνε σχεδὸν πατρίς μου, διότι ἐκεῖ ἡγεμόνευεν ὁ ἐμὸς πατήρ, ὅστις, ὡς οἶδατε, ἦν μέγας δομέστικος, ἐκεῖ ἀπεβίωσε καὶ ἐκεῖ ἐτάφη· πῶς λοιπὸν εἶνε δυνατόν νὰ δώσω τὴν πόλιν ταύτην;» Οἱ πρέσβεις μὴ ἐννοήσαντες τὸν σαρκασμὸν, ὑπέλαβον· «Λοιπὸν τότε δὸς ἡμῖν, ὦ βασιλεῦ, τὴν πόλιν τῶν Σερρών μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως.» Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίθη πρὸς ταῦτα· «Καὶ πάλιν δὲν μοῦ ζῆτε μικρὸν πρᾶγμα, διότι ἡ ἡγεμονεία μου ἤρξατο ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἧς ἡμην στρατηγὸς, ἐπομένως ἀγαπῶ τὰς Σέρρας ὡς ἐτέραν πατρίδα μου, ὥστε οὐδὲ τὴν πόλιν ταύτην δύναμαι νὰ δώσω.» «Ἔγω, ἀντεῖπον οἱ πρέσβεις, δὸς ἡμῖν τοῦλάχιστον τὰ ἐκ Βολεροῦ μέχρις ἡμῶν.» «Ἀλλ' οὐδ' αὐτὰ δύναμαι νὰ δώσω, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ, διότι πολλάκις, ἐκεῖ ἐθήρευσα καὶ ἐγένονην ἐπιτήδειος κυνηγὸς, ἄλλως τε ὁ τόπος αὐτὸς μοι ἀρέσκει διότι ἔχει πολλὴν θήραν καὶ ἐπιθυμῶ ἐνίστε νὰ φοιτῶ πρὸς κυνήγιον ἐν αὐτῷ.» Βλέποντες τέλος οἱ πρέσβεις τὴν ἄρνησιν τοῦ βασιλέως, τῷ εἶπον· «Λοιπὸν τί δώσεις ἡμῖν;» Ἀποκριθεὶς δὲ πρὸς ταῦτα ἐκεῖνος, ὑπέλαβεν, «Ἐγὼ μὲν οὐδὲν δώσω ἡμῖν· σεῖς ὅμως ἂν θέλητε τὴν μετ' ἐμοῦ εἰρήνην πρέπει νὰ μοι πληρώνητε φόρον ἴσον πρὸς τὸ ποσόν, ὅπερ καρποῦσθε ἐκ τοῦ ἐμπορίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄν συγκατατίθησθε εἰς τοῦτο, καλῶς· τούναντίον, ἐτοιμάσθητε εἰς πόλεμον (καὶ γνωρίζετε, ἀφ' ὅτου εἶχον τὴν ἡγεμονείαν τῆς Βιθυνίας καὶ Ταρσίας, πῶς πολεμῶ ἐγὼ) ὁ δὲ Θεὸς θέλει ἀποφασίσει περὶ τῆς νίκης.» Τοιούτῳ τρόπῳ καταισχυνθέντες οἱ τῶν Λατίνων πρέσβεις ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι εἰς Κωνσταντινούπολιν (1).

Πρὶν ἢ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπειλὴν αὐτοῦ ταύτην

(1) Δ. ρισπ. 78.—Πα. υμ. 2. 10.

ὁ Μιχαήλ ἐξαπέστειλε δυνάμεις ὑπὸ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰωάννην Παλαιολόγον καὶ ἄλλους στρατηγοὺς κατὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ δεσπότης τῆς Ἡπείρου, ὅστις βλέπων ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἀσθένειαν τοῦ Βαλδουίνου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ταραχώδη καὶ ἀνώμαλον κατάστασιν τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας, ἐπαιρόμενος δὲ εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν δύο γαμβρῶν αὐτοῦ Μαμφρέδου τοῦ Βασιλέως τῆς Σικελίας, καὶ Γουλλιέλμου τοῦ πρίγγιπος Ἀχαΐας καὶ Μωρέως, συνέλαβε τὴν ἐλπίδα νὰ γείνη αὐτοκράτωρ, κυριεύων πρῶτον μὲν διαφόρους χώρας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας, εἶτα δὲ καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Συμπλακέντων δὲ τῶν δύο ἐχθρικῶν στρατῶν ἐν Ἀχριδῷ, ὁ δεσπότης τῆς Ἡπείρου ἡττήθη κατὰ κράτος, καὶ συνεπεία τῆς ἡττης ταύτης ἄπασα σχεδὸν ἡ Θεσσαλία περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος, αἰχμαλωτιθέντος κατὰ τὴν μάχην ταύτην καὶ τοῦ πρίγγιπος τῆς Ἀχαΐας (1).

Ὁ Μιχαήλ Παλαιολόγος μετὰ τὴν ἀποδίωσιν τοῦ δεσπότης τῆς Ἡπείρου, ἔστρεψεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν προσοχὴν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μελετῶν νὰ ἐκδιώξῃ ἐξ αὐτῆς τοὺς Φράγκους, διότι ἐνόσῳ δὲν ἐγίνετο κύριος τῆς περιφέρειας ἐκείνης πόλεως, ἐν ᾗ πρὸ χιλίων ἤδη ἐτῶν οἱ αὐτοκράτορες εἶχον στήσει τὸν θρόνον των, ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἀπλοῦς ἡγεμονίσκος καὶ μηδὲν περιπλέον. Ἀνερρίπιζε δὲ τὰς ἐλπίδας τοῦ ἡ μεγίστη παραλυσία, εἰς ἣν περιῆλθον οἱ Φράγκοι, καὶ τὸν ἀρχικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα ἀποβαλόντες, καὶ τῶν πάντων ἔλλειψιν ὑφιστάμενοι. Ὁ Βαλδουῖνος ὅστις εἶχε διανύσει τὸν βίον ἐπαιτῶν συνδρομὰς παρὰ τῶν ἡγεμόνων τὰς Εὐρώπης, οὐδὲ στρατὸν ἐκέκτητο πλέον, οὐδὲ χρήματα· ἐκ δὲ τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος τῆς αὐτοκρατορίας, δὲν τῷ ἔμενον ἄλλο τι εἰμὴ ὑπέρογκον

(2) Ακροπολ. 79.—Παχυμ. 1. 30, 31—Φ. 2. 1. 2.

χρέη. Ὅπως δὲ ἐπαρκέσῃς τὰς ἀνάγκας τοῦ οἴκου του καὶ τῶν ὀλίγων στρατιωτῶν, οἵτινες τῷ ἀπελείποντο πρὸς φρούρησιν τῆς πόλεως, ὑπεχρεώθη νὰ λάβῃ τὸν μόλυβδον τῶν σκεπῶν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἀνακτόρων διὰ νὰ κόψῃ νόμισμα(1). Αἱ ζωοτροφίαι ἔλειπον, καὶ ὅπως πορισθῇ ξυλείαν πρὸς θέρμανσιν, ἐδέησε νὰ κρημνίσῃ πολυαρίθμους οἰκίας ἰδιωτῶν. Εἰς τοσαύτην ἐνὶ λόγῳ ἀνάγκην περιῆλθεν, ὥστε ἵνα λάβῃ χρήματα παρὰ τινων Ἐνετῶν, ἐνεχυρίασε πρὸς αὐτοὺς τὸν μόνον υἱόν του Φίλιππον, ὅστις ἀποσταλεῖς εἰς Ἐνετίαν ἔμεινεν ἐκεῖ πολὺν ἔτι χρόνον καὶ μετὰ τὴν ἀνάκτῃσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Γραικῶν (2).

Ὁ Μιχαὴλ διελθὼν τὸν Ἑλλήσποντον ἐν Καλλιουπόλει, ἐπιλάμψαντος τοῦ ἔαρος τοῦ 1260, ἐβάδισε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ πρὶν ἢ προσβάλλῃ αὐτὴν, ἠθέλησε βαθμυδὸν νὰ κυριεύσῃ τὰ ἔξωθεν αὐτῆς.

(1) Ὅτι οἱ Φράγκοι αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔκοψαν νομίσματα, ὑπάρχει ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ἅτε καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Νικήτα Χωνιάτου μαρτυρούμενον «Ἐπεὶ δὲ χρήματων καὶ οὕτως ἐσπάνιζον, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, . . . τοῖς χαλκῶς ἐποφθαλμίζουσιν ἀνδριᾶσι καὶ παραδιδόασιν τούτους πυρί. Ἦτε οὖν ἐν τῇ Κωνσταντινείῳ ἀγορᾷ ἱσταμένη πολὺχαλκος Ἦρα κέκοπται εἰς σατῆρας καὶ χωνία παραδέδοται.» Καὶ ἀλλαχοῦ «Ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν τῷ ἵππικῷ ἱσταμένων ἀγαλμάτων καὶ ἀλλοίων θαυμαστῶν ἔργων τὴν καταστροφὴν παρῆκαν, οἱ τοῦ καλοῦ ἀνέρας οὗτοι βάρβαροι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα κεκόψασιν εἰς νόμισμα.» Καὶ κατωτέρω «Στατήρων δὲ βραχέων καὶ τούτων χαλκῶν, τὰ παλαιὰ σεμνώματα τοῦ γένους ἀπέδωκαν καὶ καλῆκαν οὐτὰ εἰς τὸ χωνευτήριον.» Ἐν τούτοις νομίσματα τοιαῦτα τῶν Φράγκων δὲν ὑπάρχουσι σήμερον γνωστά· καὶ ὁ μὲν Cousinoy διὰ παραλόγων ἐπιχειρημάτων προσπαθεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἑλλειψιν ταύτην, ὁ δὲ S. u'cy περιγράφει καθ' ὑπόθεσιν ἀπλῆν τινὰ ὡς τῶν Φράγκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκρατόρων.

(2) Sanut. II. 4. 18.—Ducange V. 338.—Lebeau XVII 712.

φρούρια, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Συλληθρίας, τὴν ὁποίαν ἐν βραχεὶ ἤλωσεν. Τοιουτοτρόπως δὲ κύριος γενόμενος τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ πάντων τῶν παρ' αὐτῇ ὀχυρῶν θέσεων, διηυθύνθη πρὸς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν οὐχὶ εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ στρατεύματα θαρρόων, ἀλλὰ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἀνσῶ δὲ-Τουσσῆ, ὅστις αἰχμαλωτισθεὶς μετὰ τοῦ Βιλαρδουίνου ἐν τῇ μάχῃ τῆς Ἀχριδοῦ, ἡλευθερώθη μετὰ πολλῶν δώρων, ὑποσχεθεὶς εἰς τὸν αὐτοκράτορα νὰ παραδώσῃ αὐτῷ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄνευ αἵματοχυσίας, διότι εἶχε, καθ' ἃ ἔλεγε, τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, εἰς τρόπον ὥστε ἡδύνατο εὐχερῶς νὰ τὸν εἰσαγάγῃ ἐντός. Ὁ Μιχαὴλ ἐξῆπατηθεὶς ὑπὸ τῶν ὑποσχέσεων τούτων, ἔπεμψε στρατὸν ἵνα πολιορκήσῃ τὸν Γαλατᾶν καὶ ἀπασχολήσῃ ἐκεῖ ὅλας τὰς δυνάμεις τῶν πολεμίων, ἐνῶ αὐτὸς διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Ἀνσῶ ἤλπιζε νὰ εἰσέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ γεῖνη κύριος αὐτῆς. Κατὰ τὴν πολιορκίαν λοιπὸν τοῦ Γαλατᾶ πέμψας πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀνσῶ τῷ ὑπέμνησε τὰς ὑποσχέσεις του, καὶ ἐζήτησε τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν· ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅτε μὲν διὰ τὸν ἑνα λόγον, ὅτε δὲ διὰ τὸν ἄλλον, ἀπέφευγε τοῦτο. Ἐπὶ τέλους δὲ ρίψας τὸ προσωπεῖον εἶπεν ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ, διότι ὁ βασιλεὺς ὑπαπτευθεὶς αὐτὸν, τὸν ἐπετῆρει αὐτηρῶς. Ὁ Μιχαὴλ γνοὺς τὴν ἀπάτην του ἐξηκολούθησε τὴν πολιορκίαν τοῦ Γαλατᾶ· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχε πλοῖα νὰ διακόψῃ τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως συγκοινωνίαν, ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ ἀνακάμψῃ εἰς Ἀσίαν. Καθ' ὁδὸν δὲ ὄντι, τῷ ἐστάλησαν παρὰ τοῦ Βαλδουίνου τρεῖς πρέσβεις ἵνα τῷ ζητήσωσιν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ὁμως, κατὰ τὸν Παχυμέρην, ἤρνῃθη, ἐνῶ, κατὰ τὸν Ἀκροπολίτην, ἐδέχθη ἐπὶ ἐν ἔτος· ὅπως δὲ καὶ ἂν

ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἡ εἰρήνη αὕτη μικρὸν διήρκεσε (1).

Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Γαλατᾶ, στρατιῶταί τινες, περιτρέχοντες τὰς πεδιάδας, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἣτις ἐρειπιωθεῖσα, κατέστη καταφύγιον ποιμνίων ἐν ὥρᾳ χειμῶνος· ἐνῶ δὲ ἐθαύμαζον τὴν διακρινομένην ἔτι τοῦ οἰκοδομήματος καλλονὴν, παρετήρησαν εἰς τινὰ γωνίαν σκελετὸν τινὰ κελῶς προσηρμοσμένον, εἰς τὰς σιαγῶνας τοῦ ὁποίου οἱ ποιμένες ἐκ βεβήλου ἀστειότητος εἶχον θέσει αὐλὸν ποιμενικόν· πλησιάσαντες δὲ ἀνέγνωσαν ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐπίγραμμα τι ἐξ οὗ κατεδείκνυτο ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ σκελετὸς τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου. Ὁ Μιχαὴλ, πληροφορηθεὶς τοῦτο, πέμψας παρέλαβε τὸν σκελετὸν καὶ καλύψας αὐτὸν διὰ πορφύρας τὸν μετέφερεν εἰς Συλλήβριαν, ἔνθα τὸν ἔθαψεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σωτῆρος (2).

Ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἔπαυε νυχθημερὸν σκεπτόμενος περὶ τῶν μέσων δι' ὧν ἠδύνατο ν' ἀνακτήσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ Γενουήνσιοι ἐκέκτηντο ἐν αὐτῇ μεγάλα καταστήματα, ἔκπαλαι δὲ εἰς ἀντιζηλίαν διακείμενοι, εἶχον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σφοδρὰς ἔριδας περὶ τοῦ ἐν Πτολεμαίδι μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Σάββα, οὗ ἀμφοτέροι ὤκειοποιοῦντο τὴν κατοχήν. Οἱ Ἐνετοὶ ἐνδιεφέροντο μεγάλως εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Φραγκικοῦ κράτους, διότι συμμετεῖχον τῶν ὠφελειῶν αὐτοῦ· τούτου δ' ἕνεκα, πιστοὶ μένοντες εἰς τὸν ἀτυχῆ Βαλδουῖνον, πᾶσαν κατέβαλον προσπάθειαν ὅπως σώσωσιν αὐτόν. Ἐπωφελούμενος ἐκ τῆς διχμάχης ταύτης τῶν δύο δημοκρατιῶν ὁ αὐτοκράτωρ συνωμολόγησε τῇ 13 Μαρτίου 1261 συνθήκην μετὰ τῶν Γενουηνσίων, οἷς παρεχώρει πολλὰς ἀσυδοσίας καὶ προ-

(1) Παχυμ. 2. 11. 29 Ἀκριπ. 83. (2) Παχυμ. 2. 21.

νόμια, ἐπὶ τῷ ὄρω ὅτι ἤθελον οὗτοί τῷ προσφέρειν τρίακοντα πλοῖα ἐπὶ ὠρισμένη τιμῇ. Ἡ συμμαχία αὕτη ἀπεστέρησε τὸν Βαλδουίνον τῆς συνδρομῆς τῶν τε Γενοηνσίων, οἵτινες ἠνώθησαν μετὰ τῶν Γραικῶν, καὶ τῶν Ἐνετῶν, οἵτινες ἀσχολούμενοι ὅπως ἀντικρούσωσι τὰς ἐν Πτολεμαίδι προσβολὰς τῶν πολεμίων των, ἤναγκάζοντο νὰ παραμελήσωσι τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1).

Ἡ ἀνικανότης καὶ ἀδράνεια τοῦ Βαλδουίνου ἐπήνεγκαν τὸν μαρasmus εἰς τῶν Ἐσπερίων τὴν ἀνδρίαν καὶ ἐνεργητικότητα. Τὰ πάντα κατέρρεον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνῷ τὸ ὑναντίον οἱ Γραικοὶ ἐκδιωχθέντες τῆς πατρίδος των, ἐμηχανῶντο ἀδιαλείπτως πῶς ἦτο δυνατόν νὰ τὴν ἀνακτήσωσιν. Ἡ πτώσις τοῦ κράτους αὐτῶν ἐξήγειρε τὸ ἀρχαῖον θάρρος των, καὶ ἐντυχόντες ἡγεμόνας, οἱοὶ ἦσαν ὁ Βατάτζης καὶ ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος, ἐκαραδόκουν ἐκδίκησιν κατὰ τῶν ἀρπάγων τῆς πατρικῆς των κληρονομίας· ἰδίως δὲ ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ἐπέσπευδε τὴν λύσιν τοῦ δράματος, προπαρασκευαζόμενος δραστηρίως ὅπως προσβάλῃ τοὺς Φράγκους. Πρὶν δ' ἢ ἐπιχειρήσῃ τοῦτο πέμψας τὸν Καίσαρα Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον μετὰ στρατοῦ πρὸς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας, ἵνα περιστείλῃ τὸν αὐθάδη δεσπότην τῆς Ἡπείρου, ὅστις πάλιν ἦρε σημαίαν ἀνταρσίας, τὸν διέταξε νὰ ἐξετάσῃ διερχόμενος τοῦ Βυζαντίου εἰς τίνα κατὰστασιν διετέλει ἡ Κωνσταντινούπολις, χωρὶς ὅμως οὐδὲν νὰ πράξῃ κατ' αὐτῆς, εἴτε διότι δὲν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἀρκούσας δυνάμεις, εἴτε διότι ἡ πρὸς τοὺς Φράγκους συνθήκη δὲν εἶχεν ἔτι λήξει. Διαπεραιωσάμενος λοιπὸν ὁ Καῖσαρ τὴν Προποντίδα, ἐστρατοπέδευσε περὶ τὸ Ῥήγιον ἔνθα προσῆλθον αὐτῷ τινες ἐκ τῶν

(1) Sanuto 2 part. 1. c. 28. Sabell. I. X. — Villani VI. 62.

ἐγχωρίων, κατὰ χρεῖαν ἄλωνος καὶ καρπῶν συλλογῆς ἔξω τῆς πόλεως διαιτώμενοι. Τούτους λοιπὸν ἠρώτησεν ὁ Καῖσαρ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Φράγκων, περὶ τῆς δυνάμεως καὶ ἐν γένει περὶ τῶν κατ' αὐτούς· ἐκεῖνοι δὲ φύσει ἀποστρεφόμενοι τοὺς Φράγκους καὶ ἐπιθυμοῦντες μᾶλλον νὰ ζῶσι μετὰ τῶν ὁμοφύλων ἢ μετὰ τῶν ξένων, ἐξέθηκον καταλεπτῶς τὴν δεινὴν θέσιν τῶν κρατούντων, καὶ συνεφώνησαν μετ' αὐτοῦ νὰ τῷ προδώσωσι τὴν πόλιν ἐν ὥρᾳ νυκτός. Τὸ τοιοῦτο δὲν ἦτο δύσκολον, διότι ὁ Βαλδουῖνος ἄσυνέτως φερόμενος εἶχε πέμψει τὸν ὀλιγάριθμον στόλον καὶ στρατόν του πρὸς πολιορκίαν τῆς χιλίου σταδίου ἀπεχούσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως νήσου Δαφνοισίας, πειθομένος εἰς τοὺς λόγους τοῦ νεωστὶ ἐλθόντος ποτεστάτου τῶν Ἐνετῶν Μάρκου Γραδενίγου, ὅστις ἔλεγεν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ μένωσιν ἄπρακτοι εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ τοῦνχεντίον ὥφειλον διὰ προσβολῶν καὶ ἐπιθέσεων κατὰ τῶν πολεμίων, νὰ ἀποθαρρύνωσιν αὐτούς (1).

Καί τοι ὁ Μιχαήλ ῥητῶς ἀπηγόρευσεν εἰς τὸν Στρατηγόπουλον νὰ ἐπιχειρήσῃ τι κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὗτος ὅμως πληροφορούμενος ἐκ τῶν καταθέσεων τῶν χωρικῶν τὴν μεγάλην ἀσθένειαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ παροτρυνόμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐθελοντῶν Κουτριτζάκου, ἀπεφάσισε νὰ προσπαθήσῃ τὴν ἄλωσιν, πεποιθὼς ὅτι ἡ ἐπιτυχία ἡδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ τὴν παρakoήν αὐτοῦ. Προέβη λοιπὸν μετὰ βραδύτητος ὡς διὰ νὰ δείξῃ ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ κατασκοπεύσῃ μόνον τὴν πόλιν. Ὁ στρατός του ἀδιαλείπτως ἐπαυξανόμενος ἐκ τῆς προελεύσεως ἐπικουριῶν, ἠρίθμει εἰκοσιπεντακισχιλίους περίπου μαχητάς, ἐνθου-

(1) Παχυμέρ. 2. 26. 27—Ακροπρ. 81 85.—Γρηγορ. 4 2—Spandugino dell orig. dei Turki 87—Doutreux 5 7.

σιωδῶς πάντας ἐπιζητοῦντας τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ' ὁ Στρατηγόπουλος, ἵνα μὴ καταπλήξῃ τοὺς κατοίκους, ὀλίγους μόνον παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὰ τείχη αὐτὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ πρόσκοποι τοῦ συνέλαβον τότε γέροντά τινα, ὅστις προσαχθεὶς ἐνώπιον τοῦ Καῖσρος, ἠρωτήθη πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ πορεύεται· ἀποκριθέντος δὲ τοῦ γέροντος ἐκ τῆς πόλεως, τότε ὁ Καῖσρ τὸν ἠρώτησεν ἐκ νέου πῶς νυκτὸς οὔσης καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ἐξῆλθε. Δειλιάσας δὲ ὁ γέρον εἶπεν· «Ἔστιν ὁπῇ ὑποκεκρυμμένη, κύριέ μου, τῇ γῇ, ἣν οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ ἐγώ, ἣν καὶ ἐκπᾶλαι γινώσκω, καὶ ὅταν βούλωμαι ἐξέρχομαι καὶ εἰσέρχομαι ἀνεμποδίστως.» Ὡρμηθεὶς ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ὁ Στρατηγόπουλος ἀπεφάσισε νὰ εἰσαγάγῃ τὸν στρατόν του ἐκ τῆς ὁπῆς ἐκείνης· προωρίσας λοιπὸν πεντήκοντά που ἄνδρας, τοὺς τολμηροτέρους, νὰ εἰσαχθῶσι διὰ τῆς ὁπῆς, τοὺς διέταξεν ἅμα εἰσελθῶσιν εἰς τὴν πόλιν νὰ θραύσωσι διὰ πελέκεων τὴν παρακειμένην θύραν, ἵνα δι' αὐτῆς εἰσελάσῃ ὁ ἐπίλοιπος στρατός. Τὴν ταχθεῖσαν λοιπὸν πρὸς τοῦτο νύκτα, οἱ πεντήκοντα στρατιῶται εἰσῆλθον εἰς τὸ ὑπόγειον, ὁ δὲ Στρατηγόπουλος ἐξωθεν περιέμενε τὴν ὥραν ὅπως ἐφορμήσῃ διὰ τῆς ἀνοιγομένης πύλης. Πολὺς χρόνος παρῆλθεν ἤδη καὶ οὗτος ἤρξατο ἀπελπίζομενος περὶ τῆς ἐπιτυχίας, ὅτε αἴφνης ἡ πύλη διὰ πελέκεων ἠνεώχθη καὶ φωνὴ ἐνδοθεν ἠκούσθη, «Νίκη εἰς τοὺς δύο αὐτοκράτορας Μιχαὴλ καὶ Ἰωάννην». Τότε οἱ τοῦ Στρατηγοπούλου στρατιῶται ὀρμήσαντες κατέλαβον τὴν πόλιν· ἀνώνυμος δέ τις χρονογράφος ἰδοὺ πῶς ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὴν ἄλωσιν ἐκείνην(1).

(1) Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως σιγ. 565 παρὰ Biehon géographie historique. 1. 2. p. 357.

Εἰσῆλθον οὖν μέχρι ναοῦ τῆς Πηγῆς Θεοτόκου
Μετά γε τοῦ στρατεύματος, νυκτὸς ἐπεισελεύσας,
Τὸν Κουτριτζάκην ἐν χερσὶ φέρων τὸν προῤῥηθέντα,
Ὅν καὶ προσέταξεν εὐθὺς ἄνδρας πεντακοσίους
Καθωπλισμένους εἰσελθεῖν ἀπὸ τῶν ὑδραγῶγων,
Τοὺς ὠμοκότας σὺν αὐτοῖς ἐλθεῖν ἔσω προσταῖας.
Οἵτινες εἰσπηδήσαντες ὥς λέοντες αὐτίκα
Εἰσῆλθον ἔνδον πόλεως, ἀκώλυτον εὐρόντες
Τὴν εἴσοδον, καὶ πρὸς Πηγὴν ἦλθον τὴν πόλιν τάχει.
Ἦν δ' αὕτη πύλη πρότερον κλεισθεῖσα πρὸς Λατίνων
Λίθοις μεγάλοις καὶ μοχλοῖς σερροῖς ἀσφαλίσθεῖσα.
Ὅθεν καταχαλάσαντες τὴν ἐνδοτέραν ὕλην
Ποιοῦσιν ἀνεμπόδιστον εἴσοδον τοῖς Ῥωμαίοις,
Ἄνωθεν εὐφημήσαντες τὸν ἄνακτα Ῥωμαίων.
Ἡ ἡὼς ἤρξατο ἤδη νὰ ὑποφώσκη καὶ οἱ Κουμάνοι,
οἵτινες ἀπῆρτιζον μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ, παρεσκευ-
άζοντο, κατὰ τὰ ἔθιμα αὐτῶν, νὰ λαφυραγωγήσωσι
τὴν πόλιν, ἀλλ' ὁ Καῖσαρ ἀπέτρεψεν αὐτοὺς τοῦ σκο-
ποῦ τῶν τούτου. Ἐν τούτοις οἱ κάτοικοι ἐξυπνήσαν-
τες ὑπὸ τῶν κραυγῶν καὶ ἀγνοοῦντες τί συνέβαινεν,
ἡρώτων ἀλλήλους ἐκ τῶν παραθύρων τί ἐστήμαινεν ὁ
θόρυβος ἐκεῖνος. Ὁ Στρατηγόπουλος ἐκ μακρᾶς πείρας
γνωρίζων τοὺς κινδύνους, οὓς δύναται νὰ διατρέξῃ στρα-
τὸς εἰσελεύων νικηφόρος ἐν μεγάλῃ πόλει, προὔχῳρει
πάντοτε μετὰ περισκέψεως, περιμένων τὸ φῶς τῆς ἡ-
μέρας ἵνα ὁδηγηθῇ κάλλιον περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐν τῷ
σκότει διέκρινε σῶμα τι φράγκων, οὗ ἡ ἀστράπτουσα
πυροπλὶα ἐμεγάλυνε τὸν ἀριθμόν· μὴ ἔχων δὲ στρατι-
ώτας ἱκανοὺς ὅπως ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τού-
των, διετέλει εἰς ἀπορίαν, ὅτε οἱ ἐν τῇ πόλει Γραικοὶ
ἐπέπεσαν κατὰ τῶν περιτρόμων φράγκων καὶ διεσκόρ-
πισαν τῇ δὲ κακείνῃ αὐτούς. Τότε ἤρξατο ἡ διαρπα-

γῇ τῆς πόλεως, παντοῦ δὲ ὅπου ἀπηντῶντο Φράγχοι ἐπιπτον θύματα ἐλεεινά. Ὁ Βαλδουίνος ἐξεγερθεὶς ἐκ τοῦ γενικοῦ ἐκείνου θορύβου καὶ πληροφορηθεὶς τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπεφάτισε διὰ τῆς φυγῆς νὰ εὕρῃ τὴν σωτηρίαν· ἐξελθὼν λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνακτόρων τῶν Βλαχερνῶν, ἔρριψε καθ' ὁδὸν τὸ στέμματα καὶ τὸ ξίφος του, καὶ ἐμβὰς εἰς τινὰ λέμβον ἀνήχθη πρὸς τὴν θάλασσαν, ἔνθα τὸν παρέλαβον οἱ ἐκ Δαρδανισίας ἐπιστρέφοντες στρατιῶταί του. Τὰ δὲ βασιλικά αὐτοῦ ἐμβλήματα συναγαγόντες ἐν τῇ ὁδῷ οἱ Γραικοὶ ἀνήρτησαν εἰς μακρὸν ἀκόντιον καὶ περιέφερον δίκην τροπαίου καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν.

Ἐν τούτοις οἱ κατὰ τῆς Δαρδανισίας μετὰ τοῦ Γραδενίγου μεταβάντες Φράγχοι μηδὲν ἰσχύσαντες νὰ πράξωσιν, ἐπέστρεφον ἀμέριμνοι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἐλθόντες ὁμῶς μέχρι τοῦ ναοῦ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν οὐρανίων δυνάμεων Μιχαήλ καὶ πληροφορηθέντες τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὥρμησαν ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς αὐτήν· ἀλλ' ὁ Στρατηγὸς πρὸς τοὺς ἑτοιμοὺς ὅπως τοὺς ἀντικρούσῃ, δὲν τοῖς ἐπέτρεψε τὴν εἴσοδον. Τότε ὁ Ἰωάννης Φύλαξ, ἀξιωματικὸς τοῦ Βαλδουίνου, βλέπων ὅτι ἀφεύκτως ὅλοι οἱ Φράγχοι ἤθελον ἀπολεσθῆ, πέμψας εἰδοποίησεν αὐτοὺς νὰ τρέξωσι πρὸς τὸ παράλιον ἵνα σωθῶσιν ἐν τοῖς πλοίοις. Ὅπως δὲ ἐκβιάσῃ αὐτοὺς πρὸς τοῦτο, ἔθηκε πῦρ εἰς διχφόρους οἴκους, καὶ αἱ φλόγες διαδοθεῖσαι ἐνέσπειρον τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον τοῖς πᾶσιν. Ἄνδρες μετὰ γυναικῶν, νέοι μετὰ γερόντων ἀναμίζετον πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ τείνοντας πρὸς τοὺς ἐν τοῖς πλοίοις χεῖρας ἰκέτιδας, παρεκάλουν αὐτοὺς νὰ τοὺς δεχθῶσιν εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἄσυλον. Οἱ ἐκ τοῦ στόλου βλέποντες τοὺς δυστυχεῖς ὁμοφύλους των

δακρυχέοντας, ἔσπευδον νὰ τοὺς παραλάβωσιν· ἀλλὰ μὴ προφθάνοντες, νὰ ἐπιβιβάσωσι τοσοῦτους· εἰς τὰ πλοῖά των καὶ φοβούμενοι μὴ οἱ Γραικοὶ ἐπιπεσόντες διαπεράσωσιν αὐτοὺς ἐν στόματι μαχαίρας ἔπεμψαν πρέσβεις πρὸς τὸν Στρατηγόπουλον, ἐκλιπαροῦντες αὐτὸν νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν φυγὴν εἰς τοὺς ἀτυχεῖς συμπατριώτας των. Ὁ Καῖσαρ συγκατένευσε, καὶ οἱ Φράγκοι ἐπιβάντες τῶν πλοίων μετὰ τοῦ Βαλδουίνου ἀπέπλευσαν πρὸς τὴν Εὐβοίαν· ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσωσιν ἐκεῖ, οἱ πλεῖστοι ἐγένοντο θύματα τῆς πείνης. Ἐκεῖθεν ὁ ἑκπώτος αὐτοκράτωρ μετέβη ἀλληλοδιαδόχως εἰς Ἀθήνας, εἰς Σικελίαν, εἰς Ρώμην παρὰ τῷ Οὐρβανῷ, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Γαλλίαν, ἔνθα εὕρισκόμενος, τῷ 1266, ἐδωρήσατο πρὸς τὸν Οὐγον, δοῦκα τῆς Βουργουνδίας, τὸ βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης.

Τοιοιουτρόπως ἔπεσε τῇ 25 Ἰουλίου 1261 ἡ γελοιώδης ἐν Ἀνατολῇ αὐτοκρατορία τῶν Φράγκων, πεντήκοντα ἑπτὰ ἔτη, τρεῖς μῆνας καὶ δεκατρεῖς ἡμέρας διαρκέσασα. Βεβαίως ἔπρεπε νὰ δοθῇ μάθημα αὐστηρὸν πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ, ἀποβαλόντας πᾶσαν ἀρετὴν καὶ πᾶν γενναῖον αἴσθημα· τὸ δὲ μάθημα τοῦτο ἦν ἡ ὑπὸ τοὺς Φράγκους ὑποδούλωσις των. Ἄν ἐξ αὐτοῦ ὠφελήθησαν ἢ ὄχι, τοῦτο δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα νὰ ἐξετάσωμεν. Οἱ λαοὶ συνήθως εἰσὶν ἐπιλήσμονες τῶν εὐτυχημάτων καὶ τῶν δυστυχημάτων, ὀλιγίστους δ' ἐσωφρόνισαν αἱ τῆς τύχης δοκιμασίαι. Ἡ ὑπὸ τοῦ Στρατηγόπουλου ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως δύναται νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον ὡς ἔργον τῆς θείας Προνοίας, διότι αὕτη ἐκυριεύθη, τοῦ Καίσαρος ὄντος ἄνευ στρατοῦ, ἄνευ μηχανημάτων, χωρὶς καὶ κατὰ νοῦν νὰ ἔχῃ τοῦτο.

Τοῦ αὐτοκράτορος διατρίβοντος ἐν Μετεωρίῳ ἡ ταχύπτερος φήμη ἔσπευσε νὰ ἐξαγγείλῃ πανταχοῦ τὸ

ἀπροσδόκητον γεγονός. Ἦτο νῦξ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ κοιμᾶτο, ὅταν ἐλθὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δρομαῖός τις, ἐζήτει νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτὸν περὶ σπουδαιοτάτου ἀντικειμένου. Οἱ φύλακες ἀντέστησαν πρὸ τὴν αἵτησίν του λέγοντες ὅτι ὁ βασιλεὺς κοιμᾶται, ἐκεῖνος δὲ ἐπιθυμῶν, εἰ δυνατόν, νὰ γείνῃ δεκτὸς παρ' αὐτῷ, ἔδραμε πρὸς τὸ μέγαρον τῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφῆς Εὐλογίας καὶ ἐξήγγειλεν αὐτῇ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Εὐλογία σπεύσασα πρὸς τὸν Μιχαὴλ τὸν ἐξύπνησε κραυγάζουσα, «Κατέσχες, ὦ βασιλεῦ, τὴν Κωνσταντινούπολιν.» Ὁ αὐτοκράτωρ νομίζων ὅτι ὄνειρώττει, οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνετο, ἀλλ' ὅτε ἡ ἀδελφή του σείουσα αὐτὸν τῷ ἔλεγεν, «Ἀνάστη, βασιλεῦ, ὁ γὰρ Χριστὸς ἐπεχαρίσατό σοι τὴν Κωνσταντινούπολιν,» ἀναστὰς τῆς κλίνης καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἀνυψείνας, «Τοῦτον μὲν τὸν λόγον, εἶπεν, ὦ ἀδελφή, καὶ αὐτὸς δέχομαι· ὃν δὲ λόγον τὸ πρῶτον εἶπες ὡς τῆς Κωνσταντίνου κεκράτηκα, οὐδαμῶς ἀποδέχομαι. Πῶς γὰρ ἐκ τοῦ Μετεωρίου ἐγκρατῆς γενοίμην τῆς Κωνσταντίνου; Ἀλλ' οὐδὲ στράτευμα κατ' αὐτῆς ἀξιόλογον πέπομφα· τὸ δὲ ῥᾶω ταῦτα εἶναι Θεῷ καὶ αὐτὸς ξυνομολογῶ καὶ θᾶττον ἂν τὰ μικροῦ καὶ ἀδύνατα τοῖς οἷς ἂν βούλοιτο παρασχεῖν καθέστηκεν δυνατός.» Ταῦτα εἰπὼν συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἐντέλει καὶ ἐξαγγείλας αὐτοῖς τὸ λεγόμενον τοὺς ἠρώτησεν ἂν το πιστεύωσιν ὡς ἀληθές. Καὶ πολλοὶ μὲν παρεδέχοντο αὐτὸ ὡς ἀληθές, ἕτεροι δὲ ἐδυσπίστουν, πάντες δὲ διέκειντο ἐν μεγίστῃ ἀνησυχίᾳ μέχρις οὗ τὴν ἐπιούσαν, ἐλθὼν ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Καίσαρος Στρατηγοπούλου, διεπίστωσεν αὐτοῖς τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐκόμισε καὶ τὰ τοῦ Βαλδουίνου ἡγεμονικὰ σύμβολα, τὴν μαργάροις δηλαδὴ πεποικιλ-

μένην καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν λίθον κόκκινον ἔχουσιν καλύπτραν του, τὰ κοκκοβαφῇ πέδιλά του καὶ τὴν κοκκοβαφὲς προκάλυμμα ἐνδεδυμένην σπάθην του.

Ἀπάρας ἐκ Μιτωρίου ὁ αὐτοκράτωρ διῆλθε τὸν Ἑλλησποντον καὶ ἀφικόμενος τῇ 14 Αὐγούστου πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐσκήνωσεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Κοσμιδίου ὅπως εἰσέλθῃ τὴν ἐπομένην ἡμέραν εἰς τὴν πόλιν ἐν πάσῃ τῇ βασιλικῇ μεγαλοπρεπείᾳ. Καὶ ὄντως, τὴν ἐπιούσαν ὁ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ εἰς Ἐφεσον διατρίβοντος πατριάρχου Ἀρσενίου ἀναπληρῶν αὐτὸν μητροπολίτης Κυζίκου, Γεώργιος ὁ Κλειδᾶς, ἤνοιξε τὴν Χρυσὴν πύλιν· ἀφοῦ δὲ ἀπήγγειλεν εὐχὴν τινα, προηγουμένης τῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας Ὁδηγητρίας, καὶ τοῦ αὐτοκράτορος πεζοῦ ἐπομένου μετὰ πάντων τῶν ἐν τέλει καὶ πολυαρίθμου λαοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ κατηυθύνθησαν εἰς τὴν τοῦ Στουδίου μονήν, ἐνθα κατέλιπον τὴν εἰκόνα. Ἰππεύσας δὲ τότε ὁ βασιλεὺς μετέβη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ ἀφοῦ ἐκεῖ ἠὺχαρίσθη τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ, ἧς τὸν κατηξίωσε, κατηυθύνθη εἰς τὰ ἀνάκτορα, τοῦ λαοῦ ἐνθουσιωδῶς προσαγορεύοντος καὶ ἐπευφημοῦντος αὐτόν· μετὰ τινος δ' ἡμέρας ἐστεφθῇ καὶ δεύτερον, ἐλθόντος ἐξ Ἐφέσου τοῦ Πατριάρχου Ἀρσενίου, αὐτοκράτωρ οὐχὶ πλέον τῆς Νικαίας, ἀλλὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Εὐγνωμονῶν ὁ Μιχαὴλ πρὸς τὸν Καίσαρα Στρατηγόπουλον, ὅστις ἀπέδωκεν αὐτῷ τοσοῦτον ἀπροσδοκῆτως καὶ θαυμασίως τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, τῷ ἀπένειμε τιμὰς, αἵτινες ἕως τότε εἰς μόνον τοὺς ἡγεμόνας ἐδίδοντο. Τῷ ἐπέτρεψε δηλονότι νὰ περιέλθῃ ἅπασαν τὴν πόλιν ἐν ἄρματι θριαμβευτικῷ, φέρων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν στέμμα αὐτοκρατορικόν, διέταξε δὲ σὺναμα εἰς τὰς δεξιὰς καὶ τὰς λοιπὰς δημοσίας προσφωνήσεις τὸ ὄνομα

μα αὐτοῦ νὰ προσφωνῇται μετὰ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ὑπὸ ἐπαινετοῦ αἰσθήματος εὐγνωμοσύνης ἐμπνεομένην, ἠμαύρωσεν ὁ Μιχαὴλ δι' ἑτέρας σκληρὰς καὶ ἀπανθρώπου, διατάζας ἐπιόρκως νὰ ἐξορύξωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ γνησίου διαδόχου τοῦ θρόνου καὶ ἐπιτροπευομένου αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, οὗ ἕνεκα ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος ὑπέβαλεν αὐτὸν ἀφορισμῷ φρικώδει. Τοιαύτη πρᾶξις δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἀσυνήθων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

Ἐν τούτοις ὁ Βαλδουῖνος, φυγὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἤρξατο ἐπικαλούμενος τὴν συνδρομὴν τοῦ Πάπα καὶ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων ὑπὲρ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἀπωλεσθείσης αὐτοκρατορίας του. Ἡ Ἰταλία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Καστιλλία ἀντήχησαν ἐκ τῶν ἱκεσιῶν καὶ παρχπόνων αὐτοῦ, οὐδαμοῦ ὁμῶς εὗρε τοσαύτην συμπάθειαν, ὅσον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Πάπα. Ὁ Οὐρβανὸς Δ' ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ Καπιτωλίου προσεκάλει τοὺς λαοὺς εἰς νέαν σταυροφορίαν, διατάσσων στρατολογίαν, ἀφορίζων τοὺς Γενουηνοὺς ὡς φίλους τοῦ Μιχαήλ, ἐξορκίζων τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας νὰ σπεύσῃ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ οὐδὲν ἐνὶ λόγῳ παραμελῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μιχαήλ βλέπων τὸν ἐπικείμενον ἐκ τοῦ συνασπισμοῦ ἐκείνου κίνδυνον, ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν Οὐρβανὸν, οἵτινες κατὰ μὲν τὸν Παχυμέρη, ἔτυχον κακίστης ὑποδοχῆς, κατὰ δὲ τὸν Φραντζῆν, ἐγένοντο παρὰ τοῦ Πάπα δεκτοὶ εὐμενῶς. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἱστορικὸς ἀφηγεῖται ὅτι καὶ ἡ ἔνωσις τῶν ἐκκλησιῶν συνεφωνήθη τότε ἐπὶ τρισὶν ὅροις, «πρῶτον ἐπὶ τῇ ἀναγνωρίσει τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Πάπα, δεύτερον ἐπὶ τῇ προσφυγῇ εἰς αὐτὸν ὡς εἰς ἀνέκκλητον δικαστήριον καὶ τρί-

τον ἐπὶ τῷ πρωτεύειν αὐτὸν ἐν πᾶσιν.» Ὁ δὲ ἀνώνυμος
χρονογράφος τῆς ἀλώσεως, ἰδοὺ πῶς διηγεῖται τοῦτο (1)

Γράφει τῷ Πάπα δουλικῶς, ὡς μέλος ἐστὶ τούτου,
Υἱὸς δὲ μᾶλλον εὐπειθὴς φρονῶν τὰ τῶν Λατίνων.
Στείλας ἀρχιδιάκονας τοὺς πρώτους τῶν τοῦ κλήρου
ἔχοντας λόγον μέγιστον Ἑλληνικῆς παιδείας,
Ὁ Μετοχίτης, μετ' αὐτὸν ὁ Μελιτηνιώτης,
Οἵτινες καθυπέκυψαν πρῶτον τοῖς λόγοις Πάπα
Καὶ βασιλεῖ τῷ Μιχαήλ εἶπον φρονεῖν ὡσαύτως
Ὁ Πάπας πρὶ ἐλπίδα δὲ ταῦτα μαθὼν, τὸ τάχος
Καρδινάλιους ἔστειλε πρὸς τὸν Παλαιολόγον,
Τὸν Ἀνακτα τὸν Μιχαήλ, μνήμην ποιῆσαι τούτου
Πρὸς τε τὸν μέγιστον ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας,
Καὶ τὰ πρωτεῖα τὸν αὐτὸν μετὰ τιμῆς διδόναι.
Κατὰ τεσσάρων οὖν αὐτὸς Πατριαρχῶν τῶν Θείων
ἔχειν πολλὴν τὴν δύναμιν ἐκκλητον τοῦ ποιῆσαι
Καθυπογράψαι βασιλεῖ ζητήσας τρία ταῦτα
Μνήμην, πρωτεῖον, ἐκκλητον, ὃς βασιλεὺς αὐτίκα,
Προσέταξεν ὑπ' ἁμῶνος μνήμην γενέσθαι Πάπα,
Εἰπεῖν δὲ καὶ Λατινικῶς τὸ θεῖον τοῦ Σωτῆρος
Μέγιστον Εὐαγγέλιον τῇ μυστικῇ θυσίᾳ
Ὁ Πάπας πάλιν Μιχαήλ ἀπέδωκε τὸ κράτος.
Ὁ Βαλδουῖνος ἰδὼν ματαιουμένους ἐκ μέρους τοῦ Πά-
πα τὰς ἐλπίδας του, ἀπηυθύνθη εἰς τοὺς διαφόρους βα-
σιλεῖς, καθικετεύων αὐτοὺς νᾶ τὸν συνδράμωσι πρὸς
ἀνάκτησιν τῆς αὐτοκρατορίας του. Μεταβὰς εἰς τὴν
ἐν Ἰταλίᾳ πόλιν Βιτέρβην, διὰ πράξεως γενομένης, τῇ 27
Μαΐου 1267, παρεχώρησεν εἰς Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυῖ-
νόν, βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, ὅπως προσλάβῃ αὐτὸν
σύμμαχον, πλείστας χώρας ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν κυριό-

(1) Φαντζ. 1. 8. Wadding. An. Fr. Min. Ἀλωπ. Κωνσ. 5.
665 πρὸς Buchon.

τητα πασῶν τῶν κείθεν τοῦ Ἑλλησπόντου Ἑλληνίδων νήσων, πλὴν τῆς Λέσβου, Σάμου, Κῶ καὶ Χίου, ἃς ἐπεφύλαξε δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους του. Ἐπὶ τῆς χρυσῆς σφραγίδος, ἣτις ὑπάρχει ἀνηρτημένη εἰς τὴν μέχρη τοῦ νῦν σωζομένην παρχωρητήριον τούτην πράξιν εἰκονίζετχι ἔνθεν μὲν ὁ αὐτοκράτωρ καθήμενος καὶ κρατῶν τῇ μὲν δεξιᾷ σκῆπτρον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ τὴν σταυροφόρον σφαιραν, κύκλῳ δὲ ἔχων τὰς λέξεις **BAIDVINVS DEI GRATIA IMPERATOR ROMANIE SEMPER AVGVSTVS**. Ἐνθεν δὲ ὁ αὐτοκράτωρ κρατῶν ἔριππος τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον καὶ κύκλῳ αἱ λέξεις **ΒΑΛΔΟΙΝΟΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ Ο ΦΛΑΝΔΡΑΣ**. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰς παρχωρήσεις τούτας, μηδὲν κατορθώσας, ἀπεβίωσεν ἐκ τῆς θλίψεως αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν τῷ 1273, εἰς ἡλικίαν πεντήκοντα πέντε ἐτῶν, καταλιπὼν ἐκ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαρίας τῆς Βρυεννίου ἕνα υἱὸν ὀνόματι Φίλιππον τὸν Β' (1).

Ὁ Φίλιππος οὗτος κληρονουήσας τὰς τε δυσπραγίας καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀξιώσεις τοῦ πατρὸς του, ἀπαλλαγείς τῶν χειρῶν τῶν Ἑνετῶν, παρ' οἷς ἔμενεν ὡς ἐνέχυρον διὰ τὰ χρήματα, ἅτινα ἐκείνοι εἶχον δανείσει πρὸς τὸν πατέρα του Βαλδουίνον, κατέφυγε παρὰ τῷ ἐξαδέλφῳ του βασιλεῖ τῆς Καστιλίας Ἀλφόνσῳ, ὅστις τὸν ἀνέδειξεν ἱππότην. Νυμφευθεὶς Βεατρίκην τὴν θυγατέρα Καρόλου τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας, ἔλαβε παρὰ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ τὴν ἄδειαν νὰ στρατολογήσῃ ἐν τῷ κράτει του πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ' ἐνῶ συλλέξας ἱκανὰς δυνάμεις ἡτοιμάζετο νὰ πλεύσῃ δι' Ἑνετικῶν πλοίων εἰς Ἀνατολήν, ἐπελθόντος τοῦ μεταξὺ Σικελίας καὶ Ἀραγωνίας πολέμου, ὁ βασιλεὺς Κάρο-

(1) Buchon, recherches sur l'hist. d. la dom. Franc. p. 31

λος ἤναγκάσθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκ τοῦ κράτους τοῦ ἀναχώρησιν τῶν στρατολογηθέντων, διότι καὶ ὁ ἴδιος εἶχε χρεῖαν αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως ὁ Φίλιππος, ἰδὼν ματαιουμένας τὰς προσπάθειάς του, ἤρκεσθη εἰς τὸν ἀπλοῦν τίτλον αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀπεβίωσε μετὰξὺ τοῦ 1285 καὶ 1288.

Ἀποθανὼν ὁ Φίλιππος κατέλιπε μίαν θυγατέρα τὴν Αἰκατερίνην, ἣτις κληρονομήσασα τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως δικαιώματα τοῦ πατρός της καὶ τὸν τίτλον αὐτοκρατείας, μετεβίβασεν αὐτὰ διὰ τοῦ ἐν ἔτει 1301 γενομένου γάμου της εἰς τὸν Κάρολον Κόμητα τοῦ Βαλουᾶ, ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τοῦ Καλοῦ, ὅστις προσέλαβε τίτλον ἐπιδόξου αὐτοκράτορος. Θανούσης δὲ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1308 τῆς Αἰκατερίνης, τὰ δικαιώματα αὐτῆς μετεβιβάσθησαν εἰς τὴν ὁμώνυμον αὐτῆς θυγατέρα Αἰκατερίνην τὴν Βαλουᾶ, ἣτις ἐν τῇ κοιτίδι ἔτι εἶχε μνηστευθῇ πρὸς Οὐγον τὸν υἱὸν Ροβέρτου τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀμοιβαίας μετὰξὺ Καρόλου καὶ Ροβέρτου συνδρομῆς πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλὰ ματαιωθέντος τοῦ γάμου τούτου, τῇ προσπάθειᾳ τοῦ Πάπα Κλήμεντος, ἡ Αἰκατερίνη ἐνυμφεύθη ὀψιαιτέρον Φίλιππον τὸν πρίγγιπα τοῦ Τάραντος υἱὸν δὲ Καρόλου Β΄. τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας, εἰς ὃν μετεβιβάσθησαν τὰ τε δικαιώματα ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὁ ἐπίτιμος τίτλος τοῦ αὐτοκράτορος. Συμφώνως πρὸς τὰ ἰδανικὰ αὐτοῦ δικαιώματα ὁ Φίλιππος διὰ διπλώματος, ἐκδοθέντος τῇ 24 Μαΐου 1315 ἐν Νεαπόλει διὰ χειρὸς Ροβέρτου Πονσιαχοῦ ἐδωρήσατο εἰς τὸν κύριον τῆς Χίου Μαρτῖνον Ζαχαρίαν Κάστρον καὶ τοὺς ἀπογόνους του διαφόρους νήσους καὶ χώρας τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ὁμολογήσῃ ὅ-

ποτέλειαν πρὸς τὸν ἐπίτιμον αὐτοκράτορα καὶ νὰ τὸν συνδράμῃ μετὰ πεντακοσίων ἀνδρῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Συγχρόνως τῷ παρέσχε πάσας τὰς βασιλικὰς προνομίας, οἷον νὰ φέρῃ στέμμα καὶ σκῆπτρον, νὰ πίνῃ εἰς χρυσοῦν ποτήριον, νὰ ὑποδύηται βλαυτία ἐρυθρὰ ἐντός τε καὶ ἐκτός τῶν ἀνακτόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἣν δὲν ἐξουσίαζε μὲν, ἀλλ' ἤλπιζε νὰ ἀνακτήσῃ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα (1). Ἀπεβίωσε δὲ τῇ 26 Δεκεμβρίου 1332 ἐν Νεαπόλει καταλιπὼν ὡς διάδοχον τοῦ κενοῦ τίτλου αὐτοῦ τὸν υἱόν του Ροβέρτον.

Ὁ Ροβέρτος, ζώσης μὲν τῆς μητρός του αὐτοκρατορίδας Αἰκατερίνης ἐτιτλοφορεῖτο πρίγγηψ Ἀχαΐας καὶ Τάραντος, δεσπότης Ρωμανίας, καὶ κόμης Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου· ἀλλὰ θανούσης τῇ 1346 ἐκείνης, ἔλαβεν ὀριστικῶς τὸν τίτλον αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μόλις ὅμως ἐνυμφεύθη Μαρίαν τὴν Βουρβωνίδα, θυγατέρα Λουδοβίκου Α', τοῦ δουκὸς Βουρβῶνος, ἐπιδραμόντος τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβίκου εἰς Νεάπολιν, ἠχμαλωτίσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀπήχθη εἰς Οὐγγαρίαν, ἔνθα ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ καθειργμένος· ἀπέθανε δὲ τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1364 εἰς Νεάπολιν καὶ ἐτάφη εἰς τὸν αὐτόσε ναὸν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιταφίου πλακὸς τοῦ ἀνεγινώσκετο τὸ ἐπίγραμμα τόδε.

ILLVSTRI ROBERTI ANDEGAVENSI BYZANTIORVM IMPERATORI TARENTINORYMQUE PRINCIPI CAROLI VTRIVSQUE SICILIAE REGIS EX PHILIPPO FILIO NEPOTI AB ANNO MCCCLXIII OSCVRE SACENTI VSQVEDVM ANNO MCCCCLXXI ANDREAE AGNESIS IVIVS TEMP LI PRAESIDIS PIETATE AC DILIGENTIA LOCVS DATVS EST.

(1) Tutini degli ammirati p. 102

Τὴν 20 Μαΐου τοῦ 1366 ἀπεβίωσεν εἰς Νεάπολιν καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ αὐτοκράτειρα Μαρία, ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγίας Κλαίρης τάφου τῆς ὁποίας ἀνεγινώσκετο τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

**HIC JACET CORPVS DOMINAE DOMINAE
MARIAE DE FRANCIA IMPERATRICIS CON-
STANTINOPOLITANAE AC DYCISSAE DVRACII
QVAE OBIIT ANNO DOMINI MCCCLXVI DIE XX
MAII CVIVS AN. REQ. IN PACE AMEN.**

Διάδοχος τοῦ Ροβέρτου ἐν τῷ τίτλῳ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγένετο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φίλιππος Γ', ὅστις ἄνευ τέκνων τελευτήσας, ἄγνωστον κατὰ τίναν ἐποχὴν, κατέλιπε διάδοχον αὐτοῦ τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς του Μαργαρίτας ἀνεψιὸν του Ἰάκωβον Δε-Μπῶ, δούκα τῆς Ἀνδρίας. Τοῦ ἐπιτίμου τούτου αὐτοκράτορος σώζεται δίπλωμά τι, ἐν ᾧ 1368 γεγραμμένον ὑπὲρ Θωμᾶ τοῦ ἐπισκόπου Καστελενέτου καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ φέρει ἐκεῖνος τίτλον αὐτοκράτορος Κωνσταντινουπόλεως, δεσπότης Ῥωμανίας καὶ πρίγκιπς Ἀχαΐας καὶ Τάραντος. Ἐνυμφεύθη δὲ Ἀγνήν τὴν κόμησσαν Δουράσου, καὶ ἀποβίωσας τὴν 7 Ἰουλίου 1383 εἰς Τάραντα ἐν τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας του, ἐτάφη ἐν τῷ αὐτόσῃ ναῷ τῆς Ἀγίας Κατάλδης, ὕστατος ἐπιτίμος αὐτοκράτωρ Φράγκος τῆς Κωνσταντινουπόλεως γενόμενος.

Ἡ τύχη τῶν Φράγκων αὐτοκρατόρων πραγματικῶν τε καὶ ἐπιτίμων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξ ὧν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, δὲν ὑπῆρξε θεοχίως τοσούτῳ ἐπίζηλος ἂν ἐξετάσῃ τις ὁμῶς τὴν τύχην καὶ τῶν λοιπῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, θέλει πεισθῇ ὅτι ὀλίγιστοι αὐτῶν μέχρι τέλους διετέλεσαν εὐτυχεῖς.

Ἀπὸ Ἀρκαδίου (393—408) μέχρι Κωνσταντίνου

τοῦ Δραγάση (1453) ἡ αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως περιλαμβάνει περίοδον χιλίων πεντήκοντα ὀκτὼ ἐτῶν, δύο μηνῶν καὶ ἑξήμιερων, ἐννενήκοντα δὲ καὶ εἰς αὐτοκράτορες ἤρξαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Ἐκ τούτων τριάκοντα ἑπτὰ ἐβασίλευσαν ἀπὸ ἑνὸς μέχρι πέντε ἐτῶν (τινὲς δὲ καὶ ὀλίγους μόνον μῆνας)· εἴκοσι καὶ εἰς ἀπὸ ἑξέως μέχρις ἑπτὰ ἐτῶν· ἐννέα ἀπὸ ἑνδεκα μέχρι δεκαπέντε· πέντε ἀπὸ δεκαῆς μέχρις εἴκοσι· τέσσαρες ἀπὸ εἴκοσιν ἑνὸς μέχρις εἴκοσι πέντε· δύο ἀπὸ εἴκοσιν ἑξέως μέχρι τριάκοντα· πέντε ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τριάκοντα πέντε· τρεῖς ἀπὸ τριάκοντα ἑξέως μέχρι τεσσαράκοντα· εἰς ἀπὸ τεσσαράκοντα ἑνὸς μέχρι τεσσαράκοντα πέντε καὶ τέσσαρες ἀπὸ τεσσαράκοντα ἑξέως μέχρι πεντήκοντα.

Ἐκ τῶν ἐννενήκοντα ἑνὸς αὐτοκρατόρων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐὰν προσθέσωμεν καὶ τοὺς μετασχόντας κατ' ἐπιτροπείαν ἢ ἄλλως πῶς τοῦ θρόνου, ἔχομεν ἑκατὸν ἐννέα βασιλεῖς, εἴκοσιν ἀπεβίωσαν διὰ βιαίου θανάτου φονευθέντες, δηλητηριασθέντες, πνιγέντες ἢ κατακρημνισθέντες ἀπὸ κιόνων, καὶ δεκαοκτὼ ἐτυφλώθησαν, ἐρινοτμήθησαν ἢ ἄλλως πῶς ἡκρωτηριάσθησαν· τρεῖς ἀπεβίωσαν ἐκ πείνης· εἰς ἐβλήθη ὑπὸ κεραυνοῦ· εἰς ἀπεβίωσε πληγωθεὶς ὑπὸ δηλητηριασμένου βέλους· δύο ἀπεβίωσαν παράφρονες· δώδεκα ἀπέθανον ἐν εἰρήτῃ ἢ ἐν μοναστηρίῳ· δώδεκα παρητήθησαν ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως τοῦ θρόνου· τρεῖς ἀπεβίωσαν ἐν πολέμῳ· εἰς ἡχμαλωτίσθη καὶ οἱ λοιποὶ τριάκοντα ἑξέως ἀπέθανον ἐπὶ τῆς κλίνης των ἐξ ἀσθενείας ἢ γήρατος. Ἡ ἀπαρίθμησις δὲ αὕτη ἐστὶν ἀκριβὴς εἰκὼν τῆς ἱστορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΠΙΝΑΞ

Γῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Φράγκων Αὐτοκρα-
τόρων, ἐπιτίμων Αὐτοκρατόρων, Ἀντιβασιλέων,
παπικῶν Ἐξάρχων καὶ Λατίνων Πατριαρχῶν.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ

Βαλδουῖνος Α΄.
Ερρίκος.
Πέτρος.
Ροβέρτος.
Ἰωάννης Βρυέννιος.
Βαλδουῖνος Β΄.

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑ- ΤΟΡΕΣ

Φίλιππος Α΄.
Αἰκατερίνη Α΄.
Κάρολος κόμης Βαλουᾶ.
Αἰκατερίνη Β΄. Βαλουᾶ,
Φίλιππος Β΄. πρίγκιψ Τάραν-
τος.
Ροβέρτος Β΄.
Φίλιππος Γ΄.
Ἰάκωβος Δε-Μπώ.

ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Ερρίκος κόμης Φλάνδρας.
Κόνων Πετούνης.
Ἀνσὼ Δε Καχιέ.
Ναρζὼ Δε-Τουσῆ.
Φίλιππος Δε-Τουσῆ.

ΠΑΠΙΚΟΙ ΕΞΑΡΧΟΙ

Πέτρος Καπούνης ὁ Καρδι-

νάλιος.

Σοφφρέδος Καρδινάλιος.
Βενέδικτος Καρδινάλιος
Μάξιμος.
Πελάγιος Καρδινάλιος.
Νικόλαος ἐπίσκοπος Ῥηγίου.

ΛΑΤΙΝΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ.

Θωμᾶς Μοροζίνης.
Γερβάσιος.
Ματθαῖος.
Ἰωάννης Δ΄ Ἀβεβίλ.
Σίμων.
Νικόλαος.
Παντολέων Ἰουστινιάνης.
Οὐγολῖνος.
Πέτρος.
Λεονάρδος.
Νικόλαος.
Γότιος.
Ροβέρτος.
Ερρίκος.
Γουλλιέλμος.
Πέτρος Θωμᾶς.
Παῦλος.
Ἰάκωβος Βίς.
Βησσαρίων.
Βαρθολομαῖος Καρατζιόλος
ἐπίσκοπος Βαρίου.

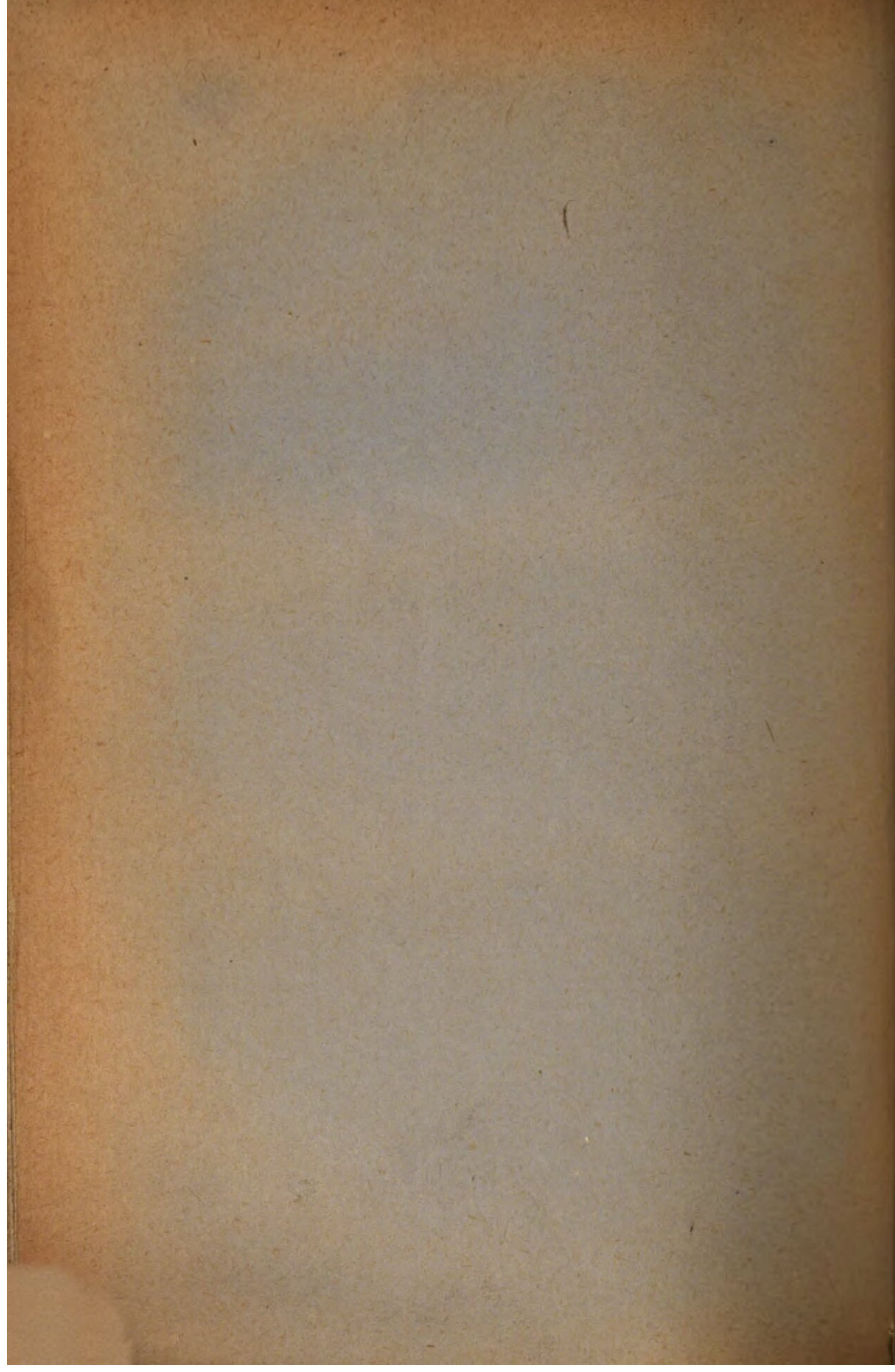
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

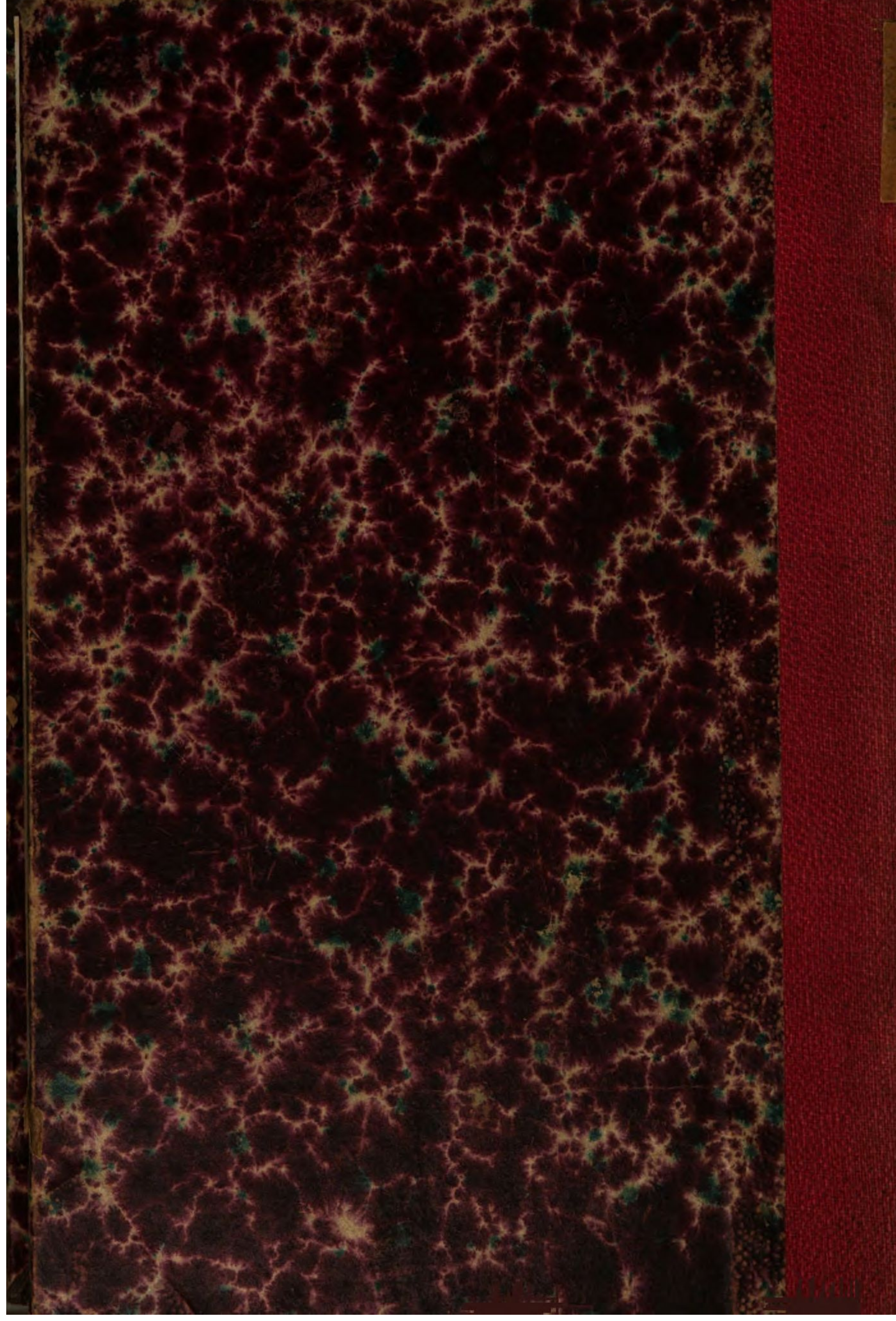
Κεφ. Α. Ἐκτετατεία Σταυροφόρων ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐν ἔτει Μ. Χ. 1202—1204 Σελ.	3
— Β'. Βαλδουῖνος Α'. Πρῶτος Φράγκος Αὐτο- κράτωρ. 1204—1205 »	40
— Γ'. Εἰρρίκος. Δεύτερος Φράγκος Αὐτο- κράτωρ. 1206—1216 »	98
— Δ'. Πέτρος. Τρίτος Φράγκος Αὐτο- κράτωρ. 1217—1218 »	138
— Ε'. Ροδόερτος. Τέταρτος Φράγκος Αὐτο- κράτωρ. 1221—1228 »	150
— ΣΤ'. Ἰω. Βρυέννιος. Πέμπτος Φράγκος Αὐτο- κράτωρ. 1229—1237 »	170
— Ζ'. Βαλδουῖνος Β'. Ἑκτος Φράγκος Αὐτο- κράτωρ. 1239—1261 »	198
— Η'. Ἐξωσις τῶν Φράγκων ἐκ τῆς Κωνσταν- τινουπόλεως. 1261 »	252
Πίναξ τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Φράγκων Αὐτοκρατόρων, ἐπιτίμων Αὐτοκρατόρων, Ἀν- τιβασιλέων, παπικῶν Ἐξάρχων καὶ Λατίνων Πατριαρχῶν.	» 283

Οὐσιώδεις Παράγραφοι

Ἐν Σελ. 150. Στίχ. 7 ἀντὶ 1212 ἀνέγνωθι 1221.

Τὰ λοιπὰ ἀφίονται εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ ἀναγνώτου.

Stamatiadēs, Epameinōndas I.

Historia tēs halōseōs tu Byzantinu hypo tōn Phrankōn kai tēs autothi
exusias autōn. 1204-1261 m. Ch

Athēnēsi 1865

H.un. 566 p

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10033863-7